

VEDA

vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied

Publikácia vznikla v rámci grantového projektu VEGA 2/0170/14
Kázne a reči. Homiletická tvorba 16. – 19. storočia
v kontexte slovenského literárneho vývinu.

Recenzenti: doc. Mgr. Erika Juríková, PhD.
Mgr. Angela Škovierová, PhD.

Slovo Pánovo zostáva naveky
Z kázňovej tvorby
slovenských spisovateľov
18. – 19. storočia

VEDA

vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied
Bratislava 2018

© Erika Brtářnová, 2018
© VEDA, vydavatel'stvo SAV, 2018

ISBN 978-80-224-1683-2

Obsah

Povoláním kazatelia, dušou spisovateľa.....	9
Jozef Ignác BAJZA: <i>O porádku láski</i>	31
Anton BERNOLÁK: <i>O vážnosti a uctivosti stavu kňazského</i>	37
Juraj FÁNDLY: <i>Kázeň na noví rok</i>	45
Bohuslav TABLIC: <i>Nejmodřejší a nás k štěstí vedoucí cesty Boží</i>	53
Adam CHALUPKA: <i>Co s tebou bude ta dále?</i>	63
Ján KOLLÁR: <i>O tom štěstí, že se nám Bůh v nynějších časích naroditi dal</i>	75
Michal Miloslav HODŽA: <i>Úvodní řeč</i>	87
Ján CHALUPKA: <i>Lepších časův by sme se dožili, kdyby sme se my sami polepšili</i>	99
Ján PALÁRIK: <i>O určení člověka</i>	105
Jonáš ZÁBORSKÝ: <i>Výmínky pokoje manželského</i>	115

Karol KUZMÁNY: <i>Šafaříku, staň před námi obrazem Slovanstva učitele</i>	121
Jozef Miloslav HURBAN: <i>Slovo Páně zůstává navěky</i>	131
Komentáře a vysvětlivky	153
Ediční poznámka	207
Preaching as Profession, Writers Deep Inside	211

Povolaním kazatelia, dušou spisovatelia

V dejinách slovenskej literatúry sú autori, ktorí boli po celý život v aktívnej kňazskej službe. K písaniu ich motivovalo nielen literárne nadanie a humanitné vzdelanie, ale tiež povolanie, vďaka ktorému mali na to vhodné podmienky a potrebný čas. Presvedčenie o tom, že „tíšina oltárov je najpríhodnejšia pre prácu literárne“, podnietilo k voľbe kňazského povolania Jonáša Záborského.¹ Hoci kázňová próza bola iba jeden z prejavov literárneho programu kňazov – spisovateľov, princípy kázňovej poetiky – eticko-výchovnú intenciu i rétorické prostriedky – aplikovali aj vo svojich ostatných, žánrovo odlišných formách výpovedí.² Toto konštatovanie Gizely Gáfrikovej, ktoré vyslovila v súvislosti s niektorými autormi slovenského baroka, platí bez ohľadu na historické obdobie.

Jedným zo vzorov súbežnej kňazskej a spisovateľskej činnosti je rannokresťanský vzdelanec a rímsky občan sv. Augustín, ktorý svojou literárnou tvorbou položil základy novej doby, doby stredoveku. Počas dlhoročnej kňazskej a biskupskej služby vytvoril diela, ktoré sa stali piliermi európskej kresťanskej vzdelanosti a kultúry.³ Na niektoré z nich sa odvolávajú aj autori slovenskej kázňovej prózy 18. a 19. storočia. Augustín ako znalec rétoriky aplikoval jej výrazové prostriedky celkom prirodzene aj v kázňach.

Antická rétorika vo vzťahu ku kazateľskému umeniu fungovala ako teória hovoreného a písaného slova, lebo práve na jej základoch sa formovala špecifická poetika, s ktorou sa stretávame v kázňovej próze. Niet pochýb, že na estetickú pôsobivosť reči záležalo aj Augustínovi, no ako kresťanský kazateľ kládol väčší dôraz na pravdivosť rečnickej výpovede. V rozprave *O kresťanskej náuke* (De doctrina christiana) hovorí, že kresťanský rečník, ktorý chce objasniť biblický text, má hovoriť múdro a výrečne, ak však nedokáže oboje, „má hovoriť aspoň múdro, aj keď bez výrečnosti.“⁴

---

¹ ZÁBORSKÝ, Jonáš: Vlastný životopis. In: *Výber z diela II. Z rukopisnej pozostalosti zostavili a upravili V. Bunčáková a O. Čepan*. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1953, s. 249.

² GÁFRIKOVÁ, Gizela: K problému rozlišovania fiktívnosti a „pravdivosti“ exempla v barokovej homiletike. In: *Zabúdané súvislosti*. (Štúdie o slovenskej literatúre 17. – 18. storočia). Bratislava : Slovac Academic Press, 2006, s. 136.

³ ANDOKOVÁ, Marcela – HORKA, Robert: Augustinus Aurelius – z rétora kazateľ. In: Sv. Augustín: *O kresťanskej náuke. O milosti a slobodnej vôli*. Prešov : Vydavateľstvo PETRA, 2004, s. 11.

⁴ Sv. Augustín: *O kresťanskej náuke. O milosti a slobodnej vôli*. Prešov : Vydavateľstvo

Klasická rétorika vplývala okrem výrazovej stránky aj na kompozičnú štruktúru kázňovej prózy. Výstižne o tom poučuje Jan Amos Komenský v príručke známej aj v slovenskom prostredí, v *Umění kazatelském* (1651), ktoré napísal pre potreby kazateľov svojho cirkevného spoločenstva – českej Jednoty bratskej. Hoci je Komenského spis ukázkou kázňovej poetiky 17. storočia, sprístupňuje poznatky, ktoré sa v kazateľskej praxi dvoch nasledujúcich storočí v plnej miere aplikujú. Komenský informuje napríklad o dispozícii čiže usporiadaní kázne. Jej základnú osnovu tvorí klasická textová triáda: úvod (*přístup, exordium*), biblická perikopa (*textus*), rozbor biblického textu (*tractatio textus*) a záver (*zavírka, epilogus*). Úvod má pozornosť poslucháča sústrediť na rozbor biblického textu. Rozbor textu, ktorý predstavuje jadro kázne, tvoria menšie textové celky: krátke súhrnné oznámenie obsahu (*předloha, propositio*), jeho rozvrhnutie na dve alebo tri časti (*rozvrh, partitio*), výklad biblického textu (*vysvětlení smyslu, declaratio*), potvrdenie vysvetlených textových častí úryvkami z Biblie, z katechizmu, racionálnymi argumentmi, príkladmi alebo podobnosťami (*důvodění, demonstratio*) a vyznačenie úžitku plynúceho z výkladu Božieho slova (*přivlastnění, applicatio*). V závere mal kazateľ možnosť zopakovať niektoré dôležité myšlienky, pripomenúť poslucháčovi, aby nezabudol na ponaučenia z kázne, a vysloviť tiež prosbu o Božiu pomoc.⁵ Všetky uvedené komponenty obsahuje v úplnosti najstaršia zo žánrových foriem kázne – homília, ktorá biblický text vykladá dôsledne po jednotlivých slovách alebo slovných spojeniach. Podobné usporiadanie ako homília má aj tematická kázeň. Jej predmetom je obvykle niektorý z článkov viery, úzko súvisiaci s biblickým textom. Osnova tematickej kázne, či už ide o nedeľnú, sviatočnú alebo príležitostnú reč (lat. sermo), je však v porovnaní s homíliou menej členitá, ale kompozícia sa pridrža spomínanej triády, ktorú predstavuje úvod, rozbor textu (zvlášť vyznačené *propositio* a *partitio*) a záver.⁶

Túto obľúbenú kázňovú formu dokladá aj osnova reči slovenských kazateľov. Príkladom je kázeň Jozefa Ignáca Bajzu *O porádku láski*. Jej úvodná časť končí definíciou témy (u Komenského *propositio*) a usmernením adresovaným poslucháčom, aby si vypočuli príhovor kazateľa: „*Jako to dnes o porádku láski mlůvícе uzreme. Poslůchajťe.*“ Aj v kázni *O vážnosti a uctívosti stavu kňazského* od Antona Bernoláka sú jej téma („... *o vážnosti a uctívosti stavu kňazskému podlužnéj mluvit' sem si umíňil*“) a inštrukcia pre poslucháčov súčasťou úvodu („*Začínám v měně Jěžiša Krista najviššého kňaza, trpezlivě*

PETRA, 2004, s. 137 a 162.

⁵ KOMENSKÝ, Jan Amos: *Umění kazatelské*. Ed. J. L. Ziegler. Praha : Martin Neureuttr, 1823, s. 138 – 154.

⁶ SMOLÍK, Josef: *Kázání v reformaci*. Praha : Komenského evangelická bohoslovecká fakulta, 1957, s. 60.

posluchajte“). Juraj Fándly tému kázne signalizuje výrazom „*predsevať*“, ktorý je doslovným prekladom latinského výrazu „*propositio*“. K počúvaniu kázne vyzýva frazémou: „*Toto dokál já k vašému pochopeňu a duchovnému užitku visvetlím, dotál vi mňa ticho a pilně počúvajte*.“ Bernolák a Fándly členia jadro kázne (*tractatio textus*) na dve „*stránky*“ (*partitio*). Bohuslav Tablic rozdeľuje svoj príhovor, ktorý nenadväzuje na evanjeliou, ale na epištologovú perikopu (*textus*), na dve „*částky*“ bez toho, aby na to upozornil nejakým vetným zvratom.⁷ Slovné označenie „*částka*“ používa aj Ján Chalupka. Adam Chalupka jednotlivé celky jadra kázne označuje iba poradovým číslom a rovnako postupujú aj ďalší kazatelia: Ján Kollár, Michal M. Hodža, Karol Kuzmány a Jozef M. Hurban. Signálnou frazémou končia úvodné časti reči Jána Palárika („*Darujte mi, najmilejší, k tomuto dôležitému rozjímaní celú vaši pozorlivosť. Začnem*“) a Jonáša Záborského („*Zásobte se múdrostí, aby obcování vaše bylo rozumné. Pozorujte!*“). Záver reči vyznačujú osobitnou rubrikou iba dvaja kazatelia. Fándly ho signalizuje spojením „*ke koncu*“ a Tablic výrazom „*Zavírka*“.

Kultivovanosť a vycibrenosť hovoreného a písomného prejavu, s dôrazom na výber slov a štylistiku, boli opätovne vyzdvihované v období tzv. veľkej renesancie, keď sa vplyv klasickej grécko-rímskej vzdelanosti nanovo prehodnocuje. Vzdelanie kazateľa a jeho rečnickej zručnosti zohrávali v dobe, keď sa naskytajú nové príležitosti na kázanie Božieho slova, dôležitú úlohu. Častejšie hlásanie evanjeliovej zvesti začali presadzovať najprv reformační kazatelia. O čosi neskôr boli k tomu vyzývaní aj katolícki kňazi (biskupi a farári), ktorí podľa ustanovenia Tridentského koncilu (1545 – 1563) mali nariadené kázať v nedeľnom čase, počas zasvätených sviatkov a v dobe pôstnej a adventnej.

Kázanie Božieho slova kazatelia spájali s pastoráciou veriacich. Svedectvo o tom vydávajú tlačené reči slovenských kazateľov z obdobia 19. storočia, keď kazateľská produkcia začala početne rásť. Jozef Kubáni, katolícky farár v Cíferi, v kázni z roku 1818, venovanej vysväteniu Juraja Fabianiča, hovorí o kňazoch ako o autoritách, ktoré majú Božím slovom napomínať jednotlivé vrstvy a skupiny spoločnosti a viesť ich k formovaniu primeraných životných postojov: postavených v moci k spravodlivosti, poddaných k poslušnosti, slúžiacich k vernosti, manželov k spoločnej láske, rodičov k správnej výchove detí. Kázané slovo je podľa Kubániho prostriedok duchovnej záchranu člove-

⁷ Témy nedeľných a sviatočných príhovorov boli zdanlivo dané dopredu, pretože kazateľ musel vo svojej duchovnej reči nadviazať na text príslušnej perikopy. V prípade nedeľných dopoludňajších prehovorov kazatelia nadväzovali na úryvok z evanjelia, pri popoludňajších duchovných rečiach sa sústredili na príslušnú epištologovú perikopu. In: SLÁDEK, Miloš: *Slovo ze srdce jejich aneb Nedělní kázání v pobělohorských bohemikálních postilách a tradiční perikopní systém*. Praha : Památník národního písemnictví, 2017, s. 50.

ka, jeho odvrátenia sa od hriechov a rozhodnutia žiť lepšie: „*Kňazi sú, ktorí vrchných k spravodlivosti, poddaných k poslušnosti, služebníkov k vernosti, manželov k spoločnej lásce, rodičov k dobrému d'ítiek vichovániú Slovom Božím napomínajú; a reč jejích, poněvác reč Božá jest, živá jest a mocná a prenikající nad každy meč na obe strani ostrí, a dosahuje až do vñitřnosti duše, jako svati Pavel (k Žid. 4. v. 12) dosvedčuje: Bož totižto, kterého poslové sú, kterého ménom napomínajú a kteri podla svedectva teho istého apoštola (1. Kor. 1. v. 21) kázañi kňazov za prostredek spaseñá verících ustanovil, – jejich slovám silu dodáva: tak, že mnohi, kteri pred tím v hřichoch zahrúženi hñili, včul ale strážlive, čistotně, spravdlive a pobožně žijú, – počátek svého polepšěñá jejich kázñám d'akujú.*“⁸

Náplňou kňazského povolania sa zaoberá aj Daniel Valentini v kázni *Evanjelický kněz v církvi*, ktorú predniesol vo svojom cirkevnom zbore v Hrachove v roku 1843. Valentini vysvetľuje, že kňazi sú pastieri a učítelia, ktorých ustanovil Kristus namiesto apoštolov: „*Když Kristus Pán z tohoto světa odcházel, tehdy ustanovil na místo sebe samého apoštoly, a když i tito na světě na věky trvati nemohli, tehdy na místo jejich ustanovil pastýře a učitele, kteréžto my jmenujeme kněžem.*“⁹ Kňaz plní tri úlohy, je verejný učiteľ živého náboženstva, opatrovatel' Božích tajomstiev a správca jemu zvereného cirkevného spoločenstva. Fungovanie spoločenstva bez účinkovania kňaza, bez jeho kázania Božieho slova a prisluhovania sviatostí, nie je vôbec možné. Preto je úrad kňaza v cirkvi veľmi dôležitý a nemôžu ho nahradiť iní služobníci v cirkvi „od kostolníka až po dozorcú“: „*Církev je společnost věřících, ve které se slovo Boží káže a svátosti se přisluhují. Jestliže tehdy nebude mítí takového, který by slovo Boží kázal a svátosti přisluhoval, ta společnost, byť pak by záležela z milionů duší, nechť by měla učitele a všecky jiné na světě úřady od kostelníka až do dohlédače, předce nebude církev. Církev bez kněze nebyla ani nebude nikdy, kněz je podstata a hlava své církve.*“¹⁰

O zvestovaní evanjelia ako prvoradej úlohe kňaza hovorí Jozef Miloslav Hurban v celkom iných súvislostiach, keď vyslovuje námietky proti cirkevnej únii. Svoj nesúhlas s navrhovaným zjednotením maďarských kalvínov a slovenských luteránov zdôvodňuje tým, že viera a vzdelanosť národa je podmienená kázaním Božieho slova v jeho vlastnom jazyku: „*Evanjelický dle a. v.*

⁸ Kazeň na Neďelu osemnástú po Sw. Duchu, pri Primíciach Cťihodného Pana Fabianič Jura Slavného Arci-Biskupstwa Ostrihomského Kňaza; w Chráme Božém Czifferském poweďena skrz Jozefa Kubányi farára Czifferského. Roku 1818. W Presspurku, Lyterami Belnajiho d'ed'ičů. 1819, s. 15.

⁹ VALENTINI, Daniel: *Ewangelický kněz w cirkwi*. W Budjně. Tiskem Jana Gyuriána a Martina Bagó, 1844, s. 6.

¹⁰ Tamže, s. 14 – 15.

tedy kněz slovenský do smrti věrně státi má při evangelium Páně dle určitého formulování smyslu od církve přijatého a věrně ochraňovat národ svůj, jehož chléb jídá, z jehož kosti on kost jest a jehož víra a vzdělanost od toho závisí, bude-li jeho řeč v chrámě a škole květnout a čile se rozvíjet.“¹¹ V čase hroziaceho odnárodnenia slovenských evanjelikov Hurban argumentuje touto tradíciou luteránskej cirkvi, ktorá bola vždy národnou cirkvou a evanjelium zvestovala na každom mieste v národnom jazyku: „Lutheranská církev také nikdy odnárodněna nebyla; kdekoli se zakořenila, v štátu kterémkoli, tam všude i uprostřed největších protivenství a nejúčinnějších agitací národních proti ní zůřících a o její odnárodnění se zasazujících vítězně obstála mocí svých dvou hlavních dogmů, jednoho vnitřního, – onnoho totiž ospravedlnění z milosti, – druhého zevnitřního, společensko-národního, – totiž, že útěcha onna evangelium národům má v jejich národním jazyku zvěstovaná býti.“¹²

Otázka jazyka bola jednou zo zásadných otázok modernizácie osvietenскеj spoločnosti, ku ktorej viedli tereziánske a jozefínske reformy. Keď 8. októbra 1784 cisár Jozef II. navštívil bratislavský generálny seminár, v príhovore ku klerikom „výslovne zdôraznil právo i povinnosť národov žijúcich v jeho ríši pestovať a rozvíjať aj svoje vlastné jazyky“, pretože boli podmienkou účinnej pastoračnej a výchovnej práce.¹³

Na potrebu spisovného jazyka okrem bratislavských seminaristov na čele s Antonom Bernolákom poukázal tiež Jozef Ignác Bajza ako v próze *René mlád'enca príhodi a skusenosti* (1783 – 1785), ktorá mala byť skúšobným kameňom jeho vlastného konceptu jazyka, tak v predhovore spisu *Právo o živění faráruv* (1787), kde vysvetľuje, že „slovenský“ píše preto, „abi slovácký národ viděl, že i jeho řeč těšce, ačkoliv spredku (najprv – pozn. E. B.) k liternému umení slúžiti může; a abi tak s prachu svého povstal, podobně něco predseval, cuzich knih, kd'iz své mítí může, nepožičával.“¹⁴ Bajzov koncept jazyka sa však nemal šancu ujať pre svoju zložitosť a ťažkú zrozumiteľnosť, „spôsobenú predovšetkým mechanickým prenášaním latinských gramatických a štylistických konštrukcií a väzieb, ktoré sú v slovenčine cudzorodým, neorganickým prvkom, narúšajúcim jej ustálené jazykové štruktúry, zákonitosti a pravidelnosti“.¹⁵

¹¹ HURBAN, Jozef Miloslav: Otvřený list na Dvojčtihodného Pána Jána Klsáka, církve evang. Augšpurského Vyzn. Sobotištského faráře. In: *Církevní světlo ve tmách času přítomného*. V Pešti : Tiskem Trattner-Károlyiho, 1860, s. 5.

¹² Tamže, s. 8.

¹³ POVAŽAN, Ján: *Bernolák a bernolákovci*. Martin : Osveta, 1990, s. 69.

¹⁴ Predmluva. In: *Právo o živění faráruv*, které spísal a widal Jos. Ign. B. Arci-Bikupstwá Otrihomského w dolném Dubowem farár. Roku 1787, s. [III].

¹⁵ DORULA, Ján: Bajzova slovenčina v románe *René Mlád'enca Příhodi, a Skusenosti*. In:

Uvedené osobitosti Bajzovho jazyka zachytáva kázeň *O porádku lásky* z kazateľskej zbierky *Kresťanského katolíckého náboženstva... diel 1 – 5*. (1789 – 1796). Okrem inverzného slovosledu („*jiných nebeských svätých duš*“) si v nej možno všimnúť viaceré znaky uplatňovania latinského modelu konštrukcií s osobnými privlastňovacími zámenami („*Milovaťi bud'ěš Pána Boha tvého*“) a s privlastňovacím zvratným zámenom („*Bohu bilo v'ěčnejšě v sebe*“) či pasívne formy a konštrukcie („*milování srdca ze zevnitřních účinkův bývá poznávan*“) alebo infinitívne väzby („*dovoľeno nám není chceti trpiti škodi*“).¹⁶ Treba dodať, že obsahová analýza zbierky potvrdila eticko-výchovné spojenia s prvou časťou spomínanej prózy.¹⁷

V kázni Bajza rozoberá bezkonfliktné spolunažívanie. Svoju úvahu o spôsobe preukazovania lásky k blížnemu začína jeho definíciou, ktorú preberá z Augustínovej Božej obce. Za blížnych označuje anjelov, ľudí v očistci a všetkých pozemšťanov (čiže telesných ľudí), medzi ktorými menuje nielen katolíkov, ale tiež odpadlíkov, kacirov a pohanov. Všetci sú sice hriešni, ale majú nádej na večný život, preto sú zaviazaní voči sebe láskou. Odvolávajú sa na miesta v Biblii Bajza rozlišuje dva druhy lásky: vnútornú a vonkajšiu. Objektom vonkajšej lásky sú blížni, vrátane nepriateľov. Lásku k blížnemu Bajza bližšie konkretizuje ako odpustenie, dobrorečenie, činenie dobra a modlitebný príhovor.

Jadrom kázne je úvaha o poriadku lásky. Rovnakú otázku rozoberá Tomáš Akvinský v druhej časti svojej Teologickej sumy (otázka 26 *O poriadku lásky*). Bajza sa neinšpiroval iba témou, ale aj postupnosťou Akvinského výkladu, ktorý sa odvíja od ústrednej otázky, či má človek milovať viac Boha ako seba samého. Vysvetľuje, že nielen láska k Bohu, ale aj láska k sebe samému predpokladá určité pravidlá. Podľa nich má človek milovať najskôr svoju dušu a potom telo. To znamená, že sa má usilovať o vlastné duchovné dobro tak, že sa zbaví hriechov, posväti sa, činí dobré skutky a až potom by sa mal starať o dobro iného človeka. Lebo činiť blížnemu dobro za cenu páchania hriechu nie je dovolené. V tejto súvislosti Bajza vyslovuje otázku, či je Bohu milšie, aby pominuli všetky smrteľné hriechy, a boli by tak všetci ľudia spasení, alebo aby sa z ich života vytratili bežné hriechy. Poslucháčom, resp. čitateľom odporúča sústrediť sa dôsledne na každodenný boj s menším zlom, lebo Boh rovnako ako smrteľný hriech neschvaľuje ani drobný priestupok.¹⁸

Slováci medzi starými susedmi. Môžu byť aj Slováci starí? Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2015, s. 176.

¹⁶ O latinských konštrukciách v Bajzovej próze pozri bližšie DORUĽA, Ján: c. d., s. 175 – 183.

¹⁷ BRTÁŇOVÁ, Erika: Interpretáčny rozmer kazateľskej zbierky J. I. Bajzu. In: *Na margo staršej literatúry*. Zo žánrovej problematiky 11. – 18. storočia. Bratislava : Kalligram – Ústav slovenskej literatúry SAV, 2012, s. 219.

¹⁸ Od pontifikátu Gregora I. Veľkého (6. stor.) sa v katolíckej cirkvi medzi sedem smrteľných

Ďalej Bajza konštatuje, že bližnemu sa má poskytnúť duchovná pomoc aj na úkor vlastných pozemských starostí, lebo človek si nemá ceniť viac svoje telo a pozemské veci ako dušu bližneho a jeho duchovné potreby: „*Neb duša bližního víc zasluhuje lásku nášu nežli telo naše, ponevadž skrze dušu Bůh více bývá slávený nežli skrze telo.*“ Takáto pomoc bližnemu sa má však poskytnúť len vtedy, ak by mu hrozilo večné zatratenie. V takom prípade treba nasledovať príklad Pána Ježiša a byť ochotný položiť za brata aj dušu. Neplatí to však, keď sa blížny ocitne v bežnom nebezpečenstve, z ktorého sa môže dostať celkom jednoducho aj sám tým, že učíní pokánie čiže vyzná hriech, do ktorého padol. Vidíme, že Bajza vykladá poriadok lásky ako učení katechéta. K tomu, že používa viac školský (katechetický) ako kazateľský spôsob, sa aj sám priznáva.¹⁹ Zvolený postup – inklinácia k náučnému štýlu súvisela iste s Bajzovým mentálnym nastavením, s jeho výsostne intelektuálnym pohľadom na danú problematiku, čo sa prejavuje v celej jeho tvorbe.

Hoci kazateľská zbierka (rozsah 3 000 strán) predstavuje podstatnú časť Bajzovej tvorby, v prílohe Osvaldovej Kazateľne *K dejinám katolíckej kazateľskej literatúry slovenskej*, ktorá vychádzala do roku 1899, sa vôbec nespomína. Na Bajzu kazateľa upozorňuje až Jozef Kohúth v novej prílohe *Literárne listy*: „Mojím zdaním čo do pôvodnosti reči, rozsahu je on prvého radu kazateľom staršej doby.“²⁰

Prijateľnejší a aj úspešnejší koncept spisovného jazyka ako Bajza predložil Anton Bernolák. Lebo, ako ukázali jazykovedné analýzy, v bernolákovčine „sa odráža prirodzený kontinuitný proces slovenského jazykovo-historického vývinu.“²¹ Z tvorby Antona Bernoláka sa okrem jazykovedných a polemických spisov zachovalo aj niekoľko tlačených kázni. Prvú kázeň predniesol ešte ako študent filozofie na akadémii v Trnave v seminári Stephaneum, krátko pred ukončením svojho štúdia (20. augusta 1782). Príležitostná kázeň venovaná uhorskému kráľovi Štefanovi *Divus Rex Stephanus, Magnus Hungarorum Apostolus* (Svätý kráľ Štefan, veľký apoštol Uhorska) je Bernolákovou literárnou prvotinou. Ďalšiu reč *O vážnosti a úctivosti stavu kňazského* vydal až v roku 1795, teda v čase, keď už pôsobil v ústrednom úrade ostrihomskeho

---

hriechov počíta pýcha, lakomstvo, závisť, hnev, smilstvo, obžerstvo a lenivosť.

¹⁹ FAITH, Štefan: *Slovenskí katolícki kazatelia XVIII. storočia*. Bratislava : Kníhtlačiarsky účastinársky spolok, 1941, s. 8.

²⁰ KOHUTH, Jozef: Jozefa Ignáca Bajzu diela kazateľské. In: *Literárne listy*, roč. 1, 1891, č. 2, s. 15.

²¹ DORUĽA, Ján: Bernolákovská kodifikácia ako výsledok slovenského jazykovo-historického vývinu. In: *Slováci medzi starými susedmi*. Môžu byť aj Slováci starí? Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2015, s. 168 – 169.

vikariátu v Trnave (1791 – 1799).²² S Bernolákovým posledným pôsobiskom, ktorým boli Nové Zámky, sa viaže pohrebná kázeň *Na smrť mnohovelebného pána Sztocko Jurka* (Trnava 1803), ktorú predniesol v kostole v Šuranoch.²³ V Trnave boli roku 1809 vytlačené ešte dve maďarské kázne *Halottas beszéd* (Pohrebná reč) a *Beiktató beszéd* (Inštalačná reč), ktoré svedčia o tom, že Bernolák kázal aj po maďarsky.

Bernolák poznal a oceňoval aj diela protestantských kazateľov. O niektorých sa zmieňuje v predhovore svojho komentovaného súpisu diel zo všetkých odborov teoretickej i praktickej teológie a z niektorých profánnych disciplín *Nova Bibliotheca*, s ktorým začal ešte počas viedenského štúdia (1782 – 1784). Čítanie autorov, hlásiacich sa k inej konfesii, zdôvodňuje tým, že „hoci sú iných mienok, ich diela sú vynikajúce vzory rečníctva; veď ináč z radov rečníkov by bolo treba vylúčiť aj Cicera a Demostena. Hoci sa usilujú presvedčiť rozum, no vôľu premôcť nemusia; jednako treba ich čítať so zreľým úsudkom.“²⁴

„Príhodnú“ čiže príležitostnú kázeň *O vážnosti a úctivosti stavu kňazského* Bernolák predniesol počas omše celebrovanej novokňazom Jozefom Kunstom v hornoořešanskom kostole (11. októbra 1795). V kázni sa zamýšľa nad významom kňazskej služby v starozákonnej a novozákonnej dobe a nad postavením kňaza v súvekej spoločnosti. Kázeň je z väčšej časti exkurzom do biblickej histórie a v oveľa menšej miere sa v nej reflektujú dobové pomery, pričom sa kriticky hodnotí rozmáhajúca sa bezbožnosť a porušovanie dobrých mravov. Okrem toho sa pranieruje negatívny postoj časti spoločnosti k cirkvi: úsilie tzv. „svetárov“ nahradiť kresťanské náboženstvo („*zjevení božské*“) prirodzeným náboženstvom, ktoré nemá božský, ale ľudský pôvod. Ako veľmi účinnú zbraň proti takýmto odporcom kresťanskej viery vyzdvihuje Bernolák postoj úcty veriacich voči duchovným pastierom.

Juraj Fándly, ktorý sa podieľal veľkou mierou na popularizovaní Bernolákovkej spisovnej slovenčiny, sa dostal do povedomia odbornej obce kázňou venovanou „*slovenským apoštolom*“ Cyrilovi a Metodovi. Doposiaľ sa pokladala za najzaujímavejšiu kázeň z dvojdielnej zbierky *Príhodné a svätečné kázne* (1795 – 1796). Záujem o ňu vzbudilo Fándlyho vlastenectvo. V spojení Fándlyho vlas-

²² Pozri bližšie MAŤOVČÍK, Augustín: Biografické kalendárium Antona Bernoláka. In: *Život a dielo Antona Bernoláka*. Zostavil Augustín Maťovčík. Bratislava : Národné literárne centrum, 1997, s. 132 – 136.

²³ Kázeň uverejnil Štefan Rešetka v zbierke *Kázne príhodné* od rozličných ňekdi kazateľov v jazyku slowenskom povedané, a na svetlo widané. Které pozbíral a poznouwu wítlaciť dal Michal Rešetka, Kaplán Dubňickí. Zwazek druhí. W Trnawe, wítlacenené u Gelinek Gána Krst'. Roku 1834, s. 231 – 242.

²⁴ GAJDOŠ, Věšvlad J.: Správa o Bernolákovom bibliografickom súpise. In: *Bibliografický zborník*. Red. M. Potemra. Martin : Matica slovenská, 1962, s. 289.

tenectva „s vrúcim cítením náboženským“ vidí poľský slovakista Władysław Bobek slovenský mesianizmus. Fándly podľa Bobeka „vyslovuje myšlienky úplne moderné, ktoré od tých čias sa stanú trvalou zložkou národnej ideológie Slovákov. Kazateľova funkcia dovoľuje Fándlymu logicky urovnať a hlbšie premyslieť doterajšie myšlienky, a tak urobiť z nich harmonický celok.“²⁵

Jednoduchý štýl kázni Fándly zdôvodňuje okruhom používateľov zbierky – vidieckymi a mestskými kazateľmi, ktorí sa v Svätom písme nevelmi vyznajú a na jeho dôkladné štúdium nemajú ani čas. Jasne a zrozumiteľne formulovaný obsah kázni povyšuje nad rečnícku okázalosť. Z výrazových prostriedkov využíva najčastejšie príklad (exemplum) a podobenstvo. Takto komponovanú kázeň nazýva „príkladnou“. Príkladná kázeň reprezentuje podľa Fándlyho spôsob hlásania evanjelia uplatňovaný Ježišom Kristom. Kazateľom odporúča vyberať príklady zo Svätého písma alebo z iného hodnoverného zdroja. „*Toho času, keď Kristus Pán vinaučoval našu svatú a spasitedelnu víru v krajině Palestina řečeněj, nebívali inšé kázňe v običaje len příkladné. Nebo Sin boží skoro vždicki, keď naučeňi dával, založil si za fundament svojěj řeči volajaki příklad anebožto volajaké podobenstvo.*“²⁶ Z dôvodu väčšej názornosti Fándly zakomponoval do textu kázne aj príklady z bežného života. V *Kázni na noví rok* (1781) je to mravokárne rozprávanie („*žalostní a strašliví příklad*“) o slúžke, ktorá žila vo voľnom zväzku s paholkom slúžiacim spolu s ňou, až sa dostala do rúk diabla, ktorý ju zviedol tým, že vzal na seba podobu jej druhá a pripravil ju zakrátko o život. Príklad Fándly spojil s mravným poučením („*moralisatio*“) o spravodlivom Božom súde, chcel tak vystríhať slobodných mládencov a ovdovelych mužov pred zvädzaním mladých dievčat a dievčatá zase pred neviazaným a bezbožným životom. Na konci kázne uviedol ešte dva samostatne stojace príklady, opatrené latinským označením *exemplum*. Obidve exemplá, v ktorých dominuje motív orla, rozprávajú o Božích milosrdných skutkoch. Kristov láskyplný vzťah k sociálne slabým („*chudobním*“) je znázornený v prvom exemple prostredníctvom konania orla, ktorý učí lietieť svoje orličatá tak, že ich vynáša vysoko do neba, kde okolo nich starostlivo krúži. Druhé exemplum rozpráva o Bohu ako ochrancovi. Orol totiž nedovolí chudobnému sedliakovi napiť sa vody otrávenej hadom, a nádobu s ňou mu vyrazí z ruky. Exemplum končí poučením, že chudoba, v ktorej niektorí ľudia žijú, vyráža z ich rúk všetko materiálne bohatstvo a že tento stav dokáže zmeniť iba sám Boh.²⁷

²⁵ BOBEK, Władysław: O historizme Fándlyho. In: *Sbornik Matice slovenskej*, roč. 14, 1936, s. 276.

²⁶ FÁNDLY, Juraj: Praefatio ante conciones. In: *Prihodné a svátečné kázňe*. První zvazek. V Trnave : u Václava Jeřínka, 1795, s. 89.

²⁷ BRTÁŇOVÁ, Erika: Kázňová próza vo výskume Gizely Gáfrikovej. In: *Pamäť literárnej*

Kognitívne schopnosti a emotívno-senzitívne danosti adresátov svojich kázni rešpektuje Fándly aj v prípade ich jazyka: „*To po mne poznávate, že s takú reču kazeň povedám, z jakú vi obecně medzi sebu rozprávate.*“²⁸ Jeho úsilie priblížiť sa k adresátovi jazykovej informácie dokladá tradičný novoročný vinš („*Vinšujem a žádám božské požehnání, najprv vám, potom aj každému vašému statku pri dome, hojnu obrodu na poli, aj na vrchoch*“), expresívne výrazy (*čankajú, lašujú*) a frazémy (*hríchi na své krki vsťahujú*).²⁹ Príznamkom hovorovosti jazyka je tiež dialóg, ktorý Fándly využil aj v iných dielach.³⁰ Vo fiktívnom dialógu neverného dievčaťa a diabla vydávajúceho sa za jej „*frajera*“ uplatňuje Fándly didaktizujúci zámer, zvýrazňuje dôsledky ľahkovážneho ľudského konania a varuje poslucháčov pred podobným činom.

Osvietenským typom vzdelanca bol tiež básnik Bohuslav Tablic, ktorý v roku 1802 debutoval časopisecky (básnickú skladbu *Csövár; hrad Raškúv* uverejnil v Puchmajerových *Nových básňach*) a knižne (príležitostné verše *Dva zpěvy* vyšli vo Vacove). V tom istom roku bola vytlačená aj jeho kázeň *Nejmoudřejší a nás k štěstí vedoucí cesty Boží*, ktorú predniesol pri odchode z cirkevného zboru v Ači (Acsa, obec v Maďarsku) v Peštianskej stolici, kde pôsobil viac ako šesť rokov (od roku 1795) a odkiaľ bol povolaný za kazateľa do mesta Skalice. Kázeň je svedectvom o celkom ranej fáze Tablicovho cirkevného pôsobenia.

V príhovore Tablic pracuje s motívom rozlúčky, vyratúva rôzne okamihy lúčenia (rozlúčka s rodičmi, s priateľmi, so zamestnaním, s bydliskom), ktoré vplyvom zmeny okolností vyúsťujú vždy do novej životnej situácie. Nielen členov cirkevného spoločenstva v Ači, ale zaiste aj seba samého sa snaží utešiť konštatovaním, že hoci rozlúčky sú často bolestné, možno sa uspokojiť s vierou v to, že pozemské cesty človeka riadi Boh a že ho vedie k šťastiu a blaženosti: „*pomnime, že Bůh lepe tomu rozumí, než my, která cesta nás k našemu pravému blahoslavenství vede.*“ Božie cesty sú preto najrozumnejšou voľbou, ale putujúceho zaväzujú aj k istým povinnostiam, t. j. k určitej sebadisciplíne, ktorá vyžaduje od neho prijať danú voľbu s pokorou a trpezlivo znášať všetky ťažkosti, plne dôverovať v Božie riadenie a mať rešpekt voči Božej autorite.

vedy. Gizela Gáfriková. Ed. E. Brtňánová. Bratislava : Ústav slovenskej literatúry SAV, 2017, s. 75 – 77.

²⁸ FÁNDLY, Juraj: Praefatio ante conciones. In: *Príhodné a svátečné kázne*. První zväzok. V Trnave : u Václava Jeřínka, 1795, s. 97.

²⁹ O dominantnom postavení domácej, ľudovej frazeológie a jej uplatnení ako živého umeleckého charakterizačného prostriedku v diele J. Fándlyho píše Elena Krošláková (Z frazeológie Juraja Fándlyho. In: *Slovenská reč*, roč. 55, 1990, č. 5, s. 268 – 274).

³⁰ ŽIGO, Pavol: Dialóg v diele Juraja Fándlyho. In: *Slovenská reč*, roč. 55, 1990, č. 5, s. 262 – 268.

V závere kázne, ktorý je pomerne obsiahly, Tablic pripomína členom cirkevného spoločenstva, aby nezabudli na ním zvestované pravdy Kristovho učenia, poučenia, výstrahy a napomenutia. Ako starostlivý pastier duší pripája tiež niekoľko konkrétnych rád a odkazov, po ktorých nasleduje záverečný pozdrav.

Podľa Tablicovho monografistu Ruda Brtáňa kážeň dokladá, ako „dokonale“ už na začiatku svojej autorskej cesty „písal Tablic široké a presné, krásne a jasné vetné periódy, čistým ‚biblickým‘ jazykom, ktorý si osvojil usilovným čítaním veleslavínskych vydání, Šestidílnej a nových českých kníh“.³¹ Príležitostný žáner reči poskytuje Tablicovi priestor na zachytenie citového rozpoloženia lúčiaciach sa priateľov: „*Když se citedlné a dobré duše, jenžto vespolek přivikly, kteréž svá citěni vespolek zdělovali, srdečný podíl na případnostech života svého, radostných, i smutných brávaly, loučí; to se jistě bez zvláštního srdce pohnutí stati nemůže.*“ Jazyk kázne sa vyznačuje výrazovou bohatosťou tak na úrovni vetných celkov, ako lexiky.

Hornolehotský kazateľ Adam Chalupka³² je na rozdiel od svojich dvoch synov Jána a Sama dnes už takmer neznáma osobnosť. Tak tomu bolo už na konci 19. storočia, lebo cirkevný historik Ján Mocko o ňom píše: „Adam Chalupka bol významnejším mužom, nežli ho zná obecenstvo naše.“³³ Z jeho literárnej tvorby okrem príležitostných básní a prekladov vyšli tlačou iba dve pôvodné práce: dvojdielna príručka *Výpsání země svatě kananejské* (1829 – 1831) určená k „*milšiemu a příjemnějšíemu i o niečo zrozumitel'nejšíemu čítaniu Písma sv.*“ a obrázky z dejín cirkevného zboru v Brezne *Historické paměti cirkve ev. březňanské* (1837), ostatné zostali v rukopise.³⁴ V predhovore *Historických pamětí Jan Seberini*, vtedajší superintendent banského okolia, píše, že si Chalupku váži „jako příkladného muže v uradě a který se i v své starobě s literními pracemi rád obírá“.³⁵

Chalupkovu kazateľskú činnosť sprítomňuje kážeň *Co s tebou bude ta dále?*, ktorá vznikla už v roku 1820, ale vytlačená bola až o sedemdesiat rokov neskôr (1890) na náklady štyroch členov cirkvi: Mateja Štrbu, Jozefa Demiana, Tomáša Tadlu a Juraja Slameňa. Možno povedať, že sa stala čitateľsky atraktívnejšou ako dôsledne vypracovaná a obsažná biblická príručka, ktorá podľa

³¹ BRTÁŇ, Rudo: *Bohuslav Tablic (1769 – 1832)*. Bratislava : Veda, 1974, s. 63. (Ide o diela, ktoré vyšli zásluhou českého nakladateľa Daniela Adama z Veleslavína, ktorý od r. 1579 začal s vydávaním šesťzväzkovej *Bible kralické*.)

³² Do Hornej Lehoty prišiel za kazateľa v r. 1792 a žil tu až do konca života (1840).

³³ MOCKO, Ján: Rod Chalupkovcov. In: *Slovenské pohľady*, roč. 17, 1897, s. 134.

³⁴ V rukopise zostala latinská monografia o dejinách Zvolenského seniorátu. Tamže, s. 136.

³⁵ SEBERINI, Ján: Předmluva. In: CHALUPKA, Adam: *Hystorické Paměti cyrkvě ew. Březňanské aučsspurského wyznání*. W B. Štawnicy, Pismem Františka Lorbera, 1837, s. [3]. Lyceálna knižnica UK SAV, sign. B 14833.

Seberiniho svedectva nenašla pravejša odberateľov.³⁶

Chalupkova reč – podobne ako Tablicov rečnícky prejav – vyniká citovou zainteresovanosťou autorského subjektu. Jej dikcia je však celkom odlišná, lebo v nej zaznieva morálny apel. Hovorovosť výrazu a spontánnosť rečníckeho prejavu, ktoré charakterizujú Chalupkovu reč, adresovanú hornolehotskému cirkevnému spoločenstvu, dosvedčujú jednak otázky, prvá z nich sa nachádza už v záhlaví kázne, tiež zvolacie vety („*Nuže, podťte sem!*“) a priame oslovenia poslucháča v druhej osobe jednotného čísla („*Nebud' vysokomyslný, ale boj se*“). Chalupka obracia pozornosť svojho poslucháča na ľahkomyselné a nerozvážne konanie nezohľadňujúce jeho budúcu životnú situáciu. Ak ho nabáda k plánovaniu si budúcnosti, myslí hlavne na sociálne a ekonomické zabezpečenie, ktorého sa mu nedostáva z dôvodu zlého hospodárenia a spravovania majetku: „*Již s některým dosti uzko jest, již nemá nic kromě dluhů až výše hlavy, a však ještě sobě hrdo vede, ještě sobě popijí – směleji než ten, kterýž má hojnost všeho. My vzdýcháme, co s ním bude, když ho vyženou z domu, – že bude muset asnad sloužit alebo tulákem se stane, až se žebrácké palici chytí; a kdo ví, budeli i to moci, jaký kříž může z ruky Boží dolehnouti naň. Vzdycháme nad manželkou jeho, nad dětmi jeho, jakou bídu uvede na ně. Ale on nic na to nedbá, kdo bude ještě naň vzdychati aneb kdo jej asnad proklínati.*“

Príčinu nezodpovedného konania, s ktorým sa Chalupka ako kňaz každodenne potýkal, vidí v nedostatočnosti ľudského charakteru: v pýche, svoľovnosti a tvrdohlavosti človeka. Preto poslucháča vyzýva k takej premene zmýšľania, ktorá povedie k novej perspektíve jeho budúcnosti.

Optimistickú víziu kresťanského života predkladá aj peštiansky kazateľ, básnik Ján Kollár vo vianočnej kázni *O tom štěstí, že se nám Bůh v nynějších časích naroditi dal* (1823). Na žitú prítomnosť, ktorú charakterizuje ako „najlepšiu“ zo všetkých dôb, nazerá s nadhľadom básnika a intelektuála. K optimizmu smeruje aj recipienta kázne, radí mu upierať pohľad na dobré a pekné veci, ktoré ponúka prítomnosť, vyznačujúca sa väčším rozkvetom ľudského poznania, dokonalejším náboženstvom, usľachtilejšími mravmi a cnosťami a pohodlnejším životom ako minulé doby. Nespokojnosť s prítomnosťou nemá čo robiť v živote človeka, lebo znepokojovať ho môžu iba chyby a omyly, ktorých sa dopúšťa sám: „*Nežalujme my na časy, aby časy na nás nežalovali, nebudme nespokojni s naším narozením, ale raději s naším životem a s našimi chybami.*“ Kollárova kázeň má typicky osvetovo-vzdelanecký charakter tak ako aj jeho ostatné kázne, v ktorých sa usiluje o duchovné, mravné, kultúr-

³⁶ „Jest tentýž, který i vypsání země svatě v slovenském jazyku vydal – ale které Bohu žel málo kupců a čtenářů našlo.“ SEBERINI, Ján: Předmluva. In: CHALUPKA, Adam: *Historické Paměti cyrkve ew. Břežňanské auğsspurského wyznání*. W B. Šťawnicy, Pismem Františka Lorbera, 1837, [s. 4].

ne a sociálne povznesenie svojho etnika. V tom vidí „najvyššiu službu Bohu a najvznešenejšiu funkciu náboženstva“. S biblickým textom pritom pracuje voľne.³⁷ Kázeň, v ktorej odkazy na citáty z Biblie nie sú početné, je príznakom dobového trendu, ktorý kládol osobitý dôraz na vzdelávanie poslucháčov. Preto je pochopiteľné, že na Kollárove kázne verejnosť reagovala pochvalne i kriticky: „To sú kázne, a nie tie našich kňazov,“ takýto jeden hlas letel po Slovensku. Teológovia strhli krik, že to nie sú kresťanské kázne, bo sa v každej tristo ráz Kristus nepripomína.“³⁸

Podľa Kollárovho vyjadrenia v predhovore jeho zbierky pridržal sa „biblickej reči“, opierajúcej sa o češtinu Kralickej Biblie, ktorej vraj jeho poslucháči dobre rozumeli.³⁹ Podľa jazykovedca Jána Doruľu jej rozumeli preto, lebo Kollárova „reč obsahovala množstvo slovenských jazykových prvkov z oblasti hláskoslovnia, gramatiky i slovnej zásoby spolu s frazeológiou“.⁴⁰

Na rečnícku obratnosť Michala Miloslava Hodžu spomína vo svojej autobiografii Jonáš Záborský, ktorý bol istý čas jeho kaplánom. Záborský o Hodžovi píše: „smelá a živá výrečnosť jeho zatieňovala moje ostýchavé, na svetské reči sa ponášajúce kázne.“⁴¹ To, že Hodža mal povest' vzdelaného teológa a rečníka, potvrdzuje aj historik Ján Hučko vo svojej monografii: „Ako rečník bol v tej dobe medzi evanjelickými kňazmi skoro nedostižný.“⁴² Podľa evanjelického teológa Miloša Klátika „bol horlivým, presvedčivým, do svedomia hovoriacim kazateľom“.⁴³ Sám Hodža o reakciách poslucháčov na ním kázané slovo hovorí: „Mal som poslucháčov, ktorých som do pokorného, tichého slzenia priniesol, zase iných, ktorých srdcia som uradostnil, a zase iných som nekonečne do živa trafil.“⁴⁴

Úvodní řeč (1838) je Hodžov príhovor, ktorý predniesol pri svojom uvedení za kazateľa do jedného z najväčších spoločenstiev slovenských evanjeli-

³⁷ FILO, Július: *Idey slovanstva v kázňach Jána Kollára a ich obraz v rozpravách a poézii*. B. m., G. A. G. umelecká agentúra : 1975, s. 53 – 54.

³⁸ HURBAN, Jozef Miloslav: *Slovensko a jeho život literárny*. Bratislava : Tatran, 1983 s. 177.

³⁹ KOLLÁR, Ján: *Nedělnj, swátečné a přjležitostné Kázně a Řeči*. W Pessti, tiskem Trattnera a Karoliho, 1831, s. IV.

⁴⁰ DORUĽA, Ján: Bernolákovská kodifikácia ako výsledok slovenského jazykovo-historického vývinu. In: *Slováci medzi starými susedmi*. Môžu byť aj Slováci starí? Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2015, s. 203.

⁴¹ ZÁBORSKÝ, Jonáš: *Výber z diela II*. Z rukopisnej pozostalosti zostavili a upravili V. Bunčáková a O. Čepan. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1953, s. 255.

⁴² HUČKO, Ján: *Michal Miloslav Hodža*. Bratislava : Nakladateľstvo EPOCHA, 1970, s. 63.

⁴³ KLÁTIK, Miloš: *Michal Miloslav Hodža. Život a dielo*. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 2011, s. 10.

⁴⁴ PETRÍK, Ján: *Kapitoly z domácich a cirkevných dejín*. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1969, s. 151.

kov v Liptovskom Mikuláši. Na toto miesto, kam prišiel po návrate zo štúdia vo Viedni, bol povolaný vďaka Jánovi Kollárovi, ktorý pozvanie mikulášskeho cirkevného zboru na uvoľnené miesto po smrti farára Matúša Blaha neprijal a namiesto seba odporúčal Hodžu.

Kázeň nie je Hodžovou literárnou prvotinou, lebo tvoriť začal už počas štúdia na ev. lýceu v Bratislave, kde študoval v rokoch 1832 až 1834.⁴⁵ Vyniká autenticnosťou, je totiž dokumentom o prvom stretnutí Hodžu s členmi mikulášskeho zboru. Úsilie Hodžu preukázať svoju kazateľskú spôsobilosť je badateľné, vidno to vo vyváženej kompozičnej výstavbe kázne a vo využití rozmanitých jazykových prostriedkov. Svoju rétorickú stratégiu Hodža stavia na prezentovaní vlastných pocitov a úmyslov, ktorým sa venuje v dvoch samostatných častiach kázne. Takýmto spôsobom sa vyjadruje k otázkam, o ktorých sa dalo predpokladať, že budú poslucháčov bezpochyby zaujímať. S oduševnením hovorí o význame kresťanskej viery, o svojom vzťahu k Bohu, k cirkvi, k národu a materinskej reči. To boli oporné body, na ktorých mienil postaviť výchovu mikulášskeho cirkevného dorastu: „*Chcem i vaši mládeži ty city v srdci vzbuzovati, kterýmiž ona nikomu jinému, jen svému národu, svým otcům a matkám náleží, aby nebloudila, když se do světa cizého vypraví a na vaše dobrodiní nevděčně nezapomínala, národu svého se necuzila, řeči své se nešťítla.*“

Hodža vyjadruje úmysel pracovať v cirkvi dôsledne a usilovne, obetavo a so sebazaprením. V tejto súvislosti sa publikum usiluje presvedčiť o morálnej kompetencii a integrite svojej osobnosti.

„K cíli tomuto povědomí samého sebe mám i toho, co mi ještě třeba i toho, co mi není užitečné. Známosti a zkušenosti vždy větší a větší nabývati chci. Najemnictví v úřadě si ošklivuji, ducha v potřebách tělesných úzkostného si špatím. Radosti světa nevinné nezatracuji, cnost veselá je i příjemná, jest pravá radost v Pánu. Marnolibost pro samou marnost se mi nesladí. V pokoušeních svých citem hodnosti lidské a náboženstvím, tím, jako Pavel apoštol ho jmenuje, oděním světla se ozbrojím. Přízeň dobrého člověka si vážím, zlého mi je za nic. Návist z nedorozumění poučením ukojím, na tuze zarputilou zlobivost nedbám, když jen svědomí mne z ničeho netrestá. Závist mi nedostojí, nebo každá mi je malodušná. V štěstí nezhrdnu, bez hrdoby si umírám, protože v duchu pravdy štěstí takové tuším, jakovéhož mi tento svět dáti nemůže. V neštěstí k Bohu, k svému srdci a k dobrému přátelství se obrátím. Život ostatně církvi, národu, člověčenstvu obětují. A pakli naposledy svět, štěstí, přízeň se nade mnou

---

⁴⁵ V zborníku literárnych prác mládeže študujúcej na bratislavskom lýceu *Plody Zboru učenců řeči československé prešporského* (Bratislava 1836) uverejnil epickú báseň *Meč křivdy*, ktorá sa pokladá za pokus o nový typ historického spevu. Pozri bližšie heslo *Plody In: ROSENBAUM, Karol a kol.: Encyklopédia slovenských spisovateľov. 2. zv. Bratislava : Obzor, 1984, s. 387 – 388.*

zhorší; pakli se i mne i se mnou mínění mého odcuzí a celým odporem svým na mne dokročí, zmožu se vedlé rady Pavla apoštola na svém vnitřním člověku, obrátím se do svého vnitřního světa, utoulím se proti všem bouřkám skutečnosti do srdce svého, do té s blahoslaveným Komenským hlubiny bezpečnosti.“

V súvislosti s deklarováním svojho národného povedomia obracia Hodža na chvíľu pozornosť aj na potrebu kreovania vzdelávacích inštitúcií, na pôde ktorých sa má cibriť reč tak, ako je to aj u iných národov. K účineniu takýchto rozhodných krokov povzbudzuje slovenských evanjelikov svojím presvedčením o tom, že majú na to dostatok mentálnej sily a duchovného potenciálu. Hodžova kázeň je preto dôkazom, že tento žáner patril v 19. storočí k ťažiskovým pri presadzovaní národno-osvetových konceptov a programov.⁴⁶

Ján Chalupka vydal svoju dvojdielnu zbierku *Kázně nedělní a svátečné* (1846 – 1847) ako kazateľ evanjelického a. v. cirkevného zboru v Brezne, kde sa po niekoľkoročnej učiteľskej praxi (jeden rok učil v škole v Ožďanoch a šesť rokov na lýceu v Kežmarku) natrvalo usadil. Na kazateľský úrad ho posvätil superintendent Adam Lovich dňa 29. júla 1824. Podľa svedectva jeho otca Adama Chalupku všetky neskoršie pozvania do iných oveľa bohatších cirkevných obcí odmietol: „Ačkoli i z Března povoláván byl dvakrát do Přešova, po dvakrát do Přešpúrka, také do Ochtiné a do Nové Vsi.“⁴⁷

V predhovore zbierky Chalupka vyznačuje širokú recepčnú prístupnosť svojich kázni, ktoré sú „*co do řeči, pochopnosti lidu pospolitého přiměřené*“, no osloviť chce predovšetkým kazateľov a učiteľov škôl. Dvadsať kázni, vydaných „*na skoušku*“, predstavuje iba prvú časť z plánovaného, no nerealizovaného súboru nedeľných a sviatočných kázni na celý liturgický rok.

Kázeň *Lepších časův by sme se dožili, kdyby sme se my sami polepšili* je novoročným príhovorom motivujúcim poslucháčov k novým predsavzatiam. Hoci sa časy zdajú byť zlé, nemá to byť príčina na sťažovanie sa, ale podnet na budovanie lepšieho sveta, ktorý si žiada aj človeka nových, „lepších“ kvalít: „*Ale zase tak nepřijdou lepší dnové, a nepomine to zlé, v němž vezíme, jestli se nebudeme my sami o to usilovati, aby sme byli rozumnější a lepší, strážlivější, pracovitější, hospodárlivější, poddanější, pokojnější.*“

Chalupkov príhovor príležitosťou a obsahovým zameraním pripomína Kollárovu kázeň. Hoci nemožno vylúčiť Kollárov vplyv, u Chalupku prevažuje jednoznačne dôraz na morálnu nápravu, na ktorej jemu ako satirickému dramatikovi žijúcemu v malomestskom prostredí, veľmi záležalo. V kázni však nepracuje s výsmechom, satirické hodnotenie skutočnosti zamieňa za trpezlivé

⁴⁶ BRTÁŇOVÁ, Erika: Romantici – kazatelia. In: ZAJAC, Peter (ed.): *Štúr, štúrovci, romantici, obrodenci*. Bratislava : Ústav slovenskej literatúry SAV, 2016, s. 125.

⁴⁷ CHALUPKA, Adam: *Historické Paměti cyrkvě ew. Březňanské auřšspurského wyznání*. W B. Šřawnicy, Pismem Frantiřka Lorbera, 1837, s. 56.

vysvetľovanie okolností „zlých časov“ – zlého hospodárenia, vojnového zúrenia, strádania z nedostatku a chudoby, nezriadeného života. Hlavnú príčinu tohto krízového stavu nachádza jednoznačne v zlom – hriešnom spôsobe života, hoci odvolávajú sa na príklady zo Starého zákona poznamenáva, že aj bohabojní ľudia môžu zažívať zlé časy. Všetkých tých, ktorí klesajú pod ťarchou životných okolností, pričom nevnúma ani seba, vyzýva k pričineniu sa o lepšie časy tým, že sa vysporiadajú so zlom v sebe a v svojom okolí: „*Pokud' samy ve zlém vezíme, ani vsemohoucnost Boží, která přestala divy a zázraky provozovati, nám lepších časův nepřinese. Bud' me my rozumnější, lepší a nastanou dnové pohodlnější.*“

„Satirik Chalupka pomenoval hlúposti pravým menom, komédiograf Palárik bol presvedčený, že prijme pravdu najskôr vtedy, keď sa mu núka v milej krásnej nádobičke,“ konštatuje historik slovenského divadla Ladislav Čavojský.⁴⁸ Všestranne činný katolícky kňaz Ján Palárik je širšej verejnosti známy predovšetkým ako autor salónnych veselohier, nie však ako kazateľ. Z ôsmich rečí, ktoré vyšli tlačou, má polovica príležitostný charakter. V štyroch kázňach na nedele v pôste, publikovaných v cirkevnom časopise *Cyrill a Method* (1851), ktorý sám založil a tiež istý čas redigoval, hľba nad podstatou ľudského života: nad stvorením človeka, nad jeho smrteľnosťou a nesmrteľnosťou a nad jeho povolaním. Kázne, ktoré napísal ako mladý kaplán vo Vindšachte (teraz Štiavnické Bane) a Banskej Štiavnici, predstavujú v kontexte jeho tvorby literárne prvotiny. Neprekvapujú ani tak tematickým zameraním, ako nezvyčajnou hĺbkou ponoru do pojednávanej problematiky vzhľadom na jeho vek, v tom čase mal iba 28 rokov. Domnievame sa, že to môže súvisieť so zložitou životnou situáciou, v ktorej sa náhle ocitol. Totiž 8. januára 1851 ho cirkevný súd odsúdil na mesačný pobyt v kláštore františkánov v Ostrihome. Dôvodom odsúdenia boli jeho publikované názory na cirkevný život v Uhorsku.⁴⁹ Po ukončení núteného pobytu (1. februára) mu „pod hrozbou vylúčenia z cirkvi zakázali písať o témach úpravy diecéz, seminárov, o cirkevných majetkoch a o zjednotení kresťanských vyznaní“.⁵⁰ Preto, ak čítame kázeň *O určeni človeka* (1851) s vedomím Palárikovej osobnej histórie, pochopíme lepšie, prečo sa zamýšľala nad životným poslaním človeka, ktoré sa usiluje aj presne definovať. Dospieva k záveru, že zmyslom života je vnútorná premena človeka, ktorá predstavuje prípravu na večný život a ktorá nie je vôbec možná bez „poznania, milovania a hľadania Boha“.

Jonáš Záborský vydal zbierku kázni *Múdrosť života ve chrámových ře-*

⁴⁸ ČAVOJSKÝ, Ladislav: Ako Palárik na Palkovičovi a Chalupkovi vyrástol. In: ZEMKO, Pavol a kol.: *Ján Palárik Beskydov – miláčik slovenského národa*. B. m. : Daniš, 2012, s. 144.

⁴⁹ Pozri bližšie JUDÁK, Viliam: Duchovné cvičenia Jána Palárika. Tamže, s. 58 – 59.

⁵⁰ Tamže, s. 63.

ček (1853) dva roky po vydaní básnickej zbierky *Žehry. Básně a dvě řeči* (1851), ktorá bola prijatá mladou romantickou generáciou s nevôľou ako nemoderná, popularizujúca staršie poetické formy. Zbierka kázni, na príprave ktorej pracoval Záborský takmer pätnásť rokov, nezískala predplatiteľov, ktorí by boli ochotní finančne podporiť jej vydanie. Príčinou bolo najskôr Záborského obrátenie sa na katolícku vieru, pre ktoré v tom čase nepožíval veľkú dôveru ani u jednej z konfesií. No v pastoračnej práci, v ktorej pokračoval od roku 1853 ako katolícky kňaz v Župčanoch, bol mimoriadne úspešný, ako ukazujú výsledky výskumu cirkevného historika Petra Zubku.⁵¹ Zbierke vybral Záborský celkom priliehavý titul, ktorý vyjadruje myšlienku, že Božie slovo obsahuje večné pravdy a dáva návod, ako žiť múdro a šťastne.

Duchom svätým inšpirovaný obsah kázne povyšuje Záborský nielen nad ľudskú múdrosť, ale aj nad rétorickú ozdobnosť. Reaguje tak na predstavu o kázni ako umeleckom diele, s ktorou prichádza do kostola tá časť poslucháčov, ktorá očakáva od kazateľa v prvom rade pobavenie čiže estetický pôžitok: „Mnohým kázeň nic jiného není, jako dílo umělecké, v němž se kochají, jestli je zajímavé, aneb takové potupují, když očekávání jejich neodpovídá.“⁵² Záborský upozorňuje, že dôsledkom takéhoto povrchného počúvania kázaného slova je jeho nepatrný morálny účinok: „Nebo jestli se i kochali ve přednášce, na tom, co se přednášelo, nemnoho jim záleží. Jakkoli se jim líbily slova kazatele, neváží se na ně, ale je zapírají při první příležitosti. Co v čas slyšení schvalovali, to v čas skutku, jestli jejich žádostem a náklonnostem odporuje, kladú za hřbet. Vzrušení to srdce, které snad kázeň v nich způsobila, nejde za prahy chrámu, a nemá na mravy žádného vlivu; nebo slabé jest, co toliko ode člověka pochází.“⁵³ Záborský „důstojnosť řeči“⁵⁴ čiže estetickú stránku kázne neodmieta, ba naopak umelecké prostriedky sa v homiletických textoch usiluje hojne používať, nie však na úkor duchovného obsahu kázne, ale na jeho zvýraznenie.⁵⁴

Do okruhu rečí, ktoré sú zamerané na zlepšenie kvality života farníkov, patrí aj kázeň *Výminky pokoje manželského* (Podmienky manželského pokoja).⁵⁵ Ide o príležitostnú kázeň, ktorú by bolo možné zaradiť aj k sobášnym

⁵¹ ZUBKO, Peter: *Kňaz nie každodenný. Jonáš Záborský v službách Košickej diecézy*. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2013.

⁵² Skrovné působení slova Božího. In: *Jonáš Záborský: Múdrost života ve chrámových řečech*. Ed. E. Brtánová. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Ústav slovenskej literatúry SAV – Slovenský komitét slavistov, 2015, s. 112.

⁵³ Tamže, s. 112.

⁵⁴ BRTÁŇOVÁ, Erika: Záborského kazateľská próza. In: *Jonáš Záborský: Múdrost života ve chrámových řečech*, s. 468.

⁵⁵ Tamže, s. 292 – 296.

kázňam.⁵⁶ Záborský v nej poučá o tom, ako si udržať dobré manželstvo. Ak chcú manželia pestovať dobrý vzťah, musia sa k sebe správať tak uhladene a zdvorilo ako na jeho samom začiatku. Manželský zväzok preto pokladá za „školu mravnosti“. Odporúča pestovať vzťah založený na vzájomnej úcte, dôvere a otvorenosti. „Z ohľadu vzájomné úcty majú manželé žiť tak, jakoby sobě věčně cizími zůstávali. Ale z ohľadu obcování musejí býti nejvíce svojští, a pokračovati s plnou ve všeckem otvoreností tak, aby naskrze nic jeden přede druhým neukrývali.“ Podobne prichádza s ďalšími praktickými radami. Upozorňuje, že podozrievanie manželov z nevery má obrovské dôsledky. Vystríha pred prehnanými nárokmi na partnera a vlastnou samospravodlivosťou: „Nemůžeme to žádat, aby druhý vševědúcím byl a všechny pohyby srdce našeho dokonale znal, ani o nás samých mysliti, že vždy pravdu vidíme, slova a skutky jiného pravě vykladáme.“ Radí manželské nezhody riešiť diskkrétne a neoboznamovať s nedostatkami partnera či partnerky svoje okolie. „Bláznivost jest, o domácích svých záležitostech před celým světem bubnovati, před cizími lidmi na svého spolutovaryše žalovati. Nebo či manželé nejsou jedno tělo? Či potupa jednoho není hanba druhého? Či osudy jejich nejsou spojeny nerozlučně?“ Napokon Záborský svoju úvahu o dobre fungujúcom manželstve uzatvára konštatovaním, že podmienkou stabilného manželského súžitia je pevný charakter partnerov, hlavne také vlastnosti ako rozumnosť a ušľachtilosť: „Jen kde se naozajná múdrosť a šlechetnost ducha nachází, tam povstává ona blažená shoda, ono dokonalé přátelstvo, kterému se žádné jiné ve světě nevyrovná; tam je manželstvo pravý přístav pokoje a bezpečnosti pro osoby svatým jeho svazkem spojené.“

Na konci kázne sa Záborský lúči s čitateľom pozdravom „Prostite!“ (Majte sa dobre!), ktorý používa ako ekvivalent „židovského Amen“.⁵⁷

Pri koncipovaní rečí, ktoré Záborský označuje za svoje pôvodné tvory, sa okrem diela nemeckého spisovateľa Heinricha Daniela Zschokkeho (1771 – 1848) inšpiroval aj tvorbou francúzskych teológov: Jeana Baptistu Massillona (1663 – 1742), Jeana Benigna Bossueta (1627 – 1704) a Louisa

⁵⁶ Kázne o manželstve priraduje k sobášnym kázňam napríklad Libor Pavera, editor kázne, ktorá pochádza z postily *Berly královské Jezu Krista* (1709) od predstaviteľa kazateľského umenia na prelome 17. a 18. storočia jezuitu Daniela Nitscha (1651 – 1709), pôsobiaceho v Sliezske. Nitsch v kázni (Nedeľa druhá po Tŕech kráľoch) vychádza z podobenstva o Ježišovej zázračnej premene vody na víno na svadbe v Káne Galilejskej (Ján 2, 1 – 12). Pozri PAVERA, Libor: Doslov. In: NITSCH, Daniel: *Dva at' jsou jedno skrze lásku. Kázání na druhou neděli po Třech kráľích*. K vydání připravil a doslovem opatřil Libor Pavera. Opava : Matice slezská, 1999, s. 22.

⁵⁷ Predmluva. In: *Jonáš Záborský: Múdrost života ve chrámových řečech*. Ed. E. Brtňánová. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Ústav slovenskej literatúry SAV – Slovenský komitét slavistov, 2015, s. 11.

Bourdalouea (1632 – 1704), ktorých práce sa nachádzajú aj v Bernolákovom súpise Nova Bibliotheca.⁵⁸ O význame francúzskej teológie Bernolák hovorí: „každý, kto ozajstnú bohoslovnú literárnu históriu aspoň od prahu pozdravil, veľmi dobre vie, že Francúzi najmä od 15. storočia v každej oblasti bohoslovej činnosti nad ostatnými vynikajú.“⁵⁹

Z kazateľskej tvorby superintendenta a viedenského profesora Karola Kuzmányho vyšlo tlačou asi desať kázni. Podľa referencií teológov bol Kuzmány skvelý kazateľ a rečník: „Kázal oduševnene a s vervou; svoje oduševnenie vedel preniesť aj na poslucháčov. Mal príjemný hlas; jeho kázne boli aj po formálnej stránke na vysokej úrovni. Vynikali jasnosťou, zrozumiteľnosťou a jednoduchosťou.“⁶⁰ V tlačenej prvotine *Dve kázne* (1832), ktorá vznikla v súvislosti s Kuzmányho voľbou za banskobystričského farára, aplikoval dôsledne tradičnú rétorickú štruktúru.⁶¹ Ozvlášťujúcim kompozičným a estetickým prvkom sú v nej však veršové vsuvky, ktoré odkazujú na Kuzmányho básnický status, podobne ako verše v Tablicových a Kollárových kázňach. V novom jazyku, v štúrovskej spisovnej slovenčine, Kuzmány publikoval kázeň s protialkoholickou tematikou *Z konečného zahynutia, do ktorého nás pálenka už skutočne uvádza, nič nás nemôže oratovať* (1845) a *Kázeň o skutočnej vďačnosti za práva a slobody* (1848), v ktorej reaguje na aktuálnu spoločensko-politickú situáciu. Je však tiež autorom dvoch pohrebných rečí, ktoré napísal na pamiatku úmrtia Jána Kollára (*Nábožné kázání*, 1852) a Pavla Jozefa Šafárika (*Nábožné kázání*, 1861). Osud Kollára a Šafárika pripomína Kuzmánymu niektoré etapy jeho vlastnej životnej cesty: „Byliť zrozeni tam kdež i já, vychováni tam kdež i já, pracovali tam kdež i já, zanechali vlast rodnou rovně jakož i já. Ó, by ste znali ty bolesti, které ted' svírají srdcem mým, an hledím na to rodiště naše i los jeho, a vymluvili by ste, že se stavím do řadu těchto mužů slavných. Nebo nečiním to, jako bych se měl za rovného jim, ale že jsem následovníkem jejich a společníkem ne slávy než neřestí jejich.“

V prehovore Kuzmány vyzdvihuje Šafárika ako morálnu autoritu. V očiach svojich krajanov a priateľov bol Šafárik „*hrdinou vítězným v bojech duchaplných*“, „*výbojcem pravdy a světla*“, „*štědrým dárcem jmění stálého a svatého*“ a „*svatým národnosti slovanské*“. Potom kreslí obraz Šafárika ako národne zmýšľajúceho intelektuála, učiteľa Slovanstva, 1. ktorého do učiteľského úradu vybral sám Boh, ktorý ho počas života nechal prejsť mnohými skúškami a pokušeniami, aby mu po jeho skone bol nakoniec priznaný titul

⁵⁸ Pozri bližšie GAJDOŠ, Věslav J.: *Knihovna Antona Bernoláka*. Martin : Matica slovenská, 1970. 59 s.

⁵⁹ GAJDOŠ, Věslav J.: Bernolák predhovor. In: *Duchovný pastier*, roč. 37, 1962, č. 6, s. 122.

⁶⁰ PETRÍK, Ján: *Kapitoly z domácich a cirkevných dejín*. Liptovský Mikuláš : Transcius, 1969, s. 141.

⁶¹ Kuzmányho zbierka *Dve kázne* (1832) bola publikovaná v edícii KUZMÁNY, Karol: *Dielo*. Ed. E. Brtňanová. Bratislava : Kalligram – Ústav slovenskej literatúry SAV, 2014, s. 367 – 379.

učiteľa, 2. ktorý všetkým slovanským kmeňom bez rozdielu napomáha k rozvoju osvety a vzdelanosti, 3. ktorý rešpektuje krajinské zákony vlasti, 4. ktorý dôverujúc v naplnenie svojho poslania zdoláva všetky ťažkosti a prekážky.⁶²

Kuzmány horlí za jednotu slovanských národov, čo znázorňuje obrazom klasu plného zrn: „*Proto žít nám náleží ve vzájemnosti národní jako zrnům v jednom klasu.*“ Slovanskú vzájomnosť chápe ako jedinú možnú voľbu, lebo vzdanie sa jej by znamenalo úplný zánik národného života, čo pripodobňuje trefne ku kameňu rozpadajúcemu sa na prach: „*Vzájemnosti nám velice jest zapotřebí co do Slovanstva, v ní máme bezpečnost všeho, bez ní utratíme i to, co máme. Jako kámen odervaný od skály vrchu svého spouští se dolu, běží a rozráží se, rozdrobí se a obrátí se v prach, tak zpuštění se vzájemnosti národní jest odpadliví.*“ Pohrebná reč je teda propagáciou hodnôt slovanského sveta a negáciou sveta „Západu“, ktorý sa javí ako svet bezbožný a skazený, svet národných a politických prevratov. „*Nechceme, nechceme tu západní vzdělanost v pustotě nevěry a v puchu nešlechetnosti. Nechceme ty domy zevnitř zbilené a uvnitř plně porušení a smradu. Nechceme ani anglického pochybárstva vrtohlavého, ani francouzského neznabožstva mudrlantského, ani německého rozumkárstva bublinkového. Chceme učitele věřící, plně bázně boží. Nechceme ani surové brutality žraloků, ani oplzlé zhýralosti babylonců, ani nepřejného lakomstva, ani vysokomyslného chvastounstva, ani zuřivé ztřeštěnosti. Chceme učitele šlechtné, plně mírnosti, pokory a tichosti.*“ V úryvku možno pozorovať, že príznačnou figúrou Kuzmányho patetického a citovo exaltovaného príhovoru je figúra opakovania (lat. repetitio). Opakovaním slov, slovných spojení a motívov sú posilňované významy komunikované textom. Uvedená refrénovitosť textu je dielom Kuzmányho básnika, ktorý sa usiluje o plnosť a plastickosť výrazu.

Okrem Kuzmányho a Hodžu si povest' nadaného kazateľa a rečníka už za svojho života vyslúžil aj Jozef Miloslav Hurban, dlhoročný farár v Hlbokom, z ktorého kazateľskej tvorby sú dnes v slovenských knižniciach dostupné iba tri tlače. Fakt, že Hurbanove „kázne vynikajú biblickosťou a konfesionalizmom“,⁶³ potvrdzuje pomerne rozsiahla reč *Slovo Páně zůstává navěky*, ktorú Hurban predniesol takmer na sklonku života (zomrel vo februári 1888) pri oslavách storočnice cirkevného zboru v Krajnom v roku 1884. Témou kázne je moc Božieho slova a jeho vplyv v ľudskom živote a v dejinách. Božie slovo zaplňa prázdnotu v človeku, naplňa ho duchovným obsahom, dáva mu nové úlohy, pretvára ho na nadprirodzenú bytosť. Uschopňuje ho k láske, k milovaniu blízkych aj celého ľudstva. Pod vplyvom Božieho slova sa dejiny sveta delia na dve časti: jedna

⁶² BRTÁŇOVÁ, Erika: Romantici – kazatelia. In: ZAJAC, Peter (ed.): *Štúr, štúrovci, romantici, obrodenci*. Bratislava : Ústav slovenskej literatúry SAV, 2016, s. 121 – 122.

⁶³ PETRÍK, Ján: *Kapitoly z domácich a cirkevných dejín*. Liptovský Mikuláš : Transcius, 1969, s. 170.

z neho vyrastá a riadi sa ním, druhá, ktorej autoritou je ľudská filozofia, ho napopak ignoruje. V tomto momente sa teologický výklad v kázni mení na historickú rozpravu. Hurban ukazuje na konkrétnych príkladoch zo slovenských dejín, ako bol charakter národa v priebehu tisícročia premieňaný Božím slovom. Pristavuje sa pri jednotlivých medzníkoch národných dejín. Pokusy o zvestovanie evanjelia nemeckými misionármi (od 7. stor.) v latinskom jazyku bez prekladu Písma sv. do zrozumiteľného jazyka a bez kazateľov povolaných kázat' Božie slovo neboli úspešné a priviedli slovenských predkov naspäť k pohanstvu. Produktívne bolo až hlásanie Božieho slova apoštolmi Cyrilom a Metodom v zrozumiteľnom staroslovienskom jazyku. Opätovné oživenie „čistej náuky Božieho slova“ na území Slovenska spája Hurban ako evanjelik s obdobím pôsobenia Jána Husa, Hieronýma Pražského a ich nasledovníkov. Až potom prechádza k dejinám krajňanskej cirkvi. Kladný vzťah k cirkevnému a národnému spoločenstvu podmieňuje Hurban dôverným vzťahom k Bohu: „*Láska k cirkvi, k národu, k domácim podmienená jest neošemetnou láskou k Bohu, poslušensvím pravdy, v summě vírou ve vzkříšeného Ježíše Krista, který očistil duše naše drahou krví svou.*“ Hurban sa v kázni prejavuje ako skúsený rozprávač, svoje kazateľské umenie zakladá na výrečnosti a presvedčivosti výpovede. Pozornosť čitateľa upriamuje na pozitívne momenty z cirkevných dejín slovenských evanjelikov.

Hurbanova kázeň je ukážkou cirkevného rečníctva poslednej štvrtiny 19. storočia. Na úplnom konci tohto storočia sa k úrovni kázaného slova v katolíckej cirkvi vyjadruje Tichomír Milkin v stati K našim kazateľom, uverejnenej v *Literárnych listoch*. Milkin posudzuje situáciu veľmi kriticky, konštatuje celkový úpadok kazateľstva. Prvú z príčin vidí v „nezbehlosti kazateľov v slovenskej reči“, ktorej ovládanie považuje za prvú podmienku úspešného pôsobenia kazateľa. Druhú príčinu úpadku spája s tematikou kázni, ktorá nevychádza z nových životných podmienok a kazatelia hovoria o „bezvýznamných a nepotrebných“, t. j. „abstraktných a mystických“ témach. „Náš vek je rozhodne materialisticky nalaďený; všetci sa ponosujú, že ľudia nemajú zmyslu pre duchovné veci; teda urrá, jeho vlastnými zbrojami ho dobyťte, toto je jeho slabá strana, tu ho napadnite.“⁶⁴

Vybrané ukážky kázňovej prózy, zaradené do edície, približujú slovenskú kazateľskú tvorbu jedného storočia (1790 – 1890). Autormi textov sú spisovateľské osobnosti, ktoré formovali tvár modernej slovenskej literatúry. Pre celistvosť jej obrazu je dôležité poznať aj poetiku a obsah kázni, ktorými sa spisovatelia usilovali vplývať na svojich poslucháčov a čitateľov. Týmto spôsobom poznamenali nielen ich estetické cítenie, ale aj ich premýšľanie o nadčasových otázkach, ako sú zmysel ľudského života, miesto jednotlivca v spoločnosti, jeho vzťah k priateľom, k rodine a jeho súkromný život, a sústredovali pozornosť na pálčivé problémy doby.

⁶⁴ MILKIN, Tichomír: K našim kazateľom. In: *Literárne listy*, roč. 9, 1899, č. 3, s. 40.

Křesťanského Katolického

Náboženství;

neř

lidu svědomi mluvil, a pro usnadnění
příspěch mluvil

Josef. Ignat. Bajza

Janův Doba - Doba

IIIho Listu obsahujícího Dila
Částka Iá.

O desaterem Bostém, a pate-
rém Cirkve Příložání.

W T E R N O E,

II Dóctora Scienciá mešské Zápovědi.

1790.

O porádku láski Jozef Ignác Bajza

Nechci biťi nevericý, než vericý, v 20 Jána

Bližný v širšém vipísaníu znamená stvoreni, ktoré nebo požíva večné blahoslavenství, nebo požívaťi múže. Angeluv techdi a jiních nebeských svatích duše v očisti trpíce a všech, který v tele žijú, liduv; né ale d'ábluv a zatracencuv pekelních. – Augustín v zväzku 5 o časi skrze bližního samích a všech liduv, který večný život dosáhnúťi múžú, rozumí pomimo očišťcovích pretož duší, které najjist'ejšú tegož života nádej májú, každího i hrišnika katolíka i odtrženca i kacira i pohana. A hodně, nebo sme všecci, který lidmi slújeme, od jedního a tegož Boha na jeden jeho obraz stvorený, od jedních a tíchž prvních roďičuv splod'eny, jednú a túž najdražšú Krista Jéžiša krvú vikúpený. Aj jeden jako druhý múžeme do království nebés přijíti všecci. Odkúď hnedki prvny důvod povstáva, pre který seba společne musíme milovaťi.

Ale rozkazuje to po druhé i svatě písmo, a najprv síce z ohledu na vnitřnú lásku v 13 a 15 Jána, v 22 Matth., v 1 Jána v 2, 3 a 4; z ohledu na zevnitřnú anebž skutečnú v 5 Mós. v 22, v 13 a 15 Jána, v 1 Jána v 3; aj dve obecné, dle kterích skutečná láska má biťi řízená, pravidlá sú poznamenáné: jedno v 4 Tobiáša, druhé v 7 Matthúša.

A ačkolik toto patří aj na lásku naproti nepřátel'um, kd'iž i oni naši bližný sú. Máme ništměněj ze stránki jejich zvláštne příkazi. Předně, abi sme jim vini odpúšťali v 3 Mós. v 19, k Efez. ve 4. Po druhé, abi sme jich vnitřne milovali v 5 Matth., v 1 Jána v 3. Po třetí, abi sme jim dobrořečili, za nich sa modlili k Rim. v 12, v 5 Matth. Po štvrté, abi sme jim dobre činili v 5 Matth., v Mós. v 32, k Rim. v 10. – Aniž jest to tak těžké, jako sebe nekterý viobrazujú nadevšecko, kd'iž pomislíme, že povinnost' takú pre Boha máme vikonávat'i. Držme k tomu i příklad Krista pred očima mnohokrát a aj v dnešném evangéliume ukázaný. Thomáš apoštol ho jist'e skrze svú neveru těžce obrazil. Neb jakž rozkazuvat' mu chcel, kd'iž v rani jeho prst a ruku žádal vpust'it'í. On ale čo? Na místo všeho hnevu, všej mstvi spasitedlné mu dal naučení: Nechci biťi nevericý, než vericý.

Navrát'í sa nám vec táto ještě, jako i v řeči XIV druhého dílu slíbil sem. Zde však sa múže nekdo tázat'í: Což jest, že Bůh po lásce naproti sebe, lásku naproti bližnímu klad'e, a na tú, kterou každý k sebe prirodzene ponášan bívá,

zapomíná? Nezapomíná, odpovedám. Jako to dnes o porádku láski mlúvíce uzreme. Poslúchajte.

Uporádnil ve mne lásku čítáme v 2 spevuv. A Augustín v zrcadle púštevnikuv píše „miluvání masť jest, která sa najprv vilivá na hlavu a s téj sťeká na bradu, potom na prém rúcha.“ Musí biťi pretož porádek v lásce. Volá o to i samá vnitřná čtnost'í téjto vlastnost', kďiž sa hodnot'í veci, na kterou cílí, přirovnává, a ani nechce ani nemúže sa vždicki jednako na všecko rozestíraťi. Kdož bi bil, jenž bi žádal bližního víc nežli Boha miluvaťi? A kolikrát mezi bližními jiný vinecháný biťi musejú, abi jiním preukázané bilo miluvání, ponevadž ho obidvoji od nás požit'í nemúžú? Tak sa toťižto láska rozďeluvaťi musí, jako sa veci mezi sebú zásluhú rozďelujú. Odkúď' Akvínský na 3, v rozď. 29, v čl. 1 „kďiž v tom bívá veliká nepodobnost' a rozličné stupně, podle čoho jest jedno ode druhého lepší nebo víc bližné, potřeba jest, abi aj čtnost' miluváňa porádek mala.“ Porádek ale tento (na čo pilně tuto hned' pamatujme) má biťi né jen vnitřně, v skutkách láski zachovávan tak, že keho podle bárs osobi, bárs okolostojičnost'í zaslúžeňá srdcem víc miluvaťi podlužný sme, podlužný sme aj víc od toho zlé odvrácaťi a jemu dobře činiťi. Kďiž i tak miluvání srdca ze zevnitřních učinkuv bívá poznávané.

Toto mavše pítajme sa, kdo jest prvny ze všeho v porádku láski? – *Miluvaťi buďeš Pána Boha tvého. – Toto jest prvne a najvešé prikázání.* Bůh pretož jest najprvnejší všem smislem a spůsobem, temuž všenasobnú a ustavičnú lásku musíme chovaťi. Kdož jest druhý, anebž keho sme povinný hñedki po Bohu miluvaťi? To z druhého po miluváňu Boha prikázáňá musíme viněst'í.

Rékel Kristus Pán: *Druhé [prikázání] podobné jest tomuto: Miluvaťi buďeš bližního tvého jako seba samího.* Kdož jest techdi ten druhý? Jeden každý člověk v sebe. Nebo Kristus Pán povedel: *jako sebasamího.* Právidlo pretož ustanovil, dle kterého máme bližních miluvaťi. Právidlo ale jest vždi prvnejší, nežli vec k právidlu rovnáňá. Odtúď' vidíme, že Bůh nezapomenúl na lásku, kterou sme sebe samím podlužný ze svedectvá Augustína mlúvíciho v 1 kn. O vinauč. krest'. v 27: „Neni jest tu láska naprot'í tebe vinecháňá. Neb povedá sa, abis miloval bližního tvého jako seba samího.“ Osobitný a zvláštný o seba samího miluváňu rozkaz dáťi zbitečně sa zdálo Kristu Pánu, kďiž to v přirozeňu až velice zaštěpené máme, takže v přísloví přišlo: Kdo sebe zlý, kemu dobrý?

Prvny techdi po Bohu a mezi bližními najbližnejší sme mi sami sebe v porádněj lásce. Ponevadž pak z duše a s tela povstáváme a duša zvnešeňejšá náša část jest, nasleduje, že i v nás láska porádek musí mít'í, jakž abi sme prv a víc dušu svoju nežli telo milovali. – Dálšěj ale takéto zavírki činíme.

Dúchovné dobré, jakžto večný život a čo k dosázeňu jeho rovno ved'e, posvecujícú milost', čtnost'í, dobré skutki, sprošťení od hríchuv sebe samím i žádaťi i hledaťi vícěj musíme nežli kemukoliv jinímu jednímu aneb aj celí-

mu vespolek svetu. Neb prvny bivše s pozoru na jedního každého, prvny sme s pozoru na celý svet take v poradku láski. A s toho právo teče, že pre jakikoliv duchovny aj celého sveta prospech dovoleno nám neni chceťi trpiťi v Boskěj, kterou máme, milost' ani najmenšej tolíko škodi, jaká sa stává skrz všedny například hrích. Nebo dle obecného onoho: Nesvoboda jest činiťi zlé, abi pošlo dobré. Každý ale hrích i najmenší pre to jisté, že hrích jest, aj zlé jest, a nikdi dobrím v žádných okolostojíčnostách zustaťi nemůže. Jaké činiťi na vše časi zakázané juž v prirodzeném zákoňe viděli sme.

Jestli kdo rekne, že z dvojého zlého menší má biťi vivořeně a že Bohu vděčnejší jest, abi vše smrtedlné hríchi vzdálené, nasledovně všecci celého sveta lidé spasený bili, nežli všedního hríchu sa nedopustiťi, odpovíme, že menší má biťi vivořeno od teho a vtedi, kdo a kedi z násili na jedno pristat'í musí. K hríchu ale žádný násili neuznáváme, a jestli která zevnitřná jest, tú, biťi bi sa i smrt' hrozila, má přemáhati vetší ještě, zaprameňena v Boskěj lásce, která kričí: Rádnej čokoliv podstúpiťi, nežli Boha i v najmenšém obraziti. – Odkud' jásná jest aj na druhé odpoveď. Toťižto ačkoliv bi Bohu bilo vděčnejší v sebe, abi vše smrtedlné hríchi prestali, a tak celý svet spasení dosáhel, nežli jeden drobný přestupek nebil páchaný, nemóhlo bi mu to ništměňej biťi vděčnejší prostředkem od nás učiněního i najmenšího hríchu jakžto veci, kterou on vždicki nenávidí.

Tu odtud' viplívá dálěj, že nikdo neni podlužen a chceťi ani nesmí své nebeské blahoslavenství naveki strat'it'í, abi to druhému dostal. Neb žádost' taká porádek láski a prirodzené za vlastním dobrím túžení bi rušila. Preto Kristus rikal v 16 Mat.: *Čo osohuje človeku, jestli všecek svet vihrá, duše však svéj škodu trpi? Aneb jaké človek dá přemeňení za dušu svoju?* Že Pavel mlúvil v 9 Rim.: Žádal sem já sám preknuťi biťi od Krista za brátru *mojích*. „Skrze to sa neukazuje, že bi on vícěj miloval bližního nežli Boha, než že bi vícěj miloval Boha nežli seba samího. Nebo chcel do času biťi zbavený požíváňá Boha, čo prináleží k miluváňu seba, na to, abi čest' Boská bila obdržaná v bližních, čo prislúchá k miluváňu Boha“ sú slová Akvíns. Thomáša v 2, 2, v otáz. 27, v čl. 8 na 1. Apoštol Pavel techdi žádal do času zbavením biťi blahoslavenství svého, abi z obráčeňá Židuv Boská sláva bila rozmnožená. A žádost' taká né svobodná tolíko, než príliš chvalitebná jest, jakž z najvrúčnejšej naprot' Bohu láski vivirájící.

Jakokoliv ale v duchovních, tak i v časních vecích predny sme mi, jestli jednakú z bližními potrebu trpíme, a veci ti jednaké sú. Příčina zretedlná jest, ponevadž právidlo miluváňá bližních mi sme. Rékel sem ništměňej, jestli jednakú z bližními potrebu trpíme a časné veci jednaké aneb jedni sú, neb jestli bližný nebo vetší potrebu má anebo veci, které potrebuje, mnohem znamenitejšé sú, jiné musí biťi zachovávano, kterák v zmlúváňu o milosrdenství a almužnej uzreme.

A toto síce každý lehce pochopuje. Ale čož jestli bližný dúchovnú pomoc potrebuje, a mi bi sme mu jěj jináč dát'i nemóhli jak z uškod'ením nášich časních vecí? Z uškod'ením nášich časních vecí sme mu ju povinný dát'i. Neb duša bližního víc zasluhuje lásku nášu nežli telo naše, ponevadž skrze dušu Búh vícěj bívá slávený nežli skrze telo. A podlužný sme bližního miluvaťi jako seba samích. Nemilovali bi sme ho ništměň tak, telo naše a vlastné časné veci nad dušu a dúchovnú jeho potrebu vážíce. – S čoho právý jest násled, že s příkazu láski aj z nebezpečenstvím života musíme bližnímu v jistém večného zatraceňá nebezpečenství postavenímu pomáhaťi. Čo znamenal Kristus Pán mlúvícy: *Toto jest prikázání moje, abi s'te sa milovali vespolek, kterák miloval sem vás.* Neb tak on nás miloval, že časný svúj život za náš večný položil. Odtúť Ján v 1, v 2: *On (Kristus) dušu svú za nás zložil. I mi musíme za brátrvu duše zložiti.* Který Boský rozkaz, jak nás v položeném jistém bližního nebezpečenství nezavazuje, nikdi nezavazuje. – Jestli v običajném nebezpečenství jest postavený bližný, s kterého sám seba lehce skrz pokání toťižto visvobodit'i múže, a nechce, tenkrát podle všech učitel'uv mňeňá né jen život, ale ani statkuv nášich za jeho s toho nebezpečenství sprošteni vinaložiti neni sme povinný. Pretož pocestný, jestli ho zbojník chce zabit'i, múže sa brániti a zbojníka on zabit'i; (s tak rečením *ništměňej řízením nevinného seba bráňeňá*, o kterém pri pátém Boském prikázání vícěj) buďto jest v stáve hríchu; neb že v tem jest, saměj svěj zlost'i má pripisati.

Mezi bližními pozorovaťi musíme na přítelství, tovarišství a čtnost'i, které víc zasluhují lásku. Tak učí Augustín v kn. O vinauč. krest'. v 27 písajícý: „Kd'íž všem pomóct'i nemúžeš, tím máš najprv prohlednúti, který dle míst a časuv aneb jakíchkoliv vecí pohodlnost'i bližšej sú t'i jakž losú nejakú pripojený.“ Prvný techdi sú krvný příbuzný aj z virečeňá Pavla v 1 k Tim. v 5: *Jestli kdo o svojich, zvláštne domajších starostí nemá, víru zaprel, a jest od neverníka horšý.* Toto však rozumejme, kd'íž jednaká a jednakích vecí potreba jest. Neb jak krvný méňej potřebují, aneb časné čo potřebují, jiný ale nebo dúchovné, nebo vícěj, víšej spomněním v nás příkladem musíme zacháziti. – Mezi krvními predek májú roďice, potom manželka, d'ítka, brátri a sestri. Po tíchto predložený májú bit'i, který čtnostnějšý život vedú a který nám pripojeňšý sú. A konečně, kterím bohobojný rozum z múdrím rozďílem víc dopomáhaťi radd'i. – Tento láski porádek tak potřebný jest, že bez neho spravedlivé krest'ánské milování státi nemúže. V kn. 1 O vinauč. krest'. v 27 „Ten spravedlive a svaťe žíje, který neporušený vecí sudce jest. Taký ale jest, který porádnú lásku má. Abi nebo nečo, čo miluvaťi nemá, nemiloval, aneb víc nemiloval, čo méňej má bit'i milované, aneb jednako nemiloval, čo nebo méňej nebo víc má bit'i milované, aneb méňej nebo víc, čo jednako má bit'i milované,“ dokonává Augustín.

O Wáznosti a Učimosti Stawu křesťáckého
Přihodná Kážet,

HERA

pro Očete Městi Smatěg od Dwozřetibodné-
ho P. Gojosa Kunila, w Kostele hoctoo-
teřanském Dňa 11ho Říjána R. 1795 poprawe
náhannowatý wotřowáněl

Wněhoměstěbní Pán Anton Bernolák,
pri Trnawském Arcibiskupa Ostrihomského
Rámcstředím Uradě Kanclár.

Sic nos existimet homo, ut ministros
Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.
1. Cor. 4, v. 1.

Tak sám náš sebe přednášedl wšiji, gao
to Služebníkow křistowich, a Wladátow
Eugenstwi božstich.

Nábožní Weci síldi síboli učimant laje
sí, síldi na tak wífoh Stupeň síboli
wífohnté, gako po tico náje Čas: Něje
to Přewera wšade sa wísta, brožie toj-
mább, ríchle pokraduge, a takl Mrawow
Porušení sa síbá táhse, křet i swetlím
Uradem, Kráginám ; naghorsímí Ude
síldi wíhrowuge. Zaište! len w terto
nástowagictý Přewere a Mrawow Po-
rušení ; naghoretý Stránki Základ
swog magá síbolidagné storo přef celu

S. Swazet I.

K I

Las

O vážnosti a uctivosti stavu kňazského Anton Bernolák

*Sic nos existimet homo, ut ministros Christi,
et dispensatores mysteriorum Dei. 1. Cor. 4, v. 1.*

Tak nech nás sebe jeden každý váži jako služebníkov Kristových
a vládarov tajenství božských.

Nábožné věci nikdy neboli učiněné těžší, nikdy na tak visoký stupeň neboli viložené jako po teto naše časi. Kd'ěžto něvera všad'e sa vt'íská, hrozne rozmáhá, richle pokračuje a také mravov porušení za sebú t'áhne, které i svetskím úradom, krajinám z najhoršími následekmi vihrozuje. Zais'te, len v tejto nastavajícěj něvere a mravov porušenosti z největšěj stránki základ svoj majú něobičajné skoro pres celu Europu včilejšé zborí, tak mnohých krajin zmátki, jejich starodávnej a základnej správi strašlivé pohibki, veliké něslichané rozbroje, které nás pre očekávání iních budúcích věci do t'esklivého něpokoja kladú.

Síc peklo na pevní svatěj církvi zámek hñed' od jej povstáňá nějedenkrát najvst'eklejšej napadlo, však al'e včil tak sa vid'í, že jeden všeobecní útok, šturm na ňu učiniť a jej celé prevrát'eňí, jestliže bi možno bolo, skutečne spôsobit' chce. Bojujú včil svetári, nělen proti jednonásobním pravdám a víri článkom jako starodávňi kacíri, al'e vobec a v celosti krest'anstva sa tikajú, kdíž sa usilujú zjevení božské zrušit' a na jeho mesto samu rozumnu neb přírodu nábožnosť doprovaďit'. Te obzláštne pravidla zavrhujú, které na mravi naše najvážnějši vst'ah mají a s kterích tajeňím neb do pochibnosti uved'eňím najsilnějši proti zlosti a něspokojnosti násip dolu sa s'táhá.

A poněvác to dobre badajú, že zlí svoj umisel v skutek něuvedú, dokál'ti, kteří v méne božském nad vivoľením Izraelom strážá, ve vážnosti u verících budú; že sa stádo Kristové něrozprchne, dokál' sa stav duchovní něporazí. Nič nězañedbávají, čím bi vážnosť a uctivost' stavu duchovního u krest'anov nělen zmenšit' a zlachčit', al'e i dokonca zničit' mohli.

Kdíž al'e toto šřekáňi ustavičné prekazit' možné něňí, pritom al'e jest, čo sa obávať, abi ono i v srdcích práve verících nějaké aspon škodlivé pochibnosti něvivedlo. Preto s příležitosti dñešňěj slávnosti, kterou přítomnému dvojctíhodnému pánu Jozefu Kunstovi, jakožto poprve mšu svatu služícému vibavujeme, o vážnosti a uctivosti stavu kňazskému podlužněj mluvit' sem si umiňil. – Něbojt'e sa, najmilejši krest'aňi, že já, poñevác těš kňaz sem, k méj čest'i získaňú vec tuto snad' pret'áhñem. Ně pre seba, al'e pre všecke společně

kňazství, ano radšej pre samu víru a nábožnosť, ktoréj dobrí stav z vážnosťú a uct'ivost'ú duchovných pastírov tuho spojení jest, mluvit'í chcem. A to jed'íne mluvit', čo sa na toto svaté pravdi mesto slušit' budú.

Ze svatím teda Pavlom pravím: Tak nech nás sebe jeden každý váží jako služebníkovi Kristových a vládarov tajenství božských. A podle tichto slov na dve stránky přítomnu reč moju rozdělujem:

Má kňazov jeden každý v uct'ivost'í a ve vážnosťi mať, poňeváč sú slúžebníci, námestníci Kristovi, to jest: k odbavováňú služeb božských obzvláštne vivoľeňí, kterichžto uct'it' uš v starém zákone Boh všemohúci přísně poručil, to v prvěj stránce.

Má kňazov jeden každý uct'it' a sebe mnoho vážit', poňeváč sú vládarí tajenství božských, to jest od Krista Jéžiša, zakladatela nového a lepšého zákona s před'ívnú vládu a mocú obdareňí, to v druhéj stránce včilejšej kázni méj preukázem. Začínám v měně Jéžiša Krista najviššého kňaza, trpezl'ive poslušaj'te.

I. Stránka

Đivit' sa ovšem musíme a mnoho držat', visoko misľet o stave kňazském prinúťeňí sme, kdiž si pomisľíme, jak zretedelně, jak mnohonásobně a jak přísně Pán Boh pre dostojenství starozákonnéj kňazskéj hodnost'í vijejit' a vilozit' sa ráčil.

Jakokoľvek milí jeho ľud bol od všech iních národov odlúčení, tak s něho na kňazský úrad jed'íne pokoleňí ľevické vivoľené bolo; i preto v porádek vlastní uved'ené, uložeňím obzvláštнім a prednost'mi ňeobičajními ozdobené. S tohoto pokoleňá obetovní kňazi slávne bíval'í posvácaňí, skrz rúcho jak víborné tak aj ct'íhodné od celého zástupu dělit' sa musel'í; k najobzvláštnejšému v kostole mestu, to jest k svat'íne žáden iní než oni jed'íne pribľižit' sa mohl'í. I preto tak ct'íhodní bol'í a úrad jejich tak svatí, že sa ňemusel'í ani s polními práci na spôsob iného všeckého izraelského ľudu oberat', roztržovat' a trápit'. Boh sám na děsátkoch jedného každého pokoleňá, na prvních urodách a ovocních prvotínách, na lúkách a rolách uríd'íl a ustanovil jím tak hojně dochodki, že ňel'en všeckéj psoti sprost'eňí s prac a unováňá iních pokoleňí v pokoj živí bit'í mohl'í. Ale Pán svedčí, že jím te najlepšé veci a najvíbornejšě prisúdil, a to síce jak mzdu za službu, kterou v stánku (v chráme) zákonném vibavujú.¹

Kdiž ale na víklad a umisel zákona prišlo, tu tedáž známeňité bolo dostojenství kňazské. Neb toto vípovedné a všecké pochibnost'í zhladzující zákon na víkladáňí ňe královskéj, ale jed'íne kňazskéj hodnost'í zadržané bolo. Usta kňazské ostríhat' budú umeňí a zákon z ust jeho hľedať budú.² Tak zňí vislovní rozkaz božský.

---

¹ Num. 18, v. 12 a 13. štvrta kňiha Mojžiš.

² Malach. 2, v. 7.

Ñe ináč bolo i z obetami. Len skrz kňazov chcel Boh od svého ľudu obeti prijímať. Kdiž ñekdo, praví zákon, obetovať buďe Pánovi obetu, priñese ju k sinom Áronovim, kňazom; s ktoríchžto jeden položí ju na oltár, Pánu k vôñi najvzácnejšej.³

Hrozná vec ľen k zrozumeñú jest, jak ostro Boh na teto kňazov prednosťi a práva držal a išel. Kterí vípovedí kňazskej v zákonních vecách nasledovať ñechcel a proti ñej sa povstavil, toho smrťú potrestať Boh urídil,⁴ abi sa všecek ľud to uslíšivši bál a žáden pozatím proti kňazom ñepovstával.⁵

Potom, kdiž jednúc Oziáš král do chrámu vešel, rúcho kňazské na seba vzal, do svaťini sa vťisknul, kaďidlo uchiťil, a to, čo jedíñe kňazom prislúchalo, čiñiti chcel. Hñeď pospíchal za ñím Azariáš kňaz a s ñím osemďesát kňazov, i bráñili to královi a reklí: Ñeñi tvoj úrad, Oziášu, abis zapaľoval kaďidlo Pánovi, aľe kňazskí, to jest sinov Áronovích, kteríž posvaťeñi sú k takej službe. Vídi ven ze svaťini.⁶ Které slova poněváč jak král s prestrañnú vojenskú silú ozbrojení a nad mnohými ñeprátelmi víťaz zapovrhol a kaďidlo v ruce držice kaďit počínal. Tu, hľe, Boh práva svojích kňazov hajíce povstal a na opovážlivého Oziáša hñeď v tom mesťe najohavñejšu prašivinu dopustil. Na čo Oziáš s chrámu vivrzení a do obzľáštñého domu odñesení tam bidľel a potupnu prašivini pokutu až do smrťi, do hrobu trpeť musel.⁷ Tak veľmi za zlé Boh všemohúci mal, kdiž sa ñekdo do kňazskej službi mísal! Tak zjevñe preukázal, že žádná visokosť svetská dostatečná ñeñi hodnosť vinahraďit kňazsku, ktoru v obetnej službe k osľaveñú ména svého žadá.

K tomu skrz usta mudrého kazatela rozkazuje Svaťi Duch, po Bohu najvetšu česť kňazovi preukázat: Kňazovi poñiž dušu tvu.⁸ S celěj duši tvěj boj sa Pána a kňaza jeho osvecuj. Ze vsej silí tvěj miluj toho, kterí ťa stvoril a služebñikov jeho ñeopuščaj. Číi Boha s celěj duši tvěj a česť kňazom preukazuj.⁹

Včil uš s toho všeckého takto zavíram. Bolo-ľi starozákonné kňazství tak víborné, tak vivíšené skrz tak slávné prednosťi známeñité, teda nového Zákona kňazství ménej víborné, ménej vivíšené a menšého pozorováñá, menšej váznosťi hodné buďe? Bol-ľi jeden áronskí židovskí kňaz podľa ustanoveñá bozského obzľáštñe cťihodní, teda kresťanskí kňaz ménej cťihodní, ménej veľební buďe?

Kňaz starozákonskí bíval síc na ñejakí spôsob k službe chrámskej posvácaní a skrz to cťihodnejší. Však aľe kďe malo toto posvácaní taku cenu

³ Levit. 2, v. 1. a 2. tret'a kñiha Mojžiš.

⁴ Deutor. 17, v. 12. páta kñiha Mojžiš.

⁵ Ibid., v. 13.

⁶ II. Paral. 26., v. 18.

⁷ II. Paral. 26., v. 19, 20 a 21.

⁸ Ecclesiastici. 4. v. 7.

⁹ Ibid. 7. v. 31, 32, 33.

a taku účinnosť, jaku má novozákonné posväcání kňazské? S ktorímžto spojená jest Duchu Svatého milosť a ktoré mimo toho ešte na duši kňazskéj něviditeľnu pečátku slávnosťi, – onen druhý znak ně zemskéj nějakéj al'e něbeskéj hodnosťi, – virážá. Které posväcaného kňaza i and'elom cťihodného činí a na večné veky od svetských ľudí i najvišších a najmožnejších rozdeľuje.

Známeňité ďálejš bolo židovského kňaza dostojensťvi z ohľedu povinosťi. Poňeváč z jeho ust jedíne vihlédávalo sa zákona vikládání, poňeváč skrze jeho ruki jedíne Boh od ľudu obeťi prijímal. Však al'e nění-ľi sú Kristovích kňazov, těš jím jedíne z vitvoreńím všech svetských vlastné povinosťi nad one židovských kňazov o toľko vivíšené, o koľko učeńi Jěžišové a obeta jeho zákonu, učeńi a obetu starozákonsku v čisťote a hodnosťi previšuje? – Čil'i ně pre tuto prám pričinu svatí Pavel rekol, že potrebné bolo, abi z novím zákonom spolu nové kňazství ustanovené, uvedené bolo?¹⁰

Prečo nové kňazství? Preto, že previšujicná dokonalosť nového zákona, těš nové previšujicne a dokonalejšé požádalo kňazství. A tak závirka od starozákonních na novích kňazov učinená zostává pevná a něpochibná. To jest, jestliže sinagogskí kňazi cťihodńi boli a na rozkaz bozskí vážne uctíť sa mal'i preto, že k odbavováńú služeb bozských obzľáštne vivoľeńi boli? Teda kňazom chrámu Jěžišového k odbavováńú služeb bozských od Krista obzľáštne vivoľeńím o mnoho vetšá uctíivosť a vážnosť preukázat' sa musí.

II. Stránka

Al'e blížejš už k veci pristupme a previšujicnu dokonalosť, cťihodnosť novozákonních kňazov odtál berme, v čom jejích vivíšenosť vlastně pozostává. Chcem povedět z oněj podíveńá hodnějš vládi a moci tajensťvi bozských, kteru od Krista Jěžiša majú; a ktorú nás novoposväcaní kňaz dñes poprvé v skutek uvádzá, kdiž viborním kňazským rúchom ozdobení k oltáru pristupuje, ně abi hovada na spôsob starozákonských kňazov, al'e opravďivé tělo a krv Pána a Spasitele našého Jezu Krista Otcu něbeskému obetoval.

Ach, tuto sa kňazská hodnosť v takěj visokosťi ukazuje, že ju žáden rozum pochopit' v stave něńi. Hľe, kňaz, človek, jako všecci iní, na oltári ľen některé krátké slova nad oplatku a vínom vimluví a v tom okamžeńi otvárajú sa něbesa, Sin boží, Spasitel sveta na oltár schádzá a za ľud svoj obetovat' sa dá.

Mohol-ľi bich, láskaví poslucháčí, jako prorok Eliáš oheń z něba zvolat' a tuto pred očami vašimi něprátelov bozských, neuctíitelov stavu kňazského v popel obrátit'? Mohol-ľi bich jak Jozue slunce zastavit', aneb tedáž z mesta svého vizdvihnút', virazit'? Čo bi sťe misľeli? Jak bi sťe sa d'ivil'i? Jak veľiká bázeń bi duši vaše prešla? A jak bi sťe ma za cťihodného zázračńíka mal'i?

---

¹⁰ Hebr. 7. v. 12.

Včil pozoruj'te. Dňešní novoposvácaní a každý druhí kňaz vikonávajú o mnoho vatše zázraki než sú teto. Neb oňi ñe oheň, aľe Pána nad ohňom z ñebes na oltári zvolávajú. A síc ñe k zahubeňu ñeprátelov, aľe k živobiťú a spaseňu bližňích svojích. Na jejích slovo pozdvihuje sa z mesta ñe slunce, aľe Pán a Stvoritel Slunca. Rukám kňazským sa podáva, abi s ñím vládli. O, moc pod'íveňá hodná, ktorá prám preto kňazov veľmi ct'ihodňích čiňí, kdiž obzľástňe ona aňi najvatším svatím aňi and'elom aňi archand'elom od Boha ud'eľená ñeňí.

Maria, tato ñeprirovnávateľná, s tak mnohými prednosťi, krási od Boha zaopatrená panna, splod'ila nám síc-jednú Spasitela sveta. A Ján, podľa visloveňá Kristového medzi ľudmi najvetší, mal síc šťast'í tohoto vikupitela svého v Jordáne krst'it'. Však aľe kedi mal'í obidva t'ito šťast'í Jezu Krista spôsobiť v ñevisloviteľnej svätosti oltárnej? Blahoslavené duše obklučujú síc a obstávajú kňaza v čas obeti najsvatejšej a v hlubokosti ñekonečných dokonalosti Boha prítomného scela zahrúžené, kláňajíc sa mu, vručne ho veľebá. Však aľe obetu veľebnosti hodného baránka ñevikonávajú. Ñe jím, ñe and'elom a archand'elom, aľe jed'íne kňazom svím ud'eľil Jéžiš Kristus pri poslednej večeri ñepochopiteľnu moc, toto zázračné tajenství v skutek uvest'.

S tej príčini svatí Augustín poved'el, že kňazi sú i and'elom ct'ihodňi a veľebňi. Prečo sú tehda ñeňi téš u všetkých kresťanov a vždicki v uct'ivosti'í? Snad' preto, že ten slávni zázrak, ktorí na oltári spôsobujú, mnohokrát se stáva? Však aľe prám toto ñeňí-ľi vetšého pod'íveňá a vážnejšého kňazov uct'eňá hodné, že jejích moc ñeňí ľen na jeden d'eň uríd'ená, aneb na iní ñejakí spôsob st'ísknutá a zužená; aľe že až do skonáňá časov trvá, a každod'enňe na ñespočítateľných oltároch svoju účinnosť má.

A potom jest'íže i to ešče rozvážiť chceme, že tato moc kňazská na oltári prám pre vás kresťañi, k vašému časnému a večnému spaseňu takto jest' účinn'ivá. Ñemusá-ľi vám biť kňazi na nové a tím víc ct'ihodňi? – Hľe, hrišňíci st'e, ktorí snad' každodenňe obrazuj'te Boha a jeho pomstvu na seba zvolávajú. Aľe pre teto vaše hrichi predstavuje sa Jéžiš Kristus, Sin boží, Otcu svému za obetu zmernu v tom istém okamžeňu, v ktorém skrz kňaza prostred jemu ud'eľen'ej vládi na oltári ustanovení bívá. St'e dlužňíci, ktorí ñekonečne mnoho milosti od Boha st'e dostal'í a za ñe Otcu ñebeskému poslušne d'akovať v stave ñejst'e. Včil obetuje sa za vás Otcu ñebeskému Jéžiš Kristus a jest' mu obeta najmilejšá. – St'e dálej ñespočítateľných milosti potrebni. Vaše všecké šťast'í zhola a jed'íne ľen od milosrdenstva Najviššého visí. Kdo vám aľe toto prajné učiniť može? Kňaz, prostred onej svätej povinosťi, ktoru na oltári vibavuje a skrz ňu čiňí, že Sin boží, na ktorém Otec ñebeski své celé zaslúbeňí má, z ñevisloviteľným vzíváňím za vás prosí. – Jest'íže všetko toto rozjímáme, o Bože, jak vážná bi mala biť ľudom tvích kňazov obeta! Jak vichváľená jejích vláda a osoba jejích jak veľmi ct'ihodná!

Ale ešte jeden dovod tejto kňazskej vlády a ctíhodnosti prednesme.

Mojžiš v starém Zákone, kďiž svím zázračným prútom vodu uďeril, na krv ju obrátil a tvrdí kameň tím istím prútom uďerení žizňivému ľudu vodu vidat' prinútil. Jaká moc a vláda! Ale kňaz tento pri svatej spovedi bez práta, kďiž ľen nad hrišňikom one slova „já ťa rozhrešujem“ vipoví, hňed' od vezňa odskakujú puta, ľutosťive slzi z oči ľečú. A hrišňik, onen sin straňení, vezeň d'ábelskí, služebňik pekelní od moci d'ábelskej sprost'en k Bohu sa navracá. Sinom bozskéj milosťi, d'ěťaťom Otca ňebeského, Jezu Krista bratrom, Ducha Svateho chrámom a omestováňím zostává. Zas právom k d'edictvu ňebeskému vláďne, zas v pravďe povedeť može, že (o uťešené slová!) ho Boh miluje. – Poveťe mi, znovu sa pítám, poveťe mi, najmilejši, ňezaslúži-ľi moc kňazská, ktera tento zázrak spôsobuje, vaše podívení? A kňaz, onen zázračňik, kterí toto čiňí, ňeňi-ľi všemožnej uctíivosti hodní?

Ach, už sa více ňedívím, že dostojňi a rozumňi ľud'i, ľud'i prvného radu, spolu ale pobožné duše, kňazov tak vel'mi uctíli, jakobi už ťito víc aňi ľud'i neboli.

ňedívím sa, že Sv. Anton, najvetší pustevňik, kterému však císari sa kláňali a d'ivoké zveri poslušné boli, pred kňazmi na koľena padal a skorej hore ňevstal, než požeňňání od ňích obsáňnul. ňedívím sa, že svatá Katerina Sienská za ňehodnu sa počítovala, ktera bi ľen i tu zem, po kterej kňaz stúpál, pol'ubit' mohla. Konečne ňedívím sa, že svatí Frančisek Asisskí povedával, že jest'liže bi mu v jeden čas kňaz a and'el pred oči prišľi, and'ela bi zaňechal a kňazovi poklonu učiňil. Všecko toto mňe ňeňi nad míru řečené, ňeňi mi d'ivné, poňeváč kdo kňaza menuje, praví Dionyzius Areopagitskí,¹¹ ten menuje muža ovšem vel'ebného a tedáž bozského, to jest z mocú tedáž bozskú ozdobeného; ten menuje muža, o ktereho moci vel'íkí pápež Inocenc takto mluví: „Kňaz jest medzi Bohom a medzi ľud'mi v prostredku postavení, menší síc od Boha, však ale nad ľud'i vivíšení.“¹²

O, šťastľiví tehda a prevel'ice šťastľiví dňešného mladožeňicha duchovného rod'iči, kďižto v jeho osobe už treťého sina vašého na kňazství, na tak vel'íku, – všecké zemské moci a úradi prevíšujicu – hodnosť, povíšeného uhledáťe.

I ti, milí v Kristu Pánu bratre Jozefe, dobre si vivoľil, kďiž po vikonaních menších školách laťinských o budúcém živobit'ú starostľiví do stavu kňazského, do námestňictva Kristového, do vladárstva tajenství bozských vstúpiť si umíňil. V tomto sa tehdi ťeš, Pánu Bohu za tak vel'íkí dar poslušne d'akuj a o to ustavične pečuj, bis vedla povoláňá tvého ve všem hoďne chod'li; víru, nábožnosť, cirkev, čistotu mravnu proťi návstávajicěj ňevere a rozpust-

---

¹¹ Dionys. Areopag. de Hierarch. Eccl. C. I.

¹² Inocent. in Cap. I. Apocalip.

nost'í hájil, a ňeľen slovmi, aľe i skutki príkladnými iních vzrábal. Posľedňe nič takého ňedopust'il, čím bi si zdaleká visokosť a veľebnosť stavu kňazského poškvriť mohol.

A poňeváč jakožto posvácaní kňaz uš tu moc a vládu máš, že s krátkými slovmi z oplatki najsvatejšé ťelo a z vína predrahu krv Jéžiša Krista spôsobíť. Oprávd'ive ťelo bozské jak sám požívať, tak i iním k dušnému spaseňú podávať móžeš. Prístup k oltáru, obetuj Pánu Bohu obetu chváľnu a pri ňej po cirkve, vrchnosťách duchovných a svetských, obzľáštňe na pobožných roďčov tvích spomňi.

Tak sú oňi na své staré dňi, kdiž ťeba tuto vid'á, v svém srdci sporádaňi, jako ňekdi stareček Jakub chananejskí, kdiž sina svého Jozefa v Egipt'e na prvňej po kráľovi hodnosťi položeného spatril. Podával vtedi sin otcovi a otec sinovi ruku, jeden i druhí od radosťi plakal, posľedňe taťik Jozefovi reknul: Uš včil milerád umrem, poňeváč sem tvár tvoju, sinu moj, uzrel.¹³

I ti najmilejši Jozefe, na prvňú po Bohu hodnosť vivíšení, podaj ruku tvu posvácanu roďičom tvojím, ano obidve na ňích vsťáhňi; uďel jím požehnáňi, oltárnej svátosťi učastních jich učíň, a tak za otcovsku, za maťerinsku lásku a starosť odsľúžit' sa usiluj. Spomňi ďálej těš i na bratrov tvích, sestri, celu roďinu a na všeckých nás, ktorí sme sa tu zeš'li. A jakokol'vek arcioťec Jakub and'ela ňeprepust'il, dokál' mu požehnáňi ňedal, tak i mi ťeba s tohoto mesta ňevipust'íme, dokál' nám ňeud'elíš svaté požehnáňi.

Vi aľe láskaví poslucháči, poňeváč sťe s včilejšej reči méj zrozumel'í, jak visoká jest hodnosť a jak pod'iveňá hodná moc a vláda stavu kňazského, pozatím námesťníkov Kristovích, vladárov tajenství bozských podľužňe ct'it'e a všemohúceho Boha, ktorí taku vládu kňazom k dušnému spaseňú vašému uďel'it' ráčil, všemožňe chváľ'e a veľebťe. – Milosť našeho najviššého kňaza a všeobecného Spasitele Jezu Krista, ňech jest s vami a s nami všeckými.

A M E N.

¹³ Gen. 47. v. 29. a 30.

Príhodné a Svätečné

R á z ň e,

o b

mnohovelebneho Pána

J á n l i G u r a

naháňého Gašáca
stojené a lúžné.

První Zwazek.

OB ZNANOSTI,

Knitárňi i tiskárňi Pána Peršplachtowa a
Wáclawa Šelha, Pávli, Náhštácká,
Roku 1795.

Kázeň na noví rok

Juraj Fándly

Donum bonum tribuam vobis. Prov. 4. 2.
Dar dobrí dám vám.

Minulo sa už od narodeňa Krista Pána 1780 rokov, zas nám znovu nadstal tisíc sedmístí osemdesáti prví noví rok. Že s'ťe ho z božú pomocu vi všecci, tu prítomní, šťastliví a v dobrém zdravú dožil'i, k temuto vašému šťast'u já sa t'š srdečne t'ším, veselím a radujem. A vinšujem vám pri počátku tohoto nového roku, abi s'ťe pres cel'i v dobrem zdravú zetrvával'i a podľa vašého dobrého zdravá, abi s'ťe dobre a chvalitebne Pánu Bohu slúžil'i. Vinšujem a žádám bozské požehnáni, najprv vám, potom aj každému vašému statku pri dome, hojnu obrodu na poli, aj na vrchoch. Slovom žádám a vinšujem vám ze srdce všecko to, čo si vi sami od Pána Boha horl'ive žádát'e, nech je to len ke ct'i a chvále bozskéj a k vašému dušnému spaseňu. Takto sem já vám všecko dobré a všecko sčast'i aj lóni pri počátku pomínutého roku vinšoval, tak sem vás aj tedi napomínal, abi s'ťe pres tak mnohé nadstávajícé dñi, budúce tídn'e, nové mesíce z drahím časom draho a vzáctne zachádzal'i. A predca vím, že mnohí s vás pomínutého roku drahí čas vícej darebne zmrhal'i, leš bez hríchu pobožne strávil'i; a obzlástne hñed' s počátku prvích fašangovních tídn'ov, že v pomínutém roku mnohí vícej pro'i Pánu hrešil'i, leš jemu pobožne a spravedl'ive slúžil'i. Mnohí s vás častejšej bol'i odevzdani k rozkošám svetskím, leš k bozským službám a svojim povinnost'ám; a ñekterí jako za živa ve svetských márnost'ách zahrúžení bol'i, asnad' tak aj pred smrťu svoju, v ñich zastaraní a zatvrdnutí, osl'epení život svoj ñešťastl'ive dokonali, zavrel'i; asnad' tak ze sveta zešl'i, žebi s vás žáden ñebol chce jích na druhí svet odprovádzat'? Preto asnad' mnohí loñejšého roku žalostne vihinul'i, že užitkom dobrého a vzáctného času zl'e zachádzal'i, že ho nadarmo zmrhal'i. Abi sa asnad' aj vám, milí krest'añe, takéto ñešťast'i volakedi ñestalo, leš abi s'ťe radšej tento znovu nadstávající rok šťastl'ive začal'i, jeho celí čas pobožne a k vašému dušnému spaseňu svato zachovávali, darujem vám na pamatku tohoto nového roku jeden dobrí dar, který, keď vi bud'eťe často v pamat'i zachovávat', pres celí tento rok šťastl'ivi bud'eťe. A v tomto základ'e bud'e založené mojej dñešnej kázñi
predsevzat'í.

Na dve stránki rozd'elím mojích dñešñích poslúcháčov.
A sice, na jednu postavím vás, který s'ťe už v rokoch starí a šed'iví

ľudé, a týmto darujem jedné skľené hodíni, v ktorých jest červe-
ní drobní prášek, a ten za jednu hodínu zvrchu dospodku s'ěe,
prepadně. A o tomto stát' budě dnešněj mojej kázni prvňá stránka.

Na druhu stránku postavím mlád'encov a panňenki, aj inšě
slobodné osobi. A tímto darujem jedné slněčné hodíni. A ke
koncu postavím všeckých chudobňích, kterím darujem jedné chu-
dobné drevené hodíni s' ťažkými váhými naťáhnuté. A v tomto
rozďeľeňú budě založená druhá stránka. Toto dokál já k vašěmu
pochopeňu a duchovněmu užitku visvetľím, dotál vi mňa ťicho
a pilně počůvajte.

I. Stránka

V jedněj každěj dobre usporádaněj obci čím sú starší ľudé, tím vatšu
pocťivosť a vatší predek majú mať. S téj příčini aj já najprv starím ludom
noví dar obetujem, toťižto nové skľené hodíni. Hodíni sice skľené jest sama
v sebe malá partěka, malá vec. Ale dar dobrí a znaměití viznamenávájú, po-
něváč take krehké a slabé hodíni napomínajú človeka každěho, nadevšěcko
ale starěho, abi pamatoval, abi nēzabíval na krátki čas veku svojěho. Že toťižto
jakokoľvek v skľených hodínách zemskí, drobní prášek za jednu hodínu doľe
zbehně, s'ěe, tak asnad' za takí krátki čas aj jeho život těš prebehně, asnad' sa
těš dosti skoro i starí človek na prach zemi téjto obrátí. Na tento dar, abi často
pamatali, napomínajú jích aj jejích šed'ivé vlasi, kvetom cinterním posipaně,
jejích starěho těla krehkosťi a často nadstávajícě nēmoci. Všeckých starích naj-
píľnejšá robota má biť, abi teto hodíni za každú pomínutu hodínu v rukách
svojích starostľive obracali, abi tuho ubívající čas dobre uživali, abi sa už kaž-
doděňe, každú hodínu k šťastľivéj smrti chistali, hotovili. Malí bi urobiť
tak, jako urobil Dávid, keď sa z oborskím Goliatom do boju, do bitki postavil.
Nēčekal Dávid, abi sa visokí Goliat až k němu pribľížil, ale keď videl, že sa
už zdaleka visokím krokom k němu priťahuje, že už k němu pristupuje, tedi
Dávid píľně proti němu pospíchal, a tak ho previšil a vít'azně preohl. Ostaraní
kresťañe, už vi aj sami badáťe, že ta visoká smrt' oborskím a nahľím krokom
k vám prikročuje. Nēčekajte ju, abi sa k vám z ostatním krokom svojím pribľi-
žila, ale radšej vi sa píľně proti nej pristojťe. Krátki je čas veku vašěho, a pre-
to radšej sa z dobrími skutki ozbrojťe, abi s'ě ju šťastľive a vít'azně previšili.
Nevíte, zdál'iz ešče jednúc takíto noví rok dožijete? A preto prv, leš na vaších
hodínách ostatná hodina prebehně, k tejto ostatněj hodine vašěj sa chistajte,
k téjto posledněj hodíne smrti vašěj sa píľně a bohabojně pristojjťe, na kteréj
záľeží vaše nebo večné spaseňi anebo večné zatratěňi.

Beda starím, ktorí pobožní život, ktorí svatě pokáňi na svoje starě dňi
odkládajú! Kterí za hríchi svoje dost'ičiňeňi na svoje starě, na svoje šed'ivé
dňi preťahujú! Jak sprosto a nēmudro takíto robá, jako zľe pokračujú, poznat'

s tejto žalobi, skrze ktorú sa volakedi sám Boh takto žaloval: „Tri veci su, ktoré nenávidí a v ošklivosťi má duša moja, totižto chudobného pišného a nadherného, boháča nespravedlivého a starého bláznivého anebožto od seba zaňedbaného.“ O tých dvoch prvých já včil ništ nepovím. Leš keď bich sa pítal o tret'ém, kdo jest starí zblážnení? odpovedal bi mi, jako aj ve svojích múdrích písmách odpoveda pohanskí mudrc Seneca, že ten starí človek sám ze sebú zachádzá jako blážniví, ktorí vidí, že pre svoje šed'ivé vlasi uš z jednu nohú v hrobe stojí. Vidí, že sa uš na jeho hod'inách ostatná hod'ina jeho starého miná, a predca sa na druhí svet, do téj dlhéj večnosťi, s kteréj sa nenavrátí, ňestrojí, ňechistá. Včil uš tehda sami si pomisl'íte, vi ostaraní kresťaňe, ňeňí-l'i to veľiká blážnivosť, keď sa vi ešče aj včil na vaše staré dňi vícej k svetskím márnosťám leš k Bohu utíkát'e? Dost'í skoro jích opust'íte, lebo sa dost'í skoro hod'ina vašého veku pomíňe, ništ ze sebu ňevzmeťe, všeccko tu zaňechať, všeccko opust'it' žalostne musíťe, len čo s'te dobrého a zlého činiťi, to ze sebu poňeseťe. Veľiká bi to bola od vás blážnivosť, keď bi s'te teprv potom chceli Pánu Bohu slúžiť, keď uš aňi k bozským aňi k svetskím službám súci ňebud'ete. Vaše najľepšie roki, vašu najľepšu silu a vládu t'ela i duši vašej darebňe zmárňíte, ňeuzitečňe stráviťe, že svetu a jeho márnosťám slúžiťe. A potom teprv, keď uš hlava vaša ošed'iví, keď údi vaše skľesňu, keď zvadlé a ňevládne uš t'elo vaše k zemi sa ohíbat' bude, tedi teprv ostarané a uš na pol'i pľesňivé t'elo vaše Bohu chcel'e obetovať. O blážnivá ňemúdrost'! O ňemúdrá blážnivosť! Omnoho ináč bud'ete vi misľet' leš včil, keď prínd'e ta ostatná hod'ina života vašého. A preto včil si ju často rozmíšľajte, z drahím časom tohoto nastávajícého roku draho, vzáctňe zachádzajte. Len si každod'enne misľíte, že pre vašu starosť takto nového roku sotvá vícej už dožijete.

II. Stránka

Bár bi jako dlho žil človek na svet'e, vždicki jest krátki jeho vek. ňech je starí, nebo mladí, žádnému sa s toho sveta vikročit' ňelúbi. Abi sa tehda k tomu ostatnému ze sveta vikročěňu chistal'i, jak starí, tak mladí, dám aj timto na památku nového roku noví dar. A sice slobodním mlád'encom, aj pannám jedné slňečne hod'ini, na kterých ňikdá ňepoznať hod'ini, len ve dňe, aj to len tedi, keď slnko svít'í a v noci ňikdá aňi ňeukazujú aňi ňebijú. Al'e to preto, abi slobodná mlád'ež ňikdá v noci ňeved'ela, kol'ká pred polnoco anebo s polnoci hod'ina bila. Abi v noci žádn slobodní za žádnú slobodnú ňebľúd'il, abi aňi tato za tím ňetúžila. Abi sa aňi on u ňěj aňi ona u ňeho ňikdá v noci ňepridržala, dokál slnko svít'í, len zaťal poznať na slňečňích hod'inách hod'ini. Tak teš dokál slnko svít'í ve dne podla počťivost'í slobodním osobám, jejích naščívováňi jest slobodné. Keď slnko zajd'e, na jejích hod'inách nepoznať žádněj hod'ini. Tak teš po západu slnka ňeňí svečná vec slobodním osobám blúd'it' ven z domu. Píta sa v bozském písme ňebeská ňevesta svého bozského miláčka (Cantic. I):

„Oznám mi, kde paseš, kde ležiš na polodňo?“ Hodno jest, abi sme sa pri týchto bozských slovách trošku zabavili a ďalej pomisľeli, prečo sa ňebeská ňevesta pítá len na svojého žeňicha, abi sa s cudzími a z ľudskými do volajakéj ňepotrebnéj radi anebo do volajakéj rozpravki ňedopustila? A prečo sa pítá, kde on bude odpočíváť o polodňi? Preto, že ho tam chce naščiviť ve dňe podla láski bozskéj a podla pobožnosťi kresťanskéj. Nebo také naščivení slobodním osobám ňikdá sa v noci ňešikuje. Dokládá ďalej Písma svatého vikladatel: „Tak jest ňebezpečno slobodním osobám choďiť ven z domu po nocách a ňebit' zavretím, abi aňi pod spôsobom pobožnosťi, jako bi Boha hľedaľi, v noci ven z domu ňevichádzali. A ňelen abi ven z domu ňevichádzali, ale abi sa aj ve svojem dome medzi domajšu čeládku vňeckého zlého, nadevňecko chl'ipného omikáňa, hrišného teľesného obcováňa pílne chrániľi, zdržali.“

Počujťe slobodné osobi, počujťe vašéj hrišnéj krehkosťi príklad strašľivi, ktorí jest vipísaní z ust takého hodnoverného človeka, ktorí od toho miesta, kde sa tento strašľivi príklad stal, ňedaľeko bíval. Jedna služebná d'evka ze spoluslužebním paholkom za dlhí čas v teľesnosťi žila. Poňeváč ale ňevimlunná spravdľivosť bozská tuto zlosť jejích ďalej už trpeť ňemohla, dopustila d'áblov, abi vzal na seba spôsob a obraz toho chl'ipného mlád'enca, ktorí vzal podobenstvo jeho a pridúce k predmenovanéj d'evke takto sa jej pítal: „Poznáš ma, kdo sem?“ Ona odpovedela: „Poznám Ťa, ti si moj frajér“, a na toto se usmála. D'ábel naproti'iva tajil a povedal: „Já sem ňeňi frajér tvoj, ti sa milíš, ale já sem d'ábel pekelní. A abi si ved'ela, že hričov tvojích míra a počet pred Pánom Bohom už naplňení jest, zajtrá Ťa do pekla uchiťím.“ D'evka, ňe abi sa bola svatého pokáňa na toto strašľivé oznámení chiťila, ale vňecké slova teto na žart brala, a len sa usmívala. Čo sa nazdáťe, milí kresťane, čo sa stalo? Na druhí d'eň po viplňeném s tú d'evkú skutku teľesném v noci ju zadávil, uchiťil a teľo jej v hájoch špatní obraz majice najd'ené bolo. *Addatur hic loci moralisatio.*

Tento žalostní a strašľivi príklad dosti nás zretedelne vinaučuje, že beda takím slobodním mlád'encom, aj vdovcom, ktorí sú ňeňi s tím hričom spokojení, že ve dňe po ňenkoch, po ľudských domoch lašujú, že čisté osobi do smrtedelného hriču navádzaju. Ale sa mnoho rázi aj v noci dovedaju, kde také osobi v pokoji odpočívaju, abi od ňich svojej chl'ipnéj žádost'i hrišnu slobodu obsahľi, dostali, abi proti' šestému nebo d'evátému príkázaňu bozskému s ňimi shrešili. Beda takím osobám, které čistotu a poct'ivosť svoju ňechráňa, ale radšej chl'ipním chlapom k smilstvu hrišnu príležitosť dávaju. Jich jako ve dňe tak aj v noci k sebe mámá, vábá, čankajú, a tak okrem svojích veľikích a Ťažských hričov aj ľudské Ťažské hriči na své krki vsťahujú.

Pomisľiťe si osobi kresťanské, pomisľiťe si, jaká trpká hod'ina takímto svitňe? Jaká jím hod'ina nadstaňe na ten strašľivi súdňi d'eň, keď pred očima celého sveta budú muset' za tento hrič odpovedat'? Vi si pílňi pozor dajťe na

vaše slnečné hod'ini, jejích ruka nikdy v noci ňeukazuje. Abi st'e ved'eli, že až sa ňebud'ete pilne doma zachovávat', každá nočná hod'ina bud'e vám ňebezpečná. Ňemáte istež nočnej hod'ini, ve dne často pohlédajte na východ, aj na západ slnka, jako ono každod'enne dole k zemi zapadá, že tak aj váš mladi vek ze dňa na d'eň, s tidňa na tid'eň, z mesíca na mesíc, asnaď uš tento rok bud'e dole do hrobu pospíchat'. Ňeodkládajte pobožní život, aňi svaté pokáňi na vaše staré, na vaše šed'ivé dňi, téš aj vi svato a vzáctně z drahím časom zachádzajte. Ňevíte, zdál'iž o takémto časi noví rok dožijete, anebo uš mrtví, rozsipaní v zemi dole-žit'e, jako ňeved'eli tí, s kterích od loňejška dovčilka len u nás NN. vimrelo. Len vás, prosím, z mojím malím darom ňepohrdajte. Jestli ňeňi drachší, jako jest ten první, ňech vám jest aspoň tak vzáctní jako chudobním drevení.

Chudobné a drevené hod'ini obetujem já všeckím chudobním v dar na památku tohoto nového roku, abi často na ňe pohlédali, abi sa tedi vždycki rozpamatal'i, že sú oni pred ludma v chudobném, ale pred Bohom v bohatém stave položení, skrze te t'ážské kameňné váhi na tich dreveních hod'inách visíce, napominám já jích, abi sa rozpamatal'i, že sú aj oni s t'ážskú terchú svojěj psoti a chudobi obt'ažení, která jích tlačí dole k zemi, ale za to sú u Boha milí a uprimní, keď sú v chudobném stave pobožní a trpezliví. Preto jím Boh tak mnohé, (vel'ikěj psoti) t'ážské váhi navešal, že jích zamiloval, abi jích prv, leš inšich, do svého ňebeského královstva viťáhol na hod'inách, keď jedná váha hore vichádzá, druhá dole sa znižuje, tak aj Boh tedi pobožních a trpezlivích chudobních z jednej stránki hore k ňebesám vizdvihuje, keď jích z drugej stránki jejích chudobi t'ážská váha k zemi vsťahuje. Sám Boh chudobních za ščastlivích vihlašoval, keď jím takto kázal: „Blahoslavení chudobní.“ On sám, abi preukázal, jako chudobu miluje, chcel sa na tento svet s chudobnej matki v chudobnej maštalke narod'it'. Chcel, abi ho za sina jedného chudobného řesara držali, jako ho aj menovali. On sám za tři a tricat' rokov chudobní život vedol, chudobních učedelňikov sebe za apoštolov povolal. Pres tol'ké roki veku svého, vícej s chudobníma řeš z inšima obcoval a prebíval. Málo ho bolo ind'e vídat', len medzi chudobním zástupom obkl'íčeného.

Exemplum. Išol on sice ku knížat'u farizejskému, ale to bolo od ňeho volačo nového a ňevidaného. Aj tedi museli ho prosit' a povolat' a potom teprv išol, aj to len preto, abi v jeho dome hříšnicu na pokáňi milost'ive obrátil (Luc. 7), anebo abi vodnatedel'ného uzdravil, jako u svatého Lukáča (14. kap.) urobil. Anebo preto, abi ludského, ňespravedlivého statku lúpežníka z jeho celím domom k svojemu bozskému nasledováňu privábil. Krem takéto příčini, (jako píše svatí Matuš v osměj a svatí Ján 4. kap.) ňechcel isť aňi k najvíšemu hajtmanovi aňi ke královi. Kďekol'vek prebíval, vždicki sa medzi chudobníma zabavoval. Chudobním najvícej svaté evand'el'ium rozhlašoval, chudobních najvícej zázračně uzdravoval, chudobních najvícej zázračně krmil, jako aj tedi,

keď jích 5000 len s peti chlebi nasitil. Chudobní, zúbožení, ve vašej psotě od vseckich opuštění, tento príklad bozskí ñech vám jest k vašemu poťešeňu. ñech vám na vašich chudobních hodinách vaše ťažské váhi ulachčuje Sin boží, chudobně narození, chudobně vichovaní, dovčilka ve vašem stave s vama tovarišil. Tak si vás zamiloval, že vám za vašu chudobu první místo v ñebesském královstvu prichistal. A preto, čo starostlivo povedal, to sa môže povedať aj o vás (Deut. 32, 11): „Jako orel povolavající mladé svoje, že vás tak pilně k sebe do ñebe priťahuje jako orel, keď svoje mladé orlátka k lítaňu vinaučuje. Sám jích často hore k ñebesám pozdvihuje a velmi pilně okolo ñich obletuje.“

Exemplum. Elianus medzi inšími príkladmi sedláckými aj tento vipisuje. Že istého času jeden chudobní sedláček venku na poli viděl, jako sa orel z jedním jedovatím hadom bil. Bežal k téj bitke ze svojú kosu a toho jedovateho hada přeťal. Po maléj chvíli ukonal sa sedlák v kosbe a smadol, žížnil, išol k studni, načrel si do korábka vodi a chcel pit'. Jako on vodu k ustam vizdvihoval, tedi ten istí orel, kterého on s kosú svojú od hada oslobodil, z velkú prutkosťú k ñemu priťeťal a ten korábek aj z vodú [z] hrstí mu virazil. Poñeváč sedláček orla od smrti oslobodil, chcel sa aj orel sedláckovi odslužít, preto mu tu vodu virazil, a tak ho od smrti oslobodil. Veděl orel, že ten jedovití had v téj čistěj vodě bíval a kteríkoľvek s ñěj píjalí, vsecci za malí krátka čas pomrelí. Chudobní sedláčkové, dobre Boh ví, za čím vi žížnitě, za čím vi smadñetě, čoho potrebujetě. Zaťal vám on váš ñedostatek ñeobrátí na dostatek, dokál sa Dávidové prorocťvo na vás ñeviplní: „Keď sužovaní bolí, k Bohu volalí, k Bohu sa obracalí.“ Jako vsecci inší chudobní krest'ane pobožní, Boha sa dokladalí, k Bohu se utíkalí, keď od svojěj psoti trápení a sužovaní bolí. Tak abi s'te aj vi ve vašej chudobe k ñemu za pomoc volalí. Dobre on ví, žebi s'te sa ho asnad spust'ilí, keď bi vás s takú, jako včil trpítě psotu, ñenaščivoval. Keď bi vám hojností, dostatku, za kterím žížnitě, poprál, asnad' bi s'te ho častejšej z velkími hríchi obrážalí. Abi s'te tak aňi vašemu dobrému zdravu aňi večněmu dušněmu spaseňu ñeuškodilí, preto vám jako vdáční orel skrze chudobu vsecké teto veci z hrstí virázá, abi s'te sa ve vseckich márních starost'ách velice ñeostaralí. Aľe abi s'te často na budúcné bohatstvo pamatovalí, které v ñebi prihotovené máťe. Preto sem vám aj já takéto dnešné dari rozdával, abich vás k tomu po sm'ti naveki trvajícemu roku napomínal. A preto ešče jednuc

ke koncu

moje dari opakujem, vám rozdávám a obetujem. Vi starí, príjmitě vdáčně ode mňa vám obetovaní srdeční dar, totižto skl'ené hod'ini, často jích zrána, zvečera pred oči predstavujetě, a že vám ríchlá smrt' za patami stojí, na to starostlivo pamatajete. Vi krest'anskí mláďenci a slobodné osobi, ľen tedi ven z domu na počt'ivu kratochvílu, na statečnu zábavku vikračujetě, keď na vašich slñečních hodinách slñečnu ruku uvidítě. A vi chudobní, vašu chudobu miluj-

t'e a trpezl'ive znášajte. Ona vám volakedi jako dobrá ruka na vaších hod'inách ukáže, že vás občekává smrt'i vašej šťastlivá hod'ina. Jestli vi jeden každí na vaše dari, na vaše hod'ini pílne merkovať a podľa nich váš život sporadovať bud'ete, slúbím vám, že šťastlive tento rok noví počnet'e. Aj úfám, že ho tak, jako sem vám spredku vinšoval, šťastlive a blahoslaveňe dokoná'te, čo vám znovu všeckím vinšujem. Amen.

Reymaudkegssj

a ndr

l stéij wedauch

Besty Bójj.

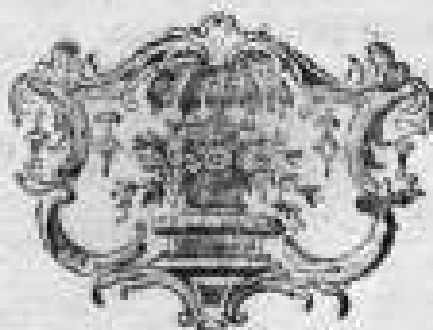
Chrkmi Cw. A. W. Kcansto-Kürtanské

eti jóm s nj se rojstaucaj

to Nebéli Trogiénau R. P. 1808

i méstáidíto tom pístáurá

Bodustam Tablic.

W Bberké Skalic,

wjstáidá o Januálla Kaurtoja Skerayca.

Nejmoudřejší a nás k štěstí vedoucí cesty Boží
Bohuslav Tablic

Bože, jenžto v hlubokosti
moudrosti své všecko vidíš,
z hrozné nebes vysokosti
cesty smrtedlných řídíš,
břímě bíd nám odebíráš,
slzy z očí našich stíráš.

Ty nás přes udolí světa
jako dobrý otec vodiš,
živobytí našho léta
blažíš, stále s námi chodiš,
krátíš, dloužíš lidské roky,
požehnávaš naše kroky.

Otče, rač nás zpravovati
moudrostí svou každou chvíli,
ruky rač nám podávati,
pomoz kráčet k našmu cíli,
bychom chválili tě vděčně,
zde i za svým hrobem věčně. Amen.

Ted' sem já, nejmilejší, poslední krát na toto svaté místo vstoupil, abych vám v tomto posledním kázání poslední naučení dal a od vás, když mne Bůh jinám posílá, v bázni Boží se odebral. Snadno můžete sobě pomysliť, s jakovým cítěním srdce sem já nyní na toto svaté místo vstoupil, ano i s jakovým cítěním srdce od vás odcházím, když sem u vás téměř sedm let živ jsa, na vašem vynaučování a vzdělání podle míry moci a způsobnosti mně od Boha udělené pracoval, s mnohou zde duši svazkem přátelství, společnosti a dobřepřejnosti spojen byl. A tuto částku života svého u vás až do posledního času s přestáváním na svém losu strávil. Když se citedlné a dobré duše, jenžto vespolek přivykly, kteréž svá cítění vespolek zdělovaly, srdečný podíl na případnostech života svého radostných i smutných brávaly, loučí. To se jistě bez zvláštního srdce pohnutí stati nemůže. Onen starý mravní učitel Sirach (6, 14) praví,

že „věrný přítel jest obrana mocná a kdož jej nalézá, nalézá poklad“ a (verš 16) „věrný přítel jest lékařství života.“ Kdo se tedy loučí od přátel, ještě mu dobře přáli, utracuje tento poklad, utracuje toto lékařství života, takže moudrý Šalamoun to jakožto zvláštní následek ubohého stavu lidského a těžkosti chudoby považuje, když se kdo s přítelem loučiti musí. „Chudý,“ praví, „od přítele svého odloučen bývá.“ (Přísl. 19, 4) Než ale tať jest již jednou osudů lidského pokolení spořádanost, že nelze ustavičně bydleti v společnosti s jednými a týmiž lidmi, ale celý život lidský jest s ustavičným rozlučováním a odbíráním spojen. Sotva sme od našich rodičů odchováni, již odcházíme do neznámé ciziny a loučíme se s rodiči. Vstupujeme do stavu manželského, a hle, i v ten čas se začasť s přáteli rozžehnáváme, běreme na se nějaké povolání, i tehdaž nám proměna a loučení nastává. Odcházíme z jednoho do jiného obydlí, i to se bez odbírání neděje. Až tak na této cestě ustavičného života našeho proměn a rozlučování přichází smrt, kteráž duši naši ne jen od přátel, ale i ode všech zemských věcí loučí, ač tělo i s prachem země spojuje. Když tedy na velikém divadle tohoto světa vše jest takovýmto proměnam poddáno, když každého člověka ten jest los a osud, že se s milými svými loučiti a rozžehnávati musí, což vám to, nejmilejší, má býti podivné, že i já jakžkoli tuhým svazkem, jakový se mezi učitelem a posluchači nachází, s vámi spojený předce vás opouštím a s vámi se – dosti možné – že snad na celý čas zemského života rozlučuji. Ach, jak trpký se stává častokrát tento osud lidský! Ale však vždycky jest osud dobrý, poněvadž z řízení Božího pochází a nás k našemu štěstí a blahoslavenství, k němužto určení sme, blíže vede. Mne při tomto s vámi se loučení to jedině teší, že můj odchod od vás přináleží k těm nevystižitelným cestám Božím, kterýmižto on nás na tváři této země jako dobrý, dítek svých štěstí žádostivý otec a vychovatel vodí, na kteréžto cesty, poněvadž k dobrému jeho dítek vždycky směřují, volně a poslušně vydávati se musíme. A o těchto nejmoudřejších cestách, kterými nás Bůh k našemu štěstí vede, umínil sem sobě i já k vám nyní poslední krát z příležitosti dnešního svatého, epistolického textu mluvíti.

Text k Řím. 11, verš 33 – 36.

Když Pavel apoštol v tomto textu svatém řízení Boží a jeho moudrost zvelebuje, tedy podává mi to příležitost, abych k vám při tomto mém od vás odchodě ještě naposledy mluvil:

O nejmoudřejších a nás k štěstí vedoucích cestách Božích.

Kdežto v I. částce mého kázání samé tyto cesty Boží, kterými nás k našemu štěstí vede, vám ukáží a v II. ty povinnosti, ku kterým nás tyto cesty Boží zavazují, vám představím.

Ty pak Hospodine, nauč nás činiti vůli tvou, nebo ty jsi Bůh náš. Duch tvůj dobrý vediž nás jako po rovné zemi. Amen.

Částka první Samé k štěstí nás vedoucí cesty Boží

Žeby nás Bůh na cestě zemského života k štěstí vedl, toho od jeho dobrotivosti, ješto on samá láska jest (1. Jan. 4, 16), napřed očekávati můžeme. On jistě nestvořil nás k neřesti toliko a k trápení, ač ho i moudře smísil s radostmi zemského života, aby nám tyto radosti tím sladší, tím citedlnější způsobil, ale stvořil nás k štěstí. (1. Thess. 5, 9) Dobrotivého Boha přirození to sebou nese, aby svým zemským, zvláště pak rozumným tvorům dobře činil a jejich štěstí napomáhal. On by ani Bohem býti nemohl, kdyby v neštěstí svých zemských dítek měl zalíbení. Odtud i v knize Moudrosti (kapitola 11, verš 24) čteme o Bohu že „miluje všecko, cožkoli v bytu jest, a ničeho v ohavnosti nemá z těch věcí, kteréž učinil. Nebo aniž by byl co stvořil, kdyby to v nenávisti míti měl.“ Podle toho již Bůh nás vede k štěstí:

1. Když nám jistě míry mocí a sil tělesných i duchovních uděluje a nás skrze to jak k činění dobrého, tak i k učastenství štěstí všelijakého způsobně činí, jakž to i spořádanost našeho ducha a našeho těla k tomu cíli sformovaného a přiměřeného zřejmě ukazuje. Tyto moci ducha a těla našeho ukazují nám spolu i tu míru štěstí, kteréhož skrze zdělání těchto duchovních i tělesných mocí schopní se stati můžeme, a toto udělení nám míry mocí a schopností jest grunt a základ našeho štěstí. To jest to první uvedení na cestu štěstí, kteroužto my sobě skrze zdělání a pulerování těchto mocí klestiti a šířiti máme. Moci ducha našeho jsou ustavičného zrůstu v dokonalosti schopné, a tak naše duchovní štěstí, aneb blahoslavenství duše naší až na věčnost se rozmáhati může a má. My ale zde jen o zemském zvláště našem štěstí mluvíme, k němuž podobně oněch mocí a způsobností ducha i těla potřebujeme, skrze jejichž dobré vynakládání tohoto štěstí dosahujeme. K tomu se ale vyhledávají příznivé života okolostojičnosti. Vede nás tedy Bůh k našemu štěstí po

2. když okolostojičnosti života našeho tak řídí, že toho štěstí, k němuž sme schopnost od něho obdrželi, i v skutku docházíme. Sem přináležejí

1. okolostojičnosti našeho narození. Velikou to moc má v přivedení nás k našemu štěstí: 1. zdalíž sme z chudých aneb bohatých, dobrých neb zlých, slavných a pověstných aneb opovržených a v prachu potupy živých rodičů narození. Jak mnohý slavný muž nikdy by se nebyl tím, co jest, stal, kdyby mu Bůh bohaté byl dal rodiče, na jejichžto jmění by byl mohl spoléhati. A naproti tomu jak mnohý by potupen byl, kdyby od svých rodičů cti a zboží nebyl zdědil a jejich nábytku nepožíval. Mnohému velikému muži chudí rodičové za osten a podnět byli k pilnosti, mravopočestnosti, rozšafnosti a pobožnosti a skrze to se jeho štěstí znamenitě napomohlo. Nikdy by Šalomoun nebyl té slávy a moudrosti, kterouž měl, došel, kdyby dobrého otce Davida nebyl měl, jenžto o jeho vychování otcovskou péčí veda dal ho v ruce proroku Natanovi. (2. Sam.

12, 25) K těm okolostojičnostem, kteréž při našem štěstí velikou moc provádí, přináleží 2. i čas, v němž se rodíme. Každý čas má svá domnění, obyčeje, bloudy, předsoudky, hříchy. Za starodávna panovala větší prostnost v mravích, ale i větší upřímnost, důvěrnost. Za našich časů více klamu a podvodu se nachází. Blahoslavené paměti doktor Luther nebyl by se stal takovým slavným mužem a napravičem církve, kdyby ho Bůh v jiný čas na svět byl vyvedl. Nejslavnější lidé našeho věku nebyli by té slávy došli, kdyby v předešlých časích byli živi. Silní hrdinové nebyli by sobě vítězných věnců zdobili, kdyby v čas dlouho trvanlivého pokoje na svět byli dostupili. I v samé naší vlasti, kdo příběhy velikých a slavných mužů zná, snadno shlédá, že okolostojičnosti tehdejšího věku veliké při jejich štěstí působení měli. Když ale Bůh tyto okolostojičnosti našeho narození z chudých aneb bohatých, slavných aneb opovržených, zlých neb dobrých rodičů, ano i samý čas jeho tak zpravuje, že toto vše našemu zemskému štěstí napomáhati musí, tedy to jest zvláštní svědectví moudrosti a dobrotivosti Boží, to jsou dostatečné šlepěje těch cest přemoudrých, kterými nás on k štěstí našemu vede.

2. Podle okolostojičností našeho narození obyčejně i naše vychování bývá spořádáno. K našemu štěstí nevyhnutelně dobrého vychování potřebujeme. Že ale dobré vychování, cvičení v literním umění, v mravopočestnosti nacházíme; že s věkem prospíváme i v moudrosti – kdo jest ten, jenž tyto našeho života okolostojičnosti tak moudře řídí a zpravuje? Kdo přivedl Mojžíše od matky podle rozkazu faraonova do řeky uvrženého ke dvoru královskému, aby podle 2. Mojž. (2, 10) od dcéry králově za syna přijat a vši moudrosti egyptské vyučen byl? Kdo Daniele v Babyloně uvedl do takových okolostojičností, aby podle Dan. (2, 48) od krále zveleben, pánem nade vši krajinou babylonskou, knížetem nad vývodami a nade všemi mudrci babylonskými učiněn byl? Kdo až podnes mnohé sirotky přivodí k lidem křesťanským, v nichž vychování dosahují a způsobilí se stávají k vyvedení hrdinských skutků a ku konání slavných ouřadů a povolání? Žádný to nečiní, leč Bůh, jenž jest otec sirotků, podle Žalmu (68, 6) kterýž takovými to nevystižitelnými cestami lidi k štěstí jejich vede.

3. Bůh nás k štěstí vede cestou toho povolání, do něhož nás povolává, a síce 1. když nám povolání ukazuje. Každého z nás Bůh k tomu povolání povolal, ku kterémuž mu schopností a způsobilostí udělil, tak že nám jen na tyto schopnosti ohlídati se potřebí, abychom zvěděli, k čemu sme povoláni. Rozdílní jsou darové a rozdílná přísluhování, ale jeden jest Bůh, kterýž jednomu každému uděluje, jakž ráčí. (1. Kor. 12, 11) Odtud Pavel praví v textu, že z něho a skrze něho a v něm jsou všechny věci. On jednomu dává dary moudrosti, aby se uměním nad jiné stkvěl, jinému zmužilost, udatnost, sílu, smělost, aby vlasti proti nepřítelům bránil. A když prostředkem vynakládání

těchto mocí v jakémkoli povolání živ jest a štěstí svého dochází, tedy Bůh ho touto cestou k jeho štěstí vede. 2. Bůh nás vede k štěstí, když našemu povolání požeňává, když nám vše to dává, což se k šťastnému konání našeho povolání vyhledává. Sem přináleží zdraví a čerstvost těla, bez níž šťastní v povolání býti nemůžeme; dobřepřejnost jiných lidí, v jejichžto společnosti živi jsme. Poctivá živnost, čehož všeho jen ten nám při našem povolání udělití může, jenžto dává pokrm všelikému tělu v Žalmě (136, 25). Rovně on dává dobré jméno i pokoj, abychom, což nám požeňal, toho i v pokoji užití mohli.

4. Bůh nás někdy i cestou odporností k našemu štěstí vede. My sobě nad těmito života odpornostmi někdy nad míru stěžujeme, ale nepoznáváme mysl Páně, kteráž i odporností k našemu dobrému užití umí. Odtud se ptá Pavel: „Kdo poznal mysl Páně? Aneb kdo jemu radil?“ Bůh uvodí své věřící v pokušení, aby zkoušel jejich cnost, a po tomto zkušení, tím k většímu štěstí jim dopomáhá. Pod nejmoudřejším řízením Božím i sami nepřátele musejí často našemu štěstí napomáhati. Umít Pán vždycky pobožné z pokušení vytrhnouti, nepravých pak ke dni soudu potrestaných dochovati. (2 Petr. 2, 9)

Tyto cesty řízení Božího k našemu štěstí směřující jsou 1. nevystižitelné, takže žádný jich zcela vyskoumati nemůže a jen pozdě mnohokrát Božské s námi mínění spatrujeme. 2. Někdy jsou tyto cesty příkré a těžké. Zde se tak věc má jako s poutníkem, kterýžto na cestě, kterouž koná, ne jen po rovinách a příjemných udolích, ale i přes vrchy a skrz bodlavá místa jíti musí. I křesťan na cestě zemského života přichází na mnohá nepříjemná místa, kdež ho tlačí nepokoj, nedostatek, utržky nezasloužené, přenásledování zlobivých. Když ale skrz tato místa přešel, přichází na krásné a příjemné roviny. Mračna, kterážto se nad hlavou jeho stahovala, vyjasňují se a radostné slunce štěstí, pokoje a pohodlí života opět mu svítí. 3. Tyto cesty Boží, kterýmiž nás k štěstí vede, jsou nejmoudřejší a nejlepší. Moudrost Boží nejlepší cíle nejlepšími prostředky vyvává. A poněvadž ten, jenž nás k štěstí vede, všemohoucí jest, tedy ten i všechny odpornosti k našemu štěstí obrátiti může. Nebo z něho a skrze něho a v něm jsou všechny věci, jehož jest sláva i císařství navěky.

Než podmež k druhé částce našeho kázání a ohlédníme:

Částka druhá

K jakovým povinnostem nás tyto přemoudré cesty řízení Božího, kterýmiž nás k štěstí našemu vede, zavazují?

Ony nás zavazují k tomu:

1. Abychom těchto cest řízení a opatrování Božího rádi považovali a je zvelebovali. Pavel apoštol zvelebujе tyto cesty, když říká v textu: „O hlubokosti bohatství i moudrosti i umění Božího!“ Jeden každý z nás jestliže pilněji okolostojičnosti svého života přehlédne, dostatečnou příčinu nalezne, oslavovati v této částce milost Boží a říkati: „Jak jsou, ó, Bože, nezpytatedlní soudové

tvoji a nevystižitelné cesty tvé!“ Docela síce těchto cest jeho moudrosti nikdy nevyzpytujeme a byť bychom je přes celý čas našeho života zpytovali, předce vždycky nám v nich mnoho nezpytatelného pozůstane. Nebo moudrost Boží jest jako studnice, jejížto dna žádný spatřiti nemůže. Odtud' ji i Pavel nazývá hlubokosti. Čím více ale a častěji těchto cest považujeme, tím více poznáváme moudrost a dobrotivost Boží.

2. Jestliže Bůh jest ten, jenž nás na takovýchto přemoudrých cestách k našemu štěstí vede, ó, nebuďmež tedy, nejmilejší, vysokomyslní, aniž připisujeme to štěstí, kteréhož docházíme, sobě samým, naší pilnosti, opatrnosti, usilovnosti. Ale poznejme i v této částce s hlubokou pokorou a ponížeností Boží dobrotivost a říkejme s Pavlem, že „z milosti Boží jsme, co jsme.“ (1. Kor. 15, 10) Jak marné jest naše všecko předsevzetí, usilování, práce, kvaltování, jestliže nám Bůh nežehná a naše práce k našemu štěstí neřídí!

3. Jestliže tyto cesty řízení Božího jsou někdy příkré a trnivé, ó, nebuďmež, křesťané, netrpěliví, když Bůh odporosti, zármutek a jiné života našeho nepřijemné případnosti na nás posílá. Ale pomnime, že i tyto jsou v rukou Božích prostředky, skrze kteréžto on nám k znamenitému štěstí dopomoci umí. Pokořmež se tedy pod mocnou rukou Boží, aby nás povýšil časem svým. (1. Petr. 5, 6)

4. Jestliže tyto cesty jsou vždycky nejmoudřejší a nejlepší, ó, tedy doufejmež v tohoto, všechny naše cesty a kroky zpravujícího Boha. Naděje, kteroužto v Bohu skládáme, žádného zahanbiti nemůže. Nikdy ještě toho žádnému líto nebylo, že svou nadějí na Bohu stavěl. Ale mnozí toho zkusili, jak marná věc jest, skládati nadějí v lidech, byť i nejslavnější byli, v přátelích aneb i v časném a pominutelném jmění. Zkusil toho i David, odtud praví v Žalmě (40, verš 5): „Naději, kterýž skládá v Hospodinu, blahoslavený jest.“ Slovem a

5. naposledy, jestli tak moudré a dobré jsou tyto cesty řízení Božího k našemu štěstí, dejmež se, prosím, tomuto Bohu na cestě života vděčně a rádi vesti, byť by nás někdy i přes tmavá a neprohlednutelná, zármutku a nepřijemných případností plná údolí vedl. Netrápmež se a nermouťme, jestliže se nám vždycky dle naší žádosti a myšlení nedaří a jestliže nás Bůh mnohem jináče vodí, než sme my vedeni býti žádali. Ale pomnime, že Bůh lepe tomu rozumí, než my, která cesta nás k našemu pravému blahoslavenství vede. On zdaleka prohlédá všechny nejen života našeho, ale i celého světa případnosti. On předzvidá to v světle své vševědounosti, co z nás každého v budoucnosti očekává. On černé mráčky odvrácí, když ještě zdaleka nám zahynutím hrozí. Přivodí nám jasné světlo štěstí, kterýmž nás k našemu i všech šlechetných potěšení osvěcuje a obveseluje.

Zavírka

Tak tedy, nejmilejší křesťané, učili sme se o nejmoudřejších cestách Božích, kterými nás Bůh k našemu štěstí vede. Viděli sme v první částce naše-

ho kázání, které a jaké jsou tyto cesty řízení Božího k našemu štěstí a v druhé sme ohledli povinnosti, ku kterým nás tyto cesty zavazují. Já, nejmilejší, sám jsem živý příklad těchto nezpytatelných cest, kterýmiž nás Pán Bůh k našemu štěstí vede. Ten Bůh, kterýžto mne před šesti roky a několika měsíci k vám byl přivedl, opět mne jinám od vás posílá a evangelium Ježíšovo v svobodném královském městě Skalici kázati mi poroučí. Já se divím těmto cestám opatrování Božího, kterýmižto i mne Bůh k mému štěstí vede a přinucen sem i já s Pavlem říkati: „Ó, hlubokosti bohatství i moudrosti i umění Božího! Jak jsou nezpytatelní soudové jeho a nevystižitelné cesty jeho!“ Při tomto mém již od vás odchodu ještě vás, nejmilejší, naposledy prosím a napomínám, aby ste se na ty pravdy učení Kristova, které sem vám v tomto chráme kázaval, na ta naučení, na ty výstrahy, na ta napomenutí, která sem vám dával, nikdy nezapomínali. Křesťané, Boha se, byť by ste i kde ve světě živi byli a kamžkoli by ste přišli, Boha se bojte. Krále v poctivosti mějte. Každá duše vrchnosti poddána buď. Poddáni buďte ve vši bázni pánům netoliko dobrým a mírným, ale i zlým. Buďtež milovníci dobrého pořádku, nebo pořádek jest duše všech věcí. Buďtež mírní, spravedliví, laskaví, dobročinní, dobřepřejní, výslužní, snášliví, krotcí, trpěliví, pokojní, smířliví. Nezapomeňtež se nikdy na to, co nám Pavel (1. Tim. 4, 8) poznamenal, že „pobožnost jest ke všemu užitečná a má nynějšího života i budoucího zaslíbení.“ Věztež, že bezbožnost jest zkáza a zahynutí lidské, ale šlechtnost jest pramen všelikého požehnání Božího. Buďtež i horliví milovníci slova Božího a svého evangelického náboženství, rozpomínajíce se na to, že to mnoho naše předky stálo, jakž sem vám to při mnohých příležitostech oznamoval, aby čisté evangelium mezi námi zachováno bylo. Neopouštějte společného shromaždění, ale milujte veřejné služby Božské. A když se scházíte, přijímejte slova v srdce, kteréž se vám od služebníka Páně kázati bude, jsouce nejen pilní jeho posluchači, ale i činitelé, abyste sami sebe neoklamávali. Vy mladší, nezapomínejtež se na ta vynaučování, kterýchž ste v nedělních a svátečních dnech ode mne přijímali. Ctěte starší a přijímejte jejich dobré k vašemu štěstí směřující rady a naučení. Vy pak, starší, otcové a matky, vedťež dítky své k bázni Boží, aby prospívali s věkem i v moudrosti, aby ste tak z dítek svých nezármutek, ale potěšení měli. Nedávejtež žádnému v ničemž pohoršení vědouce, že běda tomu, od kohož pohoršení pochází. Slovem obcování vedťe, jakž sluší evangelium Kristovu podle napomenutí Pavla k Filip. (1, 27). A toto jest mé poslední napomenutí, kteréžto vám z tohoto svatého místa jakožto váš posavadní učitel z povinnosti dávám. Ach, vštíptež je hluboce do srdce svého, aby nikdy z něho nevypadlo. A takto když vás naposledy ještě napomínám, mohu již s Pavlem apoštolem, s efezskými křesťany se rozlučujícím říci: „Aj již více neuzříte tváří mé, ale jist jsem tím, že čist jsem od krve vaší.“ (v Skutc. ap. 20, 25 – 26) Při tomto mém již s vámi se loučení především vás, nejmilejší, srdečně

prosím, aby ste mi, jestliže sem koho z vás na jakovýkoli způsob obrazil, to pro Krista Ježíše odpustili. Nemějtež mi toho, milé duše křesťanské, za zlé, že ačkoli ste mne o to, abych ještě i déle mezi vámi přebýval a vám slovo Boží kázal, toužebně prosili, já této vaší žádosti dosti učiniti sem nemohl. Víť Bůh, co činí, jehožto povolání se vděčně a poslušně poddati musíme. Odporovati zajisté Božímu povolání tolik by znamenalo, jako rozkazům Božím na odpor se postavovati a Bohu odbojným se stati. Takt' sluší Kristovým služebníkům kázati evangelium, kamžkoli nás posílá Pán. Co se mne dotýče, jestliže mne kdo z vás obrazil, nejen mu to ze srdce odpouštím, ale i Boha prosím, aby mu toho za hřích nepočítaval. Aniž sem vstoupil na toto svaté místo, abych srdce vaše ranil, ale abych vás raději potěšoval. Ostatně za všecku vaši lásku a dobročinnost, za každý křesťanský skutek mně neb mým domácím prokázaný vám všechněm srdečně děkuji. Necht' sám ten dárce všeho dobrého jak slavnému panstvu celé této církve, církve matky i církve filiální, přítomnému i nepřítomnému, taktéž i jednomu každému z mých posluchačů za všecka mně prokázaná dobrodiní z výsosti odplatí. Já se sice s vámi, nejmilejší, snad na celý čas svého života rozžehnavám, ale ač i od vás tělem vzdálen budu, v duchu však mém vždycky přítomní mi budete a „ode mne odstup to, abych měl hřešiti proti Hospodinu, a přestávati modliti se za vás.“ (1. Sam. 12, 23) To, což při mém s vámi se rozloučení nejvíce a nejtoužebněji od Boha žádám a vinšuji, jest, aby vás Bůh čím nejspíše zdařilým Slova Božího učitelem obdařil, aby Slovo Páně vždycky u Vás prokvětal a hojné ovoce pobožnosti vydávalo. To, co mně k největší radosti a k nejsladšímu potěšení, byť i jak od vás vzdálen byl, poslouží, jest, jestli o vašem štěstí slyším. Jestli slyším, že jste horliví svého evangelického náboženství a slova Božího milovníci; že símě slova Božího vždy více se ve vás zakořeňuje, zdařile vzrostá a hojné ovoce pobožnosti přináší. Jestli slyším, že vám Bůh i v tělesných i v duchovních věcech požehnáva a že vaše obec i církev mile prokvěta. Nu, mějž se již dobře, milá církve ačansko-kurťanská, při níž sem značný díl mého zemského života strávil! Necht' tě Bůh přede vším nebezpečenstvím duchovním i tělesným mocně ostříhá, abys u víře v Krista Ježíše až do konce setrvati mohla. Bohu vás poroučím, mé milé duše a mé poslední slovo k vám budiž: „Bůh vás požehnej! Mějtež se dobře!“

Co s tebou bude ta dále?

Království Boží

(ne pro lehkomyšlné)

1881

W Učrámě Ewangeličském Horno-
Lehotském před sedlákem ale kupce-
m lidem w Meděli Waspokátní

1880

1881

Adám Chaloupka

učedníkemane učitel

e. a. k.

učitel

Matěje Štebny, Josefa Demjana,
Tomáše Pabla, Otce Šimona.

36

W Bance Postní

Přímou Jím Štefán 1880.

Co s tebou bude ta dále?

Adam Chalupka

Vzdéchnutí

Bože, ty si mne posavád jedině sám opatroval
Tys' choval, ochraňoval, z neštěstí vysvobozoval.
I ze strany budoucnosti
poroučím se tvé milosti.

Nuže, vy, kteříž říkáte: Dnes neb zítra vypravíme se do onoho města a pobudneme tam přes celý rok a budeme kupčítí a nětco zíšťeme. Ješto nevíte, co zítra bude. Nebo jaký jest život váš? Pára zajisté jest, kteráž se namaličko ukáže a potom zmizí. Místo toho, co bys ste měli říci: Bude-li Pán chtítí a budeme-li živi, učiníme toto nebo onono. Vy pak chlubíte se v pýše své. Všeliká taková chlouba zlá jest.

Toto píše Svatý Jakub kapitola 4, 13 – 16.

Nuže, vy, kteříž si to tak na budoucnost rozkladáte: tam a tam půjdeme, tak a tak douho se tam budeme baviti, pobudeme tam přes celý rok; toto a toto před sebe vezmeme, budeme kupčítí; a jen nětco vyhledáme, zarobíme.

Nuže, podťe sem! Posoudíme my to, dobře-li vy to mluvíte a myslíte, když si takové rátky na budoucnost činíte, že vám tak a tak dobré půjdou vaše věci. A tak se na to ubezpečujete, jakoby se to, co vy sobě usmyslíte, nic nemohlo proměnití, nic nemohlo jináč zvrtnouti.

Aj rozkladáte si na celý rok. Víte-liž pak co jen zítra s vámi bude a jako se s vámi zděje? Či vy to tak dokonálé víte, že rok ten přežijete? Jste-li tak o tom jisti a ubezpečeni, že dožijete rána? Či ste ještě nepovážili? Ještě vás příkladové smrtdelnosti lidské nenaučili tomu rozumu, abys ste pochopili, jaký jest život váš? Pára zajisté jest, která se namaličko ukáže a potom zmizí.

Ta vaše slova jsou slova pýchy, hrdá slova – tak si rozkládat! Cože si vy o sobě myslíte, že váš život ve vaší moci jest? Že všecky budoucí okolostojičnosti jsou ve vaší moci? Jako bys ste vy naše vši budoucnosti pánové byli, vy všého zpravcové a řiditelé! – Ještě-liž nepochopujete slovo to: Člověk přemyšlí o cestě své, ale Hospodin zpravuje kroky jeho – stojí Přísl. (16, 9). A opět mluví Písmo: není na tom, kdož chce, ani na tom, kdož beží (to jest trebas celým behem se usiluje), ale na Bohu, kterýž se smilovává. (Řím. 9, 16) Kdybys ste se vy toto byli naučili, tedy by ste nikdy tak hrdá slova nemlouvali, ale z ohledu

na všecku budoucnost řekli bys ste v celé pokoře: Bude-li Pán chtítí a budeme-li živi, učiníme toto neb ono.

Ti lidé si to sotvá věděli povážít, jak to zlé jest, tak hrdo si rozkládati. A protož jím Svatý Jakub dále mluví: Vy pak chloubíte se v pýše své, všeliká taková chloubá zlá jest.

Avšak kolikerí že jsou mezi námi ještě tím duchem! Bodniž se srdce vaše, že to dobré není.

Budoucnost si my máme představovati. K tomu se my i dále dnes upomínati budeme, ale spolu [se] poučíme, jako se to od nás díti má?

Text: Luk. 18, 31 – 43

Z tohoto textu představíme sobě k povážení křesťana, kterýž sobě po křesťanský předkládá svou budoucnost.

I. Se upomeneme, kterák to křesťan může i má sobě předkládati svou budoucnost, jak to pro něj dobré a užitečné jest.

II. Se poučíme, jako to má hledět, křesťanský činit.

I.

Kristus jde do Jeruzaléma. Na cestě mluví o tom s učedníky svými, co tam s ním bude.

Aj, vstupujeme do Jeruzaléma, mluví jim v našem textě. To slovo „aj“ jest slovo, kteréž probuzuje k pozornosti a upomíná k rozvaze. Znamená, jako-by řekl: Pohleďte a povážte!

Učedníci to věděli, že jdou do Jeruzaléma. Ale co se tam stane, to nevěděli. Ježíš chce tu rozvahu v nich vzbudit. A vidíme, že i sám budoucnost svou rozvažoval. Nám to k napomenutí, abychom i my se k tomu probudili.

Téměř divné jest, že se učedníci na to zapomněli, co tam může přijíti na Ježíše. Jen maličko předtím, když se jen do Jůdstva, do toho kraje, kde Jeruzalém ležel, ubíral, mluvili mu sami: Mistre, nyní hledali tě Židé kamenovati, a zase tam chceš jíti. (Ján 11, 8) Vtedy chtěli jakoby jeho upoměnouti, aby povážil, co se tam s ním zděje. A teras jim on mluví, co se tam s ním díti bude. Upomíná také na to, co o něm predpovědali proroci, aby věděli, že se to jistotně stane. Mluví tak zřetelně všecko, že již zřetelněji nemohl. Tožé pak stojí verš 34. Oni pak tomu nic nerozuměli a bylo slovo skryto před nimi, aniž věděli, co se pravilo.

Divíme se nad tou nepochopitedlností těch lidí. Než milí mojí, nejde-liž to i s námi tak? Jaksi nám to náhle vyjde z hlavy, co se může s námi stati. Když má přijíti bída, co síce člověku dáno není, aby on to znal. Nejsme Ježíšové, žeby o nás tak jako o něm mohlo řečeno býti: Ježíš pak věděl všecko, což přijíti mělo na něj. (Jan 18, 4) Ale, o, jak často upomínají nás cizí příkladové: Hle, s tímto se tak a tak svědlo. I ty tak robíš i ty tak vyjdeš, jakoby nám volali: Mně včera a tobě dnes, co na mně vidíš, na sebe čekej. A těch máme dosti před očima. Upomínají asnad i lidé, kteříž nám výstrahu dáti chtějí. Ale mluví

nám jako dřímajícím. Máme napomenutí zřetelných slov Božích, kteráž nám předzvěstují: Bude-li kdo tak a tak činit, tak a tak jej bude trestati Bůh. Ba již asnad i průbu toho učinila nad tebou Božská moc, již si skousil. A předce oči majíce nevidíme, uši majíce neslyšíme, nevíme rozuměti a pochopiti, do čeho dále můžeme upadnouti. Sirach mluví (kapitola 11, 26): V čas štěstí v zapomenutí přicházejí zlé věci. Trebas jen včera sme viděli neštěstí, okušovali bídu, ale dnes již to pominulo, tedy pominulo a zmizelo i z hlavy naší. Již sme se zapomněli, již si nevíme rozvážiti, co opět přijíti může. Kolikráte ty pokáráš tvé dítě a ono v tu hodinu se zapomene. Bolest přestala i napomenutí z paměti vyšlo.

Takliž ale to jen zapomínanost jest? Co přešlo, to přešlo, to nám již hlavu neproráží, a protož nemá nás již co bodnout, abychom se upoměnuli na budoucnost.

Aby tu nebyla větší vina! Není-liž ale tu tvá lehkomyšlnost, tvá svévole a prostopašnost, tvá všetečnost, tvá pýcha, tvá nevěra, zpoura, zoufalství a zatvrdilost. Není-liž naposledy tvá zaslepenost a nedbalost?

Týto věci jsou, kteréž nedopouštějí člověku s rozvahou pomyslet na budoucnost. Upamatuj se, která z těch jest při tobě?

Kristus plakal nad Jeruzalémem, vzdychal: O, kdyby poznalo i ty, a to aspon v takový tento den tvůj, které by věci ku pokoji tobě byli, ale skrytoť jest to nyní před očima tvýma. (Luk. 19, 41 – 42) Srdečně by byl vinšoval, aby Jeruzalém oči otvoril a povážil, co přijde naň.

Kolikeré snad rozummné, pobožné, naproti tobě dobrotivé srdce vzdychá nad tebou, nebo vidí, že již sekera ku kořeňu stromu přiložená jest, již ruka Boží nad tebou vítážená, aby tě bila. Již tě asnad švihá. A ty ještě neprohledneš, abys přiložil srdce své k cestám svým, proč se to děje a co dále bude s tebou?

Či napospol nic nedbáš ani o sebe, ani o druhého, kterého spolu s sebou do bídy uvedeš? Již s některým dosti uzko jest, již nemá nic kromě dluhů až výše hlavy, avšak ještě sobě hrdo vede, ještě sobě popíjí směleji než ten, kterýž má hojnost všeho. My vzdýcháme, co s ním bude, když ho vyženou z domu, že bude muset asnad sloužit alebo tulákem se stane, až se žebrácké palici chytí. A kdo ví, bude-li i to moci, jaký kříž může z ruky Boží dolehnouti naň. Vzdycháme nad manželkou jeho, nad dětmi jeho, jakou bídu uvede na ně. Ale on nic na to nedbá, kdo bude ještě naň vzdychati aneb kdo jej asnad proklínati.

Není-liž tento duch při tobě, že ty nepomyslíš na budoucnost, co s tebou bude? Není-liž to tvá zaslepenost? Není-liž nedbalost?

Není-liž to dále při tobě lehkomyšlnost? Bereš všecko jen na žert, prvé než zkoušíš, prvé než upadneš do toho, co se ti tolikráte předzvěstuje. O zetěch Lotových čítáme v historii o zkáze Sodomy (1 Moj. 19, 14), že když on sám šel k nim v noci a mluvil jim, aby utekli, nebo že Hospodin zkazí město, aby i oni nezahynuli v něm, zdalo se zeřům jeho jakoby žertoval.

Lehkomyslníkům se to všechno zdá být žert, pokud' nezkouší! Ale ze-
tům Lotovým do rána žert pomínil a v nešťastnou hrůzu se im obrátil. Viziš,
aby tvá lehkomyslnost na takový konec nevyšla, kde se ti celé srdce strese, kde
budeš volati s tovaryšmi prostopašnosti tvé: Hory, padnite na nás, pahrbkově
přikryte nás.

Kdo by se vinšoval do té země se zahrabati, by možné bylo. Křesťanům
píše Pavel (I. Tes. 5, 2 – 3): Vy samy výborně víte, že ten den Páně jako zloděj
v noci tak přijde. Nebo když dějí: Pokoj a bezpečnost, – když se nejvíc domníva-
ti i tak mluvíti budou, že dobré jest s nimi a všechnu bázeň si z hlavy vybijí, ubez-
pečí se – vtedy rychle přijde na ně zahynutí, jako bolest ženě těhotné a neujdouť.

Vím, že mnohý sobě to nalahko bere proto, poněvadž posavád' tak a tak
činil a čož se mu proto stalo? Či i ty tak myslíš jako onino v Jer. (17, 15).
Kdeže jest to, což předpovídal Hospodin, nechže přijde. Či chceš jen i dále,
všetečnicě, průbovati štěstí anebo povím, či chceš průbovati a pokoušeti Boha,
bude-li moci i zlé věci? Bude-li moci i na tebe uvéstí?

Že ne i hned ortel dochází pro skutek zlý, protože vroucí jest k tomu srdce
synů lidských, aby činili zlé věci, píše Kazatel (kapitola 8, 11). Že to Bůh hned
naskutku netresce, proto lidé to nalahko berou a proto se jakoby podpalují,
jsou jako šíp do zlého. Ale ty pováž, co dále stojí (verš 12, 13): Ačkoli hříšník
činí zle na stokrát a vždy se mu odkládá, já však vím, že dobře bude bojícím se
Boha, a bezbožným pak nedobře se dítí bude.

Moudře i Sirach (kapitola 5, 3 – 9) mluví: Neříkej: hřešil sem a co mi se
stalo zarmouceného? Nebo ač' Pán dlouho shovívá, však nikoli tobě toho ne-
pomine. Odpuštěním hříchu netroštůj se štědře, přidáváje hřích k hříchu a neří-
kej: Milosrdenství jeho hojné, množství hříchů mých zhladí. Nebo lítost i hněv
rychlý jest u něho a na hříšníky dolehne prchlivost jeho. Neprodlévej obrátiti
se ku Pánu, aniž odkládej ze dne na den. Nebo náhle vyjde hněv Páně a když se
ubezpečíš, potřín budeš a v čas pomsty zahyneš.

Nalahko si berou děti, poněvadž ještě rozumu a žádné zkoušenosti ne-
mají. Nalahko si bére mládež, poněvadž ještě mozek nevykysl. Nalahko si brali
pohané, poněvadž věděli, že bohové jejich nemají té moci, aby učinili to, což
trebas tuze hrozili jménem jejich kněží jejich. Ale ti byli ve tmách, vy nejste ve
tmě, vy víte, že Pán souditi bude lid svůj. A hrozné jest upadnouti v ruce Boha
živého. (Žid. 10, 30 – 31)

Proč lide to nalahko berou, že je ještě netresce Bůh, takže jím to nedo-
pouští pomysleti na to, co dále bude s nimi? Nepřijde jím na pamět to slovo
Petrovo (2 Petr. 3, 9): Shovívá nám, nechtě aby kteří zahynuli, ale všickni ku
pokání se obrátili. A opět dí (verš 15): Pána našeho dlouhočekání za spasení
mějte. A opět Svatý Pavel (Řím. 2, 4 – 10): čili bohatstvím dobrotivosti jeho
a snášelivosti i dlouhočekáním pohrdáš? Nevěda, že dobrotivost Boží ku po-

kání tebe vede? Ale podlé tvrdosti své a srdce nekajícího shromažďuješ sám sobě hněv ke dni hněvu a zjevení spravedlivého soudu Božího. Kterýž odplatí jednomu každému podlé skutků jeho, odplatí trápením a úzkostí každé duši člověka činícího zlé.

Ale dosti sem mluvil o těch, kterým jejich lehkomyšlnost nedopouští pomyslet na to, co s nimi dále bude. Bojím se jen, že lehkomyšlnost lehkomyšlníků i toto věčné napomenutí nevezme na rozvahu, ale všechno na lehkomyšlnost obrátí.

K vám se obrátím, kteříž lehkomyšlnost a všetečnost za nerozum pokládáte, k vám, kteříž ji při sobě míti nechcete, – kteříž se domníváte rozum míti, ale právě ten domnělý váš rozum odvrací oči vaše i mysl vaši, abys ste se o budoucnost nestarali, žeby nětco zlého na vás přijíti mohlo. Myslíš si, člověče, že ty lépe rozumíš, v čem stojíš než druhý, kdo by ti výstrahu dávati chtěl. A potom, že jen natolik budeš vždy rozumu míti, abys ušel toho zlého, o čěž se druhý při tobě bojí. Druhý upadl, trebas mnozí upadli tak a tak, ale ti neměli ten rozum, který ty. Anebo ti byli zlí, zle robili, proto přišly takové a takové věci na ně. Potřestal je Bůh, spravedlivě potřestal. Ty nic z toho nenacházíš při sobě. A již takli spravedlnost Božská nic nemá proti tobě, proč by tobě rovně tak potřestala? Ale, o člověče, prosím, usmysli že sobě, kterýže to duch z tebe tak mluví? Není-liž to ten duch, kterýž i když se modlil, hrdo se postavoval před Bohem: Bože, děkuji tobě, že nejsem jako jiní lidé, dráči, nespravedliví, a tak dále. Nemluvil to z tebe duch farizejské pýchy? Ten duch pýchy ubezpečuje tebe z ohledu na všeckou budoucnost. Čehože by si se ty obávati měl? Bezbožník pro pýchu nedbá na nic. Dobře se mu darí na cestách jeho, všelikého času, soudové Boží vzdálení jsou od něho i na všechny nepřátele své fouká, říká v srdci svém: Nepohnuť se od národu až do pronárodu. Nebo nebojím se zlého – stojí v Žalmě 10, 4. – 6. Či tebe tam nemaluje Duch Boží? Či i z tebe pýcha to nemluví: Nebojím se zlého. O, člověče, o tebe se jen ještě bojím, že se jistě zle dožiješ. Nebo vím to slovo: kdo se povyšuje, bude ponížen.

Mnohému ještě svévolnost a zatvrdilost zaslepuje oči, anebo ne tak zaslepuje jako raději odvrací, aby to ani nepovažoval anebo raději aby znevážil, cokoli přijde naň, nechže přijde. Nech se jen zatvrdilému svévolníkovi vyplní vůle jeho, potom jako bude tak bude. Co koho do toho? Jestli co vytrpí, žádný nebude trpěti za něho. Tak mluví. Ale jsou-li to řeči dobrého ducha? Posoud'ťež vy, kdož vy, kdož ještě tak svévolní, tak zatvrdilí, tak sami naproti sobě nemilosrdní nejste. Ale posoud'ťež již vůbec, že posavád nic není z dobrého ducha, když takto nic nechce člověk povážiti budoucnost, co s ním bude a co býti může.

Naposledy, kdo přijati chceš, upomeň sa na to slovo Kristovo: Potom přichází ďábel a vynímá slovo z srdce jejich, aby neverčice spasení nebyli. To všickni bez odporu uznáte. Kdyby člověk věřil, že i na něho může toto přijíti,

že i on jest v rukou Božích, i on hříšník, i on nic ne hodnějšího od druhého, nikdy by sobě to nevyrážel z hlavy, co ještě trpkého a bolestného dožití se muže. Než ale číže to dílo jest při tobě, že ty nevěříš? Proč nepovázíš těch slov Kristových: Potom přichází ďábel a vynímá slovo z srdce jejich, aby nevěřili. A proč dáváš místa ďáblu?

Milí moji! Mé mínění posavad na to směřovalo, vám jen před oči postaviti napřed, že to jistě zlý kořeň má v srdci člověka. Nic nepochází z dobrého ducha, když lidé nepovažují svou budoucnost, co s nimi bude, aneb nač vyjítí mohou.

Slušit' ale i na to upomenouti, že také nic dobrého odtud' nepochodí, žeby to bylo pro nás, pro duše naší a spasení jejich blahoslavěnější i pro časné pohodlí naše, blahoslavěnější i pro jiných bližních našich, kdyby sme my to všickni veřně na paměti měli, co se může zdíti s námi.

Upomenu, proč se lidé tak směle ubezpečují v svých zlých zvyklostech? Jako činili, jako žili až posavad, tak se od toho odvrátiti ani nepomyslí. Poněvadž oči nezdvihnou, aby se ohledli, kam je ta cesta, kterou jdou, zavede. Na budoucnost si pomysleť, to by nás naučilo bedlivosti, pozornosti, včasné opatrnosti. To by nás probudilo neodkládati s pokáním. To by volalo vždy srdci našemu: Dnes uslyšeli by ste hlas jeho, nezatrvrzujte srdci svých. Po trikrát slovo to jedno po druhém opětuje. (Žid. 3, 7 – 15, kapitola 4, 7): Aby nám tím více na srdce položil: Dnes! Nebo nevíš, co zítra bude s tebou.

To by nás naučilo mnohým jiným Bohu milým ctnostem. To by vás vždy upomínalo na to slovo: Synu, ticho si veď. (Sir. 3, 17) Nebuď vysokomyslný, ale boj se. (Řím. 11, 20) To by nás naučilo větší, pronikavější citedlnosti naproti bližním naším v bídách jejich. Pomyslím-li jen: I já mohu do toho upadnouti, v čem vidím druhého, jakoby ten bídni na mně volal: Pamětliv buď na soud můj, nebo takový jest i tvůj. Mně včera a tobě dnes. (Sir. 38, 22) Jistě hned si tíše povedu a bídného bližního nebudu znevažovati, budu raději hledět ze srdce, ulevit mu, co možné, bídy jeho. Bodne mne to. Kdyby to na mne přišlo, abych sem i já našel přítele, pomocníka, potěšitele! Vtedy jen rozumím, jaké to slovo mluvil Pavel, když mluvil (Žid. 13): Pomněte na vezně, jakobys ste spoluvězňové byli. Na soužené, jakožto ti, kteříž také v těle jste.

O, milí moji, odkudže se na světě sejí tolicí lehkomyšlníci, všetečníci, marnotratníci, svévolníci? Odkud' seje toliká pýcha neokrocenost, nemilosrdenstvo, znevážování bídných a s posměchem vození se na nich? – O, kdyby lidé věrně pomysleli, co se s nimi zdíti muže, to by je jistě krotkejšími učinilo, to by uzdu prostopašnostem založilo.

Nic dobrému to člověka neučí, když nechce pomyslet na budoucnost. Ale i tisíce tisícům lidem to mnohou, tělesnou bídu přitáhlo. Jozef v Egyptě učinil moudré nařízení a opatrnosti přidal, když to věřil a sobě představoval, že po sedmi rocích hojnosti nastane tolik lét hladu. Proč tam celá krajina přišla

o své peníze, o svůj statek i role své, naposledy i samých sebe prodali králi za chléb? Nepomysleli na budoucnost. Kdyby si se zeptal onoho nepravého šafáře, co jej na to přivedlo, že se nyní svírá a ssouží: Co učiním? Čeho se chytit? Kopati nemohu, žebrati se stydím. A jistě by ti odpověděl: To jēj na to přivedlo, že pokud čas byl, nepomyslel na budoucnost.

Kdyby Samson byl pomyslel, co se s ním zdítí může, nebyl by se tak všetečně v nebezpečství vydával. Kdyby Goliáš byl na to pomyslel, nebyl by se každého dne tak hrdo postavoval proti vojsku jeruzalemskému.

Ale i případnosti našich času řečem těmto mým přisvědčovati budou. Nejedem by sobě byl uskrovnil toho trápení, kteréž jej dnes pro nouzi jeho, kdyby byl na to slovo Sirachovo (kapitola 18, 26 – 27) veřněji myslil: Pamatůj na čas hladu v čas hojnosti, a na chudobu i nouzi v den bohatství. Od jitra až do večera mění se čas a všecky ty věci jsou rychlé před Pánem.

A kdoby vypočítal tu bídu, kterou jen to uvedlo na svět, že lidé nevěděli napřed pomyslet, co na ně přijítí může!

Zpíváme my to, zpíváme: Slušit' na to každý čas mysliti, co má potom budoucího býti. Světské utěšení ustavičné není, a opět před večerem se může dítí jinač nežli bylo zrána. Ale aby se jen slovo to více dotklo srdce našeho, když je zpíváme!

Ale i k utvrzení našemu v dobrém by nám to blahoslavěně prospělo, kdyby sme my i při našich dobrých a pobožných skutcích pomysleli, co se s námi zdítí může.

Kristus Pán předzvěstoval svým učedníkům: Na světě soužení míti budete. Jako se mnou nakládali, tak budou i s vámi. Budou vás nenáviděti, budou se vám protiviti, budou vás d'ably nazývati. – Proč jim to předkládal? Toto mluvil sem vám, abys ste se nezhoršili (Jan. 16, 1), že bys ste se potom neuráželi na mne.

Když člověk za své dobré zlým vynese proti nádeji své a očekávání svému, mnohokrát se potom uráží, jakoby nehodné bylo dobré někomu učiniti, až by se skoro horšil na to přikázání, kteréž jej k tomu zavazuje.

Představůj sobě ty to napřed, když nětco dobrého činíš, že kdo ví, jako za to můžeš zle vynésti, dobrotu tvou budou na zlé vykládati, za ni tobě utrhati. I ten komu dobré činíš, položí tebe sobě za nepřitele bez příčiny, zlořečením a utrhaním platiti bude tobě místo pochválení, obleče tě v zlou pověst. Jako Sirach (kapitola 29, 8 – 9) píše, že se tak odplacují lidé. Představ sobě ty to napřed a utvrď se vtedy v tom, že ty předce jen učiníš, což dobrého přikázal Bůh. Nech by ti potom přišla zlá odměna, tedy tě to nic nezrazí. Poněvadž si sobě to napřed tak představil.

Kdyby učedníci Kristovi sobě to byli tak představili, jako jim chtěl představiti on, nebyli by se zhoršili na něm, nebyli by ho zapřeli, nebyli by tak v nádeji své klesali. (Luk. 24, 21)

Než již, nejmilejší, když já takto poroučím, verné pomyšlení na budoucnost, přichází mi na paměť, nemohli by mne někdo s vás upomínouti na to slovo Kristovo: Nepečujtež o zitrejší den. – Tak jest! Ale to nás jen upomíná, že se s tím představováním trpčejší nějaké budoucnosti také může od nás zmýlití a zhřešití. A to nás vede k tomu povážení, což sme sobě k druhé částce tohoto rozjímání předložili:

Abychom se naučili křesťansky to činiti. Může i to jíti nerozumně, nepobožně, nekřesťansky.

1. Když knězovi Elí oznámil Samuel všecka slova a ničeho nezatajil před ním, co mu o něm řekl Bůh, co se bude s ním a s jeho domem dítí, stojí (I Sam. 3, 18), že Elí řekl: „Hospodint' jest, nechť učiní, což ráčí. Jemu se to asnad zdálo, pokořit se pod mocnou ruku Boží. Ale bylo-liž to rozumně, bylo-liž to pobožně odpovědíno? Cože, kdyby Ninivitscí tak byli odpověděli Jonášovi, když chodě po městě jejich volal: Po čtyřiccti dnech Ninivě vyvráceno bude? (Jon. 3, 4) Ty, člověče, jsi ten Elí, kterýž napomenut býváš, co přijde na tebe, jakou bídu na sebe uvalíš. Ty však jako v pokrytské pokoře odpovídáš: Jestli i tak naloží se mnou Pán Bůh, musím snéstí. A nic se neprobudíš k včasnému usmýšlení sobě, nic nepohneš k pokání.

2. Podruhé. Hřýzti se jen těmi myšlenkami, jako bude dále s tebou? Teras že jen jsi jak tak, ale jak snadno se to proměnití může? Teras máš tvůj chléb, ale jakože si opatříš dítky? Teras jsi zdrav, ale jestli onemocníš, cože budeš dělati? Toto, pravím, takto sobě představovati, beze vši naděje, jakoby Boha nebylo na nebi, to znamená jen hrýzti sebe a trápiti a mučiti srdce své. A toť jest', což se nelíbí Pánu, co on za pohanské drží. A k čemuže jest to užitečné? To člověka jen k Bohu nevděčným a k lidém omrzlým činí. Ještě dobře jest s ním, již se k netrpělivosti podpaluje, již učí šemrati a reptati proti Bohu. – Běda vám, kteříž ste stratili trpělivost. I cože činiti budete, když navštíví Pán?, mluví Sirach (2, 15 – 16).

3. Kdo pamětliv jsa na budoucnost, co mu ta přinéstí může, tím pomyšlením se probuzuje, podlé vši možnosti vyvarovati se, aby mohl ujíti zlých věcí, žeby jej někdy potom svědomí jeho neobviňovalo z lehkomyšlnosti, nedbalosti. A jestli v čem vidí, že se již zmýlil, z cesty sešel, tedy podpálí se a rozhorlí, aby pospíšil navrátiti se na cestu dobrou. O tom povíme, že si moudře s rozumem považuje budoucnost. Avšak, když snad stůne na loží, posílal-li by k Belzebubovi, bohu Akaron, zeptáti se, povstane-li z nemoci té jako Ochoziáš (2 Král. 1, 2). Aneb šel-li by jako Saul (1 Sam. 28) k věšticí Endorské, aby se doptal na jaký konec vyjde předsevzetí jeho, hledal-li by v nemoci své jen lékařů a ne Boha jako Aza (2 Paralip. 16, 12), mluvil-li by jako onino (Moud. 15, 12), že musí odevšad také i ze zlého zisku hledati, trebas by víru svou zapřel, Krista zapřel, trebas by všecko k vůli bezbožníkům učinil, trebas by zloděj-

stvím, utiskováním druhého, třebas kurevstvím a těm podobnými způsoby – či hřích, či nehřích, jen by sobě spomohl, ten odvrátiti se chtěje od cesty, které se bojí, obrácí se na mnohem nešťastnější, kteráž jej docela na zahynutí přivede. Ten považuje budoucnost svou, ale ne duchem toho Pána, kterýž řekl: Co jest platno člověku, by všecken svět získal, své pak duši uškodil? Aneb kterou dá člověk odměnu za duši svou? (Mat. 16, 26)

Kdo křesťanským duchem myslí na budoucnost, aby si nějaké trpké dny nepřítáhl, ten se chytá prostředků, při nichž by poctivost mezi lidmi nejen, ale i svědomí čisté a nepoškozené zachoval před tím, kterýž hledí na všechny cesty člověka a v bedlivý soud bere skryté věci. Může nemoc přijíti, tedy se hledí strídmě chovati a v rozpustilost nevydává čerstvost svou. Chudoba by mohla přijíti, tedy si skrovně hospodáří, pokud' jest v čem a ve věrné práci se zaměstknává.

4. Kdo křesťanským duchem pomyslí na budoucnost, co může přijíti na něj, věda, že to člověk přemýšlí o cestě své, ale Hospodin zpravuje kroky jeho (Přisl. 16, 9); že není v moci člověka cesta jeho, aniž jest v moci muže toho, kterýž chodí, aby zpravoval krok svůj (Jer. 10, 23). Toto když považuje, rozhorlí se k vroucím modlitbám k Bohu a ohnivou srdce skroušenosti poručí jemu. Syn Boží milý tak činil, čím více si představoval, co mu nastává, tím horlivěji – Pavel mluví (Žid. 5, 7), že s krikem velikým a ze slzami obětoval modlitby a ponížené prosby k tomu, kterýž ho mohl zachovati. Modlil se na kolenách kleče: Otče, jestli možné, přenes kalich tento ode mne. Avšak ne jakž já chci, ale jako ty chceš. A vtedy tím horlivěji to poroučel i učedníkům: Bděte a modlete se.

5. Křesťan, jakkolvek sobě představuje, která bídná a zarmoucená budoucnost může obklíčiti jej, předce se při těch myšlenkách hledí potěšiti věrným potěšením a v naději své neklesá.

Ježíš představuje sobě, co se s nim dítí bude. Vydán bude pohanům a bude posmíván a zlehčen i uplván; a ubičující zamordují jej. Avšak si dokládá, ale třetího dne z mrtvých vstane. Všecky ty muky pominou, konec svůj vezmou a Bůh můj a Otec můj mne potom ne nadlouze potěší.

To jest srdce srdci jeho podobné, kteréž i budoucnost bídnou sobě ví představití, avšak předce nezoufá sobě. Ví sobě pomyslet, že stojí pod Božskou ochranou, pod řízením toho Pána, jehož jaká jest velebnost, takové jest i milosrdenství jeho (Sir. 2, 22) a dobrota jeho nedopouští pokoušeti nad naši možnost; ale způsobíť s pokušením také i vysvobození, aby sme mohli snéstí (1. Kor. 10, 13).

6. Na to se zvláště upomenouti musíme, co ještě při konci našeho evangelium čítáme. Když Ježíš pln byl těch myšlenek, co se nyní v Jeruzalemě s nim dítí bude, právě vtedy – mluví Svätý Lukáš, že bedář jeden slepý, jakž

uslyšel, že Ježíš Nazaretský tou cestou, na které on žebrał, jde, hned zvolal: Ježíši, Synu Davidů, smiluj se nade mnou. Všickni mu přimlouvali, aby mlčel. Prosím, zdáš by sme my jináč byli učinili? I my by sme byli tak mysleli. Ježíš má jiné myšlenky, kteréž jej obkličují, má na sebe co myslet. Kdyby vtedy hledal pomoci jeho, řekli by sme mu, aby mu dal pokoj. Ale Ježíš zastavil se a kázal toho bídneho k sobě přivesti. A když se přibližoval, otázal ho: Co chceš, abych ti učinil. A prosbu jeho ochotně a přívětivě naplnil.

Takli bys ty učinil, kdybys ty sobě představoval, co na tebe jde a snad starostlivé myšlenky by obkličovali tebe; a vtedy by předce ještě volal druhý o pomoc k tobě? – My jsme jen vtedy tvrdí, necitedlní naproti bídám cizím, nechceme ani slyšet toho, kterýž volá na nás o pomoc, když se nám zdá, že dosti práce a starosti máme s sebou. Ale, milý můj, kdyby tebe snad vtedy zaujímala omrzlost na druhého, který tě o pomoc unouvá, pomysli vtedy na tento příklad Ježíšů, a jistě obměkčí se srdce tvé, aby si se k všecké citedlnosti probudil. Ovšem tím více obměkčí, čím více pomyslíš: Učiním-li já milosrdenství, věřím potom, že kdyby přišlo na mne, čeho se bojím, tedy učiní i se mnou milosrdenství Bůh. Zavzní ten hlas slov Syna Božího v srdci tvém: Blahoslavení milosrdní, nebo oni milosrdenství dojdou. (Mat. 5, 7)

7. Křesťan nepředkládá sobě jen tou budoucnost, kteráž může přijíti na něj na tomto světě. Ale pomysli věrněji na to, co tam za hrobem čeká na něj. Tak činil Kristus Pán, třetího dne z mrtvých vstane. Ta budoucnost jest jen považitedelnější, táto zemská pomine, ale ta tam navěky trvati bude.

Bohatec ještě v pěklě vinšoval, když již viděl, že jemu rady není, aby aspon bratří jeho na světě na to upomenutí byli, co za hrobem bude s nimi. Myslel, žeby jistě pokání činili. (Luk. 16, 28 – 30)

A vpravdě, jestli si tu budoucnost věčně představíš, tu přejde všecken žert, všecka lehkomyšlnost, všecka prostopašnost. Tuť ti vždycky vzníti budou v srdci tvém slova ta: Summa všeho, což si slyšel, jest: Boha se boj a přikázání jeho ostříhej. Nebo na tom všecko člověku záleží. Poněvadž všeliký skutek Bůh přivede na soud i každou věc tajnou, buďto dobrou, buďto zlou. (Kaz. 12, 13 – 14) Ale i to tě nejvíce potěší proti všelikým utrpnostem, kteréž bys ve věčné službě Boží na světě podstoupiti měl. To tě nejvíce zachová u víře a poslušnosti Boží.

Půjde-li na zmatek čest, hrdlo, statek, nech sobě mají, nic tím nezískají. Nebes nám však nechají.

AMEN.

120.

O tom štísti

Ze se nám Bůh v nynějším časěch
naroditi dal.

K ó j a n j

w II. wánočnym Swátku 1823.

• •

J. K.

(Jan Kollár)

Na žibot a nřitřet Wyněsněho Dobřebincr listu
kani ka zřetřetřu štěy.

w P e s t e i,

Wydřitřel a Ján Zamořtř Trutřebncr J. Kollár.

---

*O tom štěstí, že se nám Bůh
v nynějších časech naroditi dal*

Ján Kollár

Modlitba

O, vy zlaté drahé časy,
o, vy dnové radosti,
v kterých zněly s nebe hlasy
zvláštní božské milosti.

Časy – které příchod Krista
na té zemi viděly,
Jeho slova moudrá, čistá,
vlastním uchem slyšely!

O, by byli naši dnové
do těch lét se dostali,
i my jak pastýřové
k jeslem by sme chvátili.

Ale toto štěstí není
nám potomkům dopřáno,
pozdějším je narození
naše časům oddáno.

Ach, nemá-li křesťan lkáti,
že se pozdě narodil,
nemá-li si to žádati,
by mu Bůh čas poměnil?

Bože, dej nám tak světiti
ty vánoční slavnosti,
ať v nich každý křesťan cítí
svůj čas a své přednosti!
Amen.

Text: Ev. Luk. 2, verš 15 – 20.

Nábožné křesťanů shromáždění!

Málo se tuším takových křesťanů nalezá, kteří by sobě to aspoň jedenkrát v životě nebyli žádali, aby se byli raději v těch časech narodili, v kterých se někdy Kristus, náš Pán a Spasitel narodil; aby jejich živobytí bylo raději do těch roků, do toho století padlo, v kterém on po této zemi kráčet, živ byl, učil a divy činil. Ach, jak šťastní – říkají mnozí – jak šťastní a blahoslavení museli býti ti lidé, kteří to viděli, co mnozí králové a knížata viděti žádali, a neviděli; to slyšeli, co mnozí proroci a mudrci žádali slyšeti, a neslyšeli! Jak šťastní, jak mnohem šťastnější než my byli ti chudí pastýřové, kteří slyšeli hlas ten angelický: „Zvěstuji vám radost velikou, nebo narodil se vám Spasitel, a proto jděte do Betléma a naleznete nemluvnátko ležící v jeslech.“ Jak téměř závisti hodni jsou ti přátelé, ti učenci, ti první následovníci Kristovi, kteří Krista osobně znali, kteří byli očití svědkové jeho celého života, kteří ho již jako dítě tváři v tvář viděli, kteří užili onu božskou spanilost a slávu na jeho obličej, kteří slyšeli onen líbezný, pronikavý hlas jeho jazyka a řeči, kteří ho spatřili jako pacholátko v chrámě mezi doktory a učitelé, kteří byli přítomní pozorovatelé jeho skutků: kterák chodil po cestách a městech, kterák nemocné uzdravoval, lačné sytil, zarmoucené potěšoval, neumělé poučoval. O, jak šťastní museli býti naposledy ti lidé, kteří viděli nejen jeho radostné narození, ale i jeho vítězné vzkříšení i jeho jasné proměnění na hoře i jeho slavné povýšení do nebe! Co my v pozdějších časech o všech těchto věcech známe, to čítáme jen na mrtvém papíře, to jsou jen psané historie z daleké, dávno minulé předešlosti, to jsou jen bledé pověsti, které se nám z jedné řeči do druhé překládají a přetlumočují. Nám to štěstí propůjčeno není od Boha, aby sme i řekli: „Podme do Betléma a vizme tu věc, která se stala.“ Nám ta radost dopřána není, aby sme mohli narozeného Ježíše na loktech držeti jako pobožný starček Simeon, aby sme mohli jeho nohy drahou masťou mastiti jako Maria a Marta v Betanii, aby sme se mohli podolka na jeho rouchu dotknouti jako ona žena Kananejska, aby sme mohli na jeho lůno odpočívati jako jeho miláček Jan Evangelista. I čas i místo nás to učí, že toho štěstí účastnými býti nemůžeme. Nebo my sme neskoro přišli na tento svět, my sme se o mnoho sto roků později narodili nežli ten, kteréhož památku narození sobě dnes připomínáme.

Takto touží, takto myslí a říká aspoň v některých hodinách života mnohý horlivý křesťan. Ale, milý přítelé, táto žádost jakkoli sama v sobě čistá a nevinná jest, tak předce na druhé straně i mnoho přepjatého a omylného obsahuje. Nebo ať to mlčením pomíneme, že ne všickni jenž za časů Krista žili, příležitost měli i samého Krista viděti, slyšeti a s ním mluvíti. Ať to mlčením pomíneme, že ho mnozí z jeho spolužitelů ani poznati ani přijati nechtěli. Tedy takováto žádost vyjevuje nespokojnost s moudrým řízením Božím, které se nám ne v jiném, ale právě v tomto století naroditi dalo. Takováto žádost obsa-

huje v sobě i nevděčnost naproti přítomnému věku a neuznalost toho dobrého, které i naši časové mají. A položme to, žeby tato žádost některých křestanů skutečně vyplněna býti mohla, tedy to ještě pochybná zůstane otázka, zdaliž by oni při takovéto proměně něco získali? Zdaliž by vskutku byli šťastnějšími bývali, kdyby se jim Bůh v některém jiném předešlém čase byl dal naroditi, ku příkladu před několika sto anebo tisíce roků Krista, za časů Pavla, Dávída aneb jiných znamenitých poslů a mužů Božích. Ale tent' jest obyčej mezi lidmi: člověk sobě přítomné věci neváží dychtě po těch, které jsou anebo předešlé anebo budoucí, přítomnost ta mu je těsná a omrzlá; každý čas žaluje na svůj čas, každý věk drží druhý věk za šťastnější a žádoucejší. Mnoho ovšem i na tom záleží, v kterém čase a století se někdo narodí. Kristus Ježíš se právě v takovém čase narodil, který byl pro jeho příchod na svět nejlepší a nejpríhodnější, v kterém nejvíce dobrého činiti, v kterém nejvíce bludů a pověr napravití, nejvíce pravdy a náboženství rozšiřovati mohl. Kristovo narození padlo do zlých časů, do smutného a porušeného století, a předece to nikde o něm nečitáme, aby on sobě byl žádal raději v jiném čase narozenu a živu býti. A tak má býti i s nami: kdo se v kterém čase narodí, to je pro něho nejlepší čas. Ba, milý přátelé, co se vám zdáti bude, když vás na to pozornými učiním, že to není škoda a ztráta, že je to ještě jen větší zisk a štěstí pro nás, že sme se v nynějších časích narodili, větší štěstí, než kdyby sme se byli spolu s Kristem narodili a za jeho časů živi byli. Tyto přítomné slavnosti vánoční neznám, jak by sme hodněji a užitečněji světi-ti mohli jako, když se o této věci přesvědčíme a k tomu cíli rozjímati budeme:

O tom štěstí, že se nám Bůh právě v nynějších časích naroditi dal

Aby sám Bůh tomuto předsevzetí požehnal, obraťmež k němu naši nábožnost v nasledujícím zpívání.

Nejmilejší křesťané! Lidé by mnohem šťastnější byli, kdyby šetřiti znali raději to, co je blízké a jejich vlastní, nežli to, co je cizí, daleké a nemožné. Lidé by byli i mnohem ctnostnější, kdyby pozornost svou obrátili raději na dobré a krásné věci v jejich čase nežli na zlé a špatné. Kdo nic jiného nezná než ustavičně skuhrati a žalovati hned na své narození, hned na zlé časy, hned na zlé lidi; kdo vždycky vůkol sebe jen chyby a nedostatky, bídy a hříchy sbírá a vyčítuje, ten naposledy sám přivykne k těm hříchům, proti kterým žaluje, aneb aspoň k nízkosti, chatrnosti a malomyslnosti. On se hněvati bude i na sebe i na Boha i na celý svět, on snadno zoufá říkáje: „Zlořečený ten den, v kterém sem se narodil!“ (Jerem. 20, 14) Takový člověk nikdy nic velikého a užitečného nepodnikne, on bude znáti jen trpěti, ale ne činiti, jen plakati, ale ne těšiti, jen haniti, ale ne chváliti. Toto jest hlava lidské ctnosti, toto jest kořen lidského štěstí totiž: času svému rozuměti, přítomnost v rukách držeti, do koleje věku a století i naše narození i naše živobyti i naši smrt volně a moudře položiti, aby se nevyšinuli ani napravo ani nalevo. Tak činil Kristus Ježíš, on se

připojil k svému času, tak i Štěpán mučedník, kterého jméno den tento na sobě nosí. Tak i my činiti máme a to tím více, že se nám Bůh dal v lepších a příznivějších časích naroditi nežli kterýmkoli našim předkům a předchůdcům, nebo naše známosti jsou rozmnoženější, naše náboženství dokonalejší, naše mravy ušlechtlejší, naše pohodlnosti rozmanitější nežli minulých časů a století. Štěstí jest to tedy pro nás již

1. z ohledu na známosti a umění lidského ducha. Srovnajme ten stupeň známosti a umění vůbec, na kterém lidské pokolení za našich časů stojí, s kterýmkoli jiným předešlým časem a přesvědčíme se o této pravdě, cítiti a děkovati budeme Bohu za to, že se nám dal nyní naroditi. Jen po uplynutí mnoha tisíce roků mohly se myšlenky lidské tak rozvinouti, známosti tak rozmnožiti, zkušenost tak rozšířiti, že my již nyní mnohé nové věci známe, které lidé ani před ani při ani dlouho po Kristovém narození ještě neznali; že my mnohé věci již jasně a zřetelně chápame, které předešlá století naskrze pochopiti nemohly; že my mnohé věci na možné a skutečné vidíme proměněné, které starodávný svět za nemožné držel. Za našich časů podmanil sobě vtíp lidský téměř již všecken viditelný svět, celé přirození a všechny živly i zem i vodu i oheň i povětří. Naším časům se podařilo i samým neviditelným myšlénkám dáti trvanlivé tělo a roucho, totiž písmo a litery. Hrom a blesk nebeský musí nyní člověka poslouchati a tou cestou jíti, kterou mu on předpíše, aby neuškodil.¹ My můžeme ty nejjvzdálenější hvězdy, jejich běh a velikost na minuty počítati; my to předkem o mnoho roků znáti můžeme, kdy a kde zatmění slunce a měsíce spatřiti se má. Moře a vody, které předtím jen překážky byly mezi krajinami, nyní jsou nejlepší cesty a mosty k nejjvzdálenějším národům, na prudkých řekách musejí nám hore vodou ty nejtěžší lodě a břemena bez vesla volně cestu konati. K vysokým oblakům vynalezl člověk způsob bez křídel vyletnouti. Jed nám slouží za užitečné lékařství, divoký zvěr jest našim služebníkem a strážcem, hory a vrchy jsou naše truhly a pokladnice. Naši časové naučili i němé mluvíti, hluché slyšeti, slepé viděti, oni našli prostředky lidi ještě i z rukou smrti vytrhnouti, omdlené, zamrznuté, utopené, zadusené a v jiném nebezpečenství postavené ještě k životu přivesti. A kdo by stačil vyčítati těch tisíce nových myšlének a známostí, nových umění a nálezků, o kterých lidé minulých století nic neznali a znáti nemohli. V nynějších časích to chalupy znají, co předtím znaly jen vysoké školy a paláce, mezi nami to dítky znají, co předtím znaly jen mudrci a starci. A my by sme toto neměli za veliké štěstí držeti? My by sme neměli býti spokojni s časem našeho narození a živobyť, kde sme již tak mnohé pěkné dary hotové a připravené našli? – A připojme k tomuto po

---

¹ Hrom nebesům vyrval Franklin, on i berly tyrannům.

2. naše náboženství. A tu slož každý ruky své k nebi a děkuj vroucně Bohu za to, že se tobě v těchto časích, v tomto náboženství, v této církvi naroditi dal. Jestli by si sobě vinšoval za časů Abrahama narozenu býti, tam by si asnad i ty byl musel tvého vlastního syna na oltář zápalní položit, aspoň by si o Bohu málo více byl znal než to, že on v krvavých obětech volů a beránků své oblíbení má. Jestli by si žádal v časích Mojžíšových zplozenu býti, asnad by si i ty byl na poušti okolo zlatého telete a Molocha poskakoval a jemu se klaněl. Jestli by si sobě vyvolil století Davida, Izaiáše, Jeremiáše a jiných proroků, byl by si bezpochyby i ty v zajetí babylonském švihán, anebo pro jméno Boží do peci ohnivé uvržen jako Sidrach, Mízach a Abdenago, anebo pro svinské maso před očima tvé matky života pozbaven jako synové machabejští. Vůbec kdyby si se byl před narozením Kristovým narodil, nebyl by si světil žádné vánoční slavnosti, nebyl by si slyšel to radostné poselství: „Narodil se vám Spasitel, aby každý kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný.“ Nu a by tě i to štěstí bylo potkalo, aby si byl v tovaryšství oněch pastýřů do Betléma šel, tedy neznám, které by z těchto dvou větší štěstí bylo, či to tam za časů narození Krista, či toto tu za našich časů. Nebo cože by si tam byl viděl, jakového štěstí účastný byl? Tam by si byl viděl jednu tmavou, těsnou jeskyni, v které se křesťanské náboženství počalo, za nynějších časů vidíš pět velikých částek světa, po kterých křesťanské náboženství již široko daleko rozšířeno jest. Tam by si byl viděl nízké jesle a plénky Kristovy, za našich časů vidíš vysoké chrámy a oltáře Kristovy od východu až k západu. Tam by si byl slyšel hlas angelský z nebe volající, nyní můžeš slyseti slovo Boží v evangelium obsažené. Tam by si byl spatřil vůkol Krista jen Marii, Jozefa a ovečky betlehemské, nyní můžeš uzříti okolo něho mnoho millionů ctitelů a vyznavačů jeho. Kdy pak by si se byl narodil za časů Krista, ach milý Bože, kdo zná, zdaliž by si ty nebyl jako Herodes, který ho již v dětinství zamordovati hledal, zdaliž by si nebyl Jidáš, který jej falešně políbil a zradil? – A jestli i to ne asnad by si i ty byl v hromadě židovského lidu spolu křičel: „Ukřižuj ho! Ukřižuj ho!“ Jestli by si sobě přál mezi prvotními křesťany žíti, byl by si snad jako Štěpán ukamenován aneb jako jiní mučedníci v ohni zapálen, ve vodě zatopen a jiným protivěním podroben. Trochu dále před Luterem byl by si místo křesťanského náboženství téměř jen pověru křesťanskou měl, místo světla byl by si krácel ve tmě a mrákotě, místo Písma svatého byl by si čítal všeliké mnižské bájky a legendy. Jen o našich časích platí to po druhýkrát, že noc pominula a den se přiblížil. Co předkové a arcioctové pokolení lidského jen po kuse měli z náboženství, my to máme v celosti od Abrahama až do Krista, od Krista až do napravení církve. David ku příkladu čítal Mojžíše a jeho zákon, ale nečítal listy ani Pavla ani Petra apoštola. Simeon čítal žalmy Davidovy, ale neměl ještě v rukou Evangelium Matouše, Lukáše a Jana o Kristovi. Nás, hle, Bůh celého tohoto štěstí účastné

učinil, my se tomu štěstí těšiti máme, že naše náboženství jest dokonalejší. A to jisté platí po

3. i z ohledu na mravy a ctnosti. Ale toto je právě ten punkt, s kterým mnozí, a to i šlechtnější lidé s našimi časy a mravy spokojni nejsou. Toto jest obzvláště příčina, která mnohým ustá otvírá k žalobě a k té žádosti, aby je Pán Bůh raději vytrhnul z takového pokolení a přesadil do jiných starodavných časů, kde ještě ctnost a nevinnost na zemi všeobecně panovala. Takovíto s přítomným časem a svým narozením nespokojní horlitéle žalují na vždy větší porušení mravů. Oni ukazují na lehkomyšlnost mládeže, která studu nezná a [pred] každou těžkou práci utíká. Oni ukazují svým prstem na prázné chrámy a kostely křesťanské, z kterých předešlá vroucnost a nábožnost zmizela. Oni ukazují na plné žaláře a vězení ve mnohých krajinách, na veliký počet těch nešťastníků a zločinců, kteří obzvláště ve velikých městech svými putami a řetězmi po ulicích strašlivě hrkotají. Oni ukazují na vojny mezi knížaty a panovníky, na zboření mezi národy a tak dále. I ovšem tato žaloba mnoho pravdivého v sobě obsahuje, ale křivda by to byla, kdyby sme ji na celý čas, na všechny krajiny a osoby v našem století uvalili. A zdaliž se všechny tyto staré hříchy nenalezaly i v starodávnosti od krve Abele až do Jeruzalema, který kamenoval proroky? V některých pohanských časech nacházíme ovšem mnoho pěkných skutků, které našim časům anebo zčástky anebo naskrze chybují, než soudíme-li přísně, tedy tyto ctnosti nebyli – aspoň mnohé – opravdové ctnosti, ale jen anebo pouhé přirození anebo panující obyčeje anebo krásné hříchy. Tam i to byla ctnost, když syn svého starého pracovati nemohoucího otce dorazil a zabil, u nás je to hřích! Tam i to byla ctnost, když se manželka za svým zemřelým manželem do hrobu anebo do ohně hodila, u nás by to byl hřích! Tam i to byla ctnost, když některý zloděj tak kradnouti znal, že naskutku dolapen nebyl, u nás je to hřích! Tam i to byla ctnost bojováním i bez příčiny cizí národy potlačovati, města bořiti a páliťi a krev obyvatelů vylévati, u nás je toto hřích! A to slušně a to k našemu štěstí, takže sme my z tohoto ohledu nic neztratili, ale mnoho získali. Za starých časů bylo více slavných, my máme více užitečných ctností, tam bylo více tělesných, zde je více duchovních ctností. Naše ctnosti jsou s náboženstvím tuho spojené, a to jim dává krásu a vznešenost, o jakové předešli časové nic neznali, naše ctnosti jsou domácnější a pokojnější, naše mravy vlídnější a přívětivější, naše dobrodiní častější, naše zásluhy všeobecnější. A proto nedržme se za horší, nežli jsme, nebo to by byl téměř ještě větší hřích, nežli kdo se za lepšího drží, jako vskutku jest. Krácejme s časem z ohledu na ctnosti, aby nás čas za sebou zpátkem neněchal. Nebo kdo je mezi dobrými zlý, kdo je mezi ctnostnými hříšný, ten má dvojnásobnou vinu. Naše narození dostalo se do časů mravům a ctnosti příznivých, nežime tedy tak, aby sme jen tělem přítomnému času a životem asnad nějakovému gomorskému

a sodomskému století přináleželi. Nebo tak by sme nebyli hodni v nynějších časích živu býti, v nynějších časích, kde již před očima máme ctnostné příklady a zrcadla tak mnohých tisíce roků od stvoření světa až do nynějška, tak mnohých tisíce mužů od Adama až dosavad, tak mnohých tisíce šlechtných mládenců od Josefa až posavad, tak mnoho tisíce výborných panen, žen a matron od Evy až do Marie, od Marie až do dneška! Není-li to štěstí pro naši ctnost? Štěstí ovšem veliké a to naposledy

4. i z ohledu na zevnitřní pohodlnosti života. Obraťme jen trochu zření do prvních anebo prostředních věků lidského pokolení. Tu nám arcištěbetaví básniři mnoho o onom rozprávěti znají, zovouce jej zlatým pastýřským věkem, kde lidé stříbra a peněz nepotřebovali, místo domu pod stínem stromů bydleli, místo chleba žalud a ovoce jedli, místo nádoby holou rukou ze studnice pili, místo roucha fíkové listy nosily a téměř žádného jiného povolání a zanepřázdňení neměli jedině pasení ovec a stáda. I nuže kdože by sobě žádal z našich jakovýchkoli časů do tam takových zlatých časů přejíti, kde by při vši své způsobilosti předce nikdy více býti nemohl než pastýř? Kde by při všech těch tělesných radostech žádné duchovní radosti okušovati nemohl? Chtěl-li by někdo z nás před Kristovým narozením narozenu býti asnad v bohatém Babyloně, v moudrých Aténách, v silné Spartě anebo v svatém Jeruzalemě, slavném Římě, tedy to jest příjemné k slyšení – ale svoboda tisíce Řeků ležela na podušce desetisíce nešťastných otroků, kteří jako hovádka na trhu prodávání a kupování byli. A sionský Jeruzalem měl více než jednoho Herodesa, Kaifáše, Piláta. Slavný Řím měl více než jednoho krvožížnivého Nerona, který množství svých spoluměšťanů, svého učitele, svou matku a naposledy i sebe zaškrtil. Či by si sobě žádal na půlnočních stranách za časů našich pohanských předků a mezi nimi narozenu a živu býti. O těchto se ovšem mnoho dobrého a nevinného vypravuje, ale jakové štěstí a pohodlí bylo by ti tu za podíl? Práce tvá bylo by ustavičné bojování anebo lovení zvířů a ryb, oděv tvůj bylo by surové rouno z tygra anebo lva, lůžko tvé byla by peleš, tvrdá skála anebo tráva, chrám tvůj byl by tmavý háj a oltář tvůj starý dub anebo vysoká lípa. Či by si narození tvé přeložiti toužil do takřečeného prostředního věku? Tu, kdybys byl nejvyšší stupeň poctivosti a důstojnosti dosáhl, tedy by si byl mnichem anebo rytířem, kterých nejobyčejnější vlastnosti byli puvěřivost a poštilost.² Za našich časů i v tomto ohledě jináče a bezpochyby lépe svět stojí. Rozmanitější jsou pohodlnosti našeho života i tělesného i duchovního. My máme bedlivější vrchnosti, které spravedlnost a bezpečnost ostříhají, máme zkušenějších lékařů, kteří o naše zdraví pečují, máme větší počet učitelů, kteří naše dítky vychovávají,

² O tomto věku takto zpívá jeden toho času básniř: *Aut prius aut multo decuit post tempora nasci, / Nam fuit et fortassis erit longe felicius aevum.* Petrarca

máme znamenitější knihy a spisy, které ducha našeho i poučují i obveselují, slovem máme nesčíslně mnohé pohodlnosti, jmění a poklady života, které předešlá století jen vynalezli a nám k užívání zanechali.

O, važme sobě tedy to veliké štěstí, že sme se podle moudré rady Boží ne v jiných, ale v nynějších časech narodili. Užijeme svědomitě těch darů, které Bůh již před kolébku našeho narození položil a do všech okolostojičností, po všech cestách života našeho rozsypal. Píme s chutí vodu života z toho moře přítomnosti, do kterého se již tak mnohé potoky a řeky ze všech minulých časů vylily a shromaždily. Za našich časů tedy nejen může, ale i má každý i obecný člověk více známostí míti, horlivěji náboženství milovati, snažněji dobré mravy a ctnosti následovati, vděčněji pohodlnosti života cítiti a požívati, nežli to v předešlých časech možné bylo. Ale zdali jen přijímati máme a trávit, co sme od jiných dostali? Při narození Kristovém otevřeli tři mudrci své dary, při našem otevřeli dvě polovice předešlého světa své poklady, ruka mnoho tisíce roků písala a poručila nám pozdějším dědicům tento bohatý testament – a my tedy co poručíme potomkům, co dáme budoucím časům? Čas je jako posel, který nám z dalekosti loď plně zlata a drahých věcí přivezl, naše povinnost jest tohoto posla holými a prázdnými rukami od sebe nepustiti. Předkové již odešli a zanechali znaky, nyní je na nás pořádka, aby sme i my šleपěje narození a života za sebou zanechali. Oni rozsivali, my žneme, ale i my rozsívějme, aby vnukové naši žáti mohli. To tedy čiňme každý na svém místě, ve svém povolání, ve své vlasti a církvi, ve svém národu podle největší možnosti. Nežalujme my na časy, aby časy na nás nežalovali, nebuďme nespokojni s naším narozením, ale raději s naším životem a s našimi chybami. Chceme-li to, tedy se musíme každého dne znovu naroditi, každý den a rok mnohými pěknými skutky obdarovati, každý den a rok tomu podobnější býti, který se sice narodil ve zlém času a století, narodil mezi nevděčným pokolením, narodil i ve mnohé chudobě

Však měl na tisíce
pokladů při sobě
zásluh a milosti
jimiž nám pomáhá
k zboží na výsosti. Amen.

Modlitba Páně

Ty si sobě sloupy důstojenství
postavil i pocty svatyně.
Kde jen patřím, ty jsí, v náboženství,
tak jak v srdci, v moři, v dolině!
Záře ranní dennice,
hvězdy, tvoříš tisíce

zvěstují mi moc tvé pravice.
 Ve dne v noci v každé době
 vše co žije, volá k tobě.
 Otče nás jenž jsi v nebesích!

Dobrota tvá všechny světy nosí,
 ještě slovem moci stvořila.
 Tichým požehnáním zemi rosí,
 aby štědře všecko živila!
 Pane! tobě duchové,
 tobě králů trůnové
 stojí vždycky k službě hotové.
 I my vroucím hlasem stále
 prozpěvujeme k tvé chvále:
 P o s v ě ť s e j m é n o t v é !

Vůkol trůnu tvého znějí žalmy,
 blahé nebešťanů radosti!
 Pokoj chvěje neuvadlé palmy!
 Ctnosti, svobody a známosti
 Pane! pravdy původce,
 zvelebujž ji široce,
 aby nesla hojné ovoce.
 Udus škodná podnikání,
 blud, hřích, marná lidská zdání.
 P ř i jď k r á l o v s t v í t v é !

Stupte shůry svatí archangelé,
 podťte dolů na zem s výsosti.
 Štípte, slavíc s lidmi Stvořitele,
 rajske v světě kvítky milosti!
 Cesty tvého umění
 nikdy žádné stvoření
 nevystihne ani nezmění.
 Avšak poněvadž ku štěstí
 všecko moudře ráčíš věsti.
 B uď v ů l e t v á j a k o v n e b i t a k i n a z e m i !

Dej nám šťastné, přeurodné časy,
 žehnej snažnost, obchod, dílnice,

aby v létě k stravě v poli klasy,
k veselosti zraly vinnice.
Veliž slunci svítiti,
déšti zemi kropiti,
by své mohla hosté sytiti!
Však ty naše potřeby znáš,
prosíme tě tedy: C h l é b n á š
v e z d ě j š í d e j n á m d n e s !

O, ty, před nímž v ušlechtilém plésá
zástup rouše dokonalosti!
My sme hříšní, tělo v mdlobě klesá,
shlédniž na nás okem lítosti.
By sme v lásce chodili,
žádost pomsty krotili,
smírlivost k jiným šetřili
nejen slovy než i činy.
Odpustiž nám naše viny,
jakož i my odpouštíme!

Pane! Pane! Srdce v želi plyne,
že se jak má v světě neděje,
jmění, rozkoš ba i život hyne.
Kde jest nevinnosti naděje?
Ajhle, pevně doufáme,
že my v hrobě nemáme
ten cíl věčný, jehož hledáme,
nýbrž k nebi máme zření.
Neuod' nás v pokušení,
ale zbav nás ode zlého!

Ty jsi Bůh náš,
Ty jsi Pán náš,
veliký!
Nebo tvé jest
království, čest,
navěky! Amen.

úvod

2 83 492

Sl. B. Kazatele do Cirkve
evangelické

Urbicko. Swato. Mikulášské,

Průvod

ke Cirkve Dvojce do věčnosti.

Od

Michala Miloslavu Šobhy,
božské Cirkve předního Sl. B. Kazatele.

Udáno od nje pevnamenaných Těmů za prospěchu
Cemperední, R. Bábem založené, knihovny.

U Liptovskému Sv. Mikuláši,
u Kaspára Fejérpatakyho 1838.

Úvodní řeč

Michal Miloslav Hodža

Bože, to jest a má býti tvůj lid dobytý, národ svatý, královské kněžstvo, aby zvěstovali cnosti toho, kterýž jich povolal v předivné světlo své! O, dejž jim ducha upřímnosti, mně ducha pravdy, abychom se při prvním tomto shledání k radosti a k pokoji společnému navždy usrozuměli. Amen.

Příležitost tato pamatná, nížto mi s pomocí boží úřad kazatelský nastupujícímu k vám, slavná církev, vznešené křesťanské shromáždění, první krát mluvíti dáno, všelijak ducha mého zaujímá. Toto první shledání se, toto tváří v tvář popatření, tato pozornost, toto očekávání, vůbec tato celá nábožnost, všecko to svou znamenitostí a důležitostí dotýká se srdce mého tak, jakož může největšími to, což mě nejen do spolku vašeho, ale i do srdcí vašich uvéstí má. Jakýmžto pozdravením k vám zavítati? Jakovouž řečí vás osloviti? Co vám přednesti tak, aby to hned zpředku i oně důvěry, z kteréžto ste mi svou přízeň darovali i této pozornosti, kterouž teraz ke mně obrázení jste i vůbec všech nadějí, kteréž moji starší, představení, přátelé, bratří, známí a dobřepřející ve mně vzkládají, důstojno býti mohlo? O čemžto má býti moje první k vám promluva, tato promluva, kteráž na díle rozhodnouti má, či bych i přízně té slovutných v naši vlasti mužů, kteříž vám mne poručili, i důvěry vaší, jižto ste k tomu poručení měli, za hodného uznán býti mohl? Tato promluva, kteráž mne s vámi nejen seznámiti, ale i spřízniti, spřáteliti má. Mám-li mluvíti asnad o povinnostech, ku kterýmžto se nastupující úřad svůj slova božího kazatel zavazuje, o těžkostech, překážkách, hodnosti, užitečnosti úřadu toho? O, ale to jest i lépe v srdcích skoro každého k úřadu tomuto povolného složeno, než abych já k tomu přesvědčení něco přispořiti mohl. I od vás, tuším, tak uznáno, jako se v takéto velmi velké, rozmanité potřeby mající církvi poznati nejdennokrát dává. I zvěčnělého této církve slova božího kazatele zásluhy příklad jsou vznešenější všech mých slov, v nichž bych se o tom pronášel. Mám-li tedy o povinnostech církve ke svému kazateli mluvíti? Avšak, drazí přátelé, tím bych jen i vašemu svědomí, jakéž z ohledu na tyto povinnosti máte a míti můžete, nic nového, skůř tuším něco zbytečného pověděl i toho vašeho křesťansky přátelského stání, na kterémž ste s předešlým svým pastýřem duchovním byli, dosti nešetřil. Tedy ale snad o duchu nynějšího času, o studenosti k náboženství, o neuctivosti k ustávám a pořádkům církevním, o převrácenosti a falešnosti proroků v terajších

časech měl bych mluvit? O, dalo by se o tom mnoho, přemnoho namluviti, nakázati, nahorliti. Než myslím, že bych tím, předstíraje myslí vaší tak smutné zkušenosti ukazy, na kteréžto každý pravý křesťan horlí, ani k srdci vašemu se nenachýlil, ani city vaše, s nimižto ste příležitosti této v ústřety vyšli, neupokojil. Věřu, každá věc má svůj čas. Bude čas, dá-li Bůh zdraví a prospěchu, že si na tomto svatém místě o všem tom usrozumíme. Bude čas, že se o tom společně poučíme, na to pohorlíme i toho se odřekneme. Než ale teraz, myslím, o něčem takém mluvit bylo by jestli ne snad neužitečné, alespoň nepříhodné. Teraz, kdežto já při tomto díka Bohu šťastném prvním shledání se, při tomto i z vaší i z mojí strany očekávání, v tomto početném shromáždění, v tomto výboru evangelictva z okolitosti samý cit, samá vůle, samá žádost jsem, kdežto já téměř slov bych neměl, abych vám nimi srdce své otevřítí, o tom všem, co a jako všecko cítím, chcem a zamýšlím, náležitě se osvědčiti mohl. Mnoho velice, mnoho mi cítiti dává ohled na mé předešlé položení, více ohled tento na terajší, nejvíce na budoucí. Tito citové náležejí jen vám, drahá církev, křesťanští přátelé. Vy sami ste jim znik dali, darovavše důvěru svou tomu, kterýž vám neznámý, nevidaný, neslýchaný, jen od rozsoudných mužů poroučený byl. Vy sami jen můžete tyto moje city, tato osvědčení přijati, majíce je za ohlas citů vlastních, za záloh té důvěry, za sliby vašim žádostem učiněné, za pojištění své nádeje, za smluvu naši společnou. Jako dva dobří přátelé, může se často stávat, že sobě nevidaní, jen listy seznámení, když se sejdou, předně po upřímném uvítání se jen city své si sdělují, jen lásku si osvědčují a potom o svých záležitostech se smlouvají, tak i my se teraz v citu prvního shledání těšiti máme. „*Jakož ve vodě tvář proti tváři se ukazuje, tak srdce člověka proti člověku,*“ praví přísloví Písma svatého (27, 19). Tedy takto tváři v tvář pozdravuji vás předně pozdravením „*Pokoj vám.*“ Po tomto však, cokolivk při nastupování úřadu svého cítím, chcem se vám osvědčiti, a to tak osvědčiti, jako je srdci hojností citů přeplněnému možné. A to jest, co nás při této příležitosti nábožně baviti má. Prvé však, aby Otec nebeský tak mým řečem dojmavosti, jak vašim srdcím přijímavosti udělití ráčil, společně se pomodlime: „*Otče náš* etc.“

Text Lukáše 6, 45: „*Dobrý člověk z dobrého pokladu srdce svého vynáší dobré, nebo z hojnosti srdce mluví usta jeho.*“

Pán Kristus těmito slovy ukazuje na lidskou povahu tak způsobenou, že co kdo myslí a cítí, o tom i mluví. Tak jakoby tělo ducha myslícího a cítícího řeč zláště lidská byla. Čím jesti srdce někoho zaujato, to se řečí najlépe jeví. Čím hojnější citové co poklad v srdci, tím hojnější řeč. Čím někdo nějakou případnost, položení, stav, proměnu svého života živěji cítí, tím více vznešených citů, velkých umyslů, více vroucích žádosti v sobě chová. Nebo jeden cit budí druhý, jeden umysl podporuje druhý, jedna žádost zapaluje druhou. I ve mně se teraz tak děje. Avšak bezpečným svědomím mohu říci o sobě, že mám poklad

srdce, z něhož i vám teď dary přináším. Budiž tedy vám, této příležitosti, této památce posvěcená:

První moje řeč k vám z hojnosti srdce mého: I. z hojnosti citů, II. z hojnosti vůle.

O, ty, kterýž srdce lidské zpytuješ a rozumíš myšlení mému zdaleka; ty, v jehož knize můj duch se všemi city a umysly zapsán jest, dejž abych srdcem v srdce lidu tohoto a národu mého vstoupil a tam svůj byt i skutky sobě zajistil. Amen.

I.

Mluvím k vám ponejprv, křesťané, z hojnosti citů. Jakože by každý člověk, zláště mladý, když úřad svůj nastupuje, mnoho necítil. Buď si ten kterýkoli znamenitější úřad, jest to všehdy něco jiného, když se člověk mladý k němu připravuje, jako když ten úřad aneb nastupuje, aneb právě zastává. Utlejší sice mladost na budoucí položení a okolnosti svého života se neohlídá, úzká přítomnost jest její prostranství, v přítomnosti znikají i zanikají její radosti i žalosti, její umysly i žádosti, její tužby i snažnosti. Dužejší, dospělejší, mladost potom počíná přemýšleti o svém budoucím povolání, o povinnostech, o příjemnostech i o těžkostech jeho. Dospělá však a k životu skutečnému připravená mladost už začasto mnoho přemýšlí, cele se jen s budoucností svou baví, svůj stav, svůj živobyt v duchu si maluje a jako ve snách příjemných se tím zanáší. Ale potom zláště když se k úřadu povolává a připovídá, jakože by každá mladost mnoho cítiti neměla, ana všelijakými myšlénkami ducha svého popředku byla cvičila? Čím pak znamenitější, důležitější úřad, tím plnější, rozmanitější citedlnost, protož i úřad kazatelský svou důležitostí přeplnuje srdce každého člověka, kterýž jej na se béře, pokladem myšlének, citů a umyslů. Z tohoto pokladu vynáším i já, mluvě k vám první krat z hojnosti srdce, citů plného, a to sice

1. **citů vděčnosti** nade vše k Bohu Otci mému a potom k vám. Ano, jen od Tebe pošlo to, Ty, bez jehož vůle se ani vlasu hnouti nemůže. Jen od Tebe pošlo, že sem člověčenstvu připojen v oné světa částce, kteráž má do sebe rozkvět člověčenství, která uznává Krista, v němžto i k losu připuštěn jsem, předzřízen byv podlé předuložení tvého, kterýž všecko působíš podlé vůle své (k Efezk. 1, 11). Cítím veliké to dobrodiní. Ne že bych křesťanské člověčenstvo tím asnad za dokonalé vydával, aneb za to měl, že sem už dosáhnul (k Filip. 3, 13). Všickni jsou tvé dítky, všickni tvá rodina, tomu mne učí náboženství ducha. Než proto cítím to živě, proto sem se na to tak často vděčným srdcem i rozpomínal i rozpomínám, že třeba by všecko nedokonalé bylo i v tom člověčenství, kteréž si ty jakoby nad jiné na tváři této země byl duchem pravdy povýšil, předce alespoň tato částka lidského pokolení má jistý návod k cíli dokonalosti ve všem, což se života v pravdě lidského týká. Zajisté zmáhá

se a zmáhati se bude křesťanstvo, poněvadž má náboženství ducha a pravdy. Ducha pak a pravdy říše jest neobmezené, nekonečné prostranství ustavičného se vzdělávání, nekonečná cesta k dokonalosti či v poznávání, či v činění, k životu v Bohu, v království nebeském, k měšťanství v nebesích (k Filip. 3, 20), k blahoslavenství. A to bych neměl cítiti? V tom bych neměl tvou otcovskou lásku uznávati Otče a Pane života mého? Ty si láska. Díka, vroucí díka tobě tedy, že si mne tak posavád vedl sem na tuto postać, k tomuto lidu tvému dovedl. Díka tobě za tělesné i duchovní rodiče, kterýchž si mi dopřal, aby byli hodní nástrojové tvé milosti, jenž se i mému životu spasitedlně zjevila. Díka tobě za dobré přátely, dobrodince, příznivce, kteříž byli co dobří angelé života mého, kteříž mne, když sem pochyboval, ujistili, když jsem klesal, podopřeli. Ničím nemohu tobě dosvědčiti skroušenost citění mého, jenom slzou vděčnosti. Což byť i jen slza byla, předce jest řeč jedinká toho nadšení, kterýmž duch tvůj srdce mé naplňuje, předce jesti tobě milá jako posvatná oběť tvé nekonečné lásce přinešená. O, nech se teraz v tomto pamatném mého života okamžení k tobě jako v zápalu citů mých vznese, aby byla co oběť Noelova po spočinutí korábu. Nech ať jest od tebe odměněná duhou sladké naděje, kterouž mám teď spatřiti na oblaku života mého! To jsou citové vděčnosti k Bohu, Otcí mému. Chovám ale i k vám takové.

Ano, já jsem vám, slavná církev, vděčností zavázán. Vedlé svobody té, kteréž církve naše evangelické ve vlasti naší užívají, mohou ony toho, kterýž by jim za kazatele slova Božího poručen byl, samy předkem poznávati a tak voliti neb nevoliti. Vy ste z ohledu tohoto jednali jako ti, kteříž jistou povědomost mají, co by i sobě i jiným důvěřiti mohli. Vy ste mne za poroučením mužů slovných, hodnověrných za svého kazatele vyvolili, pozvali, přijali. A zajisté, jestli která církev práva tohoto a svobody použití mohla, tedy zláště vy, nebo z milosti boží jste to, co jste. Díka vám tedy za tuto vaši důvěru, kterouž ste za jedním poroučením ke mně dokázali. Odstup to ode mne, abych toto z nějaké chlouby snad připomínal. Ne, zajisté ne – co cítím, to mluvím. Že v tom se před vámi tak osvědčuji, to pochází jen z uznalosti, že tímto jednáním, tímto svým důvěřením se ste všecku mou osobnost zavázali, že ste jediným tímto činem všech těch závazků a svazků, do kterýchž s vámi teď vstupuji, důležitost na srdce moje položili. Ba nač by jen i někdo myslel, že bych to z chlouby připomínal? Však mně tím nic neulevno, mnoho naloženo. Tu abych důvěře vaší, očekávání vašemu vyhověl, tam abych se slova mužů vážných, ježto za mne dali, hodným býti dokázal. Ale dá Bůh, kterýž posud ještě všecky snažnosti věku mého laskavě napomáhal, dá tento dobrotivý Bůh i vám zkusiti, že ste se asnad na mně nezavedli i všem dobřepřejícím mojim se potěšiti, že počínání moje nadarmo nepodporovali. Kebych nesměl o sobě to říci, že mám vůli ke všemu dobrému, tedy bych pověděl, že se vol nevol vaší důvěry hodným

prokazovati musím. Ale vědom jsem sobě, že jsem na mnoho uvolen. Tedy dá Bůh, že se vám za vaši důvěru odsloužím.

Toto jsou mé city vděčnosti, ta řeč z pokladu tohoto vynešená. Slyštež řeč mou i z hojnosti

2. **citů důvěry.** Vy ste mně důvěru svou darovali. Já vám důvěru svou a to sice důvěru i přítomného s vámi seznámení i budoucího k vám patření a mezi vámi účinkování, důvěru celé své osobnosti daruvám. Dar za dar, cit za cit, důvěru za důvěru. V důvěře této vám já i své rozmysly i svá obávání, kteréž mysl mou nadcházejí, přednésti musím. Moje rozmysly totižto při tak důležitém kroku, tak důležité proměně mého života. Žil sem posud roky mladosti svobodné, samosvojně, bez jistých přísně vyznačených povinností, vyjmeme-li ony svobodné povinnosti, ducha svého uměním vzdělávat, připravovati. Žil sem posud jen co přijímatel, ne co působitel, maje ohled jenom na svůj život, zanášej se jen svými myšlenkami, umysly, tužbami, nádejemi; nejso povinnován za nikoho, jen za sebe počet vydati; nejso zavázán žádnými takovými svazky, jakové se mi nyní sami od sebe zapletají. Žil sem v lůně vrstevného přátelství, maje přízeň u mnohých, podporu na některých, tu mých přirozených dobrodincech, rodičech, tu na představených, předsevzetí, práce mého věku starostlivě, dobročinně pěstujících, napomáhajících. Ale teraz jiné roky, jiné kroky. Či se já po takovéto proměně živobytu svého, v tento úřad tak vpravím, že to i mně i jiným, kterýmžto působením úřadu toho náležeti mám, k dobrému sloužení bude? Či se já na této, předtím jen v mysli předkládané, teď už vskutku se přede mnou kladoucí cestě tak najdu, že i dobře pokročím i umysly své skutečným i cíle svého dosáhnou? Třicet i devítiroční cesta byla vašeho předešlého kazatele,¹ učitele, příkladníka, dobrodince, po níž on před Bohem i před vámi kráčel jako ten, jehož zdravá i pevná víra jednou rukou vas obsáhnouti, druhou nebe dosáhnouti se snažila. Že od vás vzal odměnou vděčné památky, to víme; od Boha pak života korunu, to věříme. Nuže ale ty, kterýž jsi poslán po něm na vinnici tuto, nenapadneš-li na lidi, kteříž, předsudkem věku a milosti zaujatí zasloužené asnad tvé duchovní dědictví v lehkost nějakou uvedou, protože si mladší syn u víře? Nebudeš-li potřebovati Pavla, jenž by napomínal „*Nižádný mladostí tvou nepohrdej*“. Kdože mi tito škrupuly, tyto náhnětky z mysli vymne? Cože mně ubezpečí o tom, že sobě i tu šťastně počínati budu? K vám jen, drazí přátelé, k vám důvěru chovám, že vy moje začátky svou příznivostí, trpělivostí, svědomitě, křesťansky podpíratí budete; vám se důvěřuji, že se ke mne láskou přivinete, že se ve všech duchovních potřebách svých na mne spolehnete, že se ke mně duchem přímým jako sice

¹ Matouš Blaho úřad kazatelský nastoupil roku 1798, zemřel 1837. Viz jeho Životopis v Hronce Dílu II. r. 1837 na str. 51 a nasl.

mladému u víře, ale starších Pavlů synu obrátíte. A při tom všem já se v Boha všemohoucího důvěřuji, že jakož on sám proměnu tuto stavu mého zřídí, tak i mne v tom, co mi naložil, sám laskavě napomáhati bude.

To sem mluvil ze zvláštní důvěry, kterou k vám chovám: ozývají se vám ale i hlasové hojných

3. **citů nádeje.** Nádeje jest radostné očekávání budoucnosti. Neočekávám já budoucnost takovou, která by ke mně jen s radostmi zavše zavítala. Nehledí tam nádeje má, že asnad pohodlný, trudu a neřestí prazný život vesti budu, poněvadž sem se mezi takovými lidmi našel, jenž byli v stavě popředku jako na závadek srdce své mi darovati. Ale nádeje má jinám směřuje. Asnadže, ufám se, asnadže našel sem pole, na kteréž se darmo rozsívati nebude. Asnadže sem řízením božím utrefil na rolí nejen církve, než i národu, kteréž slibuje časem ovoce přinášeti v trpělivosti. Asnadže tito umyslové, kteréž do světa a do života přináším, nepotknou se o kámen okolostejností nepříznivých a skutečnosti odporné natolik, aby se ničeho na ní dovesti nemohlo, pod jejížto břemenem nejčastěji duch mladého člověka, náramně a prudce zamýšlející klesává. Asnadže najdu myslí schopné zažiti čerstvých pokrmů duchovních, způsobné duchem kráčet. Asnadže najdu srdce lidí přátelů, kteříž jako mne poznají i samých sebe mně znati dají, kteříž jako já se jim darují i sebe samých mně darují, takže v předsvědčení upřímném o tom „*Vy přátelé moji ste*“ (Jana 15, 14) v radostech zájemné lásky a důvěry budeme míti společný poklad, kterýž nehyně. Jehož kdo užívají, s Bohem v přátelství vstupují, dary z učení nabytými jsouce schváleni (Moudr. 7, 14).

Než poněvadž myslím, že už na osvědčení takémto citů mých dosti bude i pro mou i pro vaši citedlnost. Žádám vás snažně, aby ste mne touž trpělivostí sprovázeli, řečnicího k vám i

II.

z **hojnosti vůle.** Cože chcem i od sebe i od vás? Čehože sobě, vám, této církvi žádám na Bohu? O jakože by každý člověk, zláště ten, kterýž sobě jistý cíl předložil, při nástupování úřadu svého mnoho nevolil, nezamýšlel? Jakože by skutečná, na mnohé povinnosti obložená budoucnost vůli člověka nezaujímalá? A zláště kazatele slova božího, an právě přepasuje bedra svá, a zláště v takovéto církvi, kdežto mnohým dušem či na život, či na stav, či na úrad, či na hodnosti, či na povinnosti jejich ohledem zavázán jest. Na takovéto vinnici Páně, v nížto z boží milosti a práci svědomitých dělníků poštěpené révoví se tu i tam rozzelenalo a další pilné opatery potřebuje. Věru musím býti plný umyslů, nebo mysl má klade mi na srdce celou vznešených povinností závažnost. Musím býti plný vůle k této, mně řízením božím vykázané postati na vinnici Páně, k mým i zrostlejším kmenům i k útlejším kmenkům. Musím býti plný uvolenosti a odhodlanosti na všecky či prospěchy či nespěchy mého pracování,

na všecky i příjemnosti i nepříjemnosti mého konání, na všecky či vděky či nevďěky za mé budoucí snažení. Musím býti plný žádostí vám slušně předložených, plný proseb Bohu v pokoře předněšených. Než abych si u vás takové umysly a žádosti zajistil, slušnost' abych vám i svou lásku, co základ vůle účinnivé, obětoval. Přijmíte její osvědčení se – a vyjdite mi v ústřety se svou láskou, jakož já mluvím teď

1. **z hojnosti lásky** k vám co spolukřesťanům evangelickým, údům této církve, k národu mému, k člověčenstvu. Jakože bych vás já, jemuž řízení boží dopřálo v křesťansko-evangelickém náboženství vychovánu býti, vás evangelických spolukřesťanů nemiloval? Jakože bych už jen za těmi závazky, ježto mi účastnost náboženství tohoto na srdce vzkládá, dobrému vašemu zmáhání, vzdělávání se vašemu v náboženství, v mravnosti všelijak dobře nepřál, cele oddán nebyl, účinnivě nenapomáhal? Už přirozeně srdce naše k tomu se nese, kdož jest opuštěn, sám na sebe zanechán. Či bych slušně neřekl, že se my evangelíci ve vlasti naší v takovém stavu nalezáme? Pod ochranou zákonův a zeměpánův milostivých sami své ustavy, své školy, své chrámy stanovujeme, zdržujeme, napomáháme. Řízením Božím a samými sebou stojíme. Dopusťením Božím a vlastními chybami klesáme. I tedy všemožnou lásku k vám, drahá církve, početné evangelictvo! Vy budete pro mne výbor všech evangelických duší v naší vlasti, kterýmž se v upřímné, účinnivé lásce přiučastniti, přichýliti chcem, jichžto práva, svobody náboženské od panovníků svých, co laskavých angelů snášlivosti, udělené zastávati hotov jsem.

Jakože bych vás potom i co národ svůj nemiloval? Vroucí díky povinnen jsem Bohu laskavému, že mi dopřál, abych skutečný svůj život v lůně slovenského národu umístil. Nebo nejsem z oněch, ach bohužel, všehdy více a více se rozmnožujících nevďěčníků, kteříž národ ten, jemuž řeč, jemuž člověčenství, jemuž se první, najzlaštnější dobrodiní podlužni jsou, a jej předce nemilují, nenapomáhají, nezastávají. Nejsem z oněch převrácenců, kteřížto za přirozenou svoji řeč se stydělí, cizích mravů, cizé řeči se lapají, cizou řeč mluvíti, v ní Boha vzývati, v cizém ne vlastním od Boha vykázáném, přirozeném světě žítí národ svůj zlomyslně, sobělibě aneb sami donucují aneb jiným nutiti dají. Nejsem ani z oněch – jako jich mám jmenováti – z oněch nedbalců, kteříž neumytýma rukama k úřadu svatému, řeči úradní, v nížto vyučují základně neumějíce, se přičinějí. Já miluji národ svůj, miluji i řeč jeho, jakož otcovský jeho, nikdá jen bezpravně odňatelný, nikdá jen nerozumně odbytelný poklad, jako heslo, nímž se světu ohlašuje, jako svazek, nímž se člověčenstvu a nebi přiučastňuje. Co jest vaše od národu, to jest i mé. To miluji, protože volím domácí dobré nežli cizé zlé. To zastávati hotov jsem proti všem křivdivým nedorozumělcům, protože, co jest cizé dobré, tupiti nemohu, tak jako domácí zlé chváliti. Chcem i vaší mládeži ty city v srdci vzbuzovati, kterýmiž ona ni-

komu jinému, jen svému národu, svým otcům a matkám náleží, aby nebloudila, když se do světa cizého vypraví a na vaše dobrodiní nevděčně nezapomínala, národu svého se necuzila, řeči své se neštítla. Tak se, tuším, najskůř získá, že se národ na to, jaké by potřeby měl, pozorným učiní. A už to bude veliký zisk, že aspoň tu i tam své potřeby pozná. Nebo komu potřeby své duchovní známy nejsou, ten ani ničeho nepotřebuje. Navesti k dobrému můžeme se jen sami, obstarati něco pro ducha svého, pro vzdělanost pospolitou musíme si teč sami. Však tím chvalitebněji bude pro nás, když se království pravdy a cnosti mezi nami rozšíří. Uznáváme, že samorostlá povaha života jest i tak řídká i tak čistá jako samorostlé zlato. Národové jiní mají ustavy, akademie, v nichžto právě osobitně o vzdělání, osvícení, polepšení těch národů se pracuje. Náš národ jich nemá, jeho řeč se nikde nebrousí, nezpůsobuje tak, aby byla mu žlabem, po němž by se voda živá ze studnice vyššího života duchovního, roztekala. Ale máme, díka Bohu, myslí schopné. „*Zachovejme ducha v svazku pokoje*“ (k Efezk. 4, 4), mějme víru živou, činnou i v Boha i v sebe, co účastníky vyšší duchovní společnosti mějme ducha církevnosti. A spojíme-li se v tom duchu dva, tři, máme akademii, máme Krista mezi sebou, Krista, tuto nepřebnanou myšlénku působlivosti pospolitě, všeužitečné, skrze něhož Bůh mravný svět stvořil (k Efez. 3, 9).

Miluji ve vás i člověčenstvo. V církvi této mezi vámi svůj malý svět nalezu, do něhož se tím utěšeným přesvědčením šikovati posnázím, že jako synu největšího pod sluncem národu člověčenstvo milovati se mi mnoho i příčiny i příležitosti zavdává.

A tak osvědčení takéto lásky lásce vaší poručiv, pokročím ještě zamáličko v řeči této a oboznámím vás s mými umysly. Díím tedy

2. z hojnosti umyslů. Po mnohých rozmyslech a rozvahách sem se na tento úřad umyslil, ale sem se pevně umyslil, tak jako ten, kterýž jest úplně počínání a kroku svého povědom. Těžko jest křesťanem býti, praví terajší svět moudrý i nemoudrý. Moudrý proto, poněvadž si právě v této těžkosti všecku cnost a hodnost lidskou zakládá, zapřítí samého sebe a vzítí svůj kříž na se. Nemoudrý proto, nebo za těžkosti a odpornosti ani nebe nechce míti. A ty, člověče, buď lidí k tomuto světu patřících učitelem a kazatelem! Není-li to s mnohým rozmyslem? Čím těžší tedy věc bude mezi nimi tím býti. Než ale kdo se rozmýšlel, tím lepe, když se domyslel. Vzal sem si proto i já do umyslu vážný kazatelský úřad v této církvi nastoupiti. Pevný tedy mám umysl povinností své s pomocí boží co najstarostlivěji, najpilněji konati. S povinnostmi jsou i práva. Tedy pevného jsem umyslu na práva své se opíratí, na podstatu svou pozor dáti. K cíli tomuto povědomí samého sebe mám i toho, co mi ještě třeba i toho, co mi není užitečné. Známosti a zkoušenosti vždy větší a větší nabývati chci. Najemnictví v úřadě si ošklivuji, ducha v potřebách tělesných

úzkostného si špatím. Radosti světa nevinné nezatracuji, cnost veselá je i příjemná, jest pravá radost v Pánu. Marnolibost pro samou marnost se mi nesladí. V pokoušeních svých citem hodnosti lidské a náboženstvím, tím, jako Pavel apoštol ho jmenuje, oděním světla se ozbrojím. Přízeň dobrého člověka si vážím, zlého mi je za nic. Nenávisť z nedorozumění poučením ukojím, na tuze zarputilou zlobivost nedbám, když jen svědomí mne z ničeho netrestá. Závist mi nedostojí, nebo každá mi je malodušná. V štěstí nezhrdnu, bez hrdoby si umírám, protože v duchu pravdy štěstí takové tuším, jakovéhož mi tento svět dáti nemůže. V neštěstí k Bohu, k svému srdci a k dobrému přátelství se obrátím. Život ostatně církvi, národu, člověčenstvu obětuji. A pakli naposledy svět, štěstí, přízeň se nade mnou zhorší; pakli se i mne i se mnou mínění mého odcuzí a celým odporem svým na mne dokročí, zmohu se vedlé rady Pavla apoštola na svém vnitřním člověku, obrátím se do svého vnitřního světa, utoulím se proti všem bouřkám skutečnosti do srdce svého, do té s blahoslaveným Komenským hlubiny bezpečnosti. Třebas ale těchto umyslů se pevně držeti, vám, da-li Bůh zdraví, i skutkem je zodpovídati míním. Předce i tu platí pravda přísloví Písma sv.: *„Mnohé jsou umysly srdce lidského, ale uložení Hospodinovo toť ostojí.“*

Než mnoho-li na vás záleží, aby se tito umyslové uskutečnili? Slyšte tedy mé

3. **žádosti.** Celý můj úřad bude z ohledu na vás samá žádost. Kde potřeba, tam žádost a potřeby naše duchovní jsou i mnohé i veliké. Nebyl bych tedy v stavu při této příležitosti vysloviti všecko to, čeho si, či na samém sobě či na vás žádám, proto aby se tyto potřeby zapraviti mohli. Ale právě že jsou potřeby ducha i duchem se jim jen zadost učiniti může. Nemyslete, že by ste již byli dosáhli, nedomnívejte se, že by asnad této církvi nebylo jiného potřebí, jen to, co je staré, ostříhati, na nové nedbatí. Co je staré dobré, zůstane. Co je zlé, samo v sobě se rozpadává, jestliže lidé natolik příční nejsou, aby staré zlé, protože jesti staré, zatvrdile bránili. Kdo by myslel, že má dost, nemá nic v ohledu duchovním. Protože ani povědomí nemá toho, že člověk čím lépe zná, že mu mnoho chybje, tím více získá, protože jest hotov duchem se zmáhati. Žádám tedy, žádám a opět žádám ve jménu apoštolského ducha: *„Ducha neuhášujte; všeho zkuste, což jest dobrého, toho se držte (1. Tesal. 5), v svobodě stůjte (Galat. 5, 1), svoboda tu, kdež jest Duch Páně (2. Kor. 3, 17). Kterékoli věci jsou pravé, kterékoli poctivé, kterékoli spravedlivé, kterékoli čisté, kterékoli milé, kterékoli dobropověstné, jestli která cnost a jestli která chvála o těch věcech přemyšlujte – ty věci číňte a Bůh pokoje budeť s vámi.“* Tyto apoštolské žádosti stavím do předku mého úředního konání, jako na závdavek. Máte-li aneb dostanete-li ducha církevnosti, ducha lásky opravdové k církvi, jisti budete, že se jim a podlé těchto všem budoucím stane zadost a že chrám a škola této

církve rozzelenají se stromovím života vědění dobrého i zlého, kteréž bude „*spravedlnost, dobrotu a pravdu*“, to ovoce ducha přinášeti.

Tak již Bohu pokoje, radosti a spravedlnosti, této Trojici v království božím prosby přednáším pokorně: Otče dokonalosti, jehož myšlénka je i můj život, dej mi v tvém jménu a v tobě žíti i konati, královstvu pravdy a cnosti se všemi mně svěřenými příučasťovati. Tak, aby třebaš jen víře (na zemi) a ne u vidění (na nebi) chodil, předce chodil dle vůle tvé jako stálý milovník pravdy, krásy a dobra. Tak budu opatřen i na potřebách tělesných života mého, protože ducha povýšeného nad ně, zisk a přednost míti budu. A poněvadž od tebe mi naložen jest i zákon tělesnosti, aby byl osten můj v patření na zákon mravnosti. Věřím, že byt' i snad klesnul pod zákona onoho těžkostí, z lásky tvé, protože jsi ty všemohoucí, láska, nevypadnu a víra tato mne smíří i s tímto světem, nad nímž sem se tak jako sám nad sebou byl zhoršil. Protož i pokoušení dopustíš-li která, nedbám, sám si žádám viděti zprobovanou stálost v dobrém. Jen nedopouštěj tak, aby rozum a srdce k neštěstí mému cele se pomátli a v zmatku tom sami se ztratili. Chcem dobré – jen, ó, abych nikdy dobré za zlé, neb zlé za dobré neměl. V tom mě tedy duchem pravdy a známosti vyšší zpravuj a budu zbaven od zlého. V tom-li, tak-li dojdou cíle, kterýž si mi uložil – v lásce, v stálosti, v naději konajíc na postati života, na roli národu a církve, potom, potom: „*Propust služebníka svého v pokoji, nebo viděly oči mé spasení tvé.*“ Amen.

Kázně nedělnj a swátečnė

1854

Jan Chalupka

(dříve známý pod pseudonymem J. H.)

Drubá desjetina.

W piši.

Nákladem družstva Srdce.

1847.

---

*Lepších časův by sme se dožili,
kdyby sme se my sami polepšili*

Ján Chalupka

Bože, jenž jsi Pánem všeho,
Ty si roku minulého
řídil naše případnosti,
a my, Pane, z tvé milosti
nový sme zas rok začali.
Dej, bychom ho dokonali
v pokoji a bezpečnosti,
majíc potřebné živnosti,
a i roku nastalého
došli požehnání tvého. Amen.

„Dnové zlí jsou!“ To je ta píseň, kterou snad co svět stojí, pořád zpíval každý věk a každé pokolení. Stěžujeme si to i my na zlé časy. Někdy jsou to daremné žaloby, aspoň přepjaté. Nemáme příčiny si co stěžovati, anebo není to tak zle, jako si to hned neumělí, hned nespokojení a nenasycení představují. A mnozí lidé to tak zvykli stěnat, šemrati, i kde jim nic neschází, kde je žádné břemeno netlačí. Sám si to člověk jen navymýšlí tyto anebo jiné bídy. Anebo poněvadž se jemu, druhému, třetímu zle děje, rozumí to o všech, a to množství spokojných se svým losem, blahoslavených do počtu nebeře. Toť je hotový hořekovati na zlé časy.

Ale není to hořekování vždy bez příčiny, máme proč na zlé časy naříkati. Neuroda a odtud povstalá drahoty, hlad a nakažlivé nemoci, vojny a rozbroje, to jsou všecko zlé věci, a kde ty případly na krajinu, né bez příčiny si lidé stýskají a vinšují vysvobození. – Né bez příčiny se tisícnásobně ten hlas ozývá: Dnové zlí jsou, kde se lidé musejí s nouzí potýkati, poněvadž ani pracovitý nemá dostatečného k vyživění výdělku, kde obchod kupecký sklesnul a vysychají pramené, z nichž se před tím hojně prýštily důchodky, jichžto potřebí, aby sme měli oděv a chléb vezdejší. – A což tam nemáme proč hořekovati, když vidíme, jako se blud a slepota rozmáhá anebo nešlechtnost, přílišná skvostnost a nádhera, opilstvo, nevěra, neznabožství?

Než, milí moji, čož to prospěje jen hořekovati a naříkati? Tím nic nezískáme, nic nenapravíme, ale i sobě i jiným zle posloužíme. – Nakolik to stojí v moci naší, samy se máme k tomu přičiniti, aby lépe bylo na světě, a to zlé aby se umenšilo, vykořenilo. Někdy jsou ti časy zlé, Boží dopuštění, a jako nejsme

toho samy původcové, tak si ani sami nespomůžeme. Ale někdy by se nám to podařilo, ty časy zlé v dobré proměnit. Ať bez mnohých okolkův povím, **lepších časův by sme se dožili, kdyby sme se my sami polepšili.**

Tuto pravdu si my hned v tento první den roku nového předložíme, a aby sme ji i přes celý tento rok v srdci svém nosili, podle ní se řídili, a tak si časy blahoslavenější působili!

(Gal. 3, 23 do konce) Ti tam, kteří v Ježíše uvěřili opustivše náboženství židovské, lepších se časův dožili, nebyli více podrobeni zákonu Mojžišovu. Před tím byli jako otroci, ale skrze víru stali se synové Boží a dědicové království jeho. To působila milost Boží, v jehož moci stojí i zlé i dobré časy. Ale i na nás to poněkud záleží, viděti dny zlé i dobré, časy zlé v lepší proměnit. Nebo tak jest,

Lepších časův by sme se dožili, kdyby sme se my sami polepšili. Potom jakž se o tom v první částce přesvedčíme, v druhé budeme rozjímati: Proč si to máme obzvláště dnešního dne do srdce vložit?

Na zlé časy žalujeme, dobré si vinšujeme, ale to všechno nadarmo, pokud my při starém zůstaneme, tak zlí, tak nerozumní. Chceme-li se lepších časův dožiti, musíme se sami polepšiti.

1. Časové naši sú v rukou božích. (Žalm 31, 16) On řídí a zpravuje všechny příběhy, dává příhodné počasí, činí ourodnou zemi, uděluje požehnání pracem naším, chrání a ostříhá od zlého. Ale nás i zlými časy navštěvuje, a síce mnohokrátě pro hříchy naše. „Když viděl Hospodin, že se rozmnožuje zlost lidská na zemi, řekl: Vyhladím ze země člověka, kterého sem stvořil.“ (1. Mojž. 6, 5. 7) Potopa přišla jako trest od Boha. Onen hlad, který za dnů Davidových trval tři léta pořád, sam Bůh jako pokutu vyhlásil za hříchy Saulove a domu jeho. (2. Sam. 21) A ten mor za času jeho byl také trest boží. (2. Sam. 24) Zkázou Jeruzalema a rozptýlení národu židovského sám Ježíš předpověděl jako pokutu za tu křev nevinnou vyliitou na zemi, a proto že nepoznali času navštívení svého. (Mat. 23, Luk. 19)

Lépe by to s nami bylo, kdyby sme zlé časy jako trest boží na sebe neuválili.

Nemluvím, že by sme se žádných časův zlých nedožili. Ani pobožnost neochrání ode všeho zlého. Přišli to i na bohobojných dnové zlí. Když tam v Egyptě, v Samarii, v Izraeli panoval hlad, jistě i pobožní spolu s bezbožnými trpěli. Onen mor za panování Dávida krále, kterým padlo za tři dny 70 tisíc lidu, spolu s bezbožnými i pobožných usmrtil. A ta záhubná nemoc, která tam od východu prostředkem mnoha krajín až ku nám pronikla, i ve vlasti naší tisíce bezbožných a tisíce pobožných bez rozdílu umožila. V čas vojny padnou mečem nepřátelským i neznabohové i bohobojní, jedni i druzí trnou strachem, a města i vesnice bez ohledu na šlechtných i nešlechtných popelem lehnou. Ale by sme všeho toho minuli, co jako trest boží na nás přichází, kdyby sme činili pokání, pokud nám shovívá milosrdenství boží a přišli by lepší časy. Ale pokud v hříších trváme pohrdající milostí boží, nejsme hodní, aby nás pohodlnějšími časy obradoval.

2. Ačkoli nás Bůh zlými časy navštěvuje, a sice ne vždycky za hříchy naše, ale pro jiné nám neznámé příčiny, předce i sami to zlé na sebe uvalujeme, pro kteréž si stěžujeme na zlé časy. Mnohokrát se to již stalo, že vinou jednoho, pro jeho nerozum anebo nešlechtnost, museli tisíci trpěti. Na drahotu naříkáme a hladu se bojíme. Drahé i lacné časy jsou ovšem v rukou toho, který příběhy světa zpravuje. Ale to lidé i sami na sebe uvalí. Promrhalo se, co se mělo schovati v čas hojnosti, a oužerníci nashromažděné zboží drží až ho s velikým ziskem a s utiskováním chudobných mohou prodati. Nebylo by drahoty, kdyby lidé byly lépe hospodářili a kdyby místo lakomstva bylo více lásky nechtějící s krivdou bližního zbohatnouti. Dnové to zlí jsou, když zouří vojna v krajině. A vojna znikla tu ze samé vysokomyslnosti, tam z žádosti pomsty, z krvožížnivosti, z nějakého bloudného domnění anebo pro obhajování práva, které minul nepřítel násilně potlačit. Vojny by přestali, kdyby sme rozumnější a lepší byli. Země vydala hojné ourody, a předce si stěžujeme na nedostatek, a otec čelední se napracuje, nastará a nemůže potřebám domu svého vyhověti a dosti učiniti. Víte-li, která toho příčina? Dnes desetinásobně tolik potřebujeme jako otcové naši. Větší je skvostnost v jídle, větší nádhera i v oděvě i příbytku a jeho rozličném náradí, více se asnad propije, vychovávání dítek větší outraty a čeled' větší mzdu za menší práci vyhledává. Naučme se na mále přestávati a uskrovníme své potřeby, tím uskrovníme outraty a nákladky, a přestane i naše naříkání na zlé časy. – Mnohému záhalka uvedla do domu nepřijemného hoste, chudobu. Žaluje se na zlé časy. Pracuj pilněji a nauč tvojich zahalečův pracovati a lépe se míti budeš. Kde, jako dnes mládež neposlušná, svévolná a nad mír svobodomyšlná žije v rozpustilosti, to nejsou dobré časy. Vráti se ti lepší dnové, jestli zmudří mládež a polepší se a jestli se bude to zrůstající mladé pokolení tak vychovávat, aby zvyklo poslouchati.

Pokud' samy ve zlém vezíme, ani všemohoucnost Boží, která přestala divy a zázraky provozovati, nám lepších časův nepřinese. Buďme my rozumnější, lepší a nastanou dnové pohodlnější.

II.

Nu a pročte si máme obzvláště dnešního dne to do srdce vložit, že by sme se lepších časův dožili, kdyby sme se my sami polepšili? – To v druhé částce povážíme.

Dnes sme začali rok nový a Bůh ví, co nám za časy přinese. Přijdou-li dnové zlí, **nebudeme z toho Boha obviňovati.**

Lidé by to rádi všecku vinu na Boha zvalili, v jehož rukách jsou časové naši, když nastaly zlé časy. – To je pravda, jako sme si to připomenuli, že nás Bůh i krom naší viny zlými časy navštěvuje. Ale mnohokrát přichází drahota a hlad, rozličné nemoci, nouze a nedostatek, rozbroj a jiné věci zlé tu pro náš nerozum, tu pro naše nešlechtnosti.

A předce my to jen proti řízení božimu repceme.

To je veliký hřích proti Bohu, například jako kdyby nás někdo obviňoval, že sme příčina jeho neštěstí, ačkoli sme bez viny a on to sám na sebe uvalil.

Tohoto hřichu se nedopustíme, jestli si to v běhu roku tohoto nastalého budeme připomínati, že to i na nás záleží, dobrých anebo zlých časův se dožiti.

Povážíme-li to hned při počátku roku nového, **tedy po druhé, sami se zavčasu k tomu přičiníme**, aby sme se lepších časů dožili.

Řekl sem, že je daremné všecko naše hořekování, jestli se my sami nepřichytíme, aby sme si los svůj polepšili, jestli i dále budeme v tom nerozumě, v tom hřichu trvati, kterým sme ty časy zlé na sebe uvalili. – Ovšem že bez pomoci a ochrany toho mocného Pána nic nevykonáme, který vládne nebem i zemí. Ale zase tak nepřijdou lepší dnové a nepomine to zlé, v němž vězíme, jestli se nebudeme my sami o to usilovati, aby sme byli rozumnější a lepší, střizlivější, pracovitější, hospodárlivější, poddanější, pokojnější.

S tou tedy myšlenkou vkročíme do nového roku, že se lepších časů dožijeme, jestli se samy polepšíme, a s tím předsevzetím, že o to bude jeden každý ve svém stavě všemožně pracovati, aby i sám i jiní s věkem i v moudrosti i v dobrém zrůstali, a tak každý i všeci k tomu přispěli, aby si pohodlnější, blahoslavenější časy učinili.

Po třetí a naposledy proto si máme tu pravdu, že by sme se lepších časův dožili, kdyby sme se polepšili, dnes obzvláště připomenuti, **aby se naplnili naše vinše a žádosti**, které dnes pro sebe a pro jiných v srdci svém chováme i vyslovujeme.

V první den roku nového lidé od starodávna mají obyčej něco si vespolek vinšovati. Všecky ty vinše se v tom sjednotí, aby nám Bůh dal viděti dny dobré a od zlého ochránil. Než daremné jsou i ty žádosti naše, jestli se my neproměníme a porád nemoudří zůstaneme, jestli budeme i dále ve zlém trvati. Zahalečovi darmo budeme vinšovati, aby Bůh požehnával práce jeho a mar-notratnému synovi, aby měl hojnost všech věcí. Rozpustilému rozkošníkovi naše vinše ani zdraví ani blahoslavenou starost nepřinesou. – Rodič se proto nedožije radosti z dítek, že mu to byť jak srdečně vinšujeme, jestli je sám tak vychovává, že se musí žalosti dožiti. Nad pokoj kterýže jest poklad vzáctnější? Ale ho člověku duchu bourlivého darmo vinšuješ, který nehledá pokoje, ale v rozbrojch má zalíbení.

Polepšmež se sami a Bůh nám udělí, čehož sobě, jiným dnes vinšujeme. Já to učiním v nábožné modlitbě a vy spojte prosby vaše a vinše se mnou.

Bože, tobě děkujeme z srdce svého vroucností,
za ten dar nezasloužený tvé otcovské milosti,
žes nás roku minulého zachoval od neštěstí
a ke dni nového léta opět ráčil přivésti.

V tobě my a skrze tebe nový rok začínáme.
O dej, ať ho s tvou pomocí šťastně i dokonáme.
Krále zdržuj v dobrém zdraví a do dlouhé starosti
svým sprovazej požehnáním, svou korunuj milostí.

Slavný jeho ať s nim spolu květe dům a rodina,
rok po roku nech jim šťastně každá plyne hodina.
Což uznáváš potřebného, dej domácí **vrchnosti**,
uděl prospěch pracem jejím, uděl ducha moudrosti,

církvi pokoj a bezpečnost a věrných učitelů
evangelium svatému i horlivých ctitelů.
Hojná budiž **učitelům** sám ty, Bože, odměna!
Školská mládež nech moudrostí se co kvítí zelená.

Stavy na všecky, **řemesla** a každé **povolání**,
a obchody vylej z nebe hojné tvé požehnání.
Hospodárství red' a zpravuj, k poctivé by živnosti
každý chleba vezdejšího míval v pracovitosti.

Starcův, jejichž síla zklesla, podpírej svou pravicí,
obvesel svým potěšením každou **duši kvílící**.
Bázeň tvá dej ať se v srdci **mládeže** rozkoření,
ať prospívá skrušeností, s věkem zrůstá v umění.

Bože, **vdovy** a **siroty** ráčiž opatrovati,
a jim tvou ochranu z nebe a tvou pomoc seslati.
Manželům dej ducha lásky, pokoje a svornosti,
aby dny své trávit mohli v štěstí, v spokojenosti.

Nech **rodičům** zdarné děti potěšení zrůstají,
a v rodičích nech se dobrých děti dlouho kochají.
Ten Pán mocný, jenž svou mocí všecko v světě zdržuje,
nech nás, město naše, jmění rukou svou obhazuje,

statek, pole od zlých příhod milostivě zachrání
a hojného pracovitým udělí požehnání,
bychom mohli tento také rok šťastně dokonati,
Tobě, Otci laskavému, za to chválu vzdávati. Amen.

O určení člověka

Ján Palárik

„A půjde člověk do domu věčnosti své.“ Kaz. 12.

Když považujem prepodivný los člověka na zemi této, když považujem, že člověk jako květ na stromě mandlovém odkvitně a navrátí se prach do země své, odkud' byl, duch ale půjde k Hospodinovi, který ho dal; „půjde do domu věčnosti své“, vtedy mimovolně jakási bázen zaujíma srdce mé proto, že tento terajší dům můj, totiž tělo zanechati a do nové neznámé vlasti, do nového domu, totiž do domu věčnosti putovati musím. Ach, dom tento jest daleký, – tajemností plný, – a cesta, která doňho vede daleká, obtížná, nebezpečná, nezměřená, měrou lidskou nestížená. Ach, kam se obrátím, – jak se tam dostavím, čo mne tam očekává, kterou stranou se dám v nesmírném onom domě věčnosti své? Který účel mám na této cestě časnosti na zreteli míti, abych se šťastlivě do onoho domu věčnosti dostaviti mohel? Slovem který jest cíl a určení živobyti mého na zemi této? Neb jestli bych od urízeného cíle svého poblúdiv k nějakému klamlivému vymyšlenému účelu se snažil, vtedy „celý život můj nič by jiného nebyl, než ustavičný blud a konec jeho zahynutí.“ (Phil. 3, 19). To by se mi stalo, čo jistému plavcovi na mori, který neznaje břeh, všecky svoje síly na to by vynakládal, aby konečně anebo na skalínách morských se roztroskotal, anebo prudkostí pobúreného more zachvácen ve vlnobití morském nešťastně zahynul.

A zajisté není důležitější otázky jako jest táto: Proč jsem na světě? K čemu a k jakému cíli jsem se narodil? Který jest konec a určení živobyti lidského? Na této otázce už mnozí mudrci hlavu sobě lámali. Tak už za starodávna Sokrates učil, že proto je člověk na světě, aby zde cnostlivý život vedel. Aristoteles učil, že hlavní určení naše v tom pozůstává, abychom podle rozumu živí byli. Confucius učil, že určení člověka jest zdokonalení sebe samého. Epikur učil, že proto jest člověk stvoren, aby tu radosti a rozkoše světa požíval. Rousseau učil, že určení člověka jest prirodzený stav (*l'état naturel*), t. j. divokost'.¹ Až bezbožný Voltaire ještě na bohaprázdnější myšlénku prišel, totiž že určení člověka jest nulla, t. j. že člověk jest jako druhé kterékolvěk zvíře zákonům přírody podrobený beze všeho vyššího povolání. Najnovší nemečtí

---

¹ Tento filozof natolko blúznil, že v jednom svém spise „La cause de l'ineagilité parmi les hommes“ tvrdil, že člověk, který mnoho myslí, jest pokazené zvíře (*l'homme qui pense beaucoup, est un animal depravé*), no to už jen byla zvírecí pokazenost! Pozn. Red.

filozofi čo o této věci nablúznili, nechci obšírně opisovati. Jeden učil, že určení člověka jest **činnost'** (Thätigkeit), druhý **vzdělanost'** (Bildung), tretí časný **dobrobyt**, jiný **vývin ducha**. Jední tak, druzí jinak hádali se, hádali. A kdyby se měl svět podle učení mudrcův spravovati, vtedy jední lidé zaněchajíce své pluhy, role, kupectví a remesla v ustavičném toliko rozmyšlení a v marné špekulaci život vésti by museli. Druzí zase zaněchajíce myšlení a kdejaké trápení ducha jen by jedli, pili, dobře žili, brinkali s poharama a hýřili až do smrti. Jiní konečně zaněchajíce společné s lidmi přebývání, zaněchajíce nádherné města, skvostné paláce a domy, všickni do pustých lesův se utáhnúti a na způsob divých zvířat žítí by museli.

Než přeč s tímto blúzněním rozumu lidského! Vyšší světlo zhůru musí osvítiti mysl naši, aby sme poznali, k jakému cíli sme stvorení a který jest ten punkt, ku kterému celý náš život směřovati má. „Člověk půjde do domu věčnosti své.“ Teda ne pro zem, ne pro radosti zemské, ne pro vzdělanost', ne pro časný dobrobyt jediné, než pro věčnost' stvoren jest člověk. To jest teda hlavní určení naše, aby sme se v časnosti pro dom věčnosti, totiž k **blahoslavenství věčnému**, k **Bohu** připravovali. O, skloňte se k zemi duše kr[esťanské] a z hlubokosti prachu zvelebujte Boha svého, neb on vás k sobě, k věčnému blahu určil. On bude, mluví Písmo svaté, účelem všeckých našich žádostí a želání, kteréhož věčně viděti a bez prestání milovati budeme.

„*Bůh jest účelem všelikého snažení našeho.*“

A o tomto vznešeném určení našem dnešního dne rozjímati budeme. Darujte mi, najmilejší, k tomuto důležitému rozjímaní celú vaší pozorlivost'. Začnem.

Cíl a určení jednoho každého bytu (*entis*) poznává se z vlastností a schopností jeho. Teda aj určení člověka jediné z jeho mohútností, kterými jest od původce přírody obdaren, poznati můžeme. Kteréže jsou ale hlavní mohútnosti a schopnosti člověka? Jsú mohútnost' poznání čili rozum, mohútnost' cítění čili srdce, mohútnost' žádání čili vůle. Rozum túží po pravdě, srdce po krásě, vůle po dobru. Podle toho určení člověka na zemi jest: poznávání pravdy = víra, milování krásy = láska, žádání dobra = cnost'. A poněvadž najvyšší pravda jest Bůh, najvyšší krása dokonalosti Božské, najvyšší dobro sláva Boží, najvyšší život blahoslavenství, tedy poznání, milování a hledání Boha jest určení naše, anebo abyeh slovy z katechismu vzatými mluvil, „Bůh lidí stvoril, aby Ho poznali, milovali, ctíli a po smrti blahoslavení byli,“ slovem, aby v Bohu věčného blahoslavenstva účastní byli.

Bůh totiž stvoril člověka k obrazu a podobenství svému (Gen. 1), t. j. aby obraz čili patisk původu svého objevoval. On totiž jest původem a základem celého světa čili všeckých bytostí smyslných i nadsmyslných. Bytosti ale rozumné čili nadsmyslné s povědomím a svobodně (volně) Boha za účel všeliké činnosti považovati mají. Z té příčiny člověka Bůh účastného učinil

najšťastlivějšího losu, na zemi ho učiniv „panujícím nad rybami morskými, nad ptáctvem nebeským i nad celou zemí i nad všelikým plazem“ (Gen. 1, 26), v nebi ale určil ho k blahoslavenství věčnému, ku kteréhož dosáhnutí „něchal ho v ruce rady jeho; přidal poručení a prikázání svá, budeš-li chceti poručení zachovati, zachovají tě. – Predložil tobě vodu i oheň. K čemu chceti budeš, vztáhni ruku svú. – Pred člověkem život i smrt', dobré i zlé, čo se mu bude líbiti, dáno bude jemu“ (Ekles. 15, 14; 16, 17). Bůh tedy, kterýž jako v Knize múdrosti (11, 21) čítáme, všecky věci v míře, v počtu a ve váze uspořádal, všelikým tvorům svým predpísal jisté cíle, ku kterýmž by směřovati a se vynasnažovati měli. A sice bezdušné a nerozumné věci bezprostředně pro nás stvoril, aby sme je co prostředky k jeho cti a zvelebení užívali. Nám ale samým přítomný tento život za místo přípravné vyznačil, v němž bychom se cvičiti a sdokonalovati měli. A po šťastně dokonaném běhu života tohoto do domu věčnosti své, do vlasti nebeské přivedení byli, kděž ho uvidíme, tak jak jest, a podobní jemu budeme, svatí totižto a navěky blahoslavení. (Srovnej 1. list. sv. Jána 3, 2)

Tak učí rozum světlem vyjevení Božího osvícený o určení člověka. A odvolávám se na vás drazí poslucháči, zdá-liž váš zdravý rozum, zdá-liž vaše nepokazené srdce a vaše prostá mysl nedává vám návěští, že tento a ne jiný jest účel živobytí lidského na zemi? Anebo snad jen proto sme stvorení, aby sme tu jedli, pili, mamonili, lakotili, hýřili a potom zdechnuli jako kterékolvěk hovádko? Ach, pak bídni by sme byli, najbídnejší mezi všeckými zvíratkami, jelikož tyto aspoň tu dosahují cíle svého, totiž nasycení svých tělesných pudů. Než my by jsme byli beze všeho cíle, byli by jsme sami sobě protimluv.

Neb z jedné strany jakožto zvířata fysickou potřebností byli by sme k hovení svým smyselným pudům hnaní. Z druhé ale strany rozumem ukazujícím dobré a zlé, vnitřním zákonem rozkazujícím dobré a zakazujícím zlé, nucením by sme byli k odporování smyselným pudům našim. Nasledovně aj by sme museli, aj by sme nesměli smyslnosti a tělesným žádostem našim dostičinit', a tak celý život náš byl by ustavičný boj rozumu se smyslností, ducha s tělem, dobrého se zlým. Jestli by teda země toliko byla cílem a určením našim. Načo tedy tento vnitřní boj? K čemu ten ustavičně nás znepokojující zákon, který jako apoštol (k Rim. 2, 15) píše, napísaný jest v srdcích lidských, „když jim svědectví vydává svědomí jejich a myšlení, kteráž se vespolek obviňují, aneb také zastávají?“ A potom jestli by země táto, jestli by tělesnosť čili ukojení tělesných náklonností mělo býti účelem člověka, tedy by musel člověk všecky svoje náklonnosti a žádosti těla upokojit'. A poněvadž zdokonalení každé bytosti v tom záleží, aby všemožně svého cíle dosáhnutí hleděla. Tedy čím více by lidé chlipněli, se ožírali, opájali, smilnili a (poněvadž by k dosáhnutí toho-

to cíle všech možných prostředků užívali) čím více by se lhálo, kradlo, lúpežilo, čím více by teda lidé na těle i na duši i na dobrobytu společenském zemdlívali, hynuli a se hyzdili, tím bližší by byli k svému určení. – Tu by ale zajisté jednohlasně s bolestí a hrůzou svolali: „Ne!“ Určení naše nemůže záležeti v rozkoších tělesných, v upokojení smyslnosti, než v něčem vyšším, vznešenějším, v nadsmyslném, v Bohu.

Tak jest, moji nejmilejší, Bůh jest ten účel, ku kterému celý život náš zemský směřovati a cíliti musí. A zajisté žádný natolko slepý není, aby poslední cíl všech věcí mimo Boha v něčem jiném zakládal, neb jakokolivěk on sám jest původem a základem všech bytostí rozumných i nerozumných. Tak jedině v něm samém poslední cíl a konec veškeré věci mají. Protož on sám o sobě hovorí (vidění sv. Jána 1, 8): „Já jsem alfa a omega, počátek i konec.“ Poněvadž tehdy všechny bytosti stvoreny jsou pro Boha, k obrazování Boha. Nasledovně aj člověk jedině pro Boha a k Jeho slávě a službě stvoren jest, jak jsem už výše připomenul, s tím jedinkým rozdílem, že když bytosti nerozumné bez vědomí slávu Boží hlásají, člověk co bytosť rozumná a svobodná povědomě a svobodně Boha a slávu Jeho za účel veškeré činnosti své považovati má. „Ne sice jako by Bůh tohoto oslavování potřeboval, dokládá sv. František Saleský, než poněvadž chtěl, aby člověk skrze Jeho nekonečnou dobrotu, milosrdenství a milost účast měl v požívání slávy Boží a blaženosti věčné.“ K tomu cíli dal ti, o člověče, všecko, čo máš. Dal ti rozum, abys Ho poznal a velebil. Dal ti paměť, abys se na Jeho lásku rozpomenul. Dal ti vůli, abys Ho jakožto nejvyšší dobro miloval. Dal ti obrazotvornost, abys sobě jeho veliká dobrodění představoval. Dal ti oči, abys jeho díla a krásu obdivoval. Dal ti jazyk, abys jeho chvály hlásal, a tak dal ti všechny ostatní schopnosti a moci duchovní.

Aneb k čemu jinému tyto krásné mohútности člověka naposledy směřují, než k poznání pravd a zákonů věčných? A kde jinde nachází rozum, srdce a vůle naše opravdového upokojení a poklidu duše než v Bohu? Jeden každý člověk vnitřně počítuje toto své vznešenější povolání. Rozum zajisté nás neustále tůží po pravdě. Pravdu všickni milujeme, vyhledáváme a neodolatelnou jakousi mocí k ní se táhneme, a jako sv. Augustin mluví: „Prirozenost rozumná tak velice nenávidí klam a nakolik možná vyhýbuje se bludu, že nikdo nechce býti oklamán, byť by i sám chtěl klamati.“ (Liber I. Adversus Acad. capitulum 3.) Odtud všickni lidé pravdu vyznávají a kteří ji i nevyhledávají upřímně, aspoň se v její milovníky pretvarují, dobře věduce jak neslušné jest zanedbávání pravdy. Co ale o těch šlechetných myslech povím, které se naskrze vyhledávání pravdy posvěčují? Které neunavně za pravdu pracují? A jakovou rozkoš počítují, když naleznutí obejmúti mohou? A s jakou horlivostí poznanú zastávají? Šlechetní lidé volí radněji všecko zlé podstúpiti nežli od pravdy odstúpiti.

Sokrates pro pravdu podaný sobě jed pije a vděčně umírá. Epiktet pro pravdu v okovech sedí a muky žaláre vděčně podstupuje. Ján Krstiteľ pro pravdu volel hlavy své pozbaven býti. Štěpán pramučedlník pro pravdu volel ukamenován býti. Sv. Peter a Pavel voleli radněji dolu hlavou ukřižování býti nežli od pravdy odstúpati. A tisícerí sv. mučedlníci pro pravdu se dali šlahati, okuvati, uvězniti, rezati, kamenovati, páliťi, mučiti, věšati, usmrtiti! Totiž rozum náš určen jest k pravdě, túží po pravdě. – Pravda jest jeho živel, jeho rozkoš, jeho určení a člověka v ohledu tomto **najvyšší dobro**. – A zajisté, jak veliká bude naše rozkoš, když dle zaslíbení Božích Boha, který jest základ všeliké pravdy, a jako Písmo mluví „**pravda, cesta a život**“, z tváři do tváři uvidíme?

A jakokolvěk mysl naše túží po pravdě, tak zase vůle člověka túží po blahu. Jeden každý člověk žádá býti šťastlivý a úplně blažený. Tam směřují všecy práce a snahy naše, proto pracujeme, učíme se, všeličo podnikáme, aby sme se jen dobre měli, aby nám nič nescházelo, aby sme byli šťastliví. Ty, o, člověče, nemůžeš teda ani jednoho kroku spraviti, ani jedné myšlenky sobě predstaviti, ani okem svým pohnúti bez toho, že by's nebyl túžením po štěstí veden. – Štěstí jest cíl veškerých žádostí srdce lidského. S tím se zapodíváme ve bdění, o něm fantasirujeme ve spaní, v něm se kocháme a žijeme dny naše, neb túžení po štěstí je nám tak vštěpeno jako tělesum zákon těžké síly. – Ale, ach, když filozofickým okem bez světla víry los člověka považujem, téměř bych vyvolal, čo už mnozí učinili, že je člověk pri tom všem to najbídnejší, najnešťastnejší stvorení na zemi. Prehlídaje celú prírodu spatrujem, že vsecko dosahuje cíle svého. Kámen padá a leží dle zákonův těžké moci (Schwerkraft), ohen horí a pohybuje se ve svém oboru, vody tečú k vodám a do oceanu, pták spokojuje se se svým hnízdem, ryba ve svém plese, stádo svou pastvou (pasienkem), kde zelená pážiť, očerstvující stok (pramen) a líbězný stín zvířeti rozkoš podává, bez toho žeby ho jiné potreby a žádosti znepokojovaly. A člověk, toto arcidílo, jenž doplněním a obsahem světa právem slúti může, – který dle své výbornosti měl by býti tím najblaženějším mezi všelikými tvory, – člověk, pravím, v prirovnání k ostatním zvířatům najméně šťastlivým nazván býti může. On má takovú rozšírenosť srdce a takové roztažení žádostí, že – jako nesmírný ocean nikdy nenasycuje se vodami, jako horúci pískové pole vždy více po děšti túží, jako soptící vulkán věčný oheň v svých prsech varí – tak člověk srdce své nikdy nasytiti nemůže, vždy více a více po blaženosti túží, věčný oheň nových a nových žádostí v sobě chová, a ničím na zemi této spokojen nebývá. Chlipný Epicuraeus zunuje se ve svých nízkých rozkošech; slávochtivému stoikovi seba zvelebovaná múdrost' padá na těrchu; Alexander, krotitel Eufratu a Indu, stěžuje sobě, že už více krajín nemá k podmanění; Caesar, dictator, vystúpuje na trůn celého světa, dáváje rozkazy od Boristhenu až po Nil, a táže se naposledy: „To-li je vsecko?“ Šalamún, veliký mocnár, jehož trůn velikost',

nádhera a sláva obkličovaly, hodí naposledy na všecko toto truchlivý, opovrhlivý pohled, vyvolaje žalostným hlasem: „Marnost' nad marností a všecko jest marnost'.“ To jest pravda, nejmilejší, že celý tento svět se všemi svými statky a vнадami, půvabnostemi a rozkošemi není dostatečný žádostí srdce lidského upokojit' a úplně nás šťastných učinit'.

Blaženosti, první pohybovatelkyně srdce lidského, pružino (Triebfeder) citův a všelikých žádostí člověka, ty nebyváš na zemi naší. Pověz, kde, v které čarovné říši jsi k naleznutí? Čili nejsi pro člověka určena? Aneb jsi-li příznivější druhým zvířatům? Či jsi ty prázdné toliko, nepřivetivé a svévolné mámidlo (phantom), které najprv sladkým kúzlem srdce omámí, a když ruku svú vystrem po tobě, zrázu zmizne a oklamanému jen cit želu a bolesti zanechá? – Ale ne, ty jsi predce kdesi k naleznutí! Jsi k naleznutí v těch blažených říších nebeských, kde oslavení věčně přebývá, kde mysl lidská tuší onu nejvyšší prepodivnú bytost', která všeckým věcem původ dala a která Boha jmenuje. Totiž taková jest srdce lidského mezera, že jedině Božstvím vyrovnána býti může. Čokolvěk bys člověkovi dal, nič mu nestačí, nič ho neupokojí, nič ho nenasytí, nič ho neoblaží, jedině požívání **najvyššího dobra** – Boha, a pravda jest, čo sv. Augustin mluví: „Učinil's nás Bože k sobě a nespokojné jest srdce naše, dokud' nespočině v tobě!“ V tom ohledu překrásně oslovuje mysl lidskú sv. Tomáš Kempenský: „Nemůžeš prý žádným statkem země nasycena býti, poněvadž k jeho požívání nejsi stvorená. A byt' bys všecky stvorené poklady světa měla, predce bys nemohla býti blažena. Jedině v Bohu, který všecko stvoril, všeliká tvá blaženost' a štěstí pozůstává.“ Totiž predmet opravdové blaženosti musí od nás všecko zlé oddáliti a všecko dobré v nás sjednotiti a spolu ubezpečiti nás, že ho nikdy nestratíme aniž skrotiti můžeme. Poněvadž ale takového predmetu není na zemi této, protož naše srdce, naše žádosti a túžení naposledy k Bohu směřovati mají, k Bohu, který jedině naším túžbám rozumí a je vyplniti v stavě jest.

Tak jest, nejmilejší, poněvadž účel našich vyšších intelektivních žádostí jest **pravda, dobro a krása**, jako aj pri toliko nejvyšší duchovní mohútnosti v sobě máme totiž: rozum (zor) k poznání, vůli k žádání a cit čili srdce k citění a milování. Tedy zajisté jedině Bůh jakožto nejvyšší pravda, nejvyšší dobro a nejvyšší krása může býti predmetem blažeností naši a tudíž účelem a určením živobyті našeho. „On,“ opakujem slova Sv. písma, „On bude účelem našich žádostí, kteréhož bezkonečně viděti a neustále milovati budeme.“ „Já sám,“ mluví Bůh: „ja sám a nikdo druhý tvou odplatou a blažeností budem, já tvoje žádosti morem světla, krásy a rozkoše zaplavím.“

Toto jest tehdy určení naše, nejmilejší! K vyhledávání a požívání nejvyššího dobra, k Bohu stvorení jsme, Bůh jest posledním cílem všelikého snažení našeho. Všecky tehdy naše myšlénky a žádosti, všecky naše práce a snáhy,

všecko naše učení a sdokonalování se, slovem celý náš život k tomuto vznešenému cíli směřovati má.²

Čo jestli je tak, tedy velice by od svého určení poblúdlil ten člověk, který v čemkoliv jiném, jen ne v Bohu účel všekerého snažení svého by zakládal, v čemkoliv jiném, jen ne v Bohu blaho své by vyhledával. Takovému člověku dobře se hodí stará bájka (fabule). Je sice hrubá, než neškodivá sáhnout do živého. – Lev, král zvířat, spravil hostinu a pozval si hosti z celé své říše. I rozešli se poslové na vše strany. Pantýr i leopard i kůň i veškera družina hotovila se na hody. I přijdú též poslové k divému vepřovi v lese dlúhopustém, vyrízují pozvání divokému pánu. Veper válel se právě v kaluži, když se mu pozvání vyrízovalo, a zpočátku nechtěl ani slyšeti o hostině na dvore královském. Naposledy však predce dostává zablatený pán chůťku dostaviti se na královské hody. I táže se poslúv: „Čo tam budeme míti? Jest tam též bahno?“ „I čo ti napadá? Na královském dvore bahno!“ Jak to zaslechnul veper, obrátí se na druhý bok ve svém bahně a odpovídá: „Chodťte si sami. Já nepůjdem!“ – A na koho namíreno podivnou touto bájkou? Inu, na jistých lidí, kteří si počínajú ne inak než jako divoký vepr v kaluži, majíce jiný pojem o blaženosti, než by měl míti člověk. Oni sobě neoblibujú v najvyšším dobru – v Bohu, nechtějíce ani slyšeti ani věděti o vzněšenější rozkoši nežli jest rozkoš tělesná, nechtějíce se ze svého bahna tělesnosti k něčemu vyššímu pozdvihnúti.

Dále, jestli jest Bůh všeobecným určením našim a všichni jedině k Bohu stvorení jsme, jak velice proti tomuto vznešenému určení člověčenstva se prehrešujú tí, kteří k dosáhnuti nějakých časných záměrův druhých lidí za púhé toliko nástroje a prostredky, s nimiž by dle líbosti nakladati mohli, považujú. V tomto ohledu bezpráví, sebevolnosť a otročení jest to najvyšší prirodzenosti lidské nadužívání a zhanobení. Žáden člověk pro druhých nebytuje, než všickni pro Boha a k Bohu učinění jsme, který všeckých chce spasených učiniti a k poznání pravdy privésti (1. k Tim. 2, 4).

Toto však nemá se tak rozuměti, jako by sme teda naskrze neměli jeden druhému poslužiti. Ba právě toto, že jsme všickni k jednomu vznešenému cíli stvorení, mezi najsvětější povinnosti naše prináleží, aby sme jak obecné dobré, tak aj štěstí jednotlivých lidí napomáhali. Poněvadž všickni jednu čeled a jedno tělo spůsobujeme, údy jsúce z údův (1. ku Kor. 12, 27). Jedno všickni povolání majíce, k jednomu zákonu mravnímu se priznávájíce, k jednomu vládati, Bohu podrobení jsúce, a tudíž co údové jednoho velikého spolku, co občané jedné veliké říše jsme povinni jeden druhého napomáhati a všemožně se

² V přítomné řeči pojednává se o určení člověka ne čo o obsahu (Inbegriff) všelikého snažení našeho, ani čo o stavě našim ve věčnosti, než hlavně je tu řeč o posledním účelu všelikého snažení našeho (von dem letzten Strebe punkt unseres Ringens). Poz. R.

vynasnažovati, aby všickni lidé svého vznešeného určení účastnými se stali. Z toho vysvitá pravý pochop všeobecné lásky (všeobčanstva), na které se láska k národu a k vlasti (patriotismus) zakládá. Poněvadž totiž nesmírných sil by potřeboval člověk, chtěje celému lidstvu prospěšným býti. Protož spokojuje se menším okresem své činnosti a vzhledem Prozretedlnosti, která každého v tom a ne jiném národě, v těch a ne jiných okolnostech dle věčné rady své naroditi se nechala. Obětuje především svému národu sílu svou, svou vůli a lásku, chtěje tím bezprostředně sice na svůj milovaný národ, prostředne ale na celé lidstvo blahodějně působiti, aby lidé vždy více a více svého vznešeného určení dosahovali. – A jak krásné divadlo už na této zemi by se ukázalo, jestli by sme všickni toto vznešené určení své vždycky před očima měli. Vtedy zajisté byli by sme jako jedno srdce a jedna duše. Bůh ale byl by nám čo obecné centrum (středek), do kterého by sme všickni spojenými silami směřovali, aby sme tak někdy dokonavše běh života tohoto v Něm samém – v nebeském **domě věčnosti své**, věčně blažení zůstali.

Čo aby se stalo, sám jednorozený Syn Boží Ježíš Kristus z nekonečné lásky a milosrdenstva svého, z nebe na zem sestúpil, aby stracené ovce, totiž celé lidské pokolení skrze hřích prvorozený od Boha odtrhnuté, zase k Bohu – k určení svému nazpět přivedel. O, Božský Spasiteli světa, jak veliké a nesmírné blahoslavenství tam v nebi musí býti, když jsi k získání nás proň, sebe samého za krvavou oběť vykúpení našeho položil! O, uděl nám milosti, aby sme všickni poznali tvou velikou lásku, s kterou nás s sebou a s Otcem nebeským chceš sjednotiti; uděl nám milosti, aby sme skrze zásluhy tvého prehorkého umučení poznajíce toto vznešené určení naše, ustavičně po něm túžili, k němu směřovali a Tebe i s Otcem a Duchem svatým milovali, ctili, oslavovali, prospěvujíce se svatým žalmistem: „Čo jest člověk, že jsi naň pamětlivý? Aneb syn člověka, že ho navštívuješ? Zmenšil jsi ho málo něčo od anjelův, slávou a velebností korunoval jsi ho i ustanovil jsi ho nad díla ruků svých. Všecky věci poddal jsi pod nohy jeho, ovce i voly všecky, nadto i dobytek polní. Ptáctvo nebeské i ryby mořské, které procházejú stezky mořské. Hospodine, Pane náš, jak předivné jest jméno tvé na vsí zemi!“ (Žalm 8) Amen.

NEČISTÝ ŽIVOT

VE CHRÁMOVÝCH ŘEČECH

PRO NÁŠKY ROD CÍRKEVNÍHO PÁLEČITOSTI

JONÁŠE ZÁHORSKEHO.

H I L L

VE VÍDEŇI

VE DĚLNĚ ALBERTA A FENECIUS
Kustodijní, (Imprimé v 1861)

1861.

Výmínky pokoje manželského

Jonáš Záborský

Luk. 17, 11 – 19
„Jdúce, ukážte se kněžím.“

Knězové Nového zákona se sice nezapodívají léčením tělesných neduhů, ale z příčiny nemocí duchovních dostávají se i před nich věřící, zvláště když nepokoje manželské mezi nimi vznikají. V této případnosti se nejčastěji ukazujete kněžím, aby vás mířili, potřebné rady vám udělili, nepokoje utíšili. Jestli pak to tak rádi činíte, když zlé mezi vámi vzniklo, a snad ani odstraniti se už více nedá, či nepřeslyšíte s ochotou naučení, co máte činit' a čeho se vystříhat', aby pokoj váš nebyl zrušen? Toto je věc nadmíru důležitá. Nebo jako není sladších svazků nade manželské, tak ani trpčejších, jestli se raz neukojitelná nenávisť mezi manželi zakořenila, an spojení jejich všecky okolnosti života zahrňuje a nerozlučné jest. Visí pak tu všecko od obcování manželů. Kteří se spravují náležitě, těm ani netřeba ukazovati se kněžím; kteří pak zle, všecko pravotění jim nic neprospěje. To by vám mnohem víc osožilo, kdyby ste popředku shledávali moudrost' z úst našich, jako když potom zapříčiněné vlastními chybami pravoty před nás nesete. Pod'te tedy nyní a vizte

ty cnosti, ode kterých pokoj v manželství visí,
I. i které mu stelú cestu, II. i které ho udržují.
Zásobte se moudrostí, aby obcování vaše bylo rozumné. Pozorujte!

I.

Jsú jisté cnosti, které pokoji manželskému zdaleka připravují cestu. Ku takovým přináleží obcování bezúhonné, věrnost' neprolomná a usilovnost' neunavná.

Hlavní základ manželské svornosti je vzájemná úcta, této příznivé přesvědčení a tohoto bezúhonnost'. Na dluhý čas jen mezi těmi manželi pokoj býti může, kteří se mají vespolek v uctivosti. V uctivosti se jen tí mohú míti, kteří dobře jeden o druhém smýšlejí, „v pokoře jedni druhé za důstojnější sebe majíce“ (Fil. 2, 3). Dobře jeden o druhém jen tí smýšletí mohú, kteří obcují ve všeckem bezúhonně, svědomitě, šlechetně. Bláznivost' je to mysletí, že před obličejem spolotovariše jakýchkoli nízkostí a chatrností svobodně se dopustiti můžeme. Prvá podlost', kterou při nás zbadá, zruší navěky jeho dobré mínění o nás. Dopustíme-li se jedné chatrnosti před ním, bude nám všecky dověrovati a

pohrdne námi ve srdci svém, přičemž potom není možný pokoj. To je nejpřednější pravidlo opatrnosti v manželství, obcovati před obličejem spolutovariše tak, aby nikdy žádnú podlost' při nás nezbadal, aniž přišel ku přesvědčení, že takové schopni jsme. Nebo v tú hodinu, když se to stane, konec navěky úctě a s ní pokoji. Nebezpečno jest i proti cizím nesvědomitě sobě v čemkoli počínati. Byť nízký náš skutek směřoval ku prospěchu spolutovariše a on nás snad i sám ku němu pobizoval, z něho se radoval. Na tom, co jiným činíme, vidí, čeho schopni jsme, a když čin náš schvaluje ústami, odsuzuje nás ve srdci. Ač sme učinili věc ne nemilú jemu, ponížili sme se před očima jeho. Z toho, jako se proti cizím spravujeme, zavírá, jak asi můžeme spravovati se proti němu. Ne darmo se povědá, že stav manželský je školou mravnosti. Tolik má, kdo do něho vstupuje, příčiny statečně se držeti, kolik žádat', aby ode spolutovariše svého, ano od jiných lidí ctěn a vážen byl. Nebo vážnosť světa má veliký vplyv také i na obcování spolutovariše. Čím více tě svět ctí, tím hrdější bude spolutovariš tvůj na tebe, a proti tomu, čím tě více cizí lidé sponevažují, tím méně úcty nalezneš před očima nejen spolutovariše, než i všeckých domácích vůbec.

Jestli pak žádnú podlost' nesmí spolutovariš při nás spatřiti, tím méně nějakú jeho se týkající nevěrnost' a zradu, nebo tím všecka důvěra navěky přestává. Kdo raz oklamal, ten se vždy bojí, že i jiný to učiní, a kdo byl oklamán, myslí, že může být' opět. Nevíme, čeho ten schopným jest, při kom sme už raz přetvařování zbadali. Povstale jednúc podezření ukazuje nám všecko ve světle zrady, činí nám všecko, slova i skutky, pochybným, působí chladnosť a odcizenost'. Zvláště podezření proti věrnosti manželské táhne za sebou ohromné následky. Tím se manželé stávají jeden druhému úplně cizími, sřežú se vespolek ustavičně, sprovázejí každý krok podezřením, vstupují sobě do svědomí, dělají sobě hanebné výčítky, které nevinné dítky, jejichž původ se stává nejistým, ku nevyslovné škodě, převčasné záhubě, slúchatí musejí. Není ve dne pokoje mezi nimi, není v noci. Všecky radosti z domu jejich prchnú, všecky pak hrůzy do něho se dostavují, tím více, že se lživí přátelé mezi srdce jejich kladú, zlostní dopovědači a klevetníci zle výslužní oheň vždy rozfukují. Pro vzájemné hanobení se přede světem hyne čest' rodiny, pro nesvornost' pak klesá hospodárstvo. Počátek potvárání se manželú z nevěrnosti je vždy konec manželského štěstí. Proto nech se vystříhají netoliko „skutků těla, které kdo činí, království Božího dědičové nebudú“ (Gal. 5, 19 – 21), než i všeckého, co podezření budí. Nech nevypuštějí z úst žádného dvojsmyslného slova, které by i jen myšlénku na nevěrnost' vzbuditi mohlo. Nech se nevydávají v důvěrné obcování se žádnou cizí osobou, zvláště se kterou se před manželstvem blíže znali, nebo tu podezření blízko.

Nechavše všecky cesty křivé, nech pokračují v povolání svém s neunavňou usilovnosťí a rozumnou schránlivostí. Každý at' činí svú povinnost', muž

nadobývá, žena ochraňuje a rozmnožuje. Žáden ať nemární společné jmění, nečiní nákladky, nimiž by se druhá stránka ukřivděnou cítila, než věrně záležitosti domu obstarává. Toto jest, co manželů i vtedy vzácnými jeden druhému činí, když už růže líc dávno oprchly. Toto působí lásku daleko mocnější a trvácejší, nežli všechny půvaby těla. Z tohoto plyne pěkné, svorné spolužití a pokojná, bezpečná starost'. Veselou myslí jde muž po svých venkovných prácech, když ví, že věrná manželka doma všechno dobře spořádá. S radostí končí žena mozné domovní práce, jestli je přesvědčena, že pečlivý manžel při jiných těžších předsevzetích svědomitě se truí. Vesele, s radostným citem scházejí se po dokončené denní úloze, aby spolu pokoje a občerstvení požívali, jeden druhému se vytížili, ve zdařilých dítkách se kochali. Každý působí ve svém okrese, co může, a hospodárstvo se vede zdařile. Tak jim plyne den za dnem, týden za týdnem, rok za rokem, ve prácech sice a v potu tváři, avšak při pokoji ducha a radostné mysli. Když mezitím přichází nezbadaně jeseň života, tuť požívají ovoce statečné své usilovnosti v pokoji, a očekávají jako patriarcha Jákob mezi dobře vychovanými dítkami hodinu svého odchodu.

Při bezúhonné statečnosti, věrnosti a usilovnosti dosahují manželé toho největšího štěstí, jakového podrobený neřestem člověk vůbec schopným jest, jestli při tom ozdobeni jsú ještě cnostěmi pokoj v manželství udržujícími, a obcují vespolek múdře.

II.

Když sobě manželé pořádným životem připravili cestu ku pokoji, musejí ho potom i udržovati skrze zdvořilost', otvorenost' proti sebe vespolek, a zavřenost' proti cizím.

Nech se nedomnívají, že sobě proti tomu všechno mohou dovoliti, s kým je svazek nerozlučný spojuje. Tolik chybí, aby důvěrný obchod manželský ku nešeternosti nějaké uprávnil, že ráději ještě útleji a zdvořileji mají zacházeti jeden s druhým, nežli s osobami cizími. Nebo těmto se ne tak lehko zpříkříme, jako s kým ustavičně bydlíme, kdo každú chybu při nás zbadá a břemeno její cítí. A či ten, jehož zřídka vídáme, větší má právo na laskavú pozornost' a dobotivú šeternost', jak osoba, která nám může dati každodenní štěstí, jestli i my jí takového přejeme? Musí-li ten, kdo s námi rozlúčiti se více nemůže, proti všeckým výbuchům neslušného hněvu býti necitedelným jako kamen? Úzké spojení manželské nevytvárá zdvořilost', ale ji činí nejvíce potřebnou. Právě proto, že jsme nerozlučně se spolutovarišem naším spojeni, musíme s ním zacházet' útle, nečiníce mu hned trpké výčítky, neškádlíce ho vždycky za viny, které by rád i sám ze života svého vymazal, neopakující pořád, co sme už raz pověděli, jakoby nás těšilo zacelující ránu vždy ku novému rozjatření přívázeti, nedělajíce nic skrze prchlivovst', než střežúce na příhodnú příležitost', kedy by se to, co nepřijemného pověděti musíme, s nejmenším dalo řeknúť uražením.

Právě proto, že „jedno s ním tělo jsme“ (1 Kor. 13, 7), máme mu nepatrné služby ochotně proukazovati, v nedůležitých věcech vděčně ustupovati, vždy novými důkazy lásku mu najevo dávat, radosti jeho všemožně rozmnožovati, nepříjemnosti pak umenšovati, aby viděl, že dobře s ním míníme. Pěkná slova, závazlivé služby, ochotná pozornost, ano i ty zevniterní, ve světě běžné znaky vzájemné activosti manželé nikdy nemají jeden druhému odepřeti, než sobě za pravidlo položiti, vždycky tak útle a pozorně vespolek obcovati, jako to činili před manželským spojením. Nebo jen to, co manželstvo spojilo, může ho i udržeti. Jen ty cnosti, nimiž se manželové ve stavě svobodném jeden druhému zalíbili, mohou učiniti, aby sobě i po sobáši vzácnými zůstali. Po sobáši nesmějí být opak toho, co byli před ním. Aby v ničem jeden druhému se nezpříkřili a nezhnusili, musejí se ještě i rúchem a čistotou porúčeti, odstraňující čím nejbedlivěji všecko, co budí oškřivost. Musejí zacházeti jeden s druhým tak, jakoby sobě ještě vždy cizími byli, a to hned od prvních týdnů spoluzití. Nebo jakový mrav u nich z počátku zobecněje, takový je obyčejně sprovází až do smrti. Sebedržení jejich v prvních týdnech a měsících stává se pravidlem pro všechny nastávající roky. Jahnáhle raz započnú surově jeden s druhým zacházeti, potom je celý život jejich jedna nepřetrhnutá řetěz surovostí. Ode štiplavých žertů, hrubých odpovědí, nepozornosti přichází se ku hněvu, zaťatému mlčení, trpkým výčitkám a odtud snad až i ku bitkám a katování.

Z ohledu vzájemné úcty mají manželé žiti tak, jakoby sobě věčně cizími zůstávali. Ale z ohledu obcování musejí býti nejvíce svojtí, a pokračovati s plnou ve všeckem otvořenosti tak, aby naskrze nic jeden přede druhým neukrývali. Nech nedělají žádných tajemství, nebo to bývá příčinou největších nepokojů. První věc, se kterou se ukrývají, zavírá v sebe smrt' společné důvěry a ničí ji navěky. Nech naskrze nic neutajují, ani skutečnou chybu a poklésku, nebo vtedy je už pozdě přiznati se, když ji náhoda odekryla. Kdo tají poklésku svú, zjevuje nedůvěru, kdo pak upřímně ji vyznává, ukazuje statečnost. Vyznáním jeho možno že se pohoří poněkud jiná stránka, ale tím více vážiti sobě bude jeho upřímnost' a důvěru. Pomyslí sobě, že to předce statečná, věrná duše, ve které lsti není. I když povstává v něčem podezření při manželech, nech pokračují při tom s úplnou otvořeností. Z nedostatku úpřímného vyslovení se, které snad nevhodná šeternost', pýcha, anebo jiné příčiny překazily, bylo už nejedno šťastné manželstvo v peklo proměněno. Nemůžeme to žádat', aby druhý vševědícím byl a všechny pohyby srdce našeho dokonale znal, ani o nás samých mysleti, že vždy pravdu vidíme, slova a skutky jiného právě vykládáme. Mohú se takové sběhnúť okolnosti, že všecko proti nám anebo druhému svědčí, byť bychom my aneb on vcele byli bezvinni. Pryč je vtedy pokoj náš, jestli jen na okamžení meškáme vysloviti se, když proti nám povstati může podezření, aneb od jiného se vši šeterností vysvětlení žádati, když nás nějaká pochybnost' trápí.

Semeno podezření roste v půdě (zemi) mlčelivosti vždy více. Často povstává z ničeho veliká mezi manželi nenávisť, jestli jeden přede druhým myšlenky své ukrývají, místo toho pak cizím lidem se sdůvěřují, co je v každé případnosti nebezpečno.

Manželé mají jen proti sebe vespolek být otevření a sdílní, proti každému pak jinému zatvoření a mlčeliví, aby nikdo okolo nich nebabíl. Bláznivost jest, o domácích svých záležitostech před celým světem bubnovati, před cizími lidmi na svého spolutovariše žalovati. Nebo či manželé nejsou jedno tělo? Či potupa jednoho není hanba druhého? Či osudy jejich nejsou spojeny nerozlučně? Šalejí se takoví manželé, kteří do jazyků jeden druhého dávají, nebo švihají v zaslepenosti samých sebe. Cože jim to prospěje, že někomu slovo spoluútrpnosti vynutějí, když tím dům svůj uvedu v potupu? Bláznivost je i to, léčení domovních nepokojů ode sprostředkování cizího očekávati. To obyčejně ještě rozmnožuje zlé, místo žeby ho umenšilo. Hrst vlastního rozumu platí více nežli kopa cizích rad a naučení. Kterí manželé sami nemají rozumu, těm ho nikdo nenaleje, kteří sobě sami pomoci neznají, těm sotva bude pomozeno. Blázní volají pro každou maličkost hned cizích soudců mezi sebe. Či chcete, aby cizí zvědavost a mudrlantstvo pokoj váš ustavičně rušily? Aby o tajemstvích vašich na cestách a ulicích jednáno bylo? Aby ste jako nazí stáli před nehanbnými diváky? Aby úskleba za každým krokem vašim řečtala? Proto „nelžete jedni na druhých, ale zložte hněv, a pokoj Boží vítězíš ve srdcích vašich, k němuž i povolání jste v jedno tělo“ (Kolos. 3, 8. 15) Kterí manželové chtějí pokoj domácí zachovati, tí nech sami mezi sebou všechny záležitosti porovnají, a tajemstva svá nezjevují nikomu. Ještě i otec a matka nech jim budú z ohledu tohoto cizí, ani oni nemají práva do svatyní manželské důvěry vekořit.

Štěstí dává manželstvo největší, ale múdrým toliko a statečným, kteří „jako vzali dar, tak vespolek tím sobě přísluhují jako dobří šafáři rozličné milosti Boží“ (1 Pet. 4, 10) „Pakli se vespolek kúsají a žerú, jedni ode druhých bývají zkaženi.“ (Gal. 5, 15) Jen kde se naozajná múdrosť a šlechtnosť ducha nachází, tam povstává ona blažená shoda, ono dokonalé přátelstvo, kterému se žádné jiné ve světě nevyrovná, tam je manželstvo pravý přístav pokoje a bezpečnosti pro osoby svatým jeho svazkem spojené. Nech bůří tam ven vichřice, aspoň při ohništi domovním nalezají poklidu. Nech je celý svět zaznává, aspoň oni se ctí a vážejí vespolek. Nech se jim zpronevěřují přátelé, aspoň oni věrnost neprolomnú zachovávají. Nech se neštěstí na nich hrne, oni se potěšují vespolek a pokoj Boží s nimi. **P r o s t i t e !**

Nábožné kázání,

zpracováno

k poručení památky

Pavla Josefa Šafaříka,

účedníka ve Slavětí, rytíře císař. Františka Josefa, kn. vrchního rady
pověřeného úřadu, c. k. vrchního rady na Krav. dvor. úřadu a království,
vrchního úřadu c. k. akademie nauk ve Vídni, kn. vrchního rady spo-
lečnosti, korespond. úřadu akademie nauk v Petrohradě, v Berlíně, v Bra-
chově, kn. vrchního rady pro nauky v Göttingu, latinský spól v. Mst.,
vrchního spól. v Petrohradě, spól. pro starostovství v Oděse, učední
spól. v Krakově, jednatel pro státním úřadem v Lodži, člen
císař. úřadu šafářů slav. v Praze, jednatel pro úřadu v Oděse, úřad-
ovní-statistické úřadu ministerstva vnějšku společen. pro hospodářství,
přírodní a zemědělské v Berlíně, spól. pro jednatelský úřad v
Záhřebě, latinský úřad v Petrohradě, učední v Charkově,
vrchní spól. v Dreyssu, vrchní úřad ministerstva vnějšku, vrchní, před-
sed. úřadu ministerstva vnějšku - ministerstva vnějšku ministerstva vnějšku
c. k. kn. vrchního úřadu v Praze, vrchního úřadu 18. Máje 1795 v
Koblenzově, pro. učed. v Berlíně, vrchního 25. Juna 1801 v Praze,

slavené dne 9. Julia 1861

v chrámě sv. ve Vídni.

od

Karel Kuzmány,

vrchního úřadu a vrchního úřadu c. k. kn. vrchního úřadu v Vídni.

Ve Vídni.

Drucken und Copirung bei der k. k. Hof- und Staatsdruckerei.

Karl Kuzmány
Karl Kuzmány

---

*Šafaříku, staň před námi obrazem
Slovanstva učitele*
Karol Kuzmány

*Milost pána Jezukrista a láska Boží a účastenství Ducha svatého budiž se
všechněmi námi. Amen.*

Nábožné, smutné shromáždění! Jako by nebylo dost toho břemene, které nese-
me, těch nesnadností, které přemáhati hledíme, toho protivenství, které sná-
šíme, těch křivd, které trpíme, toho nesmírného boje, který vésti musíme kaž-
dodenně s tím „knížetem tohoto světa“ pravdy nepravdivé, práva nepravého,
zákona protizákonního. Ještě i ten „poslední nepřítel“ smrt zuří proti nám a
vychvacuje nám nejvýtečnější muže naše jednoho po druhém. Sotva, že od-
zněla pověst o nenadálém skonání onoho proroka Slovanstva tam na východě
Chomiakova, i hned jakoby ozvěnou zalkala Praha nad smrtí pěstouna Slovanů,
Hanky. Ještě neutichlo kvílení nad usnutím Lelevela tam na západě, a opět vylil
den 26. minulého měsíce číši zármutku na dva světy Slovanů, i zaslzilo každé
oko, které tělesně anebo duchovně na rtech P. J. Šafaříka viselo. Ještě není
deset let, co sem 22. febr. 1852 z tohoto místa mluvil k posvěcení národnosti
ve cti zásluh onoho křísitele slovanské národnosti, Jana Kollára, a opět mám
se vám propůjčiti k výrazu cti svaté památky P. J. Šafaříka, Slovanstva učitele.
Ó, že bych raději s vámi seděl a lkal a toužil za potěšením ze rtů jiných. Nebo
ač vím, že my všickni upřímně vážíme si a ctíme památku těchto mužů neoby-
čejných, předce však osud jejich poněkud více doráží na mne než na mnohé z
vás. Byliť zrozeni tam kdež i já, vychováni tam kdež i já, pracovali tam kdež i
já, zanechali vlast rodnou rovně jakož i já. Ó, by ste znali ty bolesti, které teď
svírají srdcem mým, an hledím na to rodiště naše i los jeho, a vymluvili by
ste, že se stavím do řadu těchto mužů slavných. Nebo nečiním to, jako bych se
měl za rovného jim, ale že jsem následovníkem jejich a společníkem ne slávy
než neřestí jejich. Želeplný pozhnal jsem tehdaž památce J. Kollára, želeplný
propůjčuji se nyní k důkazu cti P. Jos. Šafaříka, ač ne bez příčiny se obávám, že
nezodpovím očekávání vašemu, aniž dám citům vašim vážnosti, cti a vděčnosti
přiměřeného výrazu. Viděl sem tu slávu cti, v které žil on mezi vámi, hledím na
tu čest ušlechtilou, kterou přinášíte nyní památce jeho, patřím na tu vděčnost,
která se nyní spanile jeví na tvářích vašich, že byl hrdinou vítězným za vás,
ne v bojech krvežíznivých, ale v bojech duchaplodných, výbojcem pro vás

ne krajin a zemí, ale pravdy a světla, štědrým dárcem jmění ne pomíjejícího a marného, kteréž by se mohlo i zmrhati anebo k zlému obrátiti, ale stálého a svatého, které ani zmrhati se nemůže ani k zlému obrátiti, nebo pravda jest oheň, jenž spálí toho, kdož by ji chtěl užiti k zlému, ale svítí tomu, kdo ní chce činiti dobré. Kterakže té cti a vážnosti i srdečné vděčnosti dát slušného výrazu. Ano, kterakže jen slušně vypočítat nepočtené, ocenit neocenitelné jeho zásluhy pro vše Slovanstvo! Jaté vedl vězně bludu a neznámosti, pochybnosti a lži, i posadil se na trůn mocnáře říše duchů umění od Tichého moře do Baltu, od Baltu do Bosforu a stal se svatým národnosti slovanské. Dotekl se hrobů dávno zašlých věků a stály zázrakem před oči naše celá pokolení praotců našich, přivolał dávno zašlému dni, a ten rozlil velebné světlo své po obloze nebe slovanského. Nebude země slovanské, v níž by se nepoctila památka tvá učiteli náš, Šafaříku. Pokud stane chrámu národnosti slovanské, bude se v něm zpívati chvála tvá. Nebude prociťlého Slovana, před nímž by nestála osobnost tvá Slovanstva učitelem. I napojíš duše šlechtné velebností povahy tvé. Zastkvěj se tedy i před námi v kráse své, duchu oslávený, aby se před očima našima naplnilo slovo proroka Daniele (12, 3): „Ti, kteří jiné vyučují, stkví se budou jako blesk oblohy.“

Šafaříku, staň před námi obrazem Slovanstva učitele.

I. Patříte, první blesk slávy jeho, v níž se důstojnost učitelství jeho stkví na obloze naší, jest bázeň boží v čisté srdce šlechtnosti. Šafařík bázní boží proniknut jsa přidržel se veskrz mravnosti přísné v učení svém, svědomitě hledal i učil pravdu a sám obcoval v Duchu svatém. Aneb kdo, kde, kdy čítal v spisích jeho, slyšel z úst jeho, viděl na skutcích jeho, co by nebylo důkazem zakořenělé se v něm hluboké bázně boží? Celá ducha jeho povaha, všecko jeho smýšlení, každé slovo jeho nosilo na sobě pečeť svědomitosti, přísnosti, mírné rozvahy a krotké tichosti. Nebylo u něho a vůkol něho slychu lehkomyšlnosti, neznabožství, rozpustilosti západu; prost byl vysokomyšlnosti a vši náruživosti. Nehledal ničeho než pravdy a neučil nic než pravdu, o níž byl přesvědčen. Netoužil po chloubě učenosti, ale raději mírnil domnění přehnaná o sobě, a to činil ne v pokrytství sobělibého chvastounstva, nýbrž z upřímné žádosti nezdat se více, než byl v skutku, znaje i toho bludu marnost a škodné následky. Nemohl-li kdy v čem doskoumati se pravdy, netajil to, ale vyznal a nikdy nevymýšlel ničeho způsobem některých marnomyšlných drzáčků literárních. Umění nebylo jemu továrem k zisku, učenost nebyla jemu řemeslem k úřadu, ke cti. Zplozen otcem nábožným kazatelem slova božího a ztrávil dětinský věk na loně čisté a nenarušené přírody brzy nabral se v upřímnosti duchem slova božího, a ten duch vnikna v duši jeho rozvil ji k bázní boží, k šlechtnému smýšlení až v tu slávu, že se stal Slovanstva učitelem.

Ne žeby kázati měl víru Slovanstva učitel ze svého úřadu. Jsou jiní

k tomu. Učitelství Slovanstva není úřad, k němuž by se někdo za čest anebo peníze přizvati mohl; aniž se kdo státi může Slovanstva učitelem v rozmaru libovůle své. K velebné důstojnosti této vybírá z mnoha tisíců mužů některé sám Bůh, a ten ještě nikdy nevybral pro Slovanstvo, aniž, tak myslím, nevybere nikdy muže bez víry a šlechetnosti, leč by snad Bůh sám kdy chtěl zahladiti národ náš, a to stalo by se jen tehdáž, když by Slovanství samo opustilo bázeň boží a čest šlechetného života, aby obdrželo bezbožné učitele a vůdce slepé i šlo k svému zahynutí. Národ náš ale posavád stojí v bázni boží a ve cti spravedlnosti a Bůh jej chrání v tom. Koho mu chce ustanoviti za učitele, toho posílá nejprve do třikrát i šestkráté dvanácti škol zkoušení i pokoušení a jen když na více než čtyřicetileté poušti života pokušiteli tomu ďáblu říkajícimu: „Všecko toto tobě dám, pakliže padna budeš mi se klaněti“ zmužile odolá, tehdáž pošle anjely své k němu, aby mu sloužili. Důstojenství učitele Slovanstva nedává se diplomem v plnomocenství napřed, ale přiznává se náhrobním kamenem ve vděk za celý život.

Nechceme, nechceme tu západní vzdělanost v pustotě nevěry a v pu-
chu nešlechetnosti. Nechceme ty domy zevnitř zbilené a uvnitř plné porušení
a smradu. Nechceme ani anglického pochybárstva vrtohlavého, ani francouz-
ského neznabožstva mudrlantského, ani německého rozumkárstva bublinko-
vého. Chceme učitele věřící, plné bázně boží. Nechceme ani surové brutality
žraloků, ani oplzlé zhýralosti babylonců, ani nepřejného lakomstva, ani vyso-
komyslného chvastounstva, ani zuřivé ztřeštěnosti. Chceme učitele šlechetné,
plné mírnosti, pokory a tichosti. Kdyby kdo v drzosti své počal v sobě nesmysl,
státi se učitelem Slovanstva k neznabožstvu a podlosti, zmizelo by před ním
Slovanstvo jako mhla, a on stavěl by paláce své převrácenosti ve vzduchu. Jej
by národy naše neslyšeli, slyšíce nerozuměli mu, porozumíme mu odvrátili by
se od něho s ošklivostí. První a životný ráz národnosti slovanské jest bohoboj-
nost a čistota srdce, tím označil Bůh národnost naši jako znamením kříže sva-
tého a ohradil ji jako cheruby, dav ji v tom závdavek velikého zaslíbení veliké
budoucnosti. Pohledniete na východ a na juh, zdaž co jiného spasilo Slovanstvo
tam od Tatarů, zde od Turků. Pohledniete na končiny Slovanstva, zdaž tam ne-
září kříž s nápisem: „V tom znamení zvítězíš!“

A víra srdečná, upřímná, není stranická, různivá, ale mírná, krotká, mi-
lostná. Jí nejsou ani na hoře Sionu ani na hoře Giarizim odbývající se obřady
výlučným znamením bázně boží. Šafařík jsa evanjelíkem pracoval tam u pra-
voslavných křesťanů na jihu, tam u katolických křesťanů v Praze, aniž kdy,
kdo, kde obvinil ho z nesnášlivosti a ze stranění se. Ne žeby mu vše za jedno
bylo, ale že ve všem hleděl a patřil na to jedno, čeho potřebí jest vedle slov
našeho Spasitele u Lukáše (10, 42): milovati jej a přidržet se slova jeho. A po-
něvadž znal, že to jiné všecko jest naše vedle slov apoštola (1. Kor. 3, 22 – 23):

„Bud' Pavel, bud' Apollo, bud' Petr – všechno jest vaše. Vy pak ste Kristovi a Kristus Boží.“

Ó, rozmáhej se v Slovanství vroucí, živá víra, pokorná bázeň boží, šlechtné smýšlení, spravedlnost svědomí před Bohem a v obcování mezi lidmi. Nebud' ani různic, ani nesnášlivosti, ani přechvatů, ani střetností, nebo těmi věcmi páli se život jako ohněm. Ale nebud' ani nevěry a neznabožství, které věci jsou smrtí životu. Rozmáhej se šlechtnost a čistota srdce, nebo nešlechtností zemírá člověk v člověku. Kdo život učí, život sdílí, nemůže to než šlechtností v smýšlení a spravedlivostí v obcování. Učitelství Slovanstva jest obět' celého života, obět' čistá, svatá v bázni boží a šlechtnosti. V té oběti hořel i shořel Šafařík náš, v té slávě stkvěje se on co Slovanstva učitel před námi jako blesk oblohy. Přineslť život svůj v obět' lásky všech kmenů.

II. Proto druhá známka důstojenství obrazu Šafaříka, Slovanstva učitele, jest, že miloval všechny kmeny slovanské stejnou láskou a pomáhal jim k osvětě a k vzdělanosti, by tím oživeni jsouce tvořili si život ve vzájemné lásce. Nenárodní humanismus je nic. Kdo nepečuje o domácí své, o tom sám apoštol praví, že horší jest nežli pohan (1 Tim. 5, 8). Není možné, aby kdo miloval člověčenstvo a nemiloval národ svůj. Křesťanství nenarušuje, ale posvěcuje zákony boží nám přistožené. V desatero božích přikázání stojí na čele všech povinností k bližním to přikázání: „Cti otce svého i matku svou.“ A to přikázání má ono veliké zaslíbení, abys byl dlouhověkým na zemi. Co, není-li v tom zákonu zavřena povinnost k rodině, k rodu, k národu. A to ne jen k národu tuto, než i k národu tam, ne jen k části některé, ale k celku. Zdaž nevyznal apoštol (Řím. 10, 1), že měl zvláštní lásku a příchyllost k národu svému nad jiné, ba sám náš Spasitel miloval přede všemi národ svůj (Mat. 10, 16; 15, 24; Luk. 7, 5; 19, 41). Mámt' za to, že láska Šafaříkova ke všem kmenům slovanským jest druhým pruhem slávy jeho, v níž se stkví před námi jako blesk oblohy. Kterakže by jinaké stal se byl Slovanstva učitelem? Proud jeho lásky národní neměl žádných hranic na kmenech a nářečích; vzájemnost lásky všech Slovanů nebyla jemu přeludem a fantasmem. Na to rouhání se Slovanstvu položil duch Šafaříkův pečeť odsouzení co na bratrovraždu.

Všech nás, všech kmenů slovanských jediná jest nejhlubší národní moc života Slovanství, v něm máme všickni společného nám ducha života. Jsme, co do jazyka, jednoho těla rozliční údové. Kterakže domnívati se může noha pravá, že jí to nic neuškodí, buď by se zlomila levá noha? Kterakže mohlo by se domnívati oko levé, že mu to nic neuškodí, buď by se vylouplo pravé oko? Jsme, co do jazyka, jednoho stromu rozličné ratolesti. Kdo se domnívá, že mu to nic neuškodí, byť vuschla ratolest ta neb ona, když zůstane jen v celosti ratolest na níž on visí, ten odvisne na ní jako Absolon. Kdo se domnívá, že bez milování všech kmenů ohraničiv se jen na kmen svůj může pracovati prospěš-

ně na zdaru jeho slovanském, toť jest pošlým a podlým bludařem po cestách tmy zašlých věků plných pohrom, meziúsobí, bratrovraždy. Ne jako by každé odvětví velikého pohoří slovanského nemělo míti své háje, role, štěpnice a jich pěstovately. Ba takt' býti musí. Nemají ani nemohou všickni všudy a u všem pracovati, víc by sobě tak škodili, nežli prospěli. Ale všickni Slované všech kmenů žijeme co do národnosti na jednom chlebě a tent' společný chléb náš jest Slovanství. Na rozvin bratra nic nedbát, ano snad pomáhat vrahům cizím k plenu domu jeho v naději na díl kořisti, to jest bratrovražednický hřích zaplavivší některé kmeny naše potopou, požárem, rummy. Vzájemnosti nám velice jest zapotřebí co do Slovanstva, v ní máme bezpečnost všeho, bez ní utratíme i to, co máme. Jako kámen odervaný od skály vrchu svého spouští se dolu, běží a rozráží se, rozdrobí se a obrátí se v prach, tak zpuštění se vzájemnosti národní jest odpadlictví. Zvláští se, zfrancouzští se, ztataří se, zturčí se; stane se nejlitějším vrahem matky své Sloveny a vysype se, jako dí učitel náš Šafařík, dokazuje to v Historii, vysype se naň malomocenství z cizoložstva toho proti krve. Kdeže zůstane krása růže, když její některé listy se vyrvou. Proto žít nám náleží ve vzájemnosti národní jako zrnům v jednom klasu. Kdyby i některý kmen cele sám a sám a jen pro sebe být mohl pro jiné příčiny, pro tu jednu nemůže, žeby vývin jeho národní neomylně v jednostrannosti zakrnutí musel. A toť jest k svrchované nemravnosti onoho malomocenství ještě se přidávající mrzké věru a hnusné zopíčení. Jazyk, rozum, celý duch a vše smýšlení zkazí se následkem malomocenství toho. Podlost, máš hospodu i hospodáře na takovém národu.

Náš učitel Šafařík jsa Slovenem zrozeným v Tatrách podobně jako Kollár, podobně jako Dobrovský miloval všechny kmeny a stal se učitelem a nesmírným dobrodincem Slovanstva. Mocí osláveného jeho ducha kladu do svědomí každého procitlého národovce Slovanů svatou povinnost vzájemnosti, kladu nenávist a ošklivost v srdce jeho ke vši nevšímavosti jiných kmenů, drzosti mezikmenové, potupování a nepřátelství, aby hořela slova plamenná v srdcích Slovanů, kteráž jim přivolávali křísitelé jich Kollár a Chomiakov.

Aneb dá se snad kdo přelstít, oklamat, zastrašit marným strachem z osočování toho neb onoho, jako by milování toho neb jiného kmene pocházelo nebo vedlo z toužby a k toužbě zúčastniti se politického jeho života. Nu, arcí, hlásající lásku k Bulharům, my chceme státi se poddanými tureckými! Kdože teď zlekne se více prostopášného toho obviňování, že my hlásající vzájemnost pracujeme na podvrácení stávajících mocnářství. Já ale díím vědomým těmto aneb nevědomým převrácencům, že právě toto jedovaté obviňování ještě nejspíše mohlo by otrávit čistou národnost směrem jich převrácenosti – byť to možné bylo. Chvála Bohu, to u nás, to v národu našem není možné. Jiný jest v ohledu tom svět Slovanstva od světa západu. Nemouťte nám národnost s vaší demagogiou, nás v té mutné vodě neulovíte; neníť nám zůstatí v ní ani

na okamžení. Národnost jest nám svět sám pro sebe i pro všech i pro vše, nad všeckými rozličnostmi života časného. Dejte nám s tím pohanstvím pokoj, jako by všecky věci patřily k státu a čelily k státu. Tak obviňovali pohanští Římané křesťany prvních věků a jímali je a trýznili je a mučili je a vraždili je. Podobně dalo se, i děje se, a bude se díti ještě za čas od pohanských nenávisníků našich, ani nakreslují sobě terče rozličných provinění a přivěšujíce je listivě na prsa mužů našich spravedlivých střílejí po nich střelami kalenými, a když mučedlníky ty usmrtí, říkají před Europou: „My nestřileli sme do mužů těch nevinných a jen do hříchů těch nepravostí na terčech těch.“ Když Šafařík vydal svůj Národopis slovanský, co snadže v jeho hlavě stálo uskutečnění jakéhosi carstva všeslovanského. Ale měli by ste byli slyšet tak jako já ty nejhnusnější kletby, lži, pomluvy, osočování a divoké surovosti, které sršely proti němu v politických shromážděních. Dbal on na to? Dal se tím odstrašiti? Ne, a to sice pro čistotu svého svědomí.

III. Šafařík byl vždy a ve všem věrně poslušný zákonům krajinským, a toť jest třetí duha blesku slávy jeho co Slovanstva učitele. – Ošklivost zmocní se ducha upřímného nad tím výjevem, že lidé zlí a listiví osočující národnost Slovanstva ze zrady spolu a najednou osočují ji z otroctva a choulostivosti. Tam to činí proto, že ustrašením chtěli by nás přivést k odnárodnění se. Toto činí, aby nás rozdráždili k pomáhání jim v prostopášnosti jejich, aby sme jim byli po vůli v úmyslech jejich politických převratů. Ale ona matež převratů, ona nervová zimnice západu, ono nepřestajné zemětřesení pod národy cizé jest slovanskému světu, poněvadž jest nešlechtnost a bezbožnost. Daremně vyhlašují převrat za zdroj i základ i slávu svobody, za důkaz vzdělanosti i dospělosti i zralosti. My máme to za prostopášnost lehkomyšlné bezbožnosti. Netknete se nás tím a nesvedete nás. Vy proto doufáte v sebe, že ste zoufali na Bohu. Drží-li Vás zimnice, léčte se. Nám zdravým lék ten by jedem byl. Že Slovanstvo není otrockého smýšlení, že hájí právo své a bojujíc proti bezpráví mečem slova domáhá se pravdy pravdivé a práva pravého a svobody všem národům rovné, toho dokazuje každý den. Tak jest nesmírná prostopášnost nepřátel našich těchto, že právě oným osočováním nás z otroctva a z choulostivosti chtějí nás pozbavit oné svobody, za kterou bojujeme, právě tím vábením nás k jejich boji za svobodu chtějí nás okovat v pouta otroctva jejich. Jen podivuhodná tvrdost smýšlení Slovanstva odráží tyto útoky odbojnické a nedá se nijak ztrhnout poslušnosti zákonů krajinských. Samozvanství jest a zůstane Slovanstvu samovraždou. Víť ono, žeby ním zničilo v sobě bázeň boží, nejhlubší základ všeho trvanlivého štěstí i tělesného i duchovního.

Opravdová svoboda rovně jako i národnost nemá-li býti národům k zahynutí, musí být posvěcena v bázeň boží, musí být výtok srdečného, tichého, pokorného srdce a ne kořist dosažena ctilakomstvím, ne loupež nadobudnuta

bojem panstvažádosti. Svoboda jest jako víra a náboženství, když kde jest, dá se ubezpečit zákony. Když jí kde není, samými zákony ji nestvoříš, a to proč? Proto, že její zárodek i základ i život jest spravedlnost. Svoboda bez spravedlnosti jest svobodnictví, jest svod a klam a tyranství, slovem jest zákon bezzákonný, jest zvole bez volnosti, ač mnoho jest vůle. Proto tak mnozí hrdinové převratů a matežnické svobody byli a jsou a budou nejlítější potlačitelé, svůdci a škůdci a mučitelé národů. Nešťastný národ, který se jim vrhl v náručí, tomu přivolal bych s prorokem Izaiášem (3, 12): „O lide můj, lide můj, kteří tebe vodí, svodí tě.“ Svoboda jest to, aby byly zákony zemské spravedlivé, a ne aby mohly býti nespravedlivé, pak aby živ býti mohl národ podle zákonů těch spravedlivých a ne proti nim. Svoboda svědomí není svoboda k nesvědomitosti. Svoboda občanská není svoboda žít bez obce. Zvnitř, zvnitř národů vzrůstá jim svoboda a nelze jim přilepiti ji zevnitř. Jaková studnice, taková voda. Kterakže mohou zákony býti spravedlivé, pokud zákonodárci nejsou spravedliví, kterakže může zjednati se poslušnost zákonům spravedlivým, pokud neposlušné svobodnictví hospodaří? Ovšem mohou se napsat zákony spravedlivé a ohradit se trestem. Ale pokud dohlédači a správcové nebudou spravedliví, oni sami převrátí, přelstí, obejdou spravedlnosti přísluhování skrze lest a podvod a klam. Pokud ti, v jejichž životě má žít zákon spravedlivý, budou nešlechtníci, dotud budou míti, jako apoštol praví (1 Petra 2, 16): „svobodu za zástěru zlosti své,“ a tak se stane svoboda otroctvím, jako se stává i ta nejsvětější modlitba: „Chléb náš vezdejší dej nám dnes“ hříchem v ústech zloděje.

Dost se trápil již nad tím světem, kterak by zevnitřně dát a ubezpečit svobodu. Ale všechny ty způsoby mohou jen tam dopomoci, kde jest uvnitř v lidech spravedlnost. Žádalo se veřejnosti správy, soudu, ochrany a veřejnost nešlechtníků stala se veřejnou nešlechtností. Žádalo se zákonodárství, správa podle většiny a většina loupežníků stala se většinou loupežnictva. Rozum bez srdce, srdce bez svědomí, svědomí bez bázně boží, bázeň boží bez víry, víra bez Krista, nikdy, nikdy nevynaleznou léku proti neduhům těmto, a nedají národům spravedlnosti a pořádku, bezpečnosti a pokoje a jen toto vše spolu jest svoboda. Jen v čisté nádobě může zachován býti nápoj čistý, jen skrze čisté sklo může svítiti čisté světlo. Posvět srdce, dojdeš moudrosti, žádnou moudrostí srdce neposvětiš. Nejprve přišel zákon Mojžišův, potom přišla milost v Kristu Ježíši. Kdože tedy dovede toho, dát národu svobody? Jen duch národu, národnost upřímně věřícího národu a majícího v té víře svázané svědomí skrze svatost bázně boží, a v tom svědomí srdce posvěcené šlechtností, a v tom srdci rozum osvěcený pravdou, jen ten duch národa, ta národnost dovede toho. A když toho ducha není, cože teház? Tehda usilovati se všemožně o vzdělání a zrůst toho ducha a míti se trpělivě. Celé století nemůže napraviti to, co jeden rok netrpělivých převratů a prostopášného odbojnictva pokazí. Těžké jest to a

nesnesitelné, kdože může být toho smýšlení? Tak podobně řekli mnozí slyšící slovo Kristovo podle Jana (6, 60) a odešli od něho a nechodili více s ním. On ale zeptal se těch dvanácti: „Zdaliž i vy chcete odjít?“ – Ne, nemyslím, že by jediného bylo mezi námi, který by odešel a ztrhl se poslušnosti zákonů krajinských, jestliže a protože nejsou vedle vůle jeho, buď sebe spravedlivější. I trpělivost jest cnost, i utrpení jest zásluha, i mučednická koruna jest sláva vy koruna. Ne jako by trpělivost ona měla být nečinná a utrpení to otupělé. Patříme na obraz našeho zesnulého učitele. Ani hrozba, ani sliby, ani lest, ani úchvat horlivosti, ani netrpělivost, ani mnohá utrpení nesvedly a neztrhly jej k neposlušnosti krajinských zákonů, ač ne vše byly po vůli jeho. Těžké jest to někdy a nesmírně těžké, když se horkost v srdci rozleje nad tím, že v správě tohoto světa jest málo moudrosti, ale mnoho nešlechetnosti. Těžké jest to, ale přemožné. Čím že přemůžeme ho? Tím, čím ho přemohl náš učitel.

IV. Šafařík doufal v zaslíbení zdaru své úlohy a přemáhal i přemohl všechny nesnadnosti. I my se tímto bleskem slávy našeho učitele zmužíme a rozjaříme v úloze své. O, Hospodine, jak velebně dostal náš učitel této výmince, způsoblosti a předmětu důstojenství svého! Kdože by kdy byl pomyslel, že ze syna chudého evangelického kazatele ve vesnici chatrné a neznámé vyroste jedinou silou ducha svého a pevností vůle své v muže, jehož jméno se roznese po dvou částkách země a vděčně ctěným zůstane od pokolení do pokolení sedemdesátémilionového národa; že stane se Šafařík Slovanstva šafařem, že z út jeho potekou řeky života dávno zašlých světů, řeky, které téci mají pozdními věky, aby se plavily po nich příjducí pokolení Slovanů, aby kupčili vespolek mezi sebou i obohacovali se, odkrývali nové pevniny a divy jejich. Ale nedošel toho bez tvrdého doufání v zdar úlohy své, v němž i přemáhal nesmírné nesnadnosti. On neřikal: „Vidím, že nemohu pravdy té neb jiné se doskoumat; nechám tak, a složím ruce v lůno nečinnosti.“ Výslovně říkával on: „Ne dosažení pravdy ve všem a všudy, ale hledání pravdy ve všem a všudy jest má úloha.“ Raději chtěl míti práci bez konečného cíle než cíl konečný bez práce. Vypočítat všechny boje, které bojovati, bídy, které snášeti, protiventství, která trpěti, pronásledování, která vydržeti, práce, které konati musel, ani možné není, aniž, byť možné bylo, jest zapotřebí. Dost budiž na tom osvědčení, že málokdo jest v shromáždění tomto, jenž by i jen pochopiti mohl, co to jest být v Uhrách slovanským národovcem a právě tam vzdělati se v Slovanstva učitele. Dvěma, třemi slovy mohl bych nakresliti vám obraz hrůzy a úžasu plný. Žel a stud mi toho nedovolují a sám nechci skormoutiti nynější svaté city vaše.

Těžká, věru těžká jest úloha Slovanstva na všech stranách nevynímaje ani jednu. Nesmírně pracuje svět slovanský k velikému přeporození člověčenstva v loně svém. Ještě nesvitá – ač se mnohým zdá, že již zoru znamenají –, ale nejhustější tma snad již prošla, půlnoc se provalila. Poznat to po souhvězdích,

kteráž vycházejí. Když se ona zjevila na obloze národů, vždy ještě posavad na to následoval den pro ty národy. Není možné jinak. Po takových prorocích, po takových učitelích zahoří i úsvit náš. Přijdeš, přijdeš někdy i ty dni slavný a veliký, vzejde i tvé slunce a zaleje se svět světlem nevidaným v nové oslavě vši vzdělanosti a hořeti bude slunce to dlouho, dlouho na obloze Slovanstva, až i ono vykoná svou úlohu, když se osvíti země pravdou pravdivou, utvrdí právem pravým a ve svobodné svobodě bude i bezpečná bezpečnost i mír smířený. Vstanou nové divy před oči člověčenstva a stane svět nový. Když Bůh dal synu evanjelického kazatele vesnice chatrné a neznámé státi se učitelem tolikého národa, čože dá on někdy tomuže národu? Doufejmež.

Nemluvím však to, nejmilejší, k tomu, aby sme se nabrali vysokomyšlností aneb chvastavou sobělibostí aneb drzostí aneb lehkomyšlným spoléháním se na svou sílu. Ne, neslýchanou prací, pilností, trpělivostí a nade všecko zapřením sebe samého přemáhal i přemohl učitel náš nesnadnosti úlohy své. Nepřemůže nesmírné, nesmírné, pravím, překážky úlohy své i národ náš bez sebezapření, bez pokory, bez tvrdosti, bez nejpilnější práce v nezlomném doufání, v poslušnosti zákonů, čistou vzájemností všech kmenů a v bázni boží upřímné svatou šlechtností. Pomáhej nám k tomu sám Bůh otec, syn i duch svatý. I buď obraz učitele našeho Šafaříka svítiti bleskem oblohy v duchu našem a buď v životě národa požehnána památka jeho, dokud stane slovanského světa. Amen.

Slovo Páně

zůstává na věky.

Řeč,

kteří k jubilejní památce před stoletím postaveného již
druhého chrámu církve ev. a. v. Krajského v neděli
XVIII. po Sv. Trojici r. 1884 dne 12. října v tomto
chrámně povědě

Dr. th. J. M. L. HURBAN,

— příkazník Hlohovský.

Na žádost staru Krajského uz. světle rydmi.

V RUŽOMBERKU.

Tlačou knihtlačiárny Karla Salva.

1890.

Slovo Páně zůstává navěky

Jozef Miloslav Hurban

Milost Pána našeho Ježíše Krista, láska Boží a účastenství Ducha Svatého buď a zůstavej se všechněmi vámi. Amen.

Bohu milá církvi krajňanská! Bohatě tekou dnes na Sionu tvém pramenové vod izraelských, ješto hodně, evanjelicky světiš milostivé leto stoletého trvání tohoto svého stánku Božího! A ještě vystupuji i já před oltář svatyně této, abych mluvil k tobě o dějinách tvých. Jistě mnohé tu udalosti musely se sběhnouti dřívě, než přítomné pokolení tvé mohlo přijíti k této jubilejní slavnosti, k tomuto letu milostivému dějin tvých církevních. Nebo – však nemůže to krátké jedno století, které dnes končí se od tehdaž, jak zdi chrámu tohoto posvěcený a službě Boha Trůjjediného oddaný byly, slouti historií tvou, ó Krajné! Sbor převelebný, přepamátňý krajňanský zajistě nepadl z nebe roku 1784. Tu v Krajném byl, dějstvoval, bojoval, dějiny své vlastní tvořil sloutňý sbor i před rokem tím! Vždyť nacházíme v zápiskách církevních poznamenáno, že již léta 1612, tedy 172 léty před založením tohoto druhého chrámu, a tak tedy již dnes před 272 roky byl květl, jednal zde sbor evanjelický, který kanonicky byl vizitován skrze superintendenta Izáka Abrahamoviče Hrochotského. Tolikéž čteme v matrice ordinovaných skrze superintendenta Mikuláše Fidicinis ze dne 27. června roku 1623, že téhož dne a roku za kněze krajňanského vysvěcen byl Andrej Slatinský (A. Salatinus). Než ani tu nezačíná se tvého rytěřování duchovního historie. Nebo již vtedy stával onen výmluvňý svědek zdejšího života evanjelického, pomník vážňý dějů minulých, tá věže totiž u chrámu teď katolickým jmenovaného, ukazující podobu svojí na věk a ducha jiných nauk, než jsou nauky římské. Hlásá nám zjevně chrám ten pustý, že byl, dějstvoval a květl v Krajném sbor, čistým slovem Páně se živivší, řidivší a posvěcovavší. Čtěje tedy o dějinách tvých, ó, Krajné, zevrubně mluvit, musil bych otevřít veliku knihu starobylých pověstí a podání, musil bych citovati svědků živých i mrtvých, starých lidí i staré listiny a to by nás daleko i delšího času vyžadovalo a mimo to, přišlo by na této cestě více mluvit o lidech a věcech lidských, kdežto kazatel Božího Slova povolán jest Slovu Páně dávat přednost vždy a všudy. Lidské věci s lidmi pomíjí a jen Slovo Páně zůstává navěky. I já tedy při historických rozpomínkách, vztahujících se ku slavnosti vaší dnešní jubilejní, kázati budu vám o veliké moci Slova Božího, jakou se ono v dějinách národů projevuje a vyznačuje. Chci se tímto způsobem stát pomocníkem i spoluúčastníkem vaší radosti jubilejní.

Za základ svého rozmyšlování vyvolil jsem sobě text následující:

„Poněvadž duše své očistili ste poslušenstvím pravdy skrze Ducha k milování neošemetnému bratrstva, z čistého (tedy) srdce jedni druhé milujte snázně. Znovuzrozeni jsouce ne z porušitelného semene, ale z neporušitelného, totiž skrze Slovo Boží živé a zůstávající navěky. Nebo všeliké tělo (jest) jako tráva a všeliká sláva člověka jako květ trávy; usvadla tráva a květ její spadl. Ale Slovo Páně zůstává navěky. Totoť pak jest to Slovo, kteréž zvěstováno jest vám.“ (1. Petra 1, 22 – 25) Vedením tedy tohoto svatého textu, kázati budu:

O Slovo Božím, zůstávajícím navěky

A tu již budeme považovati předně to Slovo Páně bez ohledu na děje světa, potom to samé Slovo v dějinách národů a naposled toto jisté Slovo v dějech církve této krajňanské.

I.

Svatý Peter mluví zde ku křesťanům bez ohledu na národy, z kterých posílá aneb na děje, které snad jeden každý z nich za sebou měl, že tí z nich, kteří skrze Krista uvěřili v Boha, „**očistili duše své poslušenstvím pravdy skrze Ducha Svatého k milování neošemetnému bratrstva.**“ Jakoby řekl: Vy křesťané jste skrze víru zavázali se k čistotě duší svých a k neošemetné, opravdové lásce ku bratrstvu, t. j. ku všechněm těm, kteříž s vámi tuže víru drží a vyznávají a k tomuto blahoslavenému stavu vašeho křesťanství přišli ste prostřednictvím Slova Božího. Mnoho otázek tu povstati může a hned se táže pochybovatel: „Nuž a či všickni křesťané takto očistili duše své, či tí, k nimž Petr psal, či my k nimž toto Slovo Páně pořád zní, zbavili sme se těch nečistot toho starého Adama? Či tedy očišťuje vpravdě to slovo od hřichu? Nechci tuto otázku, ani ty mnohé možné odpovědě zpytovat, jelikož můj text jí také nezpytuje, ale vidím před očima toho mládence z Evanjelium svatého Matouše (19, 22) státi smutného, nebo rád by byl chodil s Kristem Pánem, ale když slyšel, že musí nejprve všechno chudým rozdat' – a byl bohatý velice – a potom přijíti a následovati Ježíše, tedy „odšel smuten jsa“. Toť obraz jednoho dílu křesťanstva! Svatý Petr bez ohledu na skutky a děje lidské prose zvěstuje nám Slovo Páně, které zůstává navěky a zůstává to samé uprostřed všech světa okolností a obстоjatelství. Svatý Petr učí, že základ a podmínka neošemetného milování bratrstva jest čistota duše a čistotu tuto plodí Duch ten shůry jdoucí a naklonující nás k poslušenství a přijímání pravdy té, že vykoupení sme né porušitelnými věcmi, stříbrem neb zlatem, z marného svého obcování, ale drahou krví, jakožto beránka nevinného a nepoškvrněného Krista (verš 18 – 19), „**kteréhož Bůh vzkřísil z mrtvých a dal jemu slávu, aby víra vaše a naděje byla v Bohu**“ (verš 20). Bez této čistoty duše není možné ani neošemetné mi-

lování bratrstva. Nebo neošetmetná láska k bratrstvu toliko v čisté duši přebývatí může. Ten pak Duch, který zapálil v nás lásku k pravdě Boží a srdce naše naplnil poslušenstvím pravdy, a tím očistil duše naše, ten Duch jedině mocen jest i neošetmetnou lásku k bratrstvu zapáliti v nás. Chtiče zemské, snahy tělesné, toužba po statečích světa nevnucky ani onomu mládencovi tuto neošetmetnou lásku k Pánu a učeníkům jeho, pročez i smuten súc, ale odešel, nebo měl statku mnoho, který více miloval než Pána a těch bratří, kteří s Nim chodili. Nebo jako žádost světa a těla odcizuje člověka Bohu, tak to samé činí i ohledem neošetmetného milování bratrstva. Láska k církvi, k národu, k domácím podmíněná jest neošetmetnou láskou k Bohu, poslušenstvím pravdy, v summě vírou ve vzkříšeného Ježíše Krista, který očistil duše naše drahou krví svou. To je to Slovo Páně, že jako neposlušenstvím naproti Božímu přikázání zbavili se první rodičové blahoslavenství ráje a uvalili na veškeré potomstvo své věčné zatracení, tak skrze poslušenství Syna Božího a naši víru v Něho navrátila se opět milost Boží k nám. Nebo psáno jest: **„Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný.“** Tato láska Boží musí poznána a vysoce ceněna býti dřívě, než se zmůžeme my lidé na lásku neošetmetnou opravdovou. My jen na této lásce Boží můžeme zapáliti lásku svou neošetmetnou i k Bohu samému i ku bratrstvu, nebo **„v tomť jest láska, ne že bychom my Boha milovali** (tedy z moci své vlastní přikázání lásky plnili), **ale že On miloval nás a poslal Syna svého, aby byl smíření za hříchy naše,**“ jako praví svatý Jan apoštol (1. 4, verš 10). Z této lásky Boží musí vytékat' láska naše, má-li byt' opravdovou. Pozříme na svět, jak ten miluje bez této lásky. A pohledněme na těch lidí v světě, kteří již poznali lásku Boží a očistili duše své poslušenstvím pravdy skrze Ducha k milování neošetmetnému bratrstva! Jaký tu rozdíl. Tam se miluje ze soběcké lásky k sobě, z nečistého srdce, plného chťičů tělesných, zde z neošetmetné lásky a ze srdce čistého. Rozdílné této lásky rozdílné ovoce přivolává k nám: **„Očist'ťež duše své poslušenstvím pravdy skrze Ducha k milování neošetmetnému bratrstva, z čistého tedy srdce jedni druhé milujte snažně.“** A již děj se co děj na světě od lidí i d'ábla, toto slovo nepohnutě zůstane stát navěky! Bez Ježíše nic nemůžeme vyvést dokonalého, ani jen vespolně se lidí milování nedaří se bez očistění prvé duše skrze poslušenství pravdy, která jest v Kristu Ježíši, Pánu našem.

Tu však naskytne se opět otázka k Petrovi ze strany lidské: „Kde pak je to bratrstvo, ku kteréhož neošetmetnému milování nás vybízíš?“ V první radě jsou to ovšem tí, kteříž očistili duše své poslušenstvím pravdy, kteří s Petrem spolu vyznávali Ježíše v těle příšlého, od židů a pohanů zamordovaného. Bohem Otcem jeho však z mrtvých vzkříšeného a potom slávou obdarovaného, aby víra a nádeje těch, kteříž Jej přijali a v Něj uvěřili, byla v Bohu! Títo byli

to bratrstvo, Petrem zpomenuuté. Ale tím nebylo ještě všechno řečeno o příčině této lásky neošetmetné, nebo když se nejprvé pocvičili v milování bratrstva, čili křesťanstva, ajhle, již je tu opět Slovo Páně, kteréž zůstává navěky a které slyšíme z úst samého Ježíše u svatého Matouše (5, 44): „**Milujte nepřátele své, dobrořečte těm, kteříž vás proklínají, dobře číňte nenávidícím vás a modlete se za ty, kteříž vás utiskují a vám se protiví.**“ Tu vykládá tedy slovo Petrovo sám Kristus Pán a nakládá svým věřícím a vyznavačům milování opravdové, čisté, bezzištné, tedy neošetmetné i protivníkův a nepřátelů. Svatý Petr mohl tak mluvit, jako mluvil toliko k lidem již očištěným slovem Kristovým, již přijavším do duší svých slovo pravdy skrze Ducha Svatého. Svět pohanský, mohamedánský, židovský, vůběc svět směje se zvěstování to-muto slova Božího a praví sebevědomě: To není možné, to přízraky bludné, to obrazotvornosti neuskutečnitelné, nýbrž oko za oko, zub za zub, dle starého zákona židovského, aneb nenáviděti budeš nepřítele a nepřítelem tvým jest každý neobřezaný dle vysvětlení novějšího Talmudu. Ano, tak soudí židé a všickní lidé nečistého srdce, duše ještě poslušenstvím pravdy Boží neočistěné. Ale ku takovým nepsal Petr, ku takovým nekážeme my slovo to zůstávající přece navěky. Křesťané, jenž očistili duše své poslušenstvím pravdy, nenávidí nepravost, snažně utíkají ode vši poškvrvny duše své, nepodléhají vnukáním těla svého, d'abla zlého a světa marnostem podrobeného, ale jako znovuzrození ze semene neporušitelného bojují udatně a v pravdě rytířsky i proti sobě samým, jestli upadají v staré koleje svého prvního rození se ze semene porušitelného, i proti všem pokušením k tomu starému obcování jich svazujícím. Proto milují snažně ze srdce čistého jedni druhé, ano milují i nepřátele dobrořečící proklínajícím jich a tak poslušní jsou toho slova Páně, kteréž zůstává navěky a z kteréhož oni znovuzrození jsou. Toto učení činí naše křesťanství nejvyšším a nejsvrchovanějším náboženstvím, převyšujícím i všechna ostatní modloslužebnictva i všechna náboženstva i všechna umění a všechny filosofie, nechť by se jakkoli blýskavě nazývali. Všecka tato náboženství, všechny moudrosti tyto lidské srožené jsou ze semene porušitelného lidských porušených myšlení a cílem jejich toliko jest opět jen porušené a porušitelné snažení těla a jeho žádosti.

Svatý Petr mluví v textu našem ku znovuzrozeným z toho neporušitelného semene, t. j. ze slova Božího zůstávajícího navěky. Ale ovšem nezapomíná ani na těch, ješto všechny své i nauky i naděje staví toliko na tělo a tělesné pochopy, chťíce, tužby a žádosti, jejichžto Bůh břicho jest a sláva jejich v mrzkostech světa záleží. I těmto ofěruje svůj pohled a daruje jim též věčně platné upozornění, když dí: „**Nebo všeliké tělo jest jako tráva a všeliká sláva člověka jako květ trávy; usvadla tráva a květ její spadl.**“ (verš 24) Toť úděl synů světa. Nechť by sedeli na trůnech, aneb stáli, co mocní vasalové ozářeni bleskem všeliké světské slávy co nejbliže k trůnům vševládců, nechť by tram-

potili se v práci o svůj chléb vezdejší, aneb ostříhali bezpracně toliko své kupy, jedno to, úděl jejich jest trávou, pouhou trávou a květem trávy býti! Jen ten, kdo znovuzrodil se z toho semene neporušitelného, ze slova Božího, ten vítězství obdrží, ten setrvá navěky.

Slovo Boží zůstává navěky a ti, ješto ním dali se znovuzrodit, stali se občany vyšších říší, to jsou osobnosti nové, mimořádné, jinými pokrmy se živící, jinam směřující, na jiných základech stojící. Jim se nevyrovná celý svět a sláva jeho. Oni jsou palmy z útroby nové země se vyvíjející. Pouzi synové a dcéry přírody jsou proti těmto palmám z nové země vyrůstajícím jen trpasličké krovičky, jen bujná vrbina z močálů vyrážející. Tito neočistili poslušenstvím pravdy duše své. Neuvěřili slovu zůstávajícímu navěky a očišťujícímu duši skrze víru v Krista Syna Božího. Proto i Luther překrásně za Petrem napomíná křesťany, jakožto již znovuzrozené skrze Slovo Boží říká: „A když již nové stvoření jste, máte v novotě života choditi a jako jste dříve před svým znovuzrozením živí byli v nenávisti, tak máte nyní žítí v lásce,“ v milování totiž neošemetném bratrstva, jak svatý Petr praví. Však také celá historie světa významně a význačně dělí se všeobecně na dvě od sebe odchodné části, na část ze Slova Božího se vyklíčující a vyvíjející a část tohoto pramene života a znovuzrození se člověka a národů neznající. Znamky obou bijí velice do očí vidoucích a rozumějících. Slyšte, slyšte ty výstřely samovrahů, vizte ty zoufalé postavy jed hltající, ty domy nálezců, choromyslných, stonavých chlipníků, děste se nad loupežemi, které vysoko sedají, nad loupežníky, kteří nejsvětější poklady bližních hltají! Zhrozte se konečně nad nepřírozenou spustlostí mravů, nad oplzlou společností ni Boha ni bližního v prostopaši své ušetřit neznající. Toť následky filosofie, od slova Božího odpadlé.

Ale snad skrsne otázka v mysli některých poslucháčů, jenž okusili toho ovoce zrajícího na strome kritiky světské: „Jaké je to pak znovuzrození, když v křesťanstvě tolik nepravosti spatřujeme? Kde je nevěra jaká, aby ji nehověli křesťané? Kde posměch židovský z Krista, aby ho sobě nekupovali křesťané? Kde je tedy to znovuzrození? Nerozumíme ani Petrovi ani tobě.“ Nemluvil Petr a nemluví já k nevěřícím. Mám-li ale odpovídat nevěře, té bych řekl: „Nevěra toho nezmění, co psáno jest v svatém čtení.“ Kdo nevěří, nevěř ještě, a „kdo nepravě činí, čiň ještě nepravě a kdo smrdí, smrd' ještě a kdo jest spravedlivý, ospravedlní se ještě a svatý posvěť se ještě – a aj přijduť brzo a odplata má se mnou!“ (Zjevení 22) Svatý Petr praví, že skrze slovo Boží živé děje se to znovuzrození. Otázka k věci může jen tá býti na místě: Které je to slovo Boží znovuzrozuující a zůstávající navěky? A tu odpovídá Petr, že to slovo je slovo „Kristovo, kteréž zvěstováno jest vám“ (verš 25). Zvěstováno jest již před Kristem skrze proroka Izaiáše (40, 7 – 8): „v pravděť jsou lidé ta tráva, ješto usychá, květ prší, ale slovo Boha našeho zůstává navěky.“ Pán

Ježíš ještě určitěji vykládá u Matouše (5, 1 – 19) význam toho Božího Slova i jeho obsah a tento božský výklad završuje těmito slovy: „Amen, pravím vám, dokudž nemine nebe i země, jediná literka neb jeden puntík nepomine ze zákona, až se všechny věci stanou. Protož zrušil-li by kdo jedno z přikázání těchto nejmenších a učil by tak lidí, nejmenší slouti bude v království nebeském, kdož by pak koli činil i učil, ten velký slouti bude v království nebeském.“ Nu tedy, nejmilejší, toto Slovo Boží, které takto zvěstováno bylo i jest pořád zvěstováno nám, jest nádoba nebeská, v které uschováno je to símě, jenž rozsíváno bývá, a plodotvorně působilo v zemi, do níž padá, t. j. v srdcích lidských, která země to símě přijme, ta přijala již do plodoschopných vnitřností svých nový puk, k novému výhonu životodárnému, ovocenocnému, a tu již nemožno zahynouti semeni tomu, jelikož ono jest pramen nového života. Slovo Boží je obsah všech nových božských puků životních. Ono srdci, myslí, duchu lidskému, té zemi, semeni tomu od Boha stvořitele určene vyměřuje nové vysoké koleje, vedoucí k vysokým cílům, naplňuje prázdnotu přirozeného člověka přebohatým obsahem duchovním, dává úlohy nové, ukládá práce hodné lidem, k obrazu Božímu stvořeným! Nesmírné, nevystižitelné, živoucí jsou proudy, ty ještě rozlévají se a vytékají z těchto původně skrovníčkových puků tvořivosti a plodnosti Božské. Tuto máme vysvětlené již to Slovo Petrovo o „neporušitelném semeni,“ zasetém „skrže Slovo Boží živé a zůstávající navěky!“ Slovo tedy Boží ve smyslu Petrovu je tá životní síla, která ze Slova Božího vytéká a hned zase nový život v Bohu a z Boha plodí a tvoří. Kde tyto vlny vod těchto živých izraelských svažily zemi srdce lidského, tam kvalitovně řině život nový, tam „lid Boží dobrovolný pohotově vychází v ozdobě svatosti,“ jako prorokoval Dávid, předzvěstuje, že plod Slova zjeveného rozmnožen bude neočekávaně jako rosa u svitání (Žalm 110, 3). Jako roucho baníků pracujících v báních bohatých na zlato pokryto bývá zlatým práškem bez nadání a pozorování dělníků těch, tak Slovo Boží bohatě odměňuje se těm, kdož je s vírou přijímají. Ono jich přirozených přetvořuje na bytností nadpřirozené.

Ó, kdo by tu ještě tak vysoce odvážil se mysliti o sobě a své duchovní neb tělesné síle, jižto vynesl z toho prvního rození se, aneb biblicky řečeno, jižto zdědil od onoho starého Adama, že tato jeho vlastní síla postačí mu a dostatečná bude k celkovitému se znovuzrození? Kdo by po uvážení těchto věcí odvážil se mysliti, že hlubokou filosofií, blouzněním bajeslovným, hověním si v rozkošivé, vzdělané společnosti, vystrouhanými hlazenými mravy, vykrášením bytu svého chváleným uměním, ozdobováním se titěrkami na oko skvělými, slávou bohatstva, naučením se výmluvných, duchaplných průpovědek běžných mezi mudrci světa, že těmito pomínutelnými věcmi očistí duši svou, rozehřeje srdce své k neošemetnému milování bratrstva? Kdo odvážíš se ještě tak bohorouhavě mysliti, že zbytečné by bylo to podání se Božímu Slovu a že

i bez něho, sám, mocí svou vlastní podniknouti můžeš tu bolestnou operácií na sobě samém, toho tvého znovuzrození? Avšak možno, že má ještě i křesťanstvo těchto a takovýchto pošetilých odvážlivců, ješto libují sobě vzpýchati v „božském umění,“ v „hluboké filosofii,“ a v obdivování bohatýrů vzdorujících stvořiteli svému. Možno, že kde-tu potácí se spitý opojným nápojem světa i křesťan matričným, jenž Slovu života nevěří. Ten ale vězíš a pamatujž sobě dnešní můj svatý text, že všeliké tělo – a tudíž i všecko, cokoli z těla pochází – jest jako tráva a všeliká sláva člověka jako květ trávy –, tedy i sláva tvé filosofie, tvého umění, tvého bohatstva, tvého modloslužebnictví, tvých vítězných lstivých úskoků, tvých zlatých trůnů, světoborných států, vavřínových věnců, vítězných světa bohatýrů, všecka sláva tvá, člověče, jest jen jako květ trávy! Již usvadla tráva, již květ její spadl. Nebo, nábožní v Kristu synové a dcéry, všecken přirozený život s celou jeho slávou a rozkoší, jakkoli stkvoucí a lesklou, jakkoli bujnou a světem záviděnou, jest jen z porušitelného semene, tam její původ, kde původ trávy a květu trávy, a proto též tak bídná, mdlá, nemocná, nestálá a před Bohem i v nejkrásnějším květu svém již uvadlá, již odpadlá, záhy pak i před očima tvýma usychající, oprchající. A věz, že oproti všemu tomu Slovo Páně zůstává navěky. Člověk pak všeliký, ze všelikého národu, jenž pod nebem jest, jedině skrze toto Slovo může přetvořen, znovuzrozen a způsobným učiněn býti k tomu neošemetnému milování jak toho bližšího bratrstva tak i všeho člověčenstva. Toto je výška, ku níž neproniklo žádné bájesloví, žádná filosofie, žádné umění, leč toliko ona časť lidstva, která „duše své očistila poslušenstvím pravdy a která znovuzrodila se ze semene neporušitelného skrze slovo Boží živé a zůstávající navěky!“

Ještě naposledy musím se při tomto punktě dotknouti jedné otázky možné, strany toho slova Páně zůstávajícího navěky, a sice mohl by se kdos otázat: „Nuž – a slovo Boží anebo již aspoň to jeho rozsívání na roli srdce lidského, nemůže tu i tu státi se pomínutelným?“ Ach, nejmilejší, to je otázka sice oprávněná historií a zkušeností obyčejnou. Jsmeť zajisté i tu na takové půdě, kde ůkol vůkol zněly jednoc hlasy i čistého slova Božího, i ozývaly se chvály Hospodinovy v jazyku srozumitelném, a ejhle, již jen ostrůvky anebo poloostrovové vyčnívají z rozvalin a Písmo svaté s jeho celým slovem Božím zase odstěhovalo se do sklepů a bibliotek a lidu zůstala po větším díle mrtvá zákonnická služba ceremonialní. Slovo Boží je vandrující apoštol, je těkavý rozsevač. Tam, kde s nevděkem se střetá, vyráží prach nad hlavami nevděčnými a stěhuje se jinam. Tak hřešivali i otcové naši, a proto otázka ona zdá se míti oprávnění. Ale je to jen zdanlivé oprávnění. Opět i zde onen veliký patriarcha nového věku Dr. M. Luther velmi trefně odpovídá: „Slovo hned pomine, když nami kázáno jest, ale když padlo do srdce a vírou uchváčeno, pochopeno bylo, tedy nemůže pomínuti. Ono jest moc Boží, ano ono jest Bůh sám.“ A jak

odůvodněně mluvil Luther vysvitá to ze slov Izaiašových (55, 10. 11): „Nebo jako prší dešť neb sníh s nebe a zase se tam nenavracuje, ale napájí zemí a činí ji plodivou a úrodnou, takže vydává símě rozsívajícímu a chléb jedoucímu, tak bude slovo mé, kteréž vyjde z ust mých, nenavráti se ke mně prázdne, ale učiní to, což mi se líbí a prospěšně to vykoná, k čemu je posílám.“ A toto Slovo bohatě stvrzuje celá historie křesťanstva.

Na vzdor občasným zradám lidí propadlých, tyrannů neronských aneb chabců jidášských majících prodajné duše a svědomí, toto Slovo Boží zůstalo, zůstává a zůstane i navěky. Na něm ničeho nezmění ani hotová zmyslná zrada, ani samozvaná filosofie, ani vlády světa, ani kníže pekla. Toto Slovo zvěstováno jest nám proroky, apoštoly, Kristem Pánem a jeho církví! Toto Slovo i my zvěstujeme vám, tímže slovem dnes zasvěcují já památku stoletou tohoto vašeho nového chrámu a snad tisíciletou vašeho znovuzrození se z neporušitelného semene skrze Slovo Boží, zůstávající navěky! Nebo ejhle, však na dnes dva týdne (dne 26. října) bude tomu právě tisíc roků, co Metod dokončil překlad Slova Božího z jazyků původních na sladký jazyk náš mateřský, slovenský. Tímto slovem očišťovali duše své jak dávní Otcové naši, tak i my. Ja hledě k historii, co vůdkyni mé, dnes cítím se bytí povoláním vysloviti, že ráz lidu našeho slovenského, jeho charakter a celá povaha vytvořeny jsou tímto Slovem Božím již od tisíciletí jednoho bez přetržení jemu v sladké mateřčině jeho zvěstovaným. Měnily se králové a vlády, nad lidem naším panovavší. Promenlivý byl osud národa našeho, létaly nad ním občas i bourné oblaky, řítily se východní národové, co kobyly pažravé přes jeho byty, stísňen i uvolněn býval, ale i když celá jeho tvárnost začaste změnila se, to jedno Slovo Boží, jemu před tisícem už let zvěstované, nezměnilo se chovajíc a udržujíc v něm dobrotu a víru i naději, v Bohu složenou.

Tímto mým dnešním textem poukázán jsem na to, co lidu křesťansko-slovenskému kázat mám, a co církev ode mne přijat s vírou povinna jest, toto jest spolu návěští všem kazatelům Slova Božího ve všech křesťanských církvích, že kázat i zachovávat má se to Slovo apoštola Petra v citované kapitole od verše 18 – 21 znějící: „Věřte, že nejste porušitelnými věcmi, stříbrem neb zlatem vykoupení z marného svého obcování, od otců vydaného, ale drahou krví, jakožto beránka nevinného a nepoškrveného Krista, předzvědeného před ustanovením světa, zjeveného pak v časích posledních pro vás, kteréž skrze něho věříte v Boha, jenž vzkřísil z mrtvých a dal jemu slávu, aby víra vaše a naděje byla v Bohu.“

Tento je smysl zjeveného Slova Božího. Je to pokrm nebeský, položený na bohatý stůl hodů královských. Sáhej po něm všeliký národ, kterýž pod nebem jsi a chceš žiti z milosti Boží. Běda tomu, kdo se odsedá a chce jíti po kupectví aneb za ženou neb jiných věcech světa. Nebudiz vám, nejmilejší, div-

no, že jsem vás déle držel pri stole tomto hodovním Pána a krále mého, jehož Slovo tlumočil jsem vám. Rozsívámet' zajisté to símě Slova Božího a snažně o to pracujeme, aby ono náležitě váženo, ceněno a rozeznáváno bylo od nás, aby jednou neb druhou, třetí neb desátou vlastností svou zavadilo se v půdu srdce lidského a vyrazilo nový život. Nový život národů, nový život lidí, toť jest po čem žene se kázání Slova Božího, zůstávajícího navěky. Náš hlazol pomine, jak vítr času povane a minuta těžká jinou předbíhající třetí zachvácena zmizí, ale těšíme se vždy nadějí, že když jsme upřímně a věrně kázali Slovo Páně, ono vždy také způsobuje obrození se nové a způsobné činí posluchače upřímně k milování neošemetnému bratrstva a dalšího človečenstva. A je toho nanejvýš potřebí, jako to i příklad Petrův dotvrzuje, který znovuzrozeným, očistěným tak přísně představoval nebezpečnost, do něhož upadnout' by mohli ztrácejíce z mysli tu zkušenost, že byli jednoc i oni zrozeni ze semene porušitelného a tudíž blizka jest možnost přílnutí zpět k světu a oblíbiti sobě polovičatost v milování bratrstva aneb i docela sedání na společné stolici se syny a dcerami světa.

Proto národe svatý, lid dobytý krvou Beránkovou, pomni v každém času, že všeliké tělo jest jako tráva a všeliká sláva člověka jako květ trávy, upadla tráva a květ její spadl. Jen slovo Boha našeho zůstává navěky.

II.

Jak to svatý Petr tlumočil očistěním dušem Slovo Boží. A toto Slovo vyšlo na svět, bylo kázáno národům, zvěstováno na ulicích a po školách židům i pohanům. Apoštolé nesli ho do všech končín světa a církev křesťanská pokračuje v díle tom do dnešního dne. Ono mohutně zasáhlo do dějin národů. Uvidíme tedy v této 2. částce tohoto kázání to samé Slovo Boží v dějinách národů všeobecně, obzvláště pak v dějinách našeho národu.

Dějiny, čili historie národů jsou jako dějiny jednotlivého člověka. Pohleďme na jednotlivce. Jest nejprve dítětem s celou řadou mdlob, nemocí, nezdob, hloupostí. Jest mládencem aneb pannou s celým množstvím marných snů, těžkých nadějí, s nesmělým přichylováním úst ku ovocí zapovězenému aneb vzletný jinoch s odvahy plnými naměřeními; muž odhodlaný se říti v boj se světem, jindy asketa člověk, břichopásek, otrokár aneb otrok prodajný aneb zas bez ducha, srdce člověk hroužející duši nesmrtnou v kaluži hřícha anebo kyvadlo chabé od hříchu k licoměrné cnosti se klátící, v mnohém pak též pádu poutník po dlouhé cestě bludů a mámení příšlý ku hradu pevnému, jisté pevně naděje atd. Toť zkrátka dějiny jednotlivých lidí a podobné ve všem tomuto jsou dějiny národů i každý národ začíná s hloupostími, potom pokračuje s nezdobami, se sny marnými tělesného, hmotného sil bujarých napínání, s blouzněním po slá-

vě a moci, se závistí, nenávistí, pomstami, vraždami, hromaděním hříchů na hříchy – nebo, věru, počatý a zplozený jest každý ze semene porušitelného. Z těla tělo jest a tělo samo ze sebe nic dobrého vykonati nemůže. Pohanské bájesloví s celou radou svých bohů a bůžků představuje nám ty pestré sny mladých národů, neslychavších nic o Slovu Božím zjeveném. Střed umných povídek a bájí o božstvách namyslených teče historie národů těch znovuzrozených a historie ich je vražda, nenávist, nepřátelství, smilství, páchání křivd a v nejlepším pádu zábava tělesná s uměním, zdánlivým právem, hádkami rozumárskými, vědami snárskými, násilnickým zakládáním spolků k utlačení slabších a k pohlcování skrze jedných předoprávněných blahobytu a pokoje jiných. Do této vřavy, do těchto zmatků, do této násilnické ohavnosti národů vpadlo jako z oblaků Slovo Boží a zahřímalo: „Hospodinovo jest království a onť panuje nad národy!“ Dolu tedy s pýchou, tyrani! A opět „proč se bouříte národy? Lidé, proč daremné věci přemýšlujete?“ A pak vyučuje jich to Slovo Boží, oč vlastně Boha prositi mají, řka: „Bože, soudy své králi dej a spravedlnost svou synu královu“ nebo „spravedlnost zvyšuje národ, ale hřích jest ku pohanění národům.“ A králům přivolává: „Ohavností jest králům činiti bezbožně, nebo spravedlností upevňován bývá trůn. Proto milujte spravedlnost, kteříž soudíte zemi, smýšlejte o Pánu dobře u spravedlnosti srdce hleďte ho.“ (Moudr. 1, 1) „Po tomť zjevení jsou synové Boží a synové d'áblovi. Kdož činí hřích z d'ábla jest, nebo d'ábel od počátku hřeší a Syn Boží na to zjeven jest, aby kazil skutky d'áblovy. Každý, kdož v Bohu zůstává, nehřeší a každý kdož nečiní spravedlnosti a kdož nemiluje bratra svého, neníť z Boha.“ (1 Jan 3) Tímto Božím slovem povstaly nové národové, národové znovuzrození. Daleko by nás vedlo, kdybych chtěl vypravovati děje jiných národů a líčiti působení slova Božího mezi nimi. Připomenu tedy vkrátce jen děje národu našeho jako ještě nezrozeného znovu. I náš národ chodil cestami ztracení, jakž žreci svými voděn býval a skláněl ač tvrdá kolena svá před množstvím model svých bohů a bůžků. Tu ty končiny a kouty světa, v nichž posud bydlíme, vídaly kdysi na svých bralách, Ostriěžoch, Kylavách, divčích vrchoch, velkých pecach oltáře kamenné, na nichž pálili se obete „bohom spásám“; hrobitovy, do nichž pochovávali se popolnice naplněné z upálených těl mrtvých, shromážděště veřejná, kde scházel se národ k hadačstvám, prorokováním a hrám pohanským! I otcův našich, tu před nami živších způsob byl tentýž jako jiných národů pohanských, jakož o tom psal svatý Pavel (1 Kor. 12, 2): „Víte, že ste byli pohané, kteříž k modlám němým, jakž ste bývali vedeni, tak ste chodili.“

Děje tohoto pohanství našeho slovenského ukryté jsou v šedivých mlhách nejistých podání a pověstí a nemají více zaujmu pro duše pokolení nových, přítomných a za nami nasledovat majících, nejvíce, jestli by se ještě kdo z vědomců, básníků a zpytatelů starožitého bytu předků dávných o ně postarati chtěl. Tento zaujem, ač předůležitý, nenáleží ale sem.

Světlo Božího Slova a víry v Pána Jezu Krista vzešlo ale i nám, jako i na nás, bývalých pohanů slovenských vztahuje se proroctví Izaiášovo: „A budeť v ten deň, že na kořen Izai, kterýž stane za korouhev národům, pohané pilně ptáti se je budou, nebo odpočívání jeho bude slavné“ (Izaiáš 11, 10) a že tak stalo se, svědectvím je svátek Zjevení Pána Ježíše Krista, když pohanským mudrcům od východu příšlým do Betléma zjeveno bylo dětátko Ježíš. Svatý pak Pavel svědčí o tom již z vlastní zkušenosti, když navrátil se z cest svých ku pohanům do Antiochie a podáváje správu církvi vypravoval, kterak veliké věci Bůh skrze něj a Barnabáše učinil, a že „otevřel pohanům dvěře víry.“ (K. 14, 27)

Ano, otevřel Bůh dvěře víry ne jen tam v Listře, v Ikonii, v Pisidii, v Pamfilii, v Derbentu a až do končin illyrických, ale i nám bývalým pohanům slovenským. Pokusy obrácení našich otců pohanů dály se byly již od 7. století po Kr., ale nevydařily se z té příčiny, že jednak si první zvěstovatelé nebyli povolani a způsobilí ku kázání Božího Slova, které samojediné může znovuzrodit národ tělesný, jednak též že hledali víc zisku svého než království Božího. Ti první mniši římstí nevyučovali národ náš, neznajíce ani jeho řeči, aniž majíce písma svatá v řeči srozumitelné sepsaná, k tomu pak za každým krokem šly na lid desátky, daně církevní všelikých titulů a těrchy, o nichž dříve lidé ničeho neznali. Náš lid tedy zamítl dost surově takovýto způsob křestu svatého. Národ byl uvykl svobodě a oni mu nesli s krstem otroctví. Slovo Boží bylo u vězení a lid neměl čím se rozehráti pro království Kristovo. O těch kazatelích prvotních mezi námi platilo to Pavlovo pokárání Korintských: „Nebo ač ty dobře činíš díky, ale jiný se nevzdělává. Nebo kdyby dobrořečil duchem, kterakž ten, kterýž prostý člověk jest, k tvému díkův činění řekne amen? Poněvadž neví, co pravíš.“ (1. Kor. 14 – 15)

Apoštol tento dí: „Děkuji Bohu svému, že více než vy všickni jazykův mluvím, ale v sboru raději bych chtěl pět slov srozumitelně promluvíti, abych také jiných poučil, nežli deset tisícův slov jazykem neznámým.“ Než předchůdce tohoto svého nenásledovali ti němečtí mniši, již s latinskou řečí a desátkami křstiti přišli předky naše! Následek tohoto zanedbávání Slova Božího při obrácení předků našich na víru byl ten, že celý národ jen tím tvrdošijněji zůstával při svém, jinak svobodném pohanství. I ti zajisté, již byli již zevnitřně pokřestěni, nejsouce však znovuzrození z tohoto semene neporušitelného skrze živé Slovo Boží, které jim nebylo ani oznámeno a tím méně do srdcí vštípeno, odpadli zase od křesťanstva a navrátili se k modlám svým. Slovo našeho textu „Všeliké tělo jest jako tráva a všeliká sláva člověka jako květ trávy; uvadla tráva a květ její spadl“ nachází v tomto případě své objasnění a potvrzení. Nebo i to křtění tehdejší hromadné bez výkladů Slova Božího, což bylo jiného jako květ trávy vykvetlý na slabém stebélku zisků lidských? Celé usilování to sfoukl vítr ostrý čerstvého a jistý stupeň vzdělanosti dosáhnuvšího pohanstva otců

našich. Učení bylo falešné, proto i ovoce jeho: zpět upadávání do pohanstva! Než nemělo tak dále býti, poněvadž s narozením Kristovým otevřel Bůh všem pohanům dvéře víry.

Bylo to leta 863, tedy v druhé polovici devátého století po narození Krista Pána a tak půldruha sta let po onom pochybeném apoštolování mnichů římsko-německých mezi Slováky, když požehnaný kníže slovenský **Rastislav** vyprosil sobě a pro národ svůj učitelů víry od císaře Michala řeckého. Tento poslal mu nejznamenitějších, kterých měl apoštolů, oba totiž bratry Cyrila a Metoda a biskupa bulharského Klementa. A tito přišedše na Slovensko, do Nitry a Velehradu, udeřili hned na tu pravou strunu apoštolskou, kázíce slovo Boží v srozumitelném slovenském jazyku národu slovenskému a krstíce ho ve jméno Otce, Syna i Ducha Svatého.

Jak ohromná to byla práce, to vysvitne, když povážíme, že předkové naši toho času neměli spisovného jazyka, tedy žádných knih, ani způsobu psaní a čtení neznali, jako o nich jeden starožitný spisovatel praví, že „Sloveni nemiechu knig, nu črtami a riezami čtiechu i gadachu pogani suščě,“ t. j. Sloveni neměli knih, ale črtami a řezy čítali a hádali pohané jsouce. Apoštolé tedy naši chtějíce předkům našim kázati Krista a odvésti jich od bludů a modloslužebnictva pohanského, museli nejprve řeč naši slovenskou do písma uvéstí a poněvadž žádných písmen nebo liter neměli, tedy z těch řezů a črt s vypůjčením i některých liter z cizích jazyků starých složili a sformovali nejprve abecedu a jali se potom těmi písmenami slovenskou řeč psáti. Tato řeč se jmenovala řečí slovenskou, my ji teď nazýváme staroslovenskou, nebo vpravdě stará je to řeč již, v které před tisícem roků našim předkům kázal Metod Slovo Boží a liší se poněkud od naší nynější slovenčiny. Abych vám i ty hlasy staré vašich otců a našich apoštolů předvedl, tedy povím vám, jak by dnes Metod čítal vám našeho dnešního textu verš 24.: „Všecko tělo atd. vsiaka plot' jak otrava, a vsiaka sláva čelovečia jako cvet travný izeše (uschla) tráva i cviet' jeja odpade.“ Zní to jakoby nynější slovenské dětátko mluvilo svou dětinskou řečí. Takouto řečí mluvili otcové naši a apoštolé do písma jim uvedli řeč tuto, aby v ní mohli podávat lidu nauky zjevených pravd Božích v písních Starého a Nového zákona. Do této řeči přetlumočili jim Cyril a Metod nejprve evanjelia, skutky apoštolské, žalmy, epištoly a naposledy i ostatní knihy Starého a Nového zákona a jiné knihy ku bohoslužbě křesťanské potřebné. Takto vyzbrojeni a vystrojeni apoštolé tito chodili po národu. Stavěli chrámy a školy a vychovávali věrné učeníky Pánu. Krstili těch, kteříž vyučeni byli slovu Páně a přijali ho do srdce a myslí své. Takto národ náš znovuzrozoval se a obnovoval život v světě tohoto nebeského učení, očistivší duše své poslušenstvím pravdy skrze Ducha Svatého. Slovo Boží a velebné svátosti tak požehnaně působily na celý národ náš, že v průběhu pět let všade povstávaly školy a chrámy, v nichž se Bohu čest

a chvála vzdávala překrásným jazykem slovenským, již v této první svého dětinství době byl tak vysoce způsobilým k zvěstování v něm té nejvyšší moudrosti života. Skvělé, bujné, veselé pohanství národa našeho tělesného ustupovalo krok za krokem apoštolům našim. Opustily výšiny, modly padaly, posvátné háje s jich žreci, bobonami, hádačstvím, kouzelnictvím a ohni obětnými mizely a ztrácely se. Učenici Metodovi se množili a dílo obrácení předků našich na víru křesťanskou mocně podporovali, takže i když Cyril a Metod nuceni byli k obraně apoštolování svého časté cesty konati do Říma, pastva a ochrana stáda Kristového žádné ujmy netrpěla. Jména jejich zaznamenala historie, jsou to mimo již připomenutého Klementa Horazd, Angelár, Naum, Vavrinec, Sáva a jiní. Oni milovali národ ze srdce čistého, nebo zrozeni byli znovu z toho nepoškrvněného semena slovanského Božího, ku kterému opět i lid svůj obraceli, aby i on očistil duši svou poslušenstvím pravdy a znovuzrozením se z toho neporušitelného semene skrze Slovo Boží živé a zůstávající navěky.

Takto apoštolé naši prvotní znovuzrodili národ náš v druhé polovici 9. století a očistili duše otců pravým poslušenstvím pravdy Boží skrze Ducha Svatého. Ó, milujmež tu řeč pro to Slovo Boží, které v ní složeno bylo a milionům otců našich i nám život věčný připravilo – již před jedním celým tisíciletím. Mohutná postava prvoapoštola slovenského Metoda za úplných 22 let v národu našem takto působila, jednou rukou válejíc modly pohanské, druhou stavějíc chrámy křesťanské. A v díle tomto, ač byl mnohonásobně jako pravý apoštol honěn a stíhán, neomdlával, ale obraňoval slovo Boží a přivozoval miliony ku spasení věčnému, až konečně odvolal Pán služebníka věrného roku 885. Jeho pozůstatky tělesné počestně a slavně pohrobena byly v sousedním nám Velehradě na Moravě. Tisícletou památku smrti jeho světiti bude každá duše křesťanská v celém národu slovanském – na jar budoucího leta.

Po smrti Metodově zamračila se hustými mraky obloha nad štípením prvním křesťanstva slovenského jakoby k napomenutí národu i králům a předním jeho, „kdo stojí, hleď, aby nepadl,“ a všeliké tělo jako tráva a „vsiaka sláva človeča, jako cviet travný.“ Veliký Metod skrze Slovo Boží živé postavil národ slovenský na nohy vlastní, národ znovuzrozený zmohutněl i tělesně, nebo Slovo Boží dává všemu život a sílu. Ale pokušitel nespál, tělo vzalo převahu nad duchem, to první rození ze semene porušitelného probilo se na povrch, a – z těla tělo jest! Všelike pak tělo, jako tráva atd. Mohutný král Svatopluk zapletl se do světských pletich a bojů, myslé království své rozšířeně napomoci politikou, spouštěl ze zřetele svého štípení Metodovo a zvláště po jeho smrti povoloval nepřítelům Metodovým vždy větší vplyv na dvoře svém. A tito oddávna již závistivým okem pohlíželi na veliké pokroky křesťanství, Metodem a jeho učeníky štípeného, čímž zdálo se jim zastíněným býti jejich apoštolování v národě slovenském předešlé. Pokud žil Metod, nedařilo se jim,

jelikož Slovo Boží ústami Metodovými hlásané poráželo každý odpor. Umrtím však jeho spadl sloup časný toho stavění Božího církve slovenské. Metodovi učeníci stali se předmětem vraždy a krutého pronásledování. Usaděny pápežem v porozumění s králem Svatoplukem za biskupa Viching v Nitře, jenž maličkým byl za živobytí Metodova, povstal najednou mocným tyranem, takže Klement, Horazd, Angelár, Naum a jiní, nemající ochrany královny, naposledy nuceni byli opustit národ náš a pozůstaviti stádo pastvy své vlku Vichingovi. Tento ozbiljel nejprve národ o bohoslužbu slovenskou, zavedl služby latinské a stíhal všecky, kteříž Inuli ještě ku prvotnímu cyrilo-metodějskému sloužení Bohu. Učeníci Metodovi odešli do Korutan, Chorvátska, Srbska a Bulhar, kde pokračovali v díle svatém a přivedli do květu církev křesťanskou i národ slovenský.

Na Slovensku opuštěném zavládla mrtvota. Národ neznal ještě dokonale cenit' a bránit' pro sebe Slovo Boží. Ještě kde tu ozýval se Metod s tím Petrovým: „Hlahol Hospodinov prebývajte' vo vieky.“ Ale všeobecně lživý Viching znal skrze své nástroje vytisknout ze služby Boží kázání a zpěv slovenský a zavést všude mrtvou latinu, které žádný nerozuměl. Tato proměna byla osudná pro veškerý národ. Mnozí upadli zpět do pohanstva, jiní podrželi způsoby křesťanské, literu a ceremonii, ale nauky bludné plazily se jako hadové jedovatí celým životem. Čistá nauka Božího Slova mizela ze dne na den více a slepota a blud obdržely panství. Slzy loučících se Klementů, Horazdů, Angelárů nad národem vylévané byly oprávněné, nebo s vyhozením Božího Slova a Boží služby slovenské z církve křesťanské tak šťastně tu štípené vyhozen byl národ na ulici světských pletich a pohrom. Nemělo ho co sílit', vést, posvěcovat, když Slovo Boží zavrženo bylo. I samá řeč slovenská, tak krásně se vyvinuvší, vyhozena ze služby Boží zmrtvěla a utáhla sa do koutů života obyčejného. To škodilo národu i jeho králům. Víchřice divé nalezly národ náš oloupený o Slovo života, o Slovo útěchy v kříži, o Slovo věčné.

Národ náš je živým svědkem toho, že Slovo Boží, když jednou vešlo do země srdce lidského, byť i mnohou mu bylo podstoupiti nerest a pronásledování, vyklíčí se opět a donese nové, bujné, znova schopné ratolesti i ovoce na nich. Z popele mrtvoly latinské živé Slovo Boží jako plameň vyšlehlo po čtyřech stoletích. Když nástroj Boží, muž vedle srdce Božího, Mistr Písem svatých Jan Hus v Praze započal opět kázati Slovo Boží mocně a čistě v řeči slovenské a obrátil meč ducha svého proti pápeži římskému, národy a Slovo Boží potlačejícímu, tu i náš národ protřel si oči a chopil se opět toho Slova, které mu ze svatého podání známo bylo, co Slovo života, co Slovo znovuzrojující lid i národy. A když i církev úřední římská spálila to tělo Husovo v Kostnici, národ za Petrem cítil dobře, že to jen tělo bylo, co upáliti mohli pronásledovníci Slova Božího, Slovo Hospodinovo že předce „**prebývajte' vo vieky!**“ A ono

přebývalo uprostřed národa našeho. Cyrilo-metodějské kázání čistého Slova Božího proměnilo se v krátké době na kázání čistého Slova Božího husitské. Smrt Husova stvořila nové pokolení, v kterém slovo Hospodinovo opět přebývalo; a jako vyhnaní ze Slovenska učení Metodovi tu zanechali štípení své, a tam na jihu nové stvořili pokolení, v němž a z něhož se rozšířilo Slovo Boží po celém velikém národu slovanském na jihovýchodu, tak zamordování Husa a Jeronyma pražského doneslo požehnání ze Slova nimi kázaného Slovensku. Po mučednické smrti těchto apoštolů slovanských celé Slovensko stalo se zase církví živého Slova Božího zůstávajícího navěky. Následovníci Husovi vzbudili starou, první lásku neošetmetnou k Slovu Božímu v předcích našich a oni společně s nimi opustíce polopohanské bludy, nečisté nauky a falešné učení římské zvěstovali chválu Boží za ten dar, že dal jim znovuzrozenou býti ne z porušitelného semene, ale z neporušitelného skrze živé Slovo Boží zůstávající navěky. Nad skoušenostmi bolestnými z minulosti mnohostoleté vniklo opět živě do myslí jejich to kázání staré Metodovo za Petrem, že vsiaka plot' (všetcko tělo), a tak i tělo Metodovo, i tělo Husovo, i tělo Jeronymovo jako tráva, vsiaka sláva člověka jako květ travný, ale Slovo Páně, Slovo Hospodinovo zůstává navěky! To Slovo nemůže být upáleno, ani jinak zmordováno! „Hlahol Hospodinov přebývajte vo vieky!“ stojí v naší staroslovenské bibli psáno a my po tisíci letech našeho milého křesťanství tomuto slovu otců našich s mnohým potěšením a velmi dobře rozumíme.

Slovo Boží živé takto působilo na národ náš za celé jedno tisícletí. Když i surové násilí vyhnalo ho ze Slovenska, přestěhovalo se do Korutan, Horvatska, Polska, Bulharska, Ruska. U nás zůstanouc v úkrytě hor a dolin našich, až pak Hus a Luther znovu je obživili a tak až do dnešního dne. Když i tu mordování byli lidé první, ono přece zůstalo dle zaslíbení jemu učiněného: „Slovo Hospodinovo zůstává navěky.“ A podobné skoušenosti se Slovem Božím mají i jiní národové.

III.

Nu, a teď již naposledy považmež, jak se to Slovo Boží Petrem hlásané projevilo v dějinách církve krajňanské. Krajné již jménem svým poukazuje, že jest čistě slovenská osada. Vy jste, nejmilejší, praobyvatelé těchto stran, vy a pradědové vaší vládli jste těmito kraji od pravěku. Tu jste žili, bojovali, tu trpěli a mřeli, tu vyvínovali se a rostli jste v dům Boží. Jste, milí Krajňanci, část' značná národa celého, kost' z kosti a krev z krve jeho, a jako taková část' národa slovanského brali jste též účast' na vyvínování se i církve Boží uprostřed něho. Jistě nejeden starík a nejedna babička na kopanicích těchto stran zpomíná při kozúbku staré báje a pověsti, sáhající až do mlhité doby starobylého pohan-

stva našich předků. A mládež vaše roztomilá, když si zpívá o staré slávě Nitry: „Ty si byla svaté město Metodovo, keď tu našim otcem kázal Božie Slovo“, vznáší mysl svou tklivou a přijímavou až ku věkům dalekým celého tisícletí. To jsou všechno znaky zřejmé vaší přináležitosti a spolupatřičnosti k národu slovenskému, Slovem Božím znovuzrozenému. I tento národ okusil hojně z toho kalicha utrpení, z něhož pil Pán Ježíš a jeho učeníci po něm. A vy též a vaši otcové máte podíl svůj hojný na utrpeních pro pravdu Boží a jste dodnes svědky toho, že Slovo Boží milovali jste nad všechnu slávu světskou. Památek cyrilo-metodějských síce u vás nestává již, až na onu starou píseň, kterou nám ani nepřejní věkové, ani tyranství světa vražedného zničit' nevládaly, než i sama ta píseň je svědek lásky národa našeho ku slovu Páně, které zůstává navěky.

Vaše děje krajňanské starobylé pochované jsou někde v strevách Kylavy, Čipčín aneb Drienovice, ale dnešní slavnost na vrch vyvádí minulost vaši, když nám velí pátrati po počátcích vašeho znovu se zrození ze semene neporušitelného. Hned od Metodových časů okoušeli otcové vaši té nebeské many slova Božího, a ač materialních důvodů na to nemáme, že bezprostředně z krstu Metodového znovuzrození jste, však svědek dosud stojící, ta věže husitská, podává nám důkaz zřetelný na to, že obnovené kázání Slova Božího slovenské skrze Husa a husitů i v Krajněm otevřené nalezlo uši, což zajisté svědčí, že v údolích a na horách vašich po utlumení veřejné služby Boží slovenské tlela jiskra pod popelem, která potom v plný plamen vyšlehla. Tak se to maluje myslí mé, jako by i chrámu toho otevření bylo se dalo písni tou Metodovou: „Hospodine pomiluj ny“ a zvěstováno slovo Petrovo v jazyku slovenském: „Vsiaka plot' jako tráva a vsiaka sláva člověčia jako cvet travný! Ale hlahol Hospodinov prebývajte vo vieky!“ Než i tu potom – tělo uvadlo jako tráva, jen Slovo Boha našeho zůstalo. Nebo přišli zase latiníci a vyhnali slovenské Slovo Boží a husitský chrám slul římsko-katolickým. Tělo a sláva člověka vládly tu za některý věk, aby též časem vzali za své a učinily místo čistému, živému Slovu Božímu. Národ miloval první láskou slovo živé, bár i chodil do chrámu svého slýchat' latinské formule. Proto, když Lutherovo mocné slovo o milosti Boží v Kristu Ježíši zavznělo, hnedle Krajně hlásilo se k němu a z církve zevnitř katolické povstala velká církev evanjelická. Bez podání metodejsko-husitského se takového cosi myslit' nedá. Hory a doliny tyto byly otcům vašim za času tlaku a pronásledování oltářem a školou Slova Božího a služby Boží slovenské. Uspořádanou církev evanjelickou nacházíme v Krajněm nezadlouho po synode žilinské, kdy Izak Abrahamovič, superintendent na synodě řečené roku 1610 ustanovený, kanonicky jí vizitoval. Mikuláš pak Fidicinis, prepošt a superintendent bojnický, posvětil Krajňancům dne 27. junia 1623 za kněze Andreje Slatinského (Salatinus řečeného) z Dubnice pocházejícího. Vtenkrátě ještě sloužili Bohu v nadřečeném chrámu husitském avšak již dle naprave-

né nauky Lutherem a dle pravidla apoštolova i Metodova v řeči materské slovenské. Ale pokoušení nevystala. Starý nepřítel Slova Božího čistého a zůstávajícího navěky objevil se v staré své podobě. Jako kdysi Viching po smrti Metodově zůřil proti bohoslužbě slovenské a zaváděl latinu, tak vnově povstali Vichingovci v podobě jezuitů zvěstovali falešné nauky o dobrých skutcích, a ku dobrým skutkům nenáleželo neošetřitelné milování bratrstva a láska z čistého srdce, ale odebírání chrámů a zavírání škol, oslepování lidu a podporování tyranství duchovního! A tito noví Vichingovci odebrali i Krajňancům evangelickým chrám jejich a katy svými, mečem světským honili je ku latinským službám Božím.

Jak dlouho před Slatinským (před rokem 1623) v husitsko-evangelickém chrámě Krajňanci Božím Slovem se očisťovali a znovuzrozovali, nemáme důkazů historických – ty snad neskůr vytáhne z archivů panských šťastnější náš bádatel –, ale víme, že to trvalo až do roku 1733. Vizme tedy v krátkosti historii zvěstovaného toho Slova Božího živého v chrámě prvotně husitském. Dle našeho rávání historicky odůvodněného nasledoval za Slatinským – který by tedy 44 leta byl v Krajněm kázal Slovo Boží a přísluhoval velebné Svátosti – Ján Levius, vysvěcený dne 10. února roku 1667 skrze Joachima Kalinku v Ilavě. Tento účinkoval zde v Krajněm 33 leta. Třetím byl po smrti Leviusově († 1703) pro Krajně vysvěcen skrze superintendenta Jakuba Zablera dne 21. listop. Eliáš Láni z Liptovské Boce. Tento však již následujícího leta 1704 přijal pozvání za kazatele do Kysuckého Nov. Města. Čtvrtý známý kněz husitského onoho chrámu byl Daniel Pepík (polatinčeně Pepikius) od roku 1706 – 1707, který podepsal zákony senioratu branecko-čachtického. Po něm nasledoval Daniele Krmana superintendenta a mučedníka syn Michal, který kázal v Krajněm Slovo Boží od roku 1724 – 1731 a zde také při chrámě tom, v němž sloužil Bohu, pochován leží. Šestý kněz byl Matěj Augustín z Necpal v Turci, který však brzy, t. j. roku 1732 přešel do církve ev. a. v. Trenčanské. Sedmým a posledním knězem v temže chrámě byl Ján Hradský, syn Jána Hradského staršího, faráře bzínského. Pamatným stal se mučednictvím svým pro pravdu Slova Božího. Od roku 1733, kdy nastoupil úřad kazatele Božího Slova v Krajněm, neměl pokoje a odpočnutí. Hned zajisté v první rok svého zdejšího úřadu kvalitně byl odjat řečený chrám lidu krajňanskému. Hradský, udatný vyznavač Páně, nebyl násilnictvím takovým vyražen ze své činnosti, ani odzbrojen ze svého brnění rytířského. „Sprostnost’ a upřímnost’ nechat’ mne ostříhají, nebo na tě očekávám,“ vzdychal k Bohu svému a věřil prostou vírou slovu Páně, že i zde v Krajněm jako na jiných místech jen múry, jen tělo berou jezoviti lidu, Slovo však Hospodinovo, jež do kypré země srdce lidu tohoto krajňanského tak bohatě odedávna již rozseté jestiť, nevezmou více národu z něho a ním znovuzrozenému, a tak šel do stinných hor, do hlubokých dolin, do rozsedlín skalných

a tam v chrámě přírody klekal na kolená se Slovem Páně před Stvořitelem svým všemohoucím! Tam zvěstoval Slova potešitelná Spasitele svého, tam sílil svátosti Těla a krve Páně lid zemdlený, uhoněný a stavěl jej očistěného poslušností pravdy před tváří Hospodina! Tam to úbočí pod Bukovinou, ta tichá horami chráněná skrýše duchův Slovem Božím znovuzrozených bezpochyby odtedy, ne-li ještě od prvotního honění služby Boží metodejské, nosí jméno „Kňazské“. Tam to údolí za Drienovicou, „Podsvátostou“ řečené, svědčí, že tu bylo živeno královské to knězstvo, národ svatý Slovem Božím. Ale služebníci těla, jakoví se vždy dali naleztí, žádostiví mzdy jidášské, vyslídili Hradského a jali jej i odvedli svázaného do té bývalé někdy „matky slovenské“, toho času však již jamy Ivové, do Nitry, aby tam v těžkém vězení vzal odplatu za věrnou práci svou. Ale jen tělo jali, duch Hradského zůstal v „Kňazském“ a u lidu tohoto, ba i ve vězení svém našel svědek tento Páně lid žádostivý Slova a kázal mu ho, těše spoluvězně své milostí tou, kteráž jest v Kristu Ježíši. A Pán mu pomáhal natolik, že jej ještě i z vězení toho, jako někdy Petra a Pavla vysvobodil, a popřál mu jako Janovi pokojnou zemřítí smrtí. Po vysvobození se z Nitry byl jednoho času ještě kazatelem v Podlužanoch, až jej slavný sbor královského svobodného města Modry zvolil za svého duchovního správce, kde skončeno dílo jeho apoštolování léta 1769.

Ale ubohé Krajné obzvláště střeženo bylo Leviatanem vraždy, aby nemohl ta proniknouti hlas Božího Slova; za celých 50 let zakusoval lid tento všeliké bezpráví, honění a svízele. Rodina Nebeského obzvláštní stálostí vynikla a živila vírou svojí i jiné. Tak ač i zavříto mělo býti Krajné úplně před Slovem Božím a bylo také, věterkové Boží, kteří podúvali hned od Kylvavy, hned od Drienovic z Kňazského a donášeli starobylá podání o krvavém pronásledování služby Boží slovenské a paměti novější, ješto přivozovaly na paměť lidu věrné služby Hradského tam v těch úkrytech horských Pánu a církvi konané. Tyto pověsti z hor sionských udržovaly lid ve víře v Slovo: „Všecko tělo jako tráva a všeliká sláva člověka jako květ trávy.“ Ej, uvadne, ej, opadne i to tělo těch jezuitů, i tá sláva těch vladařů, svědomí Slovem Božím probuzené utiskujících! Ej, uvadne i tá tráva, ej, opadne i ten květ trávy! Tak těšili otcové syny, matky dcéry své, starečkové vnuky své za celých 50 let! Nebo od roku 1733 až do 1783 nesměl se objeviti v Krajném žádný kněz evanjelický. Lid byl honěn tresty tělesnými k poslouchání latinských omší do husitského chrámu svého. Mnoho, mnoho mučednických stonů a vzdychů je u Pána složeno z tohoto půlstoletí a připomenuto bude lidu tomuto v den nejposlednější. Najednou za krásného jitra jesenního roku 1783 shromážděný byl lid v lodi chrámu, aby slyšel mši a klekal na dané znamení, když tu padly na tvář jeho zlatoskvoucí paprsky přeutěšeného slunka! Nadšení radostné zmocnilo se zástupu, neznajícího, co se stalo. Slunce Boží milosti zajasalo se nad Čipčinami. Cisářský patent Jozefa II.

byl publikován a vyhlášena svoboda svědomí a svoboda veřejného Bohu sloužení v jazyku materinském dle věrovyznání augšpurského v chrámech, po městech a palácích tak dobře jako i po všech dedinách. A tu celý ten zástup domněle římsko-katolícky objevil se jako čistý evanjelický, který vyznával zásluhy jedině platné před Bohem, zásluhy Pána Ježíše Krista, toho ukřižovaného beze všech prostředníků a beze všech tak řečených dobrých skutků člověka hříšného. A tento zástup vyznavačů čistého Slova Božího opustil s veselým prospěvováním i ty zdi svého chrámu, na něž dobré právo měl a volil v stodole obecní vzdávati čest' a chválu Bohu za vysvobození své ze služby egyptské, za obrácení srdce velemoudrého a spravodlivého císaře Jozefa II. k lidu pro víru a řeč svou trýzněnému a mordovanému! Byly to služby skvělé a nádherné, které krajňanský lid dne 12. septembra roku 1783 v chudičké stodole obecní držel, tu vřelo všecko písní vděčnou k Bohu jdoucí a slovo Boží opět znělo v sladkých zvucích řeči slovenské, obětí srdcí plápolaly zpřímá k trůnu Beránkovu a po službě díků plně zástup ustanovil kroky k zřízení se novému sboru ev. a. v. plnoprávného v Krajněm s chrámem vlastním. Vrchnosti nižší sice ještě otálely, ještě se ohlížely po nějaké té jezovítské pomoci, ale meč tyranů duchovních, berla vlády surové, tklivost' svědomí, Božím slovem probuzeného uctiť neznající, vyrazeny byly z rukou zlovolných bohatýrským císařem Jozefem II. a konečně ony musily vydat povolení k stavění chrámu. Krajňanský sbor pozval hned řádného kněze prvního po tomto zajetí svém půlstoletém, nástupce mučedníka posledního Hradského Matěje Michaloviče, pod jehož také věrnou správou roku nasledujícího tohože 1784 chrám tento jako někdy jeruzalemský na výšině vystavěn a Bohu na službu oddán byl.

Za dvě leta působil základtorně zde první tento služebník boží Michalovič a složil kosti, které pod lipkou na cínterí zdejším očekávají dne vzkříšení. Lid oplakal vroucně prvního tohoto pomocníka svých nových radostnejších pečí a starostí duchovních.

Nástupcem Michaloviče stal se roku 1786 Pavel Štefánik ze Senice, který zde v času pro duchovní život církve nejnebezpečnějším, v době 45 leté, od roku totiž řečeného až do roku 1831 blaze a zdarně účinkoval, chráně a háje rytířsky zdědenou věronauku proti podvratným naukám mudrců světských, takřečených encyklopedistů, deistů a racionalistů. Složil kosti své dne 8. prosince roku 1831 a leží lidem oplakaný pod kamenným pomníkem na hrobitově krajňanském. Jeho úřad přejal jednomyslnou volbou lidu vděčného zvolený synovec nebožtíka a od posledních 10 let jeho věrný pomocník v úřadu Pavel Štefánik II., který přes 30 let, co řádný farář krajňanský požeňnaně účinkoval, byv věrným spolubojovníkem našim v novějším boji o platnost svatých kněh symbolických a proti nešťastnému racionalismu, syncretismu a unionismu. Zemřel roku 1861 dne 29. listopadu a leží podobně v zahradě Boží krajňanské pohřbený. Po něm

nastoupil úřad jeho Jan Boor, farář posledně nitra-středánsky, v kterém spojují se dva rody Šulekovsko-Štefánikovské, oba totiž i Boor i Štefánik II. byli manželkami Šulekovskými spřízněni. Jan Boor učinkoval za 17 let v Krajném i senioratě Nitranském pozeňnaně, neproměnně, věrně stoje po boku bojovníků za víry jednotu, Božího slova čistotu, symbolů neporušitelnost a práva řeči mateřinské v církvi svatost a nezmenitelnost. On vychoval syny a dcery vírověrné, národnilovné a skončil v Kristu Pánu dne 29. sept. roku Páně 1879. Jeho syna nejstaršího Jana slyšeli ste dnes pronikavě, vírověrně zvěstovati slovo Boží. Mladší pak syn nastoupil po otci svém úřad faráře krajňanského hned po smrti otce milovaného. Ludevít Boor tedy zavírá od 5 let řadu strážců Siona věrného, prepmětného krajňanského. Bůh uděliž mu dar Duchu svého Svatého, aby šťastně předl dlouhou tuto niť křesťanství slovenského v Krajném.

Sbor krajňanský je naskutku sbor mučednický. Celá svatá pokolení jeho pod tlakem ukrutným uměla zachovati víru i lásku prvotní k tomu neporušitelnému semenu Slova Božího, z něhož již 35 pokolení znovuzrozuje se k životu věčnému, obojí dar Boží, dar řeči i dar křesťanství zachovávíc v neošetném, věrném milování. A nejen tlak nepřátel, ale ani Boží divná navštívení nepokolimbala Krajňanců víry. Z novějších těch navštívení Božích připomenu jen ono ze dne 10. máje roku 1806. Nad Čipčinami zakalilo se onoho hrozného dne nebe a blesk záhubným rachotem spálil teprve 22 let starý chrám krajňanský, takže nepozůstaly toliko opálené zdi z něho! „**Z mnohých srdcí myšlení zjevení byla,**“ nebo ejhle, starší věrní Krajňanci rozpomětovali se na Slovo Boží, které velí „všecko tělo jako tráva,“ ejhle, tráva naše shořela na povel Boží, ale však řekl Pán „neopustím“ vás, sirotků, přijdu k vám,“ a „pokušení vás nezachvátilo než lidské, ale věrnýť jest Bůh, kterýž nedopustí vás pokoušeti nad vaši možnost, ale způsobíť aby ste pokušením také i vysvobození, mohli snesti.“ Ale jiní zase stojíce zasmužili nad očadenými zděmi chrámu opouštěli ruce a zoufale volali: „Hynemeť, již zhyneme, není kto by vnově postavil nám chrám, nám mdlým a opuštěným!“ „Ó, lidé malé víry,“ volali k těmto duchové z evanjelium Kristového vyrostlí, duch Metodův, Husův, Jeronymův, Lutherů, duch Hradských a Nebeských (mučedníkův to krajňanských z doby 50-letého protivěnství krajňanského sboru) a spamatali i slabších, ješto předce očistili byli již duše své poslušenstvím pravdy a společně chytili se z lásky k Slovu Božímu a církvi svaté Kristově do práce, nové obětě vyžadovvyší. A hle – přišel Pán skutečně a pozeňnal práce sionské Krajňanců. S textem našim vyslali udatní tito zápasníci Boží svého spolubratra jmenem **Vyskydenského** ku bratrům a bratrstvím rozptýleným po celé zemi až do Slavonie s tím zkázaním Petrovým: „Poněvadž duše své očistili ste poslušenstvím pravdy skrze ducha k milování neošetnému bratrstva, z čistého srdce jedni druhé milujte snažně“, „dobře činte všechněm a nejvíce domácím víry.“

A ejhle, Vyskydenský donesl pomoc lásky bratrské a Krajné mělo opět chrám a na něm radost a potěšení dušem svým. Slovo a víra vyzdvihli nové zdi, okrasu Čipčín a krajňanských hor a dolín!

Ještě sluší připomenouti radostné slavnosti kanonických vizitací krajňanského sboru, které náležejí obyčejně dobám šťastnějším a počasí jasnejšímu pokoje a dobrobytu zemského. V bouřech a pronasledování církve Boží nejdou biskupové vizitovat stádo, vtenkrát jsou vizitátory lidé Boží, ješto znají Slovo Boží a poznali na sobě útěchy a posilu jeho, jako byl i zde v Krajném onen Hradský v sousedních kopanicích Krman a jiní jinde. Po oné vizitaci Abrahamovičové léta 1612 vykonané není téměř za celých dvě sto roků žádného znaku, ani šlepeje podobného radostného svátku pokoje v církvi krajňanské. O těch vizitacích po úkrytech krajňanských úvalů, hor a jeskyň nebylo pak žádných protokolů sepsano, tam jen srdce stísněná přijímala posilnění a úlevy od těch, kteří vládli Slovem Božím a jíchžto prsa dmula se tou životní silou, která vězí v evanjelium Kristovu. Takž teprve roku 1803 střetáme se tu v Krajném s kanonickou vizitací superintendenta Crudiho. Po 20 letech, t. j. roku 1823 s vizitací pravověrného luteránského biskupa Kováč Martinyho, po 13 letech po této roku 1836 s vizitací Stromského, prvního superintendenta, který opovážil se kvůli světákům zavrhnout knihy symbolické. Po 40 pak letech, totiž roku 1876 vykonal poslední kanonickou vizitaci v Krajném nynejší náš tak blaze a pravověrně účinkující superintendent Dr. theologiae Ludevít Geduly.

Ó, lide Boží krajňanský, lide draze koupený a znovuzrozený ne ze semene porušitelného, ale neporušitelno skrze živé Slovo Boží, složené v drahocenném pokladu Božím jazyka tvého materinského slovenského od jednoho tisícletí, miluj věrně to svaté Slovo Boží láskou opravdovou, neošemetnou, miluj ze srdce čistého i bratrstvo národní to, v kterém jednou řečí, jedním zvukem slov blahých a předobrych zvěstováno bylo jemu spasení duší skrze jediného prostředníka Spasitele našeho Jezukrista. Miluj drahá podání od otců svých zděděná o věrnosti stálé národa našeho ku čistému Slova Božímu. Miluj i tyto stráně, údolí, skalné rokliny, v nichž otcové tvojí se Slovem Božím ukrývali proti vztekům a besnotám krvežíznivých pronasledovníků slovenské Boží služby slova Božího a slovenského věrného mravu. Ó, očist'ujtež duše své poslušentvím pravdy skrze živé Slovo Boží, aby ste nikdy neupadli v zradu jidášskou spasení svého a národa svého a mohli jednoc s nepoškrveným svědomím vyjítí otcům svým v ústřety s onou vítěznou korouhví dvojího období našeho křesťanství, z kterých na jedné stati bude napsáno slunečnými zlatopapršleky: „Hlahol Hospodinov prebyvajet vo vieky“ a na druhé „Slovo Hospodinovo zůstáva navěky“. Amen.

Komentáre a vysvetlivky

Všeobecné zásady prepisu

Pri edičnom spracovaní textov sme uplatnili tieto zásady:

1. Pri prepise textov švabach nahrádzame latinkou, grafémy prepisujeme podľa terajšieho úzu.
2. Pôvodné členenie textov na odseky zväčša ponechávame.
3. Upravujeme písanie veľkých písmen substantív a adjektív podľa terajšieho úzu, s výnimkou adjektíva boží a jeho odvođenín/derivátov, ktoré ponechávame v pôvodnej podobe.
4. Začiatkové veľké písmená v každom verši úvodnej alebo záverečnej modlitby upravujeme podľa logického interpunkčného zmyslu (odstraňujeme dobový úzus používať veľké písmená na začiatku každého verša).
5. Zásahy v pôvodnej interpunkcii robíme v záujme čitateľskej zrozumiteľnosti obsahu. Preto zväčša rušíme dvojbodky a bodkočiarky. Skracujeme tiež neúmerne dlhé súvetia.
6. Zjednocujeme autorove nezhody v dĺžení, inak zachovávame pôvodnú kvantitu.
7. Ponechávame značenie mäkkosti (najmä ľ) v texte J. I. Bajzu, A. Bernoláka a J. Fándlyho.
8. Latinské citáty prepisujeme bez zmien.
9. Dopĺňame okrúhle zátvorky pri skratkách biblických kníh a veršov. Chybné súradnice opravujeme. Pri označení kapitol a veršov rímske číslice nahrádzame arabskými, nie však pri označení jednotlivých celkov textu.
10. Slová, ktoré vkladáme do textu, uvádzame v hranatých zátvorkách.
11. Písanie predpôn s, z ponechávame podľa originálu.
12. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa terajšieho pravopisného úzu.
13. Opravujeme chyby pôvodnej tlače, vrátane tých, na ktoré autor upozornil na konci tlače.

O porádke lásky
Jozef Ignác Bajza

Prepis textu

1. Prepisujeme hlásku g na j, ģ na g, j na í, f na s, ff na š, w na v.
2. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa terajšieho pravopis-

ného úzu: dobrečinili > dobre činili, jedníhokaždího > jedního každího, na príklad > napríklad, na veky > naveki, sebasamiho > seba samiho, samisebe > sami sebe, tuodtúd' > tu odtúd', Velikéjnoci > Velikéj noci.

3. Zjednocujeme dublety: blízni > blížni, Móš > Mós, násili > násili, ništménéj > ništménéj.

4. Rímske číslovky ponechávame.

Poznámky a vysvetlivky

O porádku láski – o poriadku, resp. o pravidlách lásky

Nechci biťi nevericý, než vericý, v 20 Jána. – *A nebud' neveriaci, ale veriaci.* (Evanjelium podľa Jána 20, 27)

v širšém vipísáňú – v širšom význame

v očičtci – v očistci

Augustín v zväzku 5 o časi... – Problém času pozemského a večného rieši Augustín v spise *O Božej obci* (De Civitate Dei, 412 – 426). V jeho piatej knihe uvažuje o rímskej (pohanskej) svetovláde, ktorá povstala z Božej vôle a zamýšľa sa nad životom príslušníkov večnej (Božej) obce v Rímskej ríši. Porovnaj „*Sláva Rímskej ríše sa rozšírila nielen preto, aby boli ľudia odmenení, ale aj preto, aby občania večného štátu, kým tu putujú, starostlivo pozorovali rímsky príklad a videli, ako treba milovať našu nebeskú vlasť a večný život, keď už túto pozemskú vlasť občania tak veľmi milujú, hoci len pre ľudskú chválu.*“ (Šestnásta kapitola) alebo „*Ak je tomu tak, možnosť dať kráľovstvo a vládu nepripisujeme nijakej mocnosti okrem pravého Boha, ktorý udeľuje šťastie v nebeskom kráľovstve len zbožným, pozemské kráľovstvo však dáva zbožným aj bezbožným, ako sa mu páči, ktorému sa však nič nespravodlivé nepáči.*“ (Dvadsať prvá kapitola) In: Sv. Augustín: *Boží štát*. 1. zväzok. Trnava : Spolok svätého Vojtecha – Bratislava : LÚČ, vydavateľské družstvo, 2005, s. 160 a 165 – 166.

pomimo – okrem, mimo

odtrženca – odpadlíka od katolíckej viery

hodne – oprávnene, zaslúžene

slújeme – nazývame sa

v 13 a 15 Jána – Evanjelium podľa Jána 13, 1: ... miloval svojich, ktorí boli na svete, preukázal im dokonalú lásku. Evanjelium podľa Jána 15, 1: Ak ma milujete, budete zachovávať moje prikázania.

v 22 Matth. – Evanjelium podľa Matúša 22, 37 – 39: A on mu odpovedal: Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom a celou svojou dušou a celou svojou mysl'ou. / To je veľké a prvé prikázanie. / Druhé je mu podobné: Milovať budeš blížneho svojho ako seba samého.

v 1 Jána v 2, 3 a 4 – Prvý Jánov list 2, 10: Kto miluje svojho brata, zostáva

vo svetle a nie je nikomu na pohoršenie. Prvý Jánov list 3, 11: Ved' poslanstvo, ktoré ste od začiatku počuli, je, že sa máme navzájom milovať. Prvý Jánov list 4, 7: Milovaní, milujme sa navzájom, lebo láska je z Boha a každý, kto miluje, narodil sa z Boha a pozná Boha.

zevnitrná – vonkajšia

v 5 Mós. v 22 – v Piatej knihe Mojžišovej 22, 1 – 4: Ak uvidíš blúdiace dobytča alebo ovcu svojho brata, neprejdí popri nich bez povšimnutia, ale určite ich prived' späť svojmu bratovi. / Keď však tvoj brat nie je nablízku a ty ho nepoznáš, priženíš ich do svojho domu a budú u teba, kým ich tvoj brat nebude hľadať. Potom mu ich vráť. / Rovnako urob aj s jeho oslom, odevom a s čímkoľvek, čo tvoj brat stratil a ty si to našiel. Neodopri mu pomoc. / Ak uvidíš, že na ceste padol osol alebo býk tvojho brata, neodopri mu pomoc. Pomôž mu ich zodvihnúť.

v 13 a 15 Jána – v Evanjeliu podľa Jána 13, 34 – 35: Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa navzájom milovali; ako som ja miloval vás, aby ste sa aj vy navzájom milovali. / Podľa toho všetci spoznajú, že ste moji učeníci, ak budete mať lásku jeden k druhému. V Evanjeliu podľa Jána 15, 13 – 14: To je moje prikázanie, aby ste sa milovali navzájom tak, ako som vás miloval ja. / Nikto nemá väčšej lásky ako ten, čo svoj život kladie za svojich priateľov.

v 1 Jána v 3 – v Prvom Jánovom liste 3, 11: Ved' poslanstvo, ktoré ste počuli, je, že sa máme navzájom milovať.

obecné – všeobecné

... *skutečná láska má byť rišená...* – skutočná láska má byť usmerňovaná pravidlami

v 4 Tobiáša – Tobiáš 4, 13: Teraz teda, synáčik môj, maj v láske svojich bratov a s pýchou sa nevyvyšuj nad svojich bratov a nad synov a dcéry svojho ľudu – aby si si spomedzi nich vybral manželku, lebo v pýche je záhuba a mnohý nepokoj a v neužitočnej neporiadnosti je poníženie a veľká bieda.

v 7 Matthúša – Evanjelium podľa Matúša 7, 12: Všetko, čo chcete, aby ľudia robili vám, robte aj vy im. V tom je celý zákon i proroci.

A ačkolik toto patrí aj na lásku naproti nepráťel'um... – Avšak toto sa týka aj lásky k nepriateľom...

predne – najprv

v 3 Mós. v 19 – Tretia Mojžišova kniha 19, 34: Cudzinec, ktorý sa zdržuje u vás, nech je pre vás ako domorodec. Miluj ho ako seba samého, lebo aj vy ste boli cudzincami v Egypte.

k Efez. ve 4 – List Efezanom 4, 1 – 2: Preto vás napomínam ja, väzeň v Pánovi, aby ste žili, ako je hodné povolania, ktorým ste boli povolani, / so všetkou pokorou, miernosťou a trpezlivosťou, znášajte sa navzájom v láske.

vnitřne milovali – z duše milovali

v 5 Matth. – Evanjelium podľa Matúša 5, 43 – 44: Počuli ste, že bolo povedané:

Milovať budeš svojho blížneho a nenávidieť svojho nepriateľa. / Ja vám však hovorím: Milujte svojich nepriateľov a modlite sa za tých, ktorí vás prenasledujú. *v 1 Jana v 3* – Prvý list Jána 3, 11: Veď poslanstvo, ktoré ste od začiatku počuli, je, že sa máme navzájom milovať.

k Rim v 12 – List k Rimanom 12, 12: Radujte sa v nádeji. V súžení buďte trepehliví, v modlitbe vytrvalí.

v 5 Matth. – Evanjelium podľa Matúša 5, 46 – 47: Veď keď budete milovať iba tých, čo vás milujú, aká vám patrí odmena? Či to isté nerobia aj mýtnici? / A ak budete pozdravovať iba svojich bratov, čo robíte navyše? Či to isté nerobia aj pohania?

v Mós. v 32 – Prvá kniha Mojžišova 32, 18 – 21: Prvému rozkázal: Keď sa stretneš s mojím bratom Ézavom a spýta sa ťa, či si a kam ideš a či je to, čo ženieš, / odpovedz: Je to dar tvojho služobníka Jáкова, ktorý posielal svojmu pánovi Ezavovi, a aj on ide za nami. / Takéto príkazy dal druhému, tretiemu i všetkým, čo mali čriedy. Podobne povedzte Ézavovi, keď sa s ním stretnete: / Aj on sám, tvoj služobník Jákob, ide za nami. Povedal si: Udobrím ho darom, ktorý má predchádza, a len potom sa mu ukážem. Azda ma prijme priateľsky.

k Rim. v 10 – List k Rimanom 10, 15: Ako je napísané: Aké krásne sú nohy tých, ktorí prinášajú radostnú zvesť o dobrých veciach.

aniž – a nie

jako sebe nekterý viobrazujú – ako si niektorí predstavujú

Thomáš apoštol – nazývaný „neveriaci“. Keď sa Ježiš po svojom zmŕtvychvstaní zjavil apoštolom, Tomáš tam nebol, preto neveril, že sa to stalo. Ježiš mu potom ukázal svoje rany a dovolil mu vložiť ruku do svojho boku. (Evanjelium podľa Jána 20, 24 – 29)

ťešce obrazil – veľmi urazil

jakž – akože

v rani jeho – do jeho rán

všej mstvi – všetkej pomsty

spasitedlné – spasne, prinášajúce spasenie

v reči XIV Druhého dílu – Reč XIV. V druhú pústu neďelu. Pátá prosba. A odpusť nam naše dluhi, jako i mi odpúšťáme dlužníkum našim. In: *Krestánského Katolického Náboženstvá*, které lídu swému wíkládal, a pre všeobecný prospěch widal Josep. Ignat. Bajza, Farár Dolno-Dubowský. Díl IIý. O Nádegi. S. 121 – 130.

Uporádnil ve mně lásku... – Usporiadal vo mne lásku...

... čítáme v 2 spevuv – čítame vo Veľpiesni 2, 4: Zaviedol ma do vínnej pivnice, jeho vlajkou nado mnou bola láska. (Porovnaj „Avšak proti jest, co se praví ve Velep. 2: Uvedl mne do sklepa vinného, uspořádal ve mně lásku.“ In: *Theologické summy svatého Tomáše Akvinského: doslovný překlad*. Druhý

časti druhý díl, otázka 26, článek 1. V Olomouci : Profesori bohosloveského učiliště řádu dominikánského, 1938, s. 226)

Augustín v zrcadle púštevníkův píše „milování masť jest...“ – Augustín cituje Žalm 133, 1 – 2: „*Áké je dobré a milé, keď sú bratia spolu! / Je to sťa najvzácnejší olej na hlave, čo steká na bradu, na Áronovu bradu, čo steká na okraj jeho rúcha.*“ Bajza odkazuje zrejme na Augustínovo dielo *De scriptura sacra speculum* (De Psalmis) 92: [Ps 132]. *Ecce quam bonum et quam decorum, habitare fratres in unum* [132, 1]. S. Augustini Aurelii. Opera omnia. Editio latina. <https://www.augustinus.it/latino/speculum/index2.htm>

Volá o to i samá vnútorná čnosť i téjto vlastnosť... – Žiada si to aj vnútorná čnosť a jej podstata...

hodnosť veci – hodnotite veci

na všeccko se rozestíraťi – na všetko sa vzťahovať

zásluhú – podľa zásluh

Odkúd' Akvínský na 3, v rozď. 29, v čl. 1 – Akvínský k bodu 3, v oddiele 26, článok 1: *Zda je v lásce řád: „K třetímu se musí říci, že řád náleží rozumu jakožto pořadajícímú, ale síle žádostivé náleží jako pořadanému. A takto se stanoví v lásce řád.“* (*Theologické summy svatého Tomáše Akvínského: doslovný překlad*. Druhé časti druhý díl, otázka I. – CV. V Olomouci : Profesori bohosloveského učiliště řádu dominikánského, 1938, s. 227)

nepodobnosť – odlišnosť, rozdielnosť

Milovaťi budeš Pána Boha tvého. – Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom a celou svojou dušou a celou svojou myslou. (Evanjelium podľa Matúša 22, 37)

najprvnejší všem smísem a spúsobem – prvý zo všetkých podstát a podôb/ prvý pred všetkými zmyslami a spôsobmi

všenásobnú lásku – mnohonásobnú lásku

Druhé (prikázání) podobné jest tomuto... – Evanjelium podľa Matúša 22, 39: Druhé je mu podobné „Milovať budeš bližneho svojho ako seba samého.“

vec k právidlu rovnána – vec s prikázáním porovnávaná

ze svedectvá Augustína mlúvícího v 1 kn. O vinauč. krest'. v 27 v 1 kn. – podľa svedectva Augustína hovoriaceho v prvej knihe O kresťanskej náuke (*De doctrina christiana*) v XVI, 27: *Predsa však, keď sa hovorí: „Milovať budeš svojho bližneho ako seba samého“ (Mt. 22, 39), okamžite je zřejmé, že nebola opomenutá ani láska k seba samému.* In: Sv. Augustín (Augustinus Aurelius): *O kresťanskej náuke*. Prel. Marcela Andoková a Robert Horka. Prešov : Vydavateľstvo PETRA, 2004, s. 48.

v prírozeňú – v prirodzenej povahe

v porádnej lásce – v usporiadanej láske

dálšej – ďalej

zavírki – závery

s pozoru na – s ohľadom na

... dovoleno nám neni chceť trpiť škodi... – nie je nám dovolené, aby sme strpeli škodu

... nesvoboda jest činiť zlé... – nie je dovolené robiť zlé veci

v žádnych okolostojičnostách – za žiadnych okolností

... Bohu vd'echnejšie jest... – Bohu je milšie

... z dvojého zlého menšie má biť vivoleno od teho a vtedi, kdo a kedi z násili na jedno pristati musí – menšie z dvojakého zla si má vyvoliť ten, ktorý sa musí nutne rozhodnúť pre jedno

zevnitřná násili – nátlak zvonku

zaprameňená v Boskéj lásce – prameniaca v Božej láske

rádnej – radšej

obraziti – uraziť

prostředkem od nás – prostredníctvom nás

nikdo neni podlužen – nikto nemusí

... abi to druhému dostal – aby to dostal iný

Čo osohuje člověku... (v 16 Mat.) – Ved' čo osoží človeku, ak získa hoci celý svet, ale utrpí škodu na duši? Alebo čo človek dá ako protihodnotu za svoju dušu? (v Evanjeliu podľa Matúša 16, 26)

premeňení – náhrada

Že Pavel mlúvil v 9 Rim... – Že Pavel hovoril v Liste Rimanom (9, 3): Želal by som si totiž byť sám prekliaty a odlúčený od Krista pre mojich bratov, mojich príbuzných podľa tela.

Skrze to sa neukazuje... – Z toho nie je zjavné...

... chcel do času biť zbavený požíváň Boha... – chcel byť na čas zbavený poslúchania Boha

... sú slová Akvíns. Thomáša v 2, 2, v otáz. 27, v čl. 8 na 1 – sú to slová Tomáša Akvínskeho v druhom dieli druhej časti [*Teologickej sumy*], v otázke 27, v článku 8 k bodu 1: Čo je lepšie, či milovať Boha alebo bližneho: „Nebo možno říci, jak praví Zlatoústý v I. knize *O zkroušenosti*, že se tím neukazuje, že Apoštol více miloval bližního než Boha, ale že více miloval Boha než sebe. Nebo chtěl býti na čas zbaven božského požívání, což patří k oblíbě sebe, pro to, aby byla Bohu čest zjednávana v bližních, což patří k oblíbě Boha.“ (*Theologické summy svatého Tomáše Akvínskeho: doslovný preklad*. Druhé časti druhý díl, otázka I. – CV. V Olomouci : Profesori bohosloveského učiliště řádu dominikánského, 1938, s. 254.)

... jestli jednakú z bližními potrebu trpíme... – ak trpíme rovnakú núdzu ako bližní *jednaké aneb jedni* – rovnaké alebo tie isté

... mnohem znamenitejšé sú... – oveľa dôležitejšie sú

... *jiné musí biť zachovávané*... – treba sa pridržať iného pravidla

... *v zmlúvaní o milosrdenstvá a almužnej uzreme*... – dozvieme sa v rozprávaní o milosrdenstve a almužne

podlužný – povinný

násled – dôsledok

s príkazu lásky – podľa prikázania lásky

Odtúd Ján v 1, v 2 – Lásku sme poznali podľa toho, že on položil svoj život za nás; aj my máme klásť život za bratov. (Prvý Jánov list 3, 16) A to je láska: žiť podľa jeho prikázaní. To prikázanie, ktoré ste počuli od začiatku, je, aby ste žili v láske. (Druhý list Jána 1, 6)

Který Boský rozkaz jak nás v položeném jistém bližního nebezpečnostvú nezavazuje, nikdy nezavazuje... – Ako nás tento Boží príkaz nezavazuje v určitom nebezpečnom položení bližneho, tak nezavazuje nikdy...

podle mňeňá – podľa mienky

za jeho s toho nebezpečnostvá sproštení – za jeho oslobodenie z toho nebezpečnosti

s tak rečením ništměňej řízením nevinného seba bráňená – z tak známeho viacmenej dôvodu, že bráni seba ako nevinného

pozorovaťi – dávať pozor, prihliadať

zlost' – nepravosť

Tak učí Augustín v 1 kn. O vinauč. kresť. v 27 písajícý... – Tak učí Augustín písúci v prvej knihe O kresťanskej náuke (*De doctrina christiana*) v 27 kapitole; správne XVIII, 29: „Ale vzhľadom na to, že nemôžeš robiť dobre všetkým, mal by si brať osobitný ohľad na tých, ktorých ti akoby náhoda, či už v čase, priestore alebo za istých okolností, privedie do cesty a zblíži ťa s nimi.“ In: Sv. Augustín (Augustinus Aurelius): *O kresťanskej náuke. O milosti a slobodnej vôli*. Prel. Marcela Andoková a Robert Horka. Prešov : Vydavateľstvo PETRA, 2004, s. 49.

losú – osudom

v 1 k Tim. v. 5 – No ak sa niekto nestará o svojich blízkych, najmä o členov rodiny, ten zaprel vieru a je horší než neveriaci. (v Prvom liste Timotejovi 5, 8)

V kn. 1 O vinauč. kresť. v 27 – V knihe 1 O kresťanskej náuke (*De doctrina christiana*) v 27 kapitole; správne XVII, 28: „Ten muž potom žije spravodlivo a sväto, ktorý vie nezaujato a správne oceňovať veci; tento teda má svoju lásku usporiadanú, aby ani nemiloval, čo milovať nemá, no aby nezlyhal ani v láske k tomu, čo by milovať mal. On ani nemiluje viac to, čo treba milovať menej, ani nemiluje rovnako, čo treba milovať menej alebo viac, ani nemiluje menej či viac to, čo treba milovať rovnako.“ In: Sv. Augustín (Augustinus Aurelius): *O kresťanskej náuke. O milosti a slobodnej vôli*. Prel. Marcela Andoková a Robert Horka. Prešov : Vydavateľstvo PETRA, 2004, s. 48.

O vážnosti a uctivosti stavu kňazského Anton Bernolák

Prepis textu

1. Prepisujeme hlásku g na j, ě na g, j na í, f na s, ff na š, w na v.
2. Zjednocujeme dublety: az > až, dñeš > dñes, kñazi > kñazi, na čo > načo, namilejší > najmilejší, síc > sic, sinev Áronových > sinov Áronových, poslucháci > poslucháči, tohoto > tohto.
3. Zložené tvary píšeme oddelene podľa terajšieho pravopisného úzu: jedenkaždí > jeden každí.
4. Kondicionálové častice a zložené tvary píšeme oddelene: čímbis > čím bis, čobi > čo bi, jakbi > jak bi, jestl'izebi > jestl'ize bi, kterábi > ktorá bi, mohol-ľibich > mohol-ľi bich, vážnábi > vážná bi.
5. Pridávame spojovník v slovných spojeniach: bololi > bolo-li, bolli > bol-li, číl'i > či-ľi, moholľibich > mohol-ľi bich, ñeňl'i > ñeňi-ľi, ñemusál'i > ñemusá-ľi, ñezaslúžil'i > ñezaslúži-ľi.
6. Číslovky prepisujeme v slovách: Iñej > prvnej, 2hėj > druhej.
7. Dopĺňame úvodzovky.
8. Rozpisujeme skratku: v. > verš.
9. V poznámkach uvedených pod čiarou nahrádzame znak „&“ spojkuu „a“.
10. Poznámky uvedené v texte pod čiarou patria Bernolákovi.

Poznámky a vysvetlivky

1. Cor. 4, verš 1 – Prvý list Korint'anom 4, 1: A tak nech nás každý pokladá za Kristových služobníkov a za správcov Božích tajomstiev.

násľedki – dôsledky

včilejšé zborí – terajšie rozbroje / vzbury

starodávnej a základnej správi strašlivé pohibki – ohromné zmeny starého a pôvodného spravovania / riadenia

do řesklivého ñepokoja – do clivého nepokoja

síc – síce

pevní svatěj cirkvi zámek – opevnený hrad svätej cirkvi

hñed' od jej povstáñá – čoskoro po jej vzniku

ñejedenkrát najvst'eklejšie – neraz veľmi zúrivo

včil – teraz

šturm – útok

prevráťeñí – pád, skaza

svetári – svetáci, bludári

proti jednonásobním pravdám – proti jednoduchým pravdám

v celosti kresťanstva sa tíkajú – dotýkajú sa celého kresťanstva

rozumnu neb prírodnú nábožnosť – učené a prírodné náboženstvo

na mravi naše najvážnejší vst'ah majú – s našimi mravmi veľmi významne súvisia

... najsilnejší proti zlosti a nespokojnosti násip dolu sa st'áhá – hradba veľmi odolná proti nepravosti a nespokojnosti sa rúca

badajú – vidia

... nad vivoľením Izraelom strázá – nad cirkvou bdejú

podlužný – povinnej

pret'áhňem – predĺžim (reč)

Ze svatím teda Pavlom pravím: „Tak nech nás...“ – So sv. Pavlom teda hovorím: A tak nech nás každý pokladá za Kristových služobníkov a za správcov Božích tajomstiev. (Prvý list Korint'anom 4, 1)

dve stránki – dve časti

mnoho držať – veľa si myslieť

pokoleňi levické – príslušníci kmeňa Lévi, ktorých úlohou bolo pomáhať kňazom. Kňazský úrad bol zverený do rúk Áronovým synom. Leviti vykonávali predovšetkým manuálne práce spojené so starostlivosťou o stan stretávania. (Štvrtá kniha Mojžišova 3) Okrem toho zastupovali prvorodených zo všetkých kmeňov, na ktorých mal Boh právo. Túto zástupnú úlohu symbolizujú obrady ich očistenia a oddelenia, napríklad náčelníci izraelských kmeňov vkladali na nich ruky. (Štvrtá kniha Mojžišova 8)

obetovní kňazi – kňazi prinášajúci obeť

slávne – slávnostne

roztržovať sa – zdržovať sa

urídil – nariadil, určil

Num. 18, verš 12 a 13, štvrtá kniha Mojžiš. – Numeri, Štvrtá Mojžišova kniha 18, 12 – 13: Dávam ti prvotiny zo všetkého najlepšieho oleja i všetkého najlepšieho muštu a obilia, ktoré budú dávať Hospodinovi. / Tvoje budú prvé plody zo všetkého v ich krajine, čo prinesú Hospodinovi. Každý, kto je čistý v tvojom dome, smie z toho jesť.

vípovedné – určené, stanovené

zhladzujúce – odstraňujúce

... tu tedáž známeňité bolo dostojenství kňazské – tu reda rozhodne bola dôležitá kňazská autorita

Malach. 2, verš 7 – Malachiáš 2, 7: Veď pery kňaza majú strážiť poznanie; z jeho úst sa očakáva naučenie, lebo on je poslom Hospodina zástupov.

Levit. 2, verš 1 a 2, treťa kniha Mojžiš. – Levitikus, Tretia kniha Mojžišova 2, 1 – 2: Keď niekto chce priniesť Hospodinovi ako obetný dar pokrmovú obeť, nech obetuje jemnú múku, ktorú poleje olejom a pridá k nej kadidlo. / Donesie ju Áronovým synom, kňazom. Kňaz vezme plnú hrst' múky poliatej olejom i všetko kadidlo a ako pripomienku ju na oltári spáli ako ohňovú obeť príjem-

nej vône Hospodinovej.

Deutor. 17, verš 12, pátá kniha Mojžiš. – Deuteronomium, Piata kniha Mojžišova 17, 12: Kto by sa však vzoprel a neposlúchol kňaza, ktorý tam slúži Hospodinovi, tvojmu Bohu, alebo sudcu, taký človek nech zomrie. Tým odstrániš zlo z Izraela.

Ľud to uslíšivši – ľud, ktorý to počul

Ibid., verš 13. – Tamže 13: Nech to počuje všetok ľud, nech sa bojí a už sa neprotiví.

kdiž jednúc – keď raz

Oziáš kráľ – kráľ Uzzija (Uzijáš), desiaty judský kráľ, bol za previnenie proti kultu (pálenie kadidla) ranený malomocenstvom

II. Paral. 26, verš 18 – Druhá kniha kroník 26, 18: Vzopreli sa kráľovi Uzzijovi a upozornili ho: Uzzija, páliť kadidlo Hospodinovi neprichodí тебе, ale na to vysväteným kňazom Áronovcom. Opusti svätyňu, lebo si sa previnil, a neposlúži ti to na slávu u Hospodina, Boha.

zapovrhol – neprijal, odmietol

prašivina – kožná choroba

pokuta – trest

II. Paral. 26, verš 19, 20 a 21 – Druhá kniha kroník 26, 19 – 21: Uzzija držal kadidelnicu na pálenie kadidla a nazlostil sa. / Keď sa k nemu hlavný kňaz Azarja a ostatní kňazi obrátili, zistili mu na čele malomocenstvo. Ihneď ho odtiaľ vykázali, ba i sám sa ponáhlal vyjsť, lebo ho ranil Hospodin. / Kráľ Uzzija ostal malomocný až do smrti. Ako malomocný býval v osobitnom dome. Bol totiž vylúčený z Hospodinovho domu. Jeho syn Jótam dozeral na kráľovský palác a spravoval ľud krajiny.

visokosť svetská – svetská vznešenosť

hodnosť – vážnosť, úcta

Ecclesiastici 4, verš 7 – Kniha Sirachovca 4, 7: Usiluj sa byť obľúbený v zhromaždení a pred vrchnosťou skloň pokorne hlavu.

Ibid. 7, verš 31, 32, 33 – Kniha Sirachovca 7, 31 – 33: Maj bázeň pred Pánom, váž si kňaza a podľa príkazu mu daj jeho podiel: prvotiny, obety za vinu a časť z pleca obetovaného zvieratá, obetu posvätenia i prvotiny svätých vecí. / Aj chudobnému podaj ruku, aby tvoje požehnanie bolo dokonalé. / Darmi prejavuj priazeň každému živému a ani mŕtvemu neupieraj svoju priazeň.

bolo-li – ak boli, *bol-li* – ak bol

veľební – dôstojný

najvyšších a najmožnejších – najvyššie postavených a najzámožnejších

neňli – neňli-li – ak nie je

čilli – čiže

Hebr. 7, verš 12 – List Hebrejom 7, 12: Ved' ak sa mení kňazstvo, nevyhnutne

sa musí zmeniť aj zákon.

prevyšujicná – prevyšujúca

závirka – záver

jako prorok Eliáš oheň s ňeba zvolat' – Prorok Eliáš zvolal oheň z neba, ktorý strávil obeť, aby ľud Izraela poznal, že Hospodin je Boh a on je jeho služobníkom. (Prvá kniha kráľov 18)

mohol-li bich – či by som mohol

jak Jozue slunce zastavit' – Hospodin vypočul hlas Mojžišovho pomocníka Jozuu, ktorý viedol Izraelitov v boji proti Amorejčanom. (Jozua 10, 12 – 13: Vtedy, v ten deň, keď Hospodin vydal Amorejčanov Izraelitom na ľubovôľu, povedal Jozua Hospodinovi a v prítomnosti Izraela zvolal: Slnko, zastav sa v Gibeóne a mesiac v údolí Ajalón! / Slnko sa zastavilo a aj mesiac zostal stáť, kým sa ľud nepomstil na svojich nepriateľoch. Či to nie je napísané v Knihe úprimného? Slnko sa zastavilo uprostred neba a celý deň sa neponáhl'alo zapadnúť.)

vizdvihnúť – vystúpiť na odpor

síc-jednúc – však raz /kedysi

A Ján, podle visloveňá Kristového medzi ľudmi najvětší... – Amen, hovorím vám: Medzi narodenými zo ženy nepovstal nikto väčší ako Ján Krstiteľ. (Evanjelium podľa Matúša 11, 11)

moc na jeden d'eň uríd'ená – moc na jeden deň ustanovená

st'ísknutá – obmedzená

obrazujeťe Boha – urážate Boha

za obeť zmernu – ako obeť zmierenia (Prvý Jánov list 2, 2: On je obeťou zmierenia za naše hriechy, no nielen za naše, ale aj za hriechy celého sveta.)

Mojžiš v starém zákoňe, kdíž svím zázračním prútom vodu ud'eril... – Mojžiš zodvihol ruku a palicou dvakrát udrel skalú. Vyrzil z nej silný prúd vody, takže sa napila celá pospolitosť a dobytok. (Štvrtá Mojžišova kniha 20, 11)

omestováňím – príbytkom (Prvý list Korint'anom 3, 16: Azda neviete, že ste Božím chrámom a že vo vás prebýva Boží Duch?)

zázračník – ten, ktorý robí zázraky

s'te milost'i potrební – potrebujete milosť

sv. Anton – Svätý Anton Pustovník (asi 251 – 356) nezaložil mníšsky rád, ale jeho príklad pustovníckeho života v modlitbe, sebazapieraní a vo fyzickej práci nasledovali mnohí.

svatá Katerina Sienská – Katarínu Sienskú (1347 – 1380) vyhlásil za svätú pápež Pius II. v roku 1461. V roku 1970 jej bol udelený titul cirkevnej učiteľky.

svatí Frančišek Asisskí – František Assiský (1182? – 1226) založil spoločenstvo „Assiských hlásateľov pokánia“ (1208). Z evanjeliových textov zostavil prvé pravidlá nového spoločenstva, ktoré ústne schválil pápež Inocent III. Tak vznikol rád Menších bratov (Ordo Fratrum Minorum).

jestliže bi – keď by

*praví Dionyzius Areopagitský, ten menuje muža ovšem velebného... – „... ούτως ιεράρχην ό λέγων δηλοΐ τον ένθεόν τε και θεΐον άνδρα τον πάσης ιεράς επιστήμονα γνώσεως, έν φ και καθαρώς ή κατ' αυτόν ιεραρχία πάσα τελείται και γινώσκεται.“ (... ten, ktorý sa zmieňuje o hierarchovi, označuje inšpirovaného a božieho človeka, ktorý je znalý všetkého posvätného poznania.) In: Corpus Dionysiacum II. Pseudo-Dionysius Areopagita: *De ecclesiastica hierarchia* I, 3, 5. Berlin – Boston : Walter de Gruyter, 2012, s. 66.*

velíkí pápež Inocenc takto mluví: „Kňaz jest...“ – Bernolák odkazuje zrejme na dva verše z prvej kapitoly Zjavenia Jána: „a urobil nás kráľovstvom, kňazmi svojmu Bohu a Otcovi“ (verš 6), „Tajomstvo siedmich hviezd, ktoré si videl po mojej pravici, a siedmich zlatých svietnikov je toto: Sedem hviezd, to sú anjeli siedmich cirkví [t. j. kňazi] a sedem svietnikov, to je sedem cirkví.“ (verš 20) *Inocent. in Cap. I. Apocalip.* – Spis Innocenta III. sa nám nepodarilo identifikovať. O úlohe a postavení kňaza hovorí však vo svojich rečiach (*Sermones de diversis*). *iníχ vzrábal* – vzdelával, podúčal iných

zdaľeká – celkom, úplne

visokost' – vznešenosť

obetu chválnu – obeť chvály

stareček Jakub chananejský – starček Jakob kanaánský, t. j. patriarcha Jakob býval v zasľúbenej zemi, ktorú Boh dal Izraelitom (pozri Prvá Mojžišova kniha 37, 1: Jákob sa usadil v Kanaáne, kde jeho otec býval ako cudzinec)

Jozefa v Egypte na prvnej po kráľovi hodnosti položeného spatril... – Jozefa v Egypte uvidel ustanoveného na prvé miesto po kráľovi. (Jozef bol ustanovený za správcu celého Egypta. Pozri Prvá Mojžišova kniha 41, 41)

Gen. 47, verš 29 a 30 – Prvá Mojžišova kniha 47, 29 – 30: Keď sa blížili dni Izraelovej smrti, zavola si svojho syna Jozefa a povedal mu: Ak som získal tvoju priazeň, polož svoju ruku pod moje bedro a preukáž mi láskavosť a vernosť: Nepochovaj ma v Egypte. / Keď spočiniem ako moji otcovia, odnes ma z Egypta a pochovaj v ich hrobke. On povedal: Urobím tak, ako hovoríš.

arcioťec Jakub and'ela nepřepust'il... – porovnaj Prvá Mojžišova kniha 32, 27: Povedal: Pusti ma, lebo už vychádzajú zore. Jákob odpovedal: Nepustím ťa, kým ma nepožehnáš.

podlužně – primerane

Kázeň na noví rok Juraj Fándly

Prepis textu

1. Prepisujeme hlásku g na j, ě na g, j na í, f na s, ff na š, w na v, ai na aj (zaid'e > zajd'e).

2. Zjednocujeme dublety: asnad > asnad', celi > celí, Dávit > Dávid, devke > d'evke, dokal > dokál, Goľiát > Goľiat, hodini > hod'ini, mnohi > mnohí, na darmo > nadarmo, najvícěj > najvícej, strašľivi > strašľiví.
3. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa terajšieho pravopisného úzu: do spodku > dospodku, do včilka > dovčilka, jedenkaždí > jeden každí, na poľi > napoľi, na veky > naveky, nade všeccko > nadevšeccko, s počátku > spočátku, s predku > spredku, z rána > zrána, z večera > zvečera, z vrchu > zvrchu.
4. Kondicionálové väzby píšeme oddelene: keďbi > keď bi, keďbich > keď bich.
5. Pridávame spojovník v slovných spojeniach: ňeňiľi > ňeňi-ľi.
6. Opravujeme písanie slov: pokáňňa > pokáňa.
7. Dopĺňame úvodzovky.

Poznámky a vysvetlivky

Prov. 4, 2 – Príslovia 4, 2: Ved' vám dávam dobré poučenie, neopúšťajte preto moju náuku!

obroda – úroda

slovom – jednoducho, prosto

... z drahím časom draho a vzáctne zachádzali – s drahým časom zaobchádzali ako s niečím drahým a vzácnym

k vašému dušnému spaseňu – k spáse vašej duše

pominutého roku – minulého roku

darebne zmrhali – naničhodne premrhali

ľeš – ako

obzľáštne – zvlášť

zahrúžení ve svetských márnostách – zahľbení do svetských pomínelností

v nich zastaraní a zatvrdnutí – v nich ustrnutí a neústupní

osľepení život – zaslepený, bezduchý život

loňejšieho roku – vlaňajšieho roku

... žalostne vihinuli – smutne povymierali

užitkom – užívaním

predsevatí – téma, hlavná myšlienka

kázni prvňá stránka – prvá časť kázne

s ťažkými váhami natáhnuté – natahnuté ťažkými závažiami

... vatšu počťivosť a vatši predek majú mat' – majú mat' väčšiu česť a úctu

malá partéka – malý kus, vec

viznamenávajú – znamenajú, označujú

poňeváč – pretože, lebo

nezabíval – nezabúdaval

... jeho život téš prebehne – jeho život tiež prejde

kvetom cinterním posipané – posypané cintorínovými kvetmi

tuho ubívajúci čas – rýchlo plynúci čas

z oborským Goliatom – s obrovským Goliášom, Filištíncom vystatujúcim sa svojou silou, bojoval Dávid, ktorý nad ním zvíťazil pomocou praku a kameňa (Prvá Samuelova kniha 17, 50)

ostaraní – starí, zostarnutí

Ňevíte, zdáľiž ešte jednúc... – nevíete, či ešte raz

... na svoje ťed'ivé dňi pre'ahujú – na dni svojej staroby odkladajú

s téjto žalobi – z tejto sťažnosti

Tri veci su, které ňenávidí a v ošklivostí má duša moja... – Tri druhy ľudí vřak z duře nenávidím, ich spôsob života mi je odporný: bedár chvastúň, boháč podvodník, stavec cudzoložník, ktorý stratil rozum. (Kniha Sirachovca 25, 2)

chudobného piřného a nadherného – pyřného a namysleného chudobného

od seba zaňedbaného – duřevne upadnutého

pohanskí mudrc Seneca – Lucius Aenneus Seneca (4 pred Kr. – 65 po Kr.), vychovávateľ cisára Neróna, spisovateľ a stúpenec stoicizmu.

Cantic. I – Velpieseň 1, 7: Prezrad' mi, ty, čo ľa z tej duře milujem, kde budeř pářť, kde budeř cez obed odpočívateľ?

abi sa s cudzími a z ľudskými do volajakéj ňepotrebnéj radi anebo do volajakéj rozpravki ňedopuřťila – aby sa s cudzími ľudmi zbytočne neradila alebo nepuřťila sa do dajakého rozhovoru

o polodňi – na poludnie

sa ňeřikuje – nepatrí sa

Dokládá dáľej Písma svatého vikladatel... – Uvádza dáľej vykadač Písma sv.

chľipného omíkání – zmyselného pomykávania / obchytkávania

... jest vipísaní z ust... – je opísaný podľa rozprávania

ňevimľuvná spravedľivostí – nevysloviteľná spravodľivosť

zlost' – neprávosť, bezbožnosť

... vzal na seba spôsob... – vzal na seba podobu

naproťiva – naopak

zadávil – zahrduřil, zařkrtil

Addatur loci moralisatio. – Na toto miesto sa má pridať mravný výklad.

s tím hriehom spokojení – s tým hriehom vyrovnaní

lařujú – sledia

čisté osobi – mravne bezúhonní ľudia

čankajú – ziskavajú peknými slovami

asnad' – hádam

zdáľiž – či

... rozřipaní v zemi doľežťe – dočkáte sa odpočívajúci v zemi

NN. – Nomen nescio. (Meno nepoznám.)

svojej psoti – svojej biedy

leš – ako, než

... jích zamiloval – obľúbil si ich

Blahoslavení chudobní. – Evanjelium podľa Lukáša 6, 20: So zrakom upretým na svojich učeníkov povedal: Blahoslavení chudobní, lebo vaše je Božie kráľovstvo.

Luc. 7 – Evanjelium podľa Lukáša 7, 37 – 38: V tom meste žila istá hriešnica. Keď sa dozvedela, že stoluje v dome farizeja, priniesla alabastrovú nádobu s voňavým olejom. / S plačom pristúpila odzadu k jeho nohám, začala mu ich máčať slzami a utierať svojimi vlasmi. Bozkávala mu nohy a natierala ich voňavým olejom.

u svätého Lukáča 14. kap. – Evanjelium podľa Lukáša 14, 2: A hľa, bol tam pred ním akýsi človek, chorý na vodnatieľku.

ľudského statku – cudzieho majetku

Anebo preto, abi ľudského, ňespravedlivého statku lúpežníka z jeho celím domom k svojemu bozskému nasledováňu privábil. – A pán pochválil nepoctivého správcu, že si počíнал prezieravo. Veď synovia tohto sveta sú voči seberovným prezieravejší než synovia svetla (Evanjelium podľa Lukáša 16, 8).

... jako píše svatí Matuš v osmėj a svatí Ján 4. kap. – Evanjelista Matuš píše o uzdravení stotníkovho sluhu (8, 5 – 13), evanjelista Ján o uzdravení kráľovského úradníka (4, 46 – 64)

... keď jích 5000 len s peťi chlebi nasířil – Lebo mužov, ktorí jedli, bolo asi päťtisíc; okrem nich tam boli aj ženy a deti. (Evanjelium podľa Matúša 14, 21)

Deut. 32, 11 – Piata Mojžišova kniha 32, 11: Ako orol bdie nad svojím hniezdom a nad mláďaťom sa vznáša, rozprestrie krídla, zachytí ho a nesie v perutiach.

Elianus – grécky filozof Claudius Aelianus v zbierke *De natura animalium* (O povahe zvierat)

vípisuje – píše, uvádza

korábek – v nádobe tvaru člnka

Dávidové prorocťvo – Prorocťvo kráľa Dávida je zaznamené v Žalme 22, označovanom ako Dávidov žalm: „Volali k tebe, a boli zachránení. Dúfali v teba, a neboli zahanbení.“ (verš 6)

sporadovat – riadiť, viesť

Nejmoudřejší a nás k štěstí vedoucí cesty Boží

Bohuslav Tablic

Prepis textu

1. Prepisujeme hlásku g na j, ě na g, j na i, y na i / j, ss na š, w na v, v na u, au na ou; spojku y na i.
2. Na základe zásad prepisu upravujeme písanie nasledovných slov: Babilon > Babylon, cýli > cíli, cýrkev > církev, cýsařství > císařství, cytedlné > cite-

- dlné, cýtěním > cítěním, cyzyny > ciziny, časých > časích, Danyel > Daniel, docházýme > docházíme, dopomocy > dopomoci, fyliální > filiální, Krystus > Kristus, mezy > mezi, milovnícy > milovníci, mnozý > mnozí, mocý > mocí, mudrcy > mudrci, musý > musí, nacházý > nachází, obrazyl > obrazil, odcházým > odcházím, posýlá > posílá, pocházý > pochází, posýlá > posílá, prosým > prosím, přicházý > přichází, přivikly > přivykly, skusyl > skusil, směřující > směřující, smýsly > smísil, sýce > sice, syl > sil, sýmě > símě, Syrach > Sirach, syrotky > sirotky, sylní > silní, usylování > usilování, věcy > věci, vedenu býti > vedeni býti, vedoucí > vedoucí, věřící > věřící, vyvázý > vyvází, zdobili > zdobili.
5. Zjednocujeme dublety: lekarství > lékařství.
  6. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa terajšieho pravopisného úzu: dlouhotrvanlivého > dlouho trvanlivého, do cela > docela, jedenkaždý > jeden každý, na věky > navěky, po dnes > podnes, posledníkát > poslední krát, přede vším > především, taktěž > tak též, tak že > takže, v skutku > vskutku, z daleka > zdaleka.
  7. Kondicionálove částice píšeme oddelene: anižby > aniž by, byťby > byť by, byťbychom > byť bychom, kamžkoliby > kamžkoli by, nebylby > nebyl by, nikdyby > nikdy by, mnohýby > mnohý by, onby > on by, tolikby > tolik by.
  8. Niektoré skratky rozpisujeme: ap. > apoštol, k. > kapitola, n. > najmilejší, v. > verš.
  9. Dĺženie opravujeme v slovách: našému > našemu, nikdy > nikdy, podľa > podľa.
  10. Dopĺňame úvodzovky.

Poznámky a vysvetlivky

živobyti našho léta blažíš – náš život činíš „blaženým“ / pozdvihuješ k večnému nadpozemskému blahu

dloužíš – predlžuješ

zpravovati – usmerňovať

cítěním srdce – citmi srdca

... s přestáváním na svém losu strávil – vytrvaním v svojom údele prežil

citedlné – citlivé

srdečný podíl na případnostech – úprimnú účasť na záležitostiach;

Syrach (6, 14) – Kniha Sirachovca 6, 14: Verný priateľ je mocná záštita, kto ho nájde, našiel poklad.

v. 16 – Kniha Sirachovca 6, 16: Verný priateľ je oživujúci liek, nájdu ho tí, čo majú bázeň pred Pánom.

lékařství – liek

... jakožto zvláštní následek (...) považuje – považuje za osobitný dôsledok...

Přísł. 19, 4 – Príslovia 19, 4: Bohatstvo získava veľa priateľov, biedny však príde o svojho priateľa.

spořádanost – poriadok

Text k Řím. 11, verš 33 – 36 – List Rimanom 11, 33 – 36: Ó, hĺbka Božieho bohatstva, múdrosti a poznania! Aké nepochopiteľné sú jeho súdy a aké nevyšpytateľné jeho cesty. / Ved' kto poznal Pánovo zmýšľanie? Alebo kto bol jeho radcom? / Alebo kto mu vopred niečo dal, aby mu to musel vrátiť? / Ved' od neho, prostredníctvom neho a pre neho je všetko, jemu sláva na veky. Amen.

ješto – ktorý

1. Jan. 4, 16 – Prvý Jánov list 4, 16: A my sme poznali a uverili v lásku, ktorú má Boh k nám. Boh je láska a kto ostáva v láske, ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom.

1. Thess. 5, 9 – Prvý list Tesaloničanom 5, 9: Ved' Boh nás neurčil na hnev, ale aby sme získali spásu skrze nášho Pána Ježiša Krista.

v knize Moudrosti (kapitola 11, verš 24) – ... lebo miluješ všetko, čo jestvuje. Neprotiví sa ti nič z toho, čo si stvoril, ved' nebol by si vytvoril, čo nenávidíš.

v bytu – v živote

skrze zdělání a pulerování – cez zušľachtovanie a cibrenie

moci ducha našeho – sily nášho ducha

okolostojičnosti – okolnosti

... jejich nábytku nepožíval – neužíval ich majetok

osten – popud

podnět k rozšafnosti

2. Sam. 12, 25 – Po prorokovi Nátanovi [Dávid] odkázal, že pre Hospodina mu [Šalamúnovi] majú dať meno Jedídja [Miláčik Hospodina].

větší prostnost v mravích – väčšia jednoduchosť v mravoch

... na svět byli dostupili – na svet boli prišli

... naše vychování bývá spořádanó – je postarané o našu výchovu

cvičení v literním umění – získavanie základov vzdelania

podle 2. Mojž. (2, 10) – Druhá Mojžišova kniha 2, 10: Keď chlapec odrástol, priviedla ho [matka] k faraónovej dcére. Tá si ho osvojila, dala mu meno Mojžiš a dodala: Ved' som ho vytiahla z vody.

podle Dan. (2, 48) – Daniel 2, 48: Potom kráľ [Nebukadnécar] Daniela povýšil, dal mu premnoho veľkých darov, ponechal mu vládu nad celou provinciou Babylonu a urobil ho hlavným predstaveným všetkých babylonských mudrcov. *způsobní se stávají k vyvedení hrdinských skutků* – stávajú sa schopní konať hrdinské skutky

leč Bůh – jedine Boh

podle Žalmy (68, 6) – Otcom sirôt a obhajcom vdov je Boh vo svojom svätom príbytku.

rozdiľná prísluhováni – rôzne služby

1. Kor. 12, 11 – Prvý list Korint'anom 12, 11: No toto všetko spôsobuje jeden a ten istý Duch, ktorý každému udeľuje dar, ako chce.

... aby se uměním nad jiné stkvěl – aby vynikal učenosťou nad inými

... v jejichžto společnosti živi jsme – v ktorých spoločnosti žijeme

pocitivá živnost – poctivý život

v Žalme (136, 25) – Všetkým tvorom dáva pokrm, lebo jeho milosrdenstvo trvá naveky.

cestou odporností – cestou prekážok

Odtud se ptá Pavel: Kdo poznal mysl Páně? Aneb kdo jemu radil? – Ved' kto poznal Pánovu myseľ, aby ho poučal? (Prvý list Korint'anom 2, 16)

2. Petr. 2, 9 – Druhý Petrov list 2, 9: Pán však vie vytrhnúť nábožných z pokušenia, a nespravodlivých ponechať až do dňa súdu a potrestať.

cesty příkré – strmé cesty

utržky nezasloužené – nezaslúžené utrhania na cti

Moudrost Boží nejlepší cíle nejlepšími prostředky vyvází. – Múdrost' Božia dosahuje najlepšie ciele najlepšimi prostriedkami. (Izaiáš 32, 7: Prostriedky podliaka sú zlé, strojí úklady, ako by zničil biedneho falošnými rečami, hoci chudobný sa dovoláva práva.)

ohlédnime – pozrime sa

... rádi považovali – s radosťou si vážili / vďačne si cenili

O hlubokosti bohatství, i moudrosti, i umění Božího! – List Rimanom 11, 33 – 34: Ó, hĺbka Božieho bohatstva, múdrosti a poznania! Aké nepochopiteľné sú jeho súdy a aké nevyspytateľné jeho cesty. / Ved' kto poznal Pánovo zmysľanie? Alebo kto bol jeho radcom?

„z milosti Boží jsme, co jsme“ (1. Kor. 15, 10) – Ale z Božej milosti som to, čo som, a jeho milosť nebola vo mne márna. (Prvý list Korint'anom 15, 10)

kvaltování – snaženie

trnivé cesty – cesty zarastené trnám

1. Petr. 5, 6 – Prvý Petrov list 5, 6: Pokorte sa teda pred mocnou Božou rukou, aby vás vo svojom čase povýšil.

v Žalme (40, verš 5) – Blahoslavený muž, ktorý svoju nádej vkladá do Hospodina.

předzvidá – predpovedá

zavírka – záver

... evangelium Ježíšovo v svobodném královském městě Skalici kázati mi poroučí – B. Tablic v Skalici pôsobil ako kazateľ od r. 1802.

Bud'tež mírní, spravedliví, laskaví, dobročinní, dobřepřejní, výslužní, snáseliví, krotcí, trpěliví, pokojní, smířliví. – No ovocie Ducha je láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota vernosť, / miernosť, sebaovládanie. Proti ta-

kýmto veciam nie je zákon. (List Galat'anom 5, 22 – 23)

1. Tim. 4, 8 – Prvý list Timotejovi 4, 8: Telesné cvičenie je totiž málo užitočné, ale pobožnosť je užitočná na všetko, lebo má prisľúbenie pre terajší aj budúci život. *podle napomenutí Pavla k Filip. (1, 27)* – List Filipanom 1, 27: Len žite tak, ako to zodpovedá Kristovmu evanjeliu, aby som – či už prídem a uvidím vás, či som vzdialený – počul o vás, že pevne stojíte v jednom duchu a svorne bojujete za vieru v evanjelium.

v Skutc. ap. 20, 25. 26. – Skutky apoštolov 20, 25 – 26: Nuž a teraz viem, že nikto z vás, medzi ktorými som chodil a ohlasoval kráľovstvo, už neuvidí moju tvár. / Preto vám v dnešný deň vyhlasujem, že som čistý od krvi všetkých.

1. Sam. 12, 23 – Nech sa to nestane, aby som zhrešil proti Hospodinovi a prestal sa za vás modliť. Chceme vás i ďalej učiť dobrej a pravej ceste.

ostříhá – ochraňuje

církeve ačansko-kurtánská – Tablic v cirkevnom zbore Ača (Acsa) a v jeho dcérocirkvi Kürti (Asca-kürtü) v novohradsko-peštianskom senioráte prežil takmer sedem rokov (od 23. augusta 1795 do 22. júna 1802). Pozri bližšie Brtáň, Rudo: *Bohuslav Tablic*. Bratislava : VEDA, 1974, s. 39.

Co s tebou bude ta dále?

Adam Chalupka

Prepis textu

1. Prepisujeme hlásku g na j, j na í, ss na š, w na v, v na u, au na ou, spojku y na i.
2. Podľa súčasnej pravopisnej normy píšeme i/y v slovách: budoucý > budoucí, cýrkev > církev, cýtedlnosti > cítedlnosti, cizý > cizí, činícýho > činícího, dřímajícím > dřímajícím, faryzejské > farizejské, hrozili > hrozili, hystoryi > historii, jaksy > jaksi, Krystus > Kristus, lehkomyslnicy > lehkomyslníci, marnotratnicy > marnotratníci, mezy > mezi, mnozý > mnozí, mocy > moci, nekajícýho > nekajícího, nemocy > nemoci, nenacházýš > nenacházíš, nepocházý > nepochází, nezdvyhnu > nezdvihnou, nezrazý > nezrazí, nouzý > nouzí, obrácý > obrací, odvrácý > odvrací, Ochozyáš > Ochoziáš, palicy > palici, po sedmy rocyh > po sedmi rocích, prácy > práci, prorocy > proroci, přicházý > přichází, řicy > říci, sy > si, Syrach > Sirach, sy skousyl > si skousil, skutcyh > skutech, sýce > síce, srdcy > srdci, svévolnicy > svévolníci, tolicý > tolicí, tisýcy > tisíci, usyluje > usiluje, v nocy > v noci, v piše > v pýše, vroucý > vroucí, věcy > věci, všetečnicy > všetečníci, zetům > zeťům, zýštěme > zíštěme, zytra > zitra, zmizý > zmizí, vítážená > vítážená.
3. Na základe zásad prepisu upravujeme písanie nasledovných slov: ay > aj, človeče > člověče, ssoužení > soužení, vinna > vina.
4. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa terajšieho pravopis-

ného úzu: a však > avšak, jednomukaždému > jednomu každému, na lehkó > nalehkó, na maličko > namaličko, nademnou > nade mnou, na dlouze > nadlouze, na pospol > napospol, na proti > naproti, na skutku > naskutku, na tolik > natolik, na věky > navěky, odemne > ode mne, o všem > ovšem, před tím > předtím, semnou > se mnou, spolu věžňové > spoluvěžňové, v pravdě > vpravdě, v tedy > vtedy, z rána > zrána.

5. Pridávame spojovník v slovných spojeniach: budeli > bude-li, budemeli > budeme-li, dobřeli > dobře-li, jesteliž > jeste-liž, jsteli > jste-li, neniliž > není-liž, víteliž > víte-liž.
6. Kondicionálové väzby píšeme oddelene: abyste > aby ste, ažby > až by, byste > by ste, cobysste > co bys ste, čehožby > čehože by, jakobyste > jakobys ste, kdybysste > kdybys ste, nechby > nech by, řeklibysste > řekli bys ste, zdažby > zdaž by.
7. Zjednocujeme písanie predložky a predpony pri > při.
8. Rozvádzame skratky: k. > kapitola, S. > Svatý, v. > verš.

Poznámky a vysvetlivky

ta – teda

vzděchnutí – krátka modlitba

onono – ono

Toto píše Svatý Jakub kapitola 4, 13 –16 – Jakubov list 4, 13 – 16: A teraz vy, ktorí hovórite: Dnes alebo zajtra pôjdeme do toho a toho mesta, pobudneme tam rok a budeme obchodovať a zarábať – / vy predsa neviete, čo bude zajtra s vaším životom. Ved' ste para, ktorá sa na chvíľu ukáže a potom mizne. / Namiesto toho by ste mali povedať: Ak bude Pán chcieť, budeme žiť a vykonáme to alebo ono! / Teraz sa však vychvaľujete vo svojej pýche. Každá takáto samochvála je zlá.

rátunky – počty

usmyslíte – zaumienite

rozkladáte si – plánujete si

namaličko – nakrátko, na chvíľočku

okolostojičnosti – okolnosti

ještě-liž – či ešte

stojí Přísl. (16, 9) – hovorí Príslovie 16, 9: Človek v srdci zvažuje svoju cestu, no Hospodin jeho kroky usmerňuje.

Řím. 9, 16 – List Rimanom 9, 16: A tak teda nezáleží na tom, kto chce, ani na tom, kto beží, ale na Bohu, ktorý sa zmilúva.

tím duchem – toho ducha.

Bodniž se srdce vaše... – Nech sa vaše srdce znepokojí...

díti se – diať sa

sobě předkládá – predstavuje si

upomeneme se – pripomenieme si

kteľák – ako

jako to má hledět – ako to má vyzerat'

Aj, obstupujeme do Jeruzaléma, mluví jim v našem textě. – Evanjelium podľa Matúša 20, 18: Hľa, vystupujeme do Jeruzalema a Syn človeka bude vydaný veľkňazom a zákonníkom.

Ján 11, 8 – Evanjelium podľa Jána 11, 8: Učeníci mu povedali: Rabbi, teraz ťa chceli Židia kameňovat' a zasa ta ideš?

zděje – udeje

Tožé pak stojí verš 34. – Evanjelium podľa Lukáša 18, 34: Lenže oni ničomu z toho nerozumeli a zmysel týchto slov im zostal skrytý a nechápali, čo povedal.

Než, milí mojí! – Avšak, moji milí!

Nejde-liž... – Či nejde...

nad tou nepochopiteľnosti – nad tou nechápavosťou

Jan 18, 4 – Evanjelium podľa Jána 18, 4: No Ježiš, pretože vedel o všetkom, čo sa malo s ním stať, podišiel a opýtal sa ich: Koho hľadáte?

Hle, s tímto se tak a tak svědlo. – Hľa, tomuto sa toto a toto stalo.

asnad – hádam

průbu – skúšku

Sirach mluví (kapitola 11, 26) – Kniha Sirachovca 11, 25: V deň pohody sa zabúda na zlé a v deň zla sa nepamätá na dobro.

okušovali bídu – zažívali biedu

všetečnost – bezočivosť, opovážlivosť

Luk. 19, 41 – 42 – Evanjelium podľa Lukáša 19, 41 – 42: Keď sa už priblížil a uzrel mesto, zaplakal nad ním / a povedal: Kiežby si aj ty, aspoň v tento deň, spoznalo, čo ti prináša pokoj! Teraz je to však skryté pred tvojimi očami.

... již sekera ku kořeňu stromu přiložená jest... – Evanjelium podľa Matúša 3, 10: Sekera je už položená na korene stromov. Každý strom, ktorý neprináša dobré ovocie, bude vyťatý a hodený do ohňa. Pozri tiež Evanjelium podľa Lukáša 3, 9.

Již s některým dosti uzko jest... – Niektorý je už v núdzi...

není-liž – či nie je

prvé než – skôr než

v historii o zkáze Sodomy – v rozprávaní o skaze Sodomy

1 Moj. 19, 14 – Prvá Mojžišova kniha 19, 14: Nato Lót vyšiel a svojim nastávajúcím zaťom, ktorí si chceli vziať jeho dcéry za manželky, povedal: Vstaňte, odíďte z toho miesta, lebo Hospodin zničí toto mesto. Oni sa však nazdávali, že žartuje.

Hory, padnite na nás, pahrbkové prikryte nás. – Zjavenie Jána 6, 15 – 16: Králi

zeme, veľmoži, vojvodcovia, boháči, mocnári i všetci otroci aj slobodní sa ukryli do jaskýň a medzi bralá vrchov. / A volali vrchom a bralám: Padnite na nás a ukryte nás pred tvárou Sediaceho na tróne a pred hnevom Baránka.

Nebo když dějí... – Lebo keď hovoria...

Viziž... – Daj pozor...

Křesťanům píše Pavel (1. Tes. 5, 2 – 3) – Prvý list Tesaloničanom 5, 2 – 3: lebo sami veľmi dobre viete, že Pánov deň príde ako zloděj v noci. / Keď budú hovoriť: Je pokoj a istota!, vtedy ich znenazdania prepadne záhuba ako pôrodné bolesti rodičku a neuniknú.

onino – oní, tamí

*v Jer. (17, 15) – Pozri, títo mi hovoria: Kde je slovo Hospodina? Nech sa splní! *průbovati* – skúšať*

píše Kazatel (kapitola 8, 11) – Kazateľ 8, 11: Keďže sa rozsudok nad zlým skutkom nevykonáva rýchlo, v ľudských srdciach rastie odvaha konať zlo.

co dále stojí (verš 12, 13) – Kazateľ 8, 12 – 13: veď hriešnik pácha zlo stokrát a predĺži sa mu život. Ja však viem, že bohobojným bude dobre, tým, ktorí majú bázeň pred Bohom.

Sirach (kapitola 5, 3 – 9) – Kniha Sirachovca 5, 4 – 7: Nehovor: Zhrešil som – a čo sa mi stalo? Lebo Hospodin je dlhozhovievajúci. / Nestrácaj obavu, či dosiahneš odpustenie, keď prikladáš hriech k hriechom. / Nehovor: Jeho zľutovanie je veľké, celé množstvo mojich hriechov bude odpustené: Lebo u Neho milosrdenstvo i hnev a na hriešnikov príde Jeho rozhorčenie. / Neváhaj vrátiť sa k Pánovi, neodkladaj to zo dňa na deň: Lebo hnev Hospodinov vypukne náhle a ty budeš zničený v dobe jeho pomsty.

ačť – hoci, i keď

nikoli tobě toho nepomine – vôbec ti to neprepáči

Odpuštěním hříchu netroštuj se štědre... – Odpustením hriechu neutešuj sa veľmi...

když se ubezpečíš – keď sa spoľahneš na svoju bezpečnosť

potřín budeš – budeš porazený

ještě mozek nevykysl – ešte nedospeli

tuze hrozili – veľmi sa vyhrážali

Žid. 10, 30 – 31 – List Hebrejom 10, 30 – 31: Veď poznáme toho, kto povedal: Mne patrí pomsta, ja sa odplatím. A inde: Pán bude súdiť svoj ľud. / Hrozné je padnúť do rúk živého Boha.

2 Petr. 3, 9 – Druhý Petrov list 3, 9: Pán nemešká so svojim prisľúbením, ako sa niektorí nazdávajú, že mešká, ale je zhovievavý, lebo nechce, aby niekto zahynul, ale chce, aby sa všetci dali na pokánie.

verš 15 – Druhý Petrov list 3, 15: A zhovievavosť nášho Pána pokladajte za spásu, ako vám napísal aj náš milovaný brat Pavol podľa múdrosti, ktorá mu bola daná.

Řím. 2, 4 – 10 – List Rimanom 2, 4 – 8: Alebo opovrhujes bohatstvom jeho dobroty, trpezlivosti a zhovievavosti a nevieš, že Božia dobrota ťa vedie k pokániu. / V zatvrdnutosti svojho nekajúceho srdca si zhromažďujes hnev na deň hnevu a zjavenia Božieho spravodlivého súdu. / Boh odplatí každému podľa jeho skutkov: / Večným životom tým, ktorí sa vytrvalosťou v dobrom konaní usilujú o slávu, česť a nepominuteľnosť, / ale hnevom a rozhorčením tým, ktorí zo sebeckva neposlúchajú pravdu a oddávajú sa nepravosti.

již takli – už ak

duch farizejské pýchy – farizeji zdôrazňovali, že zmyslom ľudského života je dôsledné dodržiavanie Zákona, teda predpisov týkajúcich sa svätyne, kňazov a spoločenstva (Evanjelium podľa Lukáša 18, 11: Farizej stál a takto sa v duchu modlil: Bože, ďakujem ti, že nie som ako ostatní ľudia: vydierači, nespravodliví, cudzoložníci alebo ako tento mýtnik.)

v Žalmě 10, 4 – 6 – Žalm 10, 4 – 6: Bezbožník hovorí povýšene: Boh sa nestará, Boha niet. Také je celé jeho zmýšľanie. / Úspešné sú jeho cesty v každom čase. Tvoje súdy sú pre neho privysoko. Soptí proti všetkým svojim protivníkom. / Myslí si: Nepohnem sa. Z pokolenia na pokolenie nič zlé ma nestihne.

... jsou-li to... – či sú to

potom přichází ďábel a vynímá slovo z srdce jejich, aby neveriče spasení nebyli – Evanjelium podľa Marka 4, 15: To zrno vedľa cesty sú tí, čo ho počúvajú, ale hneď prichádza satan a oberá ich o slovo zasiate do nich.

upomenouti – pripomenúť

Žid. 3, 7 – 15, kapitola 4, 7 – List Hebrejom 3, 7 – 8: Preto, ako hovorí Duch Svätý: Dnes, keď počujete jeho hlas, / nezatvrdzujte svoje srdcia ako pri vzbure v deň pokušenia na púšti; 4, 7: Boh znova určuje iné dnes, keď po toľkom čase hovorí ústami Dávida, ako už bolo povedané: Dnes, keď počujete jeho hlas, nezatvrdzujte svoje srdcia.

Sir. 3, 17 – Kniha Sirachovca 3, 17: Dieťa moje, s pokorou konaj svoje diela a príjemný človek bude ťa mať rád.

zapominatedlnost – zábudlivosť

vysokomyslný – povýšený, seabedomý

Řím. 11, 20 – Nenamýšľaj si, ale sa boj.

Sir. 38, 22 – Kniha Sirachovca 38, 22: „Pamätaj, že jeho údel bude raz aj tvojím. Včera mne, dnes tebe.“

Žid. 13 – List Hebrejom 13, 3: Pamätajte na väzňov, akoby ste boli s nimi uväznení, pamätajte na trpiacich, veď aj vy sami ste v tele.

neokrocenost – neskromnosť

zdíti – udiat

Jozef v Egyptě učinil moudré nařízení – Faraón povýšil Jozefa na majordoma, prvého štátneho úradníka. Počas niekoľkých úrodných rokov nazhromaždil zá-

soby obilia v štátnych obilniciach. Keď nastali roky neúrody a hladu, predával obilie, a tak zase nazhromaždil pre štátnu pokladňu obrovské bohatstvo (Prvá kniha Mojžišova 41, 39 – 44).

šafár – hospodár, správca

stydím se – hanbím sa

Samson – jeden z izraelských sudcov, predurčený Bohom na vyslobodenie Izraela z rúk Filištíncov, podliehal však svojim vášňam. Zaľúbil sa do Filištínky Dalily, ktorá na naliehanie svojich krajanov vymámila od neho tajomstvo jeho sily: vlasy ako znamenie zasvätenia Bohu.

Goliáš – silný filišťínsky bojovník, ktorého porazil v boji Dávid

případnosti – udalosti

uskrovnil – zmenšil

slovo Sirachovo (kapitola 18, 26 – 27) – Kniha Sirachovca 18, 25 – 26: Pamätaj na čas hladu v dobe hojnosti, na chudobu a biedu v dňoch bohatstva. / Od rána do večera plynie čas, ale pred Hospodinom sa všetko náhli.

Na světě soužení míti budete. – Na svete budete mať súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet! (Evanjelium podľa Jána 16, 33)

Plakati a kvíliti budete. – Amen, amen, hovorím vám, že vy budete plakať a nariekať, ale svet sa bude radovať. Vy budete zarmútení, ale váš zármutok sa premení na radosť. (Evanjelium podľa Jána 16, 20)

Budou vás nenáviděti... – Ak vás svet nenávidí, vedzte, že mňa nenávidel skôr ako vás. (Evanjelium podľa Jána 15, 18)

Jan 16, 1 – Evanjelium podľa Jána 16, 1: Toto som vám povedal, aby ste sa nepohoršovali.

zle vynésti – dostať zlú odplatu, byť pohanený

Sirach (kapitola 29, 8 – 9) – Kniha Sirachovca 29, 8 – 9: Ale s poníženým maj trpezlivosť a neobchádzaj ho pri almužne. / Podľa prikázania ujmi sa núdzneho a v jeho biede neprepust' ho prázdneho.

Luk. 24, 21 – Evanjelium podľa Lukáša 24, 21: A my sme dúfali, že on vykúpi Izrael. Dnes je však už tretí deň, ako sa to všetko stalo.

trpčejší budoucnosti – trpkšej budúcnosti

1 Sam. 3, 18 – Prvá Samuelova kniha 3, 18: Sameľ mu teda vyrozprával všetko, nič mu nezatajil, Éli povedal: On je Hospodin. Nech urobí, čo uzná za dobré.

bylo-liž to pobožně odpovědino – či to bola zbožná odpoveď

kdyby Ninivtšci tak byli odpověděli – Jonáš predpovedal mestu Ninive skazu. Ninivčania neodpovedali ako kňaz Eli, ktorého Božie napomínanie neprivedlo k pokániu, ale vyhlásili pôst, ku ktorému sa pridal aj ich kráľ.

Jon. 3, 4 – Jonáš 3, 4: Jonáš vošiel do mesta, prešiel deň chôdze a volal: Ešte štyridsať dní a Ninive bude rozvrátené.

omrzlým – mrzutým

Sirach (2, 15 – 16) – Kniha Sirachovca 2, 15 – 16: Tí, čo majú bázeň pred Hospodinom, nebudú neposlušní Jeho rečiam, a tí, čo Ho milujú, budú sa držať jeho ciest. / Tí, čo majú bázeň pred Hospodinom, budú hľadať Jeho priazeň, a tí, čo Ho milujú, budú naplnení Jeho zákonom.

2 Král. 1, 2 – Druhá kniha kráľov 1, 2: Achazja raz vypadol z balkóna svojej izby na poschodí v Samárii a zranil sa. Vypravil poslov s príkazom: Chodte sa poradiť k ekrónskemu bohu Baálzebúbovi, či vyviaznem z tohto úrazu.

1 Sam. 28 – Prvá Samuelova kniha 28, 8: Saul sa prestrojil, obliekol si iné šaty, odišiel spolu s dvomi mužmi a v noci prišli k tej žene. Povedal jej: Vešti mi pomocou ducha mŕtveho. Vyvolaj mi sem toho, koho ti označím.

2 Paralip. 16, 12 – Druhá kniha kroník 16, 12: V tridsiatom deviatom roku svojej vlády Ása vážne ochorel na nohy. No ani vo svojej chorobe nehľadal pomoc u Hospodina, ale u lekárov.

Moud. 15, 12 – Múdrost Šalamúnova 15, 12: Lebo hovorí, že treba ťažiť, odkiaľ sa dá, aj zo zlého.

kurevství – hriešny, nemravný život

Mat. 16, 26 – Evanjelium podľa Matúša 16, 26: Veď, čo osoží človeku, ak získa hoci celý svet, ale utrpí škodu na duši?

strídmě se chovati – správať sa umiernené

čerstvost svou – svoju čulosť

Přísł. 16, 9 – Príslovia 16, 9: Človek v srdci zvažuje svoju cestu, no Hospodin jeho kroky usmerňuje

Jer. 10, 23 – Jeremiáš 10, 23: Viem, Hospodin, že človek nemá v moci svoju cestu, že nikto, kto chodí, neusmerňuje svoje kroky.

věda – vediac

Žid. 5, 7 – List Hebrejom 5, 7: Ježiš v dňoch svojho pozemského života silným hlasom a so slzami prednášal prosby a modlitby tomu, ktorý ho mohol zachrániť pred smrťou, a bol vypočutý pre svoje podrobenie sa Bohu.

Otče, jestli možné... – Evanjelium podľa Matúša 26, 39: Trochu poodišiel, padol na tvár a modlil sa: Otče môj, ak je možné, nech ma minie tento kalich. Ale nie ako ja chcem, ale ako ty.

bděte a modlete se – Evanjelium podľa Matúša 26, 41: Bedlite a modlite sa, aby ste neupadli do pokušenia.

zlehčen, uplván – znevážení, oplúť

ne nadlouze – nie naddlho

Sir. 2, 22 – Kniha Sirachovca 2, 11: Lebo Hospodin je ľútostivý a milosrdný, odpúšťa hriechy a zachraňuje v čase súženia.

1. Kor. 10, 13 – Prvý list Korintanom 10, 13: Skúška, ktorá na vás doľahla, je len ľudská. Boh je však verný. On nedopustí, aby ste boli skúšaní nad svoje sily, ale so skúškou dá aj východisko, aby ste ju vládali zniest'.

mluví S. Lukáš – Evanjelium podľa Lukáša 18, 38 – 39: Tu vykrikol: Ježiš, syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou! / Tí, čo šli vpredu, mu dohovárali, aby mlčal, ale on kričal ešte hlasnejšie: Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!

necitedlní – necitliví, ľahostajní

Mat. 5, 7 – Evanjelium podľa Matúša 5, 7: Blahoslavení milosrdní, lebo im sa dostane milosrdenstva.

bohatec – boháč

Luk. 16, 28 – 30 – V podobenstve o boháčovi a Lazarovi prosí boháč trpiaci v pekle Abraháma, aby poslal Lazara k jeho bratom so svedectvom o utrpení v pekle – Evanjelium podľa Lukáša 16, 28 – 30: Mám totiž piatich bratov. Nech im vydá svedectvo, aby sa nedostali aj oni na toto miesto múk. / Abrahám mu odpovedal: Majú Mojžiša a prorokov, nech ich poslúchajú. / Ale on odpovedal: Nie, otec Abrahám. Ale ak príde niekto z mŕtvych, budú sa kajaf. / Odpovedal mu: Ak neposlúchajú Mojžiša a prorokov, nedajú sa presvedčiť, ani keby niekto vstal z mŕtvych.

Kaz. 12, 13 – 14 – Kazateľ 12, 13 – 14: Slovo na záver všetkého, čo si počul: Boha sa boj a jeho prikázania zachovávaj, lebo toto je povinnosť každého človeka! / Boh predvolá na súd každý čin, všetko, čo je skryté, či je to dobré, alebo zlé.

proti veľikým utrpnostem – proti všetkým trpkostiam
půjde-li na zmatek – ak upadne v zmätok

O tom štěstí, že se nám Bůh v nynějších časích naroditi dal
Ján Kollár

Prepis textu

1. Prepisujeme hlásku g na j, ě na g, j na i, y na i / j, ss na š, w na v, v na u, au na ou, spojku y na i.
2. Podľa súčasnej pravopisnej normy píšeme i/y v slovách: arcyotcové > arciotcové, Betanye > Betanie, babilonském > babylonském, budoucý > budoucí, cýrkvi > církvi, cýtiti > cítiti, cyzý > cizí, časých > časích, dorazyl > dorazil, hystorye > historie, jsy > jsi, Krysta > Krista, ležící > ležící, Marya > Maria, měsíce > měsíce, mnozý > mnozí, mocy > moci mučedlnícy > mučedlníci, mudrcy > mudrci, musý > musí, nacházýme > nacházíme, následovnícy > následovníci, nemohoucího > nemohoucího, nikdy > nikdy, nosý > nosí, pecy > peci, prácy > práci, přepiatého > přepjatého, rozsývali > rozsivali, sluncy > slunci, Spasytel > Spasitel, Sydrach > Sidrach, starcy > starci, sy > si, syce > sice, sylné > silné, Symeon > Simeon, syonský > sionský, tisýce > tisíce, učedlnícy > učedlníci, v nocy > v noci, věcy > věci, volající > volající, zysk > zisk, zýskali > získali.
3. Podľa súčasnej pravopisnej normy píšeme predpony: ney > nej, nay > naj.

4. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa terajšieho pravopisného úzu: aj hle > ajhle, arci štěbetaví > arcištěbetaví, a však > avšak, bez pochyby > bezpochyby, co že > cože, do dneška > dodneška, na levo > nalevo, na pravo > napravo, na skutku > naskutku, na věky > navěky, tak že > takže, tak řečeného > takřečeného, v skutku > vskutku, zohledu > z ohledu.
5. Kondicionálové väzby píšeme oddelene: byloby > bylo by, kdoby > kdo by, kteréby > které by, zdaližby > zdaliž by.
6. Pridávame spojovník v slovných spojeniach: chtěli > chtěl-li, chcemeli > chceme-li, soudíme-li > soudíme-li.
7. Skratky v texte rozpisujeme: a.t.d. > a tak ďalej, m. p. > milý priateľ, mezy > mezi, J. > Ježíš, k. p. > ku príkladu, n. k. > najmilejší kresťan, s. > svätý, v. > verš.
8. Zjednocujeme dublety: podlé > podle, za času > za času.
9. Spoluhláskovú skupinu „dl“ redukujeme na spoluhlásku „l“ alebo „d“ v slovách: viditedlný > viditelný, mučedlníci > mučedníci, učedlníci > učedníci, zřetedlně > zřetelně.
10. Opravujeme tlačové chyby: machabejší > machabejší.

Poznámky a vysvetlivky

lkáti – nariekať, vzlykať

své přednosti – svoje výhody, priaznivé okolnosti

Ev. Luk. 2 verš. 15 – 20 – Evanjelium podľa Lukáša 2, 15 – 20: Len čo sa anjeli vrátili do neba, pastieri sa rozhodli: Poďme teda do Betlehema a pozrime, čo sa tam stalo, – čo nám oznámil Pán. / Poponáhľali sa a našli Máriu, Jozefa a dieťaťko uložené v jasliah. / Keď to uvideli, vyrozprávali, čo im bolo povedané o tomto dieťati. / Všetci, čo to počuli, čudovali sa tomu, čo im rozprávali pastieri. / Ale Mária si všetky tieto slová zachovala v srdci a premýšľala o nich. Pastieri sa potom vrátili, oslavovali a vebili Boha za všetko, čo počuli a videli, ako im bolo povedané.

Zvěstuji vam radost velikou... – Evanjelium podľa Lukáša 2, 10 – 12: Ale anjel im povedal: Nebojte sa! Zvestujem vám veľkú radosť, ktorá bude radosťou pre všetkých ľudí, / lebo v Dávidovom meste sa vám dnes narodil Spasiteľ, Kristus Pán. / Toto vám bude znamením: Nájdete dieťaťko zavnuté do plienok a uložené v jasliah.

kterák – ako

neumělé – neučení

z předešlosti – z minulosti

bledé pověsti – bezobsažné povesti

Poďme do Betléma a vizme tu věc, která se stala. – Evanjelium podľa Lukáša 2, 15: Len čo sa anjeli vrátili do neba, pastieri sa rozhodli: Poďme teda do Betlehema a pozrime, čo sa tam stalo, – čo nám oznámil Pán.

pobožný starček Simeon – Zbožný muž v Jeruzaleme, ktorý vzal v chráme malého Ježiša do náručia a chválil Boha za milosť, že pred svojou smrťou mohol vidieť Mesiáša (Evanjelium podľa Lukáša 2, 25 – 35).

Maria a Marta v Betanii – sestry Lazara, ktoré Ježiš vzkriesil z mŕtvych; pomazanie nôh patrilo k obvyklým prejavom zdvorilosti (Evanjelium podľa Jána 11, 2).

ona žena Kananejska – žena, ktorá dvanásť rokov trpela na krvotok, sa dotkla obruby jeho rúcha a bola uzdravená (Evanjelium podľa Matúša 9, 20 – 22).

jeho miláčik Jan Evangelista – tradícia stotožňuje apoštola Jána s „tým, ktorého miloval Ježiš“ (Evanjelium podľa Jána 13, 23).

mnoho přepiatého – mnoho prehnaného
tenť – tento

rozjímati – premýšľať, uvažovať

předsevzetí – úmysel, zámer

chatrnosti – biednosti, bezcennosti

Zlořečený ten den, v kterém sem se narodil! (*Jerem. 20, 14*) – Prekliaty deň, v ktorom som sa narodil! (Jeremiáš 20, 14)

Štěpán mučedník – Je považovaný za prvého kresťanského mučeníka (Skutky apoštolov 7, 54 – 60). Sviatok svätého Štefana bol zavedený do cirkevného kalendára (26. 12.) okolo roku 380.

známosti a umění – znalosti a učenosť

vtip – dôvtip, dômyselnosť

přirození – vytvorené prírodou

povětrí – vzduch

Franklin – Benjamin Franklin (1706 – 1790), americký politik a prírodovedec, ktorý stál na čele boja za oslobodenie anglických kolónií v Amerike a ktorý skonštruoval bleskozvod.

nálezků – objavov, vynálezov

za času Abrahama – biblický patriarcha, ktorého viera bola vystavená skúške, keď ho Boh požiadal, aby mu obetoval syna Izáka ako spaľovanú obeť (Prvá kniha Mojžišova 22, 1 – 14).

v časích Mojžišových – prostredníctvom Mojžiša, najväčšieho proroka v Izraeli, vyviedol Hospodin svoj ľud z Egypta. Kým bol Mojžiš na vrchu Sinaj, kde sa s ním rozprával Hospodin, urobil jeho brat Áron na nátlak ľudu zlaté teľa, ktoré malo byť viditeľným obrazom božstva (Druhá Mojžišova kniha 32, 4). Izraeliti uctievali ešte inú modlu Molocha (Tretia Mojžišova kniha 20, 2).

v zajetí babylonském – zajatie bolo výsledkom obliehania Jeruzalema babylonským kráľom Nabuchodonozorom za vlády judského kráľa Joakima (Druhá kniha kráľov 24, 14).

Sidrach, Mízach a Abdenago – židovskí muži, ktorých na rozkaz Nabuchodonozora hodili do rozpálenej pece, lebo sa nepoklonili zlatej soche, ktorú

dal postaviť (Daniel 3).

synové machabejští – siedmi bratia, ktorí neposlúchli rozhodnutie sýrskeho kráľa Antiocha IV., aby jedli bravčové mäso, a zvolili si tak smrť mučením (Druhá kniha Makabejská 7, 1 – 42).

Herodes – Keď sa Herodes Antipas, ktorý vládol v judskej Galilei, dozvedel, že sa narodil Mesiáš, a nepodarilo sa mu Ho nájsť, dal povraždiť v Betleheme a jeho okolí všetkých chlapcov do dvoch rokov (Evanjelium podľa Matúša 2, 16).

Jidáš – Judáš Iškariotský, jeden z apoštolov, ktorý dal bozkom znamenie, aby Ježiša zajali (Evanjelium podľa Matúša 26, 49).

před Luterem – odkaz na tristný stav stredovekej cirkvi a na nedostupnosť Biblie širšiemu okruhu veriacich

... noc pomínula a den se přiblížil – Noc pokročila a deň sa priblížil. Vyzlečme teda skutky tmy a oblečme si výbroj svetla. (List Rimanom 13, 12)

jen po kuse – len po troške

David – izraelský kráľ (1012 – 973 pr. Kr.)

Simeon – spravodlivý a zbožný muž v Jeruzaleme, ktorému Duch Svätý zjavil, že nezomrie, kým neuvidí Pánovho Mesiáša (Evanjelium podľa Lukáša 2, 26).

punkt – bod, článok

od krve Abele – od doby, keď žili prarodičia Adam a Eva a keď ich prvorodený syn Kain zabil brata Ábela.

... až do Jeruzaleme, který kamenoval proroky – až do doby apoštolov (Jeruzalem, Jeruzalem, ktorý vraždíš prorokov a kameňuješ tých, čo boli poslaní k tebe! Evanjelium podľa Matúša 23, 37)

pouhé přirození – len telesnosť

gomorskému a sodomskému století – bezbožnému storočiu; kanaánske mestá Gomora a Sodoma boli zničené pre bezbožnosť ohnivým dažďom (Prvá kniha Mojžišova 19, 24).

od Evy až do Marie – od pramatky Evy až po Máriu, Ježišovu matku

zření – pohľad, pozornosť

arcištěbetaví – veľmi štebotaví

Kaifáše – Jozef Kaifáš bol najvyšší židovský kňaz za rímskeho cisára Tiberia. Mal dôležitú úlohu pri odsúdení Ježiša (Evanjelium podľa Matúša 26).

Piláta – Pontius Pilatus ako miestodržiteľ rímskej provincie Judea (26 – 36) vyvolával svojím konaním časté nepokoje v Jeruzaleme (Evanjelium podľa Matúša 27).

krvoživného Nerona – Rímsky cisár Nero (37 – 68) donútil k samovražde účastníkov prezradeného sprisahania proti nemu.

na půlnocních stranách – na severných stranách

peleš – brloh, diera

do takřečeného prostředního věku – do stredoveku

pošetilosť – bláznivosť

Aut prius aut multo decuit post tempora nasci, / Nam fuit et fortassis erit longe felicius aevum. Petrarca. – Epistolae metricae (Veršované listy) 3, 33, 3 – 6. Volný preklad citátu: Bolo by pekné narodiť sa alebo skôr, alebo v oveľa neskorších časoch, / lebo to bola alebo azda bude oveľa šťastnejšia doba.

bedlivější vrchnosti – starostlivejšie vrchnosti

ostříhají – zachovávajú

okolostojícíností – okolností

obecný člověk – jednoduchý človek

trí mudrci – upozornení hviezdou prichádzajú z východu hľadať židovského kráľa a prinášajú mu tri dary: zlato, kadidlo a myrhu (Evanjelium podľa Matúša 2).

nyní je na nás pořádka – teraz je na nás rad

k zboží na výsosti – k pokladom v nebi

ješto slovem moci – ktorá mocou slova

shůry – zhora

Štípte – štepiť (prenášať časť ušľachtilej odrody na inú rastlinu)

dělnice – dielne

Úvodní řeč

Michal Miloslav Hodža

Prepis textu:

1. Prepisujeme hlásky: g > j, j > í, y > i / j, ss > š, w > v, v > u, au > ou.
2. Na základe zásad prepisu upravujeme písanie nasledovných slov: cizých > cizích, dey > dej, nikdá > nikda, podlé > podle, vedlé > vedle a predpôn: nay > naj, ney > nej (poneyprv > ponejprv).
3. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa terajšieho pravopisného úzu: abyste > aby ste, a však > avšak, nademnou > nade mnou, na tolik > natolik, ne jen > nejen, odemne > ode mne, proto že > pretože, před tím > předtím, prvníkát > první krát, v skutku > vskutku, z daleka > zdaleka, za máličko > zamáličko, z předku > zpředku.
4. Kondicionálové väzby píšeme oddelene: byloby > bylo by, coby > co by, čibych > či bych, jakožeby > jakože by, kdoby > kdo by, kterýžby > kterýž by, jakéby > jaké by, jenžby > jenž by, nebylbych > nebyl bych, tedybych > tedy bych, žebych > že bych.
5. Skratky rozpisujeme: ap. > apoštol, sl. b. > slova božího, sl. církev > slavná církev, sv. > svatý.
6. Zjednocujeme dublety: důvěře > důvěre, jinemu > jinému, meho > mého, prává > práva, spolukřestan > spolukřesťan, tédy > tedy, zajiste > zajiště.
7. Spoluhláskovú skupinu „dl“ redukujeme na spoluhlásku na „l“ v slovách:

- citedlnost > citelnost, spasitedlně > spasitelně.
 8. V biblických citátoch doplníme úvodzovky.
 9. Opravujeme tlačové chyby: vázim > vážim, nenavist > nenávisť.

Poznámky a vysvetlivky

- při shledání* – pri stretnutí
usrozuměli se – dorozumeli sa, dohodli sa
... ducha mého zaujímá – púta moju pozornosť
popatření – pohľad
nábožnost – zbožnosť, viera v Boha
svou znamenitostí – svojou významnosťou
zpředku – na začiatku
nadíle – sčasti
slovutných – vážených
poručili – odporučili
spřízniti – zblížiť
v srdcích složeno – napísané v srdciach
přispořiti – pridať
přátelského stání – priateľského postoja
... předstíraje mysli vaší... – predkladajúc vašej myslí
... zkušenosti ukazy, na kteréžto každý pravý křesťan horlí – prejavy skúsenosti, ktorá by pohoršila každého kresťana
... na to pohorlíme... – prejavíme k tomu odpor
nepřihodné – nevhodné
v tomto výboru evangelictva z okolitosti – v tomto výbere evanjelickej obce z okolia
znik – vznik
záloh – základ
osvědčiti – vyjadriť, vysloviť
... sobě nevidaní, jen listy... – nevidiac sa, len cez listy sa zoznamujú
Jakož ve vodě tvář... – Ako voda tvár, tak ľudské srdce odráža človeka. Príslovia (27, 19)
nábožně baviti – zbožne tešiť
dojímavost – schopnosť dojímať
přijímavost – schopnosť prijat'
Text Lukáše 6, 45 – Evanjelium podľa Lukáša 6, 45: Dobrý človek vynáša dobro z dobrého pokladu srdca a zlý človek vynáša zlo zo zlého srdca, lebo jeho ústa hovoria to, čím je preplnené jeho srdce.
tak způsobenou – tak usposobenú
zláště – zvlášť

případnost – záležitosť

byt – prebývanie

nepřiosobil – neprisvojil

se neohlídá – neberie ohľad

úzká přítomnost – obmedzená prítomnosť

snažnosti – úsilia

dužejší – silnejší, mocnejší

živobyť – spôsob života

zanášá se tím – zaoberá sa tým, myslí na to

ana – ona

citedlnost – citlivosť

k losu – k osudu

předzřízen – predurčený

k Efezk. 1, 11 – List Efezanom 1, 11: V ňom sme sa stali aj dedičmi predurčenými podľa rozhodnutia toho, ktorý koná všetko podľa zámeru.

k Filip. 3, 13 – List Filipanom 3, 13: Bratia, ja si nenamýšľam, že som to už získal, ale len jedno robím: zabúdam na to, čo je za mnou, a usilujem sa o to, čo je predo mnou.

k Filip. 3, 20 – List Filipanom 3, 20: Ale naša vlasť je v nebesiach, odkiaľ očakávame aj Spasiteľa, Pána Ježiša Krista.

co oběť Noelova po spočinutí korábu – Prvá Mojžišova kniha 8, 20: Potom Noach postavil oltár Hospodinovi, vzal zo všetkého čistého dobytká i čistých vtákov a priniesol spaľované obety na oltár.

odměněná duhou sladké naděje – Po potope sa zjavila na oblohe dúha ako znamenie zmluvy medzi Bohom a zemou, „že voda potopy už nezničí nijakého živého tvora a nebude už potopy, ktorá by zničila zem“ (Prvá kniha Mojžišova 9, 11).

předkem – najprv

slovutných – vážených

... důvěru, kterouž ste za jedním poroučením ke mně dokázali – dôveru, ktorú ste mi preukázali na základe jedného odporúčania

z uznalosti – z uznania

... ste se asnad na mně nezavedli – snád' ste sa mnou neoklamali

... jsem na mnoho uvolen – som zaviazaný k mnohému

rozmysly – úvahy, rozvahy

samosvojný – sebecký, egocentrický

ducha svého uměním vzdělávat – svojho ducha zušľachťovať učenosťou

v lůně vrstevného přátelství – uprostred priateľov vrstovníkov

příkladník – muž dávajúci príklad

škrupuly – rozpaky

náhnětky – trápenia

vymne – vytrhne

trudu – trápenia

okolostejností – okolností

skutečnosti odpornej – protivnej, ošklivej skutočnosti

náramnň a prudce zamýšlející – prchko a vášnivo zmýšľajúci

mysli způsobné duchem kráčeti – mysle schopné duchovne zmýšľat'

Jana 15, 14 – Evanjelium podľa Jána 15, 14: Vy ste moji priatelia, ak robíte, čo vám prikazujem.

zájemné – vzájomné

Moudr. 7, 14 – Múdrost' Šalamúnova 7, 14: Lebo ona je nevyčerpatel'ným pokladom pre ľudí, tí, čo ju získavajú, dostávajú sa do priateľstva s Bohom, keďže sú podržaní darmi, pochádzajúcimi z poučenia.

mnoho nevolil – veľa si nevyberal

na mnohé povinnosti obložená – mnohými povinnosťami vydláždená

an právě přepasuje bedra svá – To znamená, že kazateľ má zvestovať pravdu, ktorá sa stala Ježišovi Kristovi. (List Efezanom 6, 14: Bedrá si prepášte pravdou, oblečte si pancier spravodlivosti.)

an – on

ohledem zavázán jest – je povinný brat' ohľad

poštěpené révovi – zaštepená réva

k útlejším kmenkům – k menším kmienkom

uvolenosti – rozhodnosti

prospěchy – úspechy

nespěchy – neúspechy

vůle účinnivé – silnej vôle

zmáhání – rastu

cele – úplne

základně neumějíce – neovládajúci základy

volím – vyberám si

křivdivým nedorozumělcům – ubližujúcim protivníkom

náleží – patrí

nezapomínala – nezabúdala

se necuzila – sa neodcudzovala

řeči své se neštítla – necítila odpor k materinskej reči

samorostlá povaha života – nevychovaný jedinec, rastúci bez zásahu iného človeka

řídka – zriedkavá

k Efezk. 4, 4 – List Efezanom 4, 3: Usilujte sa zachovávať jednotu ducha vo zväzku pokoja.

činnivou i v Boha i v sebe – silnú vieru v Boha i v seba

nepřebranou myšlenku působlivosti pospolité – nevyčerpatel'nú myšlienku verejného vplyvu

k Efez. 3, 9 – List Efezanom 3, 9: a všetkým objasnil, aký je plán tajomstva ukrytý od vekov v Bohu, ktorý všetko stvoril.

dím – hovorím

... sem se na tento úřad umyslil – podujal som sa na tento úrad

na se – na seba

za těžkosti a odpornosti – pre ťažkosti a protivenstvá

Není-li to s mnohým rozmyslem? – Či to nie je spojené s dlhým rozvažovaním?

Než ale kdo se rozmyšlel, tím lépe, když se domyslel. – Hoci niekto rozvažoval, tým lepšie, keď dospel k rozhodnutiu.

Najemníctví v úřadě si ošklivuji. – Práca iba pre odplatu sa mi protiví. (Evanjelium podľa Jána 10, 12: Nájomník a ten, kto nie je pastier a ovce nie sú jeho, keď vidí prichádzať vlka, opúšťa ovce a uteká. A vlk ich chytá a rozháňa.)

Ducha v potřebách tělesných úzkostného si špatím. – Človek úzkostlivo dbajúci o telesné potreby sa mi nepáči. (Prvý list Timotejovi 4, 8: Telesné cvičenie je totiž málo užitočné, ale zbožnosť je užitočná na všetko, lebo má prisľúbenie pre terajší aj budúci život.)

Márnolibost pro samou marnost se mi nesladí. – Záluba v pominuteľných veciach sa mi nepáči pre ich neužitočnosť. (Porovnaj List Efezanom 4, 17: Hovorím teda a dosvedčujem v Pánovi toto: Nežite už tak, ako žijú pohania v márnosti svojho zmýšľania.)

... jako Pavel apoštol ho jmenuje, oděním světla, se ozbrojím – List Rimanom 13, 12: Noc pokročila a deň sa priblížil. Vyzlečme teda skutky tmy a oblečme si výzbroj svetla.

na tuze zarputilou zlobivost nedbám – veľmi vzdorovitá zlomyseľnosť ma nezaujima

závist mi nedostojí – závišť mi nevydrží

je malodušná – je prejavom duševnej slabosti

nezhrdnu – nespýšniem

bez hrdoby si umírním – bez pýchy sa stanem miernym

a pakli – a keď

vedlé rady Pavla Apoštola – List Efezanom 3, 16: aby pre bohatstvo Božej slávy vo vás jeho Duchom mocne zosilnel vnútorný človek.

do srdce svého, do té s blahoslaveným Komenským, hlubiny bezpečnosti – K odvráteniu sa od „márností, temností a hrôz sveta“ a k návratu „do domu srdca svojho“ vyzýva Boh pútnika v Komenského alegorickej beletrizácii obrazu sveta *Labyrint světa a ráj srdce* (1623). V izbičke pútnikovho srdca nepočuť hluk sveta, je ticho a pokoj (kapitola XXXVII). Na Ráj srdca myšlienkovu nadväzuje Komenského filozoficko-teologický traktát *Centrum securitatis*, to

jest Hlubina bezpečnosti (1625), kde sa uvádza, že proti nepokoju, trápeniu, strachom a nebezpečenstvám inej rady niet, než spočinúť v nepohnutom centre všetkých vecí – v Bohu (kapitola VII).

zapraviti – zohľadniť

příslovní Písma sv. – Príslovia 19, 21: V ľudskom srdci je síce veľa zámerov, no rozhodnutie Hospodina pretrvá.

příční nejsou – nevzpierajú sa

1. *Tesal. 5* – Prvý list Tesaloničanom 5, 19 a 21: Ducha neuháňajte, / ale všetko skúmajte; dobrého sa držte!

Galat. 5, 1 – List Galat'anom 5, 1: Kristus nás oslobodil, aby sme boli slobodní. Stojte teda a nedajte sa znova zapriaľnúť do jarma otroctva.

2. *Kor. 3, 17* – Druhý list Korint'anom 3, 17: Pán je Duch, a kde je Duch Pánov, tam je sloboda.

„*spravedlnost, dobrotu a pravdu*“ – List Efezanom 5, 9: Ved' ovocie svetla je vo všetkej добрote, spravodlivosti a pravde.

aby byl osten můj v patření na zákon mravnosti – aby môj osteň bol v dodržiavaní zákona mravnosti (Druhý list Korint'anom 12, 7: Preto, aby som sa nepovyšoval, bol mi daný do tela osteň, satanov posol, aby ma udieral a tak aby som sa nepovyšoval.)

zprobovanou stálost – vyskúšanú stálosť

„*Propust služebníka svého v pokoji, nebo viděly oči mé spasení tvé.*“ – Evanjelium podľa Lukáša 2, 29 – 30: Teraz, Pane, prepustiť v pokoji svojho služobníka podľa svojho slova, / lebo moje oči uvideli tvoju spásu.

Lepších časův by sme se dožili, kdyby sme se my sami polepšili
Ján Chalupka

Prepis textu

1. Prepisujeme hlásky: g > j, ě na g, j > í, ss > š, w > v, v > u, au > ou.
2. Na základe zásad prepisu upravujeme písanie nasledovných slov: časi > časy, Egipt > Egypt, običej > obyčej, ozívá > ozývá, podlé > podle, rodičum > rodičům, sam > sám, vysichají > vysychají, vynše > vinše, vynšují > vinšují.
3. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa terajšieho pravopisného úzu: na kolik > nakolik, jedenkaždý > jeden každý.
4. Kondicionálové väzby píšeme oddelene: žeby > že by, nebyloby > nebylo by.
5. Spojovník pridávame v slovných spojeniach: chcemeli > chceme-li, povážimeli > povážime-li, přijdouli > přijdou-li, víteli > víte-li.
6. Dublety zjednocujeme: blahoslavenější > blahoslavenější, proměnění > proměnění, přichází > přichází, stěžujeme > stěžujeme, uskrovnime > uskrovníme, vezíme > vezíme.
7. Skratky rozpisujeme: n. p. > například.

Poznámky a vysvetlivky

riдил naše prípadnosti – riadil naše záležitosti

živnosti – životné potreby

„*Dnové zlí jsou!*“ – List Efezanom 5, 16: Naplno využívajte čas, lebo dni sú zlé.

přepjaté – prehnané

neuměli – neučení, nevzdelaní

losem – osudom

stýskají si – nariekajú, znepokojujú sa

vinšují si – prajú si

potýkati – stretávať

dostatečného k vyživění výdělku – zárobku postačujúceho na obživu

obchod kupecký – obchodovanie

... *prýštily důchodky* – pramenili výnosy

vezdejší chléb – časný / dnešný chlieb

přes celý tento rok – po celý tento rok

Gal. 3, 23 do konce – List Galat'anom 3, 23 – 29: Pred príchodom viery sme boli zajatci pod dozorom zákona až do toho času, keď sa mala zjaviť viera. / A tak zákon bol našim vychovávateľom po Krista, aby sme boli ospravedlnení z viery. / Ale keď prišla viera, už nepodliehame vychovávateľovi, / lebo vierou ste všetci Božími synmi v Kristovi Ježišovi. / Ved' všetci ste boli pokrstení v Krista, Krista ste si obliekli. / Nie je ani Žid, ani Grék, nie je ani otrok, ani slobodný, nie je muž a žena, lebo všetci ste jedno v Kristovi Ježišovi. / A ak ste Kristovi, ste Abrahámovo potomstvo a podľa prisľúbenia dedičia.

rozmímati – uvažovať

Žalm 31, 16 – V tvojej ruke je môj čas.

1 Mojž. 6, 5 – 7 – Prvá kniha Mojžišova 6, 5 a 7: Hospodin videl, že ľudská zloba na zemi je veľká a všetko zmýšľanie ľudského srdca je ustavične naklonené len ku zlu. / Hospodin povedal: Človeka, ktorého som stvoril, vyhubím z povrchu zeme; až po dobytok, plazy a nebeské vtáctvo, lebo ľutujem, že som ich utvoril.

... *trval tři léta pořád* – trval stále počas troch rokov

2 Sam. 21 – Druhá Samuelova kniha 21, 1 – 2: Za Dávidových čias trval tri roky za sebou hlad. Keď Dávid skúmal u Hospodina príčinu toho, dostal od neho odpoveď: Na Saulovi a jeho dome lipne krv, pretože pobili Gibeónčanov.

2 Sam. 24 – Druhá Samuelova kniha 24, 13 – 15: Gád prišiel k Dávidovi a oznámil mu: Má nastať v tvojej krajine sedem rokov hladu? Alebo chceš tri mesiace utekať pred svojimi nepriateľmi, ktorí Ťa budú prenasledovať? Alebo má byť v tvojej krajine tri dni mor? Dobré si teda rozváž, akú odpoveď mám dať tomu, ktorý ma poslal. / Dávid povedal Gádovi: Som vo veľkých rozpakoch. Nech však radšej upadneme do ruky Hospodina, lebo jeho milosrdenstvo je veľké,

len nech neupadnem do ruky človeka. / Tak dopustil Hospodin na Izrael mor od toho rána po stanovený čas, takže z ľudu od Dánu po Beér-Šebu zahynulo sedemdesiattisíc mužov.

Mat. 23 – Evanjelium podľa Matúša 23, 37 – 38: Jeruzalem, Jeruzalem, ktorý vraždíš prorokov a kameňuješ tých, čo boli poslaní k tebe! Koľko rás som chcel zhromaždiť tvoje deti, ako sliepka zhromažďuje svoje kuriatka pod krídlami, ale nechceli ste. / Hľa, váš dom vám zostáva spustnutý.

Luk. 19 – Evanjelium podľa Lukáša 19, 43 – 44: Lebo prídu na teba dni, keď ťa tvoji nepriatelia oboženú valom, obkľúčia ťa a zovrú zo všetkých strán. / Zrovnajú ťa so zemou i tvoje deti v tebe, a nenechajú ti kameň na kameni, pretože si nepoznalo čas svojho navštívenia.

Onen mor za panování Dávida krále... – Druhá Samuelova kniha 24, 15: Tak dopustil Hospodin na Izrael mor od toho rána po stanovený čas, takže z ľudu od Dánu po Beér-Šebu zahynulo sedemdesiattisíc mužov.

záhubná nemoc – zhubná / nebezpečná choroba

prostředkem mnoha krajín – cez mnohé krajiny

aby nás pohodlnějšími časi obradoval – aby nás potešil pokojnejšími časmi
ačkoli – hoci

příběhy světa – deje / udalosti sveta

z krvoživnosti – z krvilačnosti

otec čelední – hospodár, pán domu

uskrovníme outraty a nákladky – zmenšíme výdavky a výdaje

... že mu to byť jak srdečně vinšujeme – že mu to ako srdečne vinšujeme

do dlouhé starosti – do neskorej staroby

red' – riad'

... at' prospívá skrušeností – nech napreduje v kajúcnosti

s věkem zrůstá v umění – vekom rastie v učenosti

zdarné děti – vydarené deti

potěšení zrůstají – rastú na potešenie

jmění – majetok

O určení člověka

Ján Palárik

Prepis textu

1. Zložené slovné spojenia píšeme spolu: na tolko > natolko, nad to > nadto, na vėky > navėky, z hůru > zhůru, z počátku > zpočátku, z rázu > zrázu.
2. Zjednocujeme dublety: najvišší > najvyšší, nasititi > nasytiti, říše > ríše, vnitřní > vnitrní.
3. Skratky rozpisujeme: c. > capitulum, L. > liber, najm. > najmilejší, srovn. > srovnej.

4. V priamej reči doplníme úvodzovky.

5. Opravujeme tlačové chyby: tedy mimovolně > vtedy mimovolně.

Poznámky a vysvetlivky

Kaz. 12 – Kazateľ 12, 5: Človek totiž ide do svojho večného domu a na ceste sa zoskupujú smútiaci.

los – údel, osud

měrou lidskou nestížená – ľudským rozumom nevysvetliteľná

časnosti – dočasnosti

Phil. 3, 19 – List Filipanom 3, 19: Ich koniec je záhuba, ich bohom je brucho, slávou hanba, lebo myslia iba na to, čo je pozemské.

Sokrates – Podľa gréckeho filozofa Sokrata (469 – 399) cnosť je poznanie toho, čo je dobré, spravodlivé a čestné; cnosť sa dá naučiť.

Aristoteles – Aristoteles (384 – 322) bol najvýznamnejší Platonov žiak, najväčší grécky polyhistor.

Confucius – čínsky filozof (551 – 479)

Epikur – grécky filozof Epikuros zo Samu (341 – 270)

Rousseau – francúzsky osvietený filozof Jean-Jacques Rousseau (1712 – 1778)

Voltaire – francúzsky osvietený filozof François-Marie Arouet Voltaire (1694 – 1778)

... brinkali s poharama... – štrngali pohármi

zhůru – zhora

pro časný dobrobyt – pre dočasný blahobyť

pozorlivost' – pozornosť

bytu – bytia, života

mohútnosti – vlohy

Gen. 1 – Prvá kniha Mojžišova 1, 27: Boh stvoril človeka na svoj obraz; na Boží obraz ho stvoril. Stvoril ich ako muža a ženu.

patisk – napodobenina originálu, kópia

Gen. 1, 26 – Prvá kniha Mojžišova 1, 26: Boh povedal: Utvoríme človeka na svoj obraz, na svoju podobu. Nech ľudia vládnu nad morskými rybami, nebeským vtáctvom, dobytkom, nad celou zemou a nad všetkými plazmi, čo sa hýbu po zemi.

Ekles. 15, 14; 16, 17 – Kniha Sirachovca 15, 14: On na začiatku stvoril človeka a dal mu slobodu rozhodovať sa. Kniha Sirachovca 16, 17: Nepovedz: Ukryjem sa pred Pánom, kto z výšin sa na mňa rozpamätá? Vo veľkom zástupe ma nikto nerozozná, veď čože som ja v nesmiernom tvorstve?

v Knize múdrosti (11, 21) – Ty máš vždy poruke svoju veľkú moc, kto môže vzdorovať sile tvojho ramena?

bezdušné – zlé / nemajúce dobrého ducha

I. list. sv. Jána 3, 2 – Prvý list Jánov 3, 2: Milovaní, teraz sme Božími deťmi a ešte sa neukázalo, čím budeme. Vieme, že keď sa zjaví, budeme mu podobní, lebo ho uvidíme takého, aký je.

zdaliž – či

návěští – správa, znamenie

mamonili – hromadili majetok

lakotili – maškrtili

protimluv – protirečenie

k Rim 2, 15 – List Rimanom 2, 15: Dávajú najavo, že to, čo žiada zákon, zapísané je v ich srdciach. Súčasne o tom vydáva svedectvo ich svedomie a ich myšlienky sa navzájom obviňujú alebo obraňujú.

videní sv. Jána 1, 8 – Zjavenie Jána 1, 8: Ja som Alfa i Omega, hovorí Pán, Boh, ktorý je, ktorý bol a ktorý príde, Všemohúci.

k obrazovaniu Boha – k odzrkadľovaniu Boha

sv. František Saleský – francúzsky katolícky kňaz (1567 – 1622)

Liber I. Adversus Acad. capitulum 3. – *Proti akademikom* (386), kniha 1, kapitola 3. (S. Aurelii Augustini Hipponensis Episcopi *Contra Academicos libri tres*. In: Migne, Jacques-Paul: *Patrologiae Cursus Completus. Series Latina.*)

Sokrates – Sokrates bol v r. 399 odsúdený na smrť pre bezbožnosť a podľa zaužívaného spôsobu popravy musel vypiť jed.

Epiktet – Grécky stoický filozof Epiktétos (asi 55 – asi 135). Jeho Rukoväť morálky podáva základy stoeckej morálky.

Ján Krstiteľ – Jeho popravu si vynútila Herodias prostredníctvom svojej dcéry Salome. Herodes Antipas rozkázal sťat' Jánovi hlavu, ktorú potom Salome zanesla matke. (Evanjelium podľa Marka 6, 17 – 28)

Štěpán – Štefan bol vyvedený za mesto a ukameňovaný bez súhlasu prokurátora s rozsudkom smrti. (Skutky apoštolov 7, 54 – 60)

Sv. Peter a Pavel – Podľa tradície bol Peter vraj ukrižovaný dolu hlavou na vlastnú žiadosť, lebo sa nepokladal za hodného zomrieť tak ako jeho Učiteľ. Apoštol Pavel bol sťatý mečom roku 67.

pravda, cesta a život – Evanjelium podľa Jána 14, 6: Ježiš mu [Tomášovi] povedal: Ja som cesta, pravda i život. Nik nepríde k Otcovi, ak nejde cezo mňa.

z tvári do tvári uvidíme – Prvý Jánov list 3, 2: Milovaní, teraz sme Božími deťmi a ešte sa neukázalo, čím budeme. Vieme, že keď sa zjaví, budeme mu podobní, lebo ho uvidíme takého, aký je.

Schwerkraft – zemská príťažlivosť

arcidílo – veľdielo

slúti – nazývať sa, volať sa

Epicuraeus – Epikuros (341 – 270) si u svojich spoluobčanov vyslúžil povest' človeka, ktorý holduje rozkošiam, avšak jeho etiku to nevystihuje.

Alexander – Alexander Macedónsky (356 – 323) potlačil povstanie gréckych mestských štátov a po ovládnutí Malej Ázie, Fenície a Egypta zahájil ťaženie do strednej Ázie a západnej Indie.

Caesar, dictator – Gaius Iulius Caesar (100 – 44), rímsky štátnik, občianskou vojnou sa zmocnil celej ríše a r. 44 bol prehlásený za doživotného diktátora.

od Boristhenu po Nil – od Dnepra po Níl

„*marnosť nad marnosťou a všetko jest marnosť*“ – Kazateľ 1, 2: Márnosť márností, povedal Kazateľ, márnosť márností, všetko je márnosť.

čili – čiže

Učinils nás Bože, k sobě, a nespokojné jest srdce naše, dokud' nespočině v tobě! – „Ty sám pôsobíš, aby to, keď ťa chváli, človeku prinášalo radosť, lebo si nás stvoril pre seba, a nepokojné je srdce naše, kým nespočinie v tebe.“ In: sv. Augustinus Aurelius: Vyznania. 3. vyd. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1948, s. 5.

„*Nemůžeš prý žádným statkem země nasycena býti...*“ – Žádným pozemským dobrom se nemůžeš nasytit, neboť nejsi stvořena k jejich požívání. I kdybys měla všechna stvořená dobra, nemohla bys být šťastná a blažená, vždyť jen v Bohu, který stvořil všechno, spočívá celé tvé blaho a štěstí. (Tomáš Kempenský: Čtyři knihy o následování Krista. Kniha III, kapitola XVI. Prel. Josef Pernikář. Brno : Nakladatelství CESTA, 1991, s. 120)

zor – pohľad

„*Já sám,“ mluví Bůh...* – Izaiáš 62, 11: Hľa, Hospodin oznamuje až po končiny zeme: Povedzte dcére Siona: Hľa, tvoj spasiteľ prichádza! Hľa, jeho odmena je s ním a jeho odplata pred ním!

pantýr – panter

veper – prasa

nebytuje – nežije

1. k Tim. 2, 4 – Prvý list Timotejovi 2, 4: ktorý chce, aby všetci ľudia boli spasení a spoznali pravdu.

1. ku Kor. 12, 27 – Prvý list Korint'anom 12, 27: Vy ste Kristovo telo a jednotlivoste údy.

menším okrese – menším okruhom

prehorkého – veľmi bolestného

Čo jest člověk... – Žalm 8, 5: Čo je človek, že naňho pamätáš, a syn človeka, že sa ho ujímaš?

nadto – okrem toho

Žalm 8 – Hospodin, Pán náš, aké vznešené je tvoje meno na celej zemi! Velebnosť svoju vyvýšil si nad nebesia. / Z úst detí a dojčiat si pripravil chválu proti svojim odporcom, aby si umlčal nepriateľa i pomstiteľa. / Keď hľadím na tvoje nebesia, dielo tvojich prstov, na mesiac a hviezdy, ktoré si upevnil, pýtam sa: / Čo je človek, že naňho pamätáš, a syn človeka, že sa ho ujímaš? /

Urobil si ho len o niečo menším než nebeské bytosti. Korunoval si ho slávou a dôstojnosťou. / Ustanovil si ho za vládcu nad dielom svojich rúk, všetko si mu položil pod nohy: / všetky ovce, kozy a dobytok aj divú zver, / nebeské vtáctvo, morské ryby, všetko to, čo pláva morskými cestami. / Hospodin, Pán náš, aké vznešené je tvoje meno na celej zemi!

Výmínky pokoje manželského
Jonáš Záborský

Prepis textu

1. Podľa súčasnej pravopisnej normy píšeme slová: spolotovaryš > spolotovariš, vinna > vina.
2. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa dnešného pravopisného úzu: nad míru > nadmíru, najevo > najevo, na věky > navěky, ne toliko > netoliko, při čem > přičem, v cele > vcele, z daleka > zdaleka.
3. Kondicionálové väzby píšeme oddelene: toby > to by, kdybyste > kdyby ste, kteréby > které by, kedyby > kedy by, abyste > aby ste, žeby > že by, nebyloby > nebylo by.

Poznámky a vysvetlivky

výmínky – podmienky

Luk. 17, 11 – 19 – Evanjelium podľa Lukáša 17, 11 – 19 (Uzdravenie desiatich malomocných): Na ceste do Jeruzalema prechádzal Ježiš cez Samáriu a Galileu. / Keď vchádzal do jednej dediny, stretol desať malomocných mužov. Už ďaleko zastali / a hlasno kričali: Ježiš, Učiteľ, zmiluj sa nad nami! / Keď ich uvidel, povedal im: Choďte a ukážte sa kňazom! A keď odchádzali, boli očistení. / Jeden z nich, len čo spozoroval, že je uzdravený, vrátil sa a silným hlasom oslavoval Boha. / Pri Ježišových nohách padol na tvár a ďakoval mu. Bol to Samaritán. / Vtedy Ježiš povedal: Neboli vari očistení desiat? Kde sú ostatní deviat? / Nenašiel sa nik okrem tohto cudzinca, čo by sa bol vrátil a oslavoval Boha? / A jemu povedal: Vstaň a choď. Tvoja viera ťa zachránila.

... *aby vás mířili* – aby vás zmierili

trpčejších – bolestnejších

an – avšak

Víš pak tu všecko od obcování manželů. – Všetko tu potom závisí od správania / konania manželov.

pravotění – dohadovanie, sporenie

pravoty – sporu

věrnost' neprolomná – nezlomná vernosť

Fil. 2, 3 – List Filipanom 2, 3: Nič nerobte z ctižiadosti ani pre márnú slávu, ale radšej v pokore pokladajte iných za vyšších od seba.

před obličejem spolutovariše – pred tvárou spoludruha
chatrností – biednosti, mizernosti

bude nám všechny dověřovati – uverí všetkým

pobizoval – povzbudzoval

zavírá – robí záver, usudzuje

sponevažují – znevažujú

jednúc – raz, kedysi

potvárání se – obviňovania sa, upodozrievania sa

Gal. 5, 19 – 21 – List Galaťanom 5, 19 – 21: A skutky tela sú zjavné: smilstvo, nečistota, chlipnosť, / modloslužba, čary, nepriateľstvá, svár, žiarlivosť, hnevy, zvady, rozbroje, roztržky, / závisť, opilstvo, hýrenie a im podobné. O tomto vám vopred hovorím, ako som už vopred povedal, že tí, čo robia také veci, nebudú mať účasť na Božom kráľovstve.

s rozumnou schránlivostí – s rozumnou sporivosťou

muž nadobývá – muž nadobúda / zhromažďuje

jmění – majetok

nákladky – výdavky

jeden druhému se vytížili – jeden druhému sa vyžalovali

ve svém okresu – vo svojom okolí

jako patriarcha Jákob – Životná cesta Jáкова, praotca dvanástich izraelských kmeňov, ukazuje, ako si Boh... a milosťou vedie svojich vyvolených k svojim cieľom. (Prvá kniha Mojžišova 25 – 49)

obchod manželský – stav manželský

ku nešeternosti nějaké uprávnil – k necitlivému konaniu viedol

útleji – nežnejšie

útle – nežne

„jedno s ním tělo jsme“ – Prvá kniha Mojžišova 2, 24: Preto muž opustí svojho otca i matku a prilipne k svojej žene a budú jedno telo.

1 Kor. 13, 7 – Prvý list Korint'anom 13, 7: Láska všetko znáša, všetko verí, všetko dúfa a všetko vydrží.

závazlivé služby – povinné služby

ku katování – k mučeniu

vcele byli bezvinni – boli úplne bez viny

... aby nikdo okolo nich nebabil – aby sa nimi nikto nezaoberal

Aby úškleba za každým krokem vašim řečtala? – Aby sa posmešník za každým vašim krokom rehotal?

Kolos. 3, 8. 15 – List Kolosanom 3, 8: Teraz však aj vy zhod'te zo seba všetko: hnev, rozhorčenie, zlobu, rúhanie, necudné reči zo svojich úst. List Kolosanom 3, 15: A pokoj Kristov nech rozhoduje vo vašich srdciach, veď preň ste boli povolani v jednom tele.

všecky zalezitosti porovnaj – všetky zalezitosti urovnaju

1 Pet. 4, 10 – Prvy list Petra 4, 10: Ako dobrí správcovia mnohorakej Bozej milosti sluzte si navzajom kazdy tym duchovnym darom, ktorý prijal.

Gal. 5, 15 – List Galat'anom 5, 15: Ale ak sa medzi sebou hryziete a žeriete, dajte si pozor, aby ste sa navzajom neskántrili!

Prostite! – záverečná formulka, ktorou Záborský nahradil vo svojich kázňach slovo „amen“ a ktorú odvodzuje od ruského slovesa „proščat“ (lúčiť sa).

Šafaříku, staň před námi obrazem Slovanstva učitele
Karol Kuzmány

Prepis textu

1. Na základe zásad prepisu upravujeme písanie nasledovných slov: cizým > cizím, strannická > stranická, vysipe > vysype, zrady > zrady.
2. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa terajšieho pravopisného úzu: abysme > aby sme, kterakže > kterak že, u vnitř > uvnitř, v skutku > vskutku, z vnitra > zvnitř.
3. Kondicionálové väzby píšeme oddelene: abyste > aby ste, buďby > buď by, byste > by ste, coby > co by, chtělby > chtěly by, jakoby > jako by, jakobych > jako bych, jejby > jej by, jenžby > jenž by, kdožby > kdož by, kdyžby > když by, kterakby > kterak by, kteréžby > kteréž by, kterýby > který by, lečby > leč by, mohloby > mohlo by, stavělby > stavěl by, vícby > víc by, v nížby > v níž by, zmizeloby > zmizelo by.
4. Pridávame spojovník v slovných spojeniach: držili > drží-li, nemáli > nemá-li, nemohli > nemohl-li, nenili > není-li.
5. Zjednocujeme písanie slov: když > když, protivenstva > protivenství.
6. Skratky rozpisujeme: Iz. > Izaiáš, Luk. > Lukáš, min. > minulého.
7. Dopĺňame úvodzovky.

Poznámky a vysvetlivky

„knížetem tohoto světa“ – kniežaťom alebo pánom sveta je nazývaný v Novom zákone diabol (Druhý list Korint'anom 4, 4; Evanjelium podľa Jána 14, 30). V moci diabla sú neveriaci, ktorých zbaviť ho môže iba Boh (Evanjelium podľa Matúša 6, 13).

„poslední nepřítel“ smrt – Medzi Božích nepriateľov počíta Ježiš i smrť, ktorá bude zničená ako posledná (Prvý list Korint'anom 15, 26).

Chomiakova – Alexej Stepanovič Chomiakov (1804 – 1860), populárny ruský básnik a dramatik, slavianofil.

Hanky – Václav Hanka (1791 – 1861), český filológ a básnik, vydavateľ staročeských pamiatok.

Levela – Joachim Lewel (1786 – 1861), poľský historik a politik

los – osud, údel

aniž dám – bez toho dám

kterakže – akože

jaté – zajaté

do Bosforu – Bospor, morský prieliv medzi Európou a malou Áziou

procitlého – prebudeného

slovo proroka Daniele (12, 3) – Múdri sa budú skviet' ako jas oblohy a tí, čo mnohých privedú k spravodlivosti, budú ako hviezdy na večné veky.

patřite – pozrite

marnomyšlných drzáčnicků literárních – márnomyseľných opovážlivcov

zplozen otcem nábožným kazatelem – Šafárikov otec bol evanjelickým farárom v Kobeliarove

leč by – ledaže by

„*Všecho toto tobě dám, pakliže padna budeš mi se klaněti*“ – Takto diabol pokúša Ježiša na púšti a navádza ho na hriech. (Evanjelium podľa Matúša 4, 9) ztřeštěnosti – pomätenosti

tam od Tatarů, zde od Turků – Tatári vpadli do Uhorska v marci 1241 a odišli v lete 1242 po správe o smrti chána Ogotaja. Turci zotrvali v Uhorsku oveľa dlhšie (1526 – 1686).

„*V tom znamení zvíťezíš!*“ – Kríž s týmto nápisom cisár Konštantín Veľký uvidel na oblohe pred rozhodujúcou bitkou s cisárom Maxentiom pri Mulvijskom moste (28. 10. 312) a získal Rím natrvalo.

ani na hoře Sionu ani na hoře Giarizim – Obidva vrchy Sion i Gerizím boli staré kultové miesta, kde boli Bohu prinášané obete. Sion je jeden z vrchov, kde bol vybudovaný Jeruzalem a po postavení chrámu platilo toto označenie aj pre chrámovú oblasť. Gerizím sa nachádzal v Samárii.

... *pracoval tam u pravoslavných křesťanů na jihu, tam u katolických křesťanů v Praze* – Šafárik pôsobil v r. 1819 – 1833 v srbskom Novom Sade ako riaditeľ tamojšieho gymnázia, potom od mája r. 1833 v Prahe, kde od českých priateľov dostával každoročne finančnú podporu.

vedle slov našeho Spasitele u Lukáše (10, 42) – Keď Ježiš navštívil dom Marty, jej sestra Mária si sadla k jeho nohám a počúvala ho, zatiaľ čo Marta mala starosti s obsluhou. „Pán jej však povedal: Marta, Marta, staráš sa a znepokojuješ pre mnohé veci, / a potrebné je len jedno. Mária si vybrala dobrý podiel, ktorý sa jej neodníme. (Evanjelium podľa Lukáša 10, 41 – 42)

1 Kor. 3, 22 – 23 – V Prvom liste Korint'anom apoštol Pavol vysvetľuje, že nepatria jednotlivým kazateľom, ale kazatelia sú ich služobníci na ceste k Bohu. *v obcování mezi lidmi* – v konaní, správaní medzi ľuďmi

různic – sporov, hádok

přechvatů – prehmatov

1 Tim. 5, 8 – Prvý list Timotejovi 5, 8: No ak sa niekto nestará o svojich blízkych, najmä o členov rodiny, ten zaprel vieru a je horší než neveriaci.

přistvořené – stvorené

desatero božích přikázání – Desatero je záverečnou podobou zmluvy, ktorú Boh uzavrel so svojim ľuďom. (Druhá kniha Mojžišova 20, 12 – 17)

Řím. 10, 1 – List Rimanom 10, 1: Bratia, túžba môjho srdca a prosba k Bohu za nich je, aby boli spasení.

Mat. 10, 16; 15, 24 – Evanjelium podľa Matúša 10, 16: Hľa, posielam vás ako ovce medzi vlkov. Buďte teda opatrní ako hady a jednoduchí ako holubice; Evanjelium podľa Matúša 15, 24: Odpovedal im: Som poslaný iba k ovciam, ktoré sa stratili z domu Izraela.

Luk. 7, 5; 19, 41 – Evanjelium podľa Lukáša 7, 5: Veď [stotník] miluje náš národ, a postavil nám synagógu; Evanjelium podľa Lukáša 19, 41: Keď sa [Ježiš] už približoval k úpätiu Olivového vrchu, začal celý zástup učeníkov silným hlasom radostne chváliť Boha za všetky zázraky, ktoré videli.

Absolon – Keď sa Absolon, tretí Dávidov syn, vydal prenasledovať svojho otca, utrpel porážku. Pri úteku sa zachytil svojimi vlasmi na dub, kde ho višiaci Joáb proti Dávidovej vôli prebodol kopijou. (Druhá Samuelova kniha 18, 9 – 17)

meziúsobí – sporov

rozvín – rozmach, prosperita

... zvláští se, zfrancouzští se, ztataří se, zturčí se... – nadobudne taliansky, francúzsky, tatársky, turecký ráz...

... dokazuje to v Historii... – Šafárik o hrozbe odnárodnenia hovorí v encyklopedickom diele *Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten*, 1826. V § 10. v súvislosti so vzťahom starého slovanského cirkevného jazyka k ostatným slovanským nárečiam sa odvoláva na poľského jazykovedca Bandtkieho: „Nech je však, ako chce – obťažná etymológia a ešte temnejšia história necháva nás v neistote o tejto veci – zlaté slová Jerzyho Samuela Bandtkieho navždy ostanú neohrozenému slavistovi pomníkom a heslom: ‚Daj, bože, aby slovanskému cirkevnému dialektu ako prvému alebo aspoň najstaršiemu nám známemu prameňu slovanského jazyka učili sa všetky slovanské národy a poznali ho, nie pre zjednotenie cirkevné, ale kvôli vyššiemu vedeckému vzdelaniu a udržaniu slovanskej národnosti, aby sme sa nepomemčili, nepotatárčili, nepoturčili (ja dodávam: nepofrancúzštili a nepomaďarčili), aby sme neodpadli od spoločného prameňa národného svojrázu, ktorý napriek víchriciam desiatok stáročí predsa len nevyschol.‘ Preto snahy našich najväčejších jazykovedcov o obnovenie a udržanie čistoty tohto jazyka, ktorý, pravdaže, časom i v cudzine veľa cudzieho nabral, sú naozaj záslužné o spoločnú literatúru slovanských národov, ku ktorým teraz prejdem.“ (Citujeme

podľa vydania *Dejiny slovanského jazyka a literatúry všetkých nárečí*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1992, s. 81 – 82)

nejlitějším vrahem – krutým vrahom

vysipe se – rozšíri sa

jako dí – ako hovorí

jímali je – zatýkali ich, brali ich do väzenia

ani – a oni

střelami kalenými – ostrými strelami

národopis Slovanský – Šafárikov spis *Slovanský národopis* vyšiel v r. 1842.

snadže – pravdepodobne

z choulostivosti – z nedotklivosti

matež – zmätok

ste zoufali na Bohu – pochybujete o Bohu

musí být výtok (...) srdce – musí vychádzať (...) zo srdca

svobodnictví – neblomnosť, nepoddajnosť, nepodriadenosť

zvole – svojvôľa

s prorokem Izaiášem (3, 12) – Izaiáš 3, 12: Ľud môj, tvoji vodcovia sú zvodcovia, cestu, ktorou kráčaš, mätú.

dohlédači – dozorcovia

1 Petra 2, 16 – Prvý Petrov list 2, 16: Ste slobodní, no nie ako tí, ktorým sloboda slúži na zastieranie zloby, ale ako Boží služebníci.

Nejprvé přišel zákon Mojžišův, potom přišla milost v Kristu Ježíši. – Evanjelium podľa Jána 1, 17: Zákon bol totiž daný skrze Mojžiša, no milosť a pravda prišli skrze Ježiša.

podle Jana (6, 60) – Evanjelium podľa Jána 6, 60: Vtedy mnohí z jeho učeníkov, čo to počuli, povedali: Tvrdá je táto reč. Kto ju môže počúvať?

On ale zeptal se těch dvanácti: „Zdaliž i vy chcete odjítí?“ – Evanjelium podľa Jána 6, 67: Tu povedal Ježiš Dvanástim: Aj vy chcete odísť?

... jak velebně dostál náš učitel této výmince – ako milostivo naplnil náš učiteľ túto podmienku

nesnadnosti – ťažkosti

k velikému přeporození – k veľkému pretvoreniu

Slovo Páně zůstává navěky

Jozef Miloslav Hurban

Prepis textu

1. Prepisujeme hlásky: w > v.

2. Na základe zásad prepisu upravujeme písanie nasledovných slov: bibliothek > bibliotek, dítětem > dítětem, milliony > miliony, offěruje > ofěruje, protokoll > protokol, slyšte > slyšete, tj. > t. j., tyrann > tyran, usichá > usychá,

- vasallové > vasalové.
3. Zložené tvary píšeme dovedna alebo oddelene podľa terajšieho pravopisného úzu: abyste > aby ste, do dnes > dodnes, na posled > naposled, na věky > navěky, ode dáva > odedávna, od tedy > otedy, k vůli > kvůli, na skutku > naskutku, na tolik > natolik, s hůry > shůry, tak že > takže, u prostřed > uprostřed, z krátka > zkrátka, z novu > znovu, znovu zrození > znovuzrození, zrodil > znovuzrodil, znovu nezrozených > znovuzrozených, v kratce > vkratce, v nově > vnově, v tenkrát > vtenkrát.
  4. Zjednocujeme dĺženie hlások: o, ó > ó, církev, cirkev > církev.
  5. Kondicionálové väzby píšeme oddelene: jakby > jak by, jestliby > jestli by, kdoby > kdo by, ktoby > kto by, kdožby > kdož by, mohlby > mohl by, nechťby > nechť by, rádby > rád by, učilby > učil by.
  6. Pridávame spojovník v slovných spojeniach: máli > má-li, neli > ne-li.
  7. Skratky rozpisujeme: ap. > apoštol, B. > Boží, d. > den, Iz. > Izaiáš, J. > Ježíš, j. > jiní, Kr. > Kristus, l. > léta, Mat. > Matouš, P. > Pán, r. > rok, super. > superintendent, sv. > svätý, svob. > svobodný, t. > tohože, v. > verš, vo věky > vo vieky, Zjev. > Zjevení.
  8. Zjednocujeme dublety: Izaiášových > Izaiášových, ježto > ješto, již > již, křesťanství > křesťanství, mílost > milost, našeho > našeho, neporušitelnost > neporušitelnost, pomínutedlný > pomínutelný, porušitelnost > porušitelnost, pronasledování > pronasledování, sice > síce, srozumitelný > srozumitelný, stavení > stavění, potešitelný > potešitelný, účinkoval > účinkoval.
  9. Spoluhláskovú skupinu „dl“ redukujeme na spoluhlásku „l“ alebo „d“ v slovách: učedník > učedník, kouzelnictvím > kouzelnictvím, mučedník > mučedník, vražedlného > vražedného.
  10. Podľa dnešného pravopisu upravujeme písanie mien: Cyrill, Ioachim, Method, Wiching, Lány, Augustíny.
  11. Opravujeme tlačové chyby: abyšte > aby ste, krvežíznivých > krvežíznivých, protivénství > protivénství, přijme > přijme, vnitřnosti > vnitřnosti, bloužením > bloužením, voden > voděn, vystaven > vystaven.

Poznámky a vysvetlivky

slouti – nazývať sa

slovutný – slávny, vážený

kanonicky byl vizitován – bol prehliadaný duchovným predstaveným

rytěřování – boja

1 Petra 1, 22 – 25 – Prvý Petrov list 1, 22 – 25: Keďže ste teraz prijali pravdu, a tak ste si očistili duše, aby ste mali nepokryteckú bratskú lásku, z čistého srdca sa vrúcne navzájom milujte, / veď ste znovuzrodení nie z porušiteľného,

ale z neporušiteľného semena: živým a večným Božím slovom, / lebo všetci ľudia sú ako tráva a celá ich sláva ako kvet v tráve. Tráva uschne, kvet opadne, / ale Pánovo slovo ostáva naveky. To je to slovo, ktoré sa vám ohlasovalo v evanjeliu.

k milování neošemetnému bratrstva – k ozajstnému milovaniu bratstva
tuže – tu

Evanjelium svätého Matouše (19, 22) – Evanjelium podľa Matúša 19, 22: Keď mládenec počul toto slovo, odišiel smutný, lebo mal veľký majetok.

obstojatelství – pomery

v summě – skrátka

Tak Bůh miloval svět... – Evanjelium podľa Jána 3, 16: Ved' Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nezahynul nik, kto v neho verí, ale mal večný život.

verš 18 – 19 – Prvý Petrov list 1, 18 – 19: Ved' viete, že ste zo svojho márneho spôsobu života zdedeného po otcoch boli vykúpení nie pomimuteľnými vecami, striebrom alebo zlatom, / ale drahou krvou Krista. On ako bezchybný a nepoškvrnený baránok...

verš 20 – Prvý Petrov list 1, 20: bol na to síce vopred vyhladnutý ešte pred stvorením sveta, ale pre vás prišiel až na konci čias.

Jan apoštol (1. 4, verš 10) – Prvý Jánov list 4, 10: Láska je v tom, že nie my sme milovali Boha, ale že on miloval nás a poslal svojho Syna ako obeť zmierenia za naše hriechy.

vespolné – vzájomné

vybízáš – voláš

u svätého Matouše (5, 44) – Evanjelium podľa Matúša 5, 44: Ja vám však hovorím: Milujte svojich nepriateľov a modlite sa za tých, ktorí vás prenasledujú.

dle vysvětlení novějšího Talmudu – podľa výkladu autoritatívneho textu židovskej viery

rytírsky – statočne

blýskavě nazývali – veľmi jasne nazývali

ofěruje – venuje

verš 24 – Prvý Petrov list 1, 24: lebo všetci ľudia sú ako tráva a celá ich sláva ako kvet v tráve. Tráva uschne, kvet opadne...

co mocní vasallové – ako mocní poddaní

trampotili se – trápili sa

kupony – poukážky

ti, ještě – tí, ktorí

řka – hovoriac

„A když již nové stvoření jste...“ – List Rimanom 6, 4: Krstom sme teda spolu s ním boli pochovaní v smrti, aby sme tak, ako bol slávou otca vzkriesený

z mŕtvych Kristus, aj my vstúpili na cestu nového života.

Zjavení 22 – Zjavenie Jána 22, 11 – 12: Kto krivdí, nech krivdí ďalej; kto je špinavý, nech zostane špinavý ďalej; spravodlivý nech ďalej koná spravodlivosť a svätý nech sa ďalej posväčuje. / Hľa, prídem čoskoro a moja odplata príde so mnou, aby som odplatil každému podľa jeho skutkov.

skrze proroka Izaiáša (40, 7 – 8) – Izaiáš 40, 7 – 8: Tráva uschne, kvet zvädne, ak ho ovanie dych Hospodina. Naozaj, ľudia sú ako tráva. / Tráva uschne, kvet zvädne, ale slovo nášho Pána pretrvá naveky.

u Matouše (5, 1 – 19) – Evanjelium podľa Matúša 5, 18 – 19: Amen, hovorím vám: Pokiaľ nepominie nebo a zem, nepominie ani najmenšie písmenko, ani jediná čiarka zo zákona, kým sa všetko nestane. / Kto by teda zrušil čo len jedno z týchto najmenších prikázaní a učil by tak ľudí, bude označený za najmenšieho v nebeskom kráľovstve.

kvaltovně řině život – prudko beží život

Žalm 110, 3 – Tvoj ľud príde dobrovoľne v deň, keď povoláš do boja; v nádhere svätyne ako rosa z lona úsvitu sa objaví tvoje mužstvo.

bytu svého – svojho príbytku

titěrkami – hračkami, hrkálkami

vzpýchati – spyšnieť, stať sa nadutým

křesťan matričný – formálny / nepraktizujúci kresťan

záhy pak – hneď potom

těkavý – nezotrávajúci

ze slov Izaiášových (55, 10 – 11) – Izaiáš 55, 10 – 11: Lebo ako padá dážď a sneh z neba a nevráti sa ta, ale zavlaží zem, zúrodní ju a dá jej vyklíčiť, vydá semeno na siatie a chlieb na jedenie, / tak sa stane s mojim slovom, ktoré mi vyjde z úst. Nevráti sa ku mne naprázdno, pretože urobí to, čo som si želal, a dosiahne to, kvôli čomu som ho poslal.

tyrannů neronských – ľudí, ktorý tyranizujú svojich bližných ako rímsky cisár Nero (37 – 68).

chabců jidášských – ľudí, ktorí klamú a podvádzajú ako Judáš Iškariotský, ktorý zradil Ježiša za tridsať strieborných (Evanjelium podľa Matúša 26, 15).

bourné oblaky – búracavé oblaky

východní národové – Tatári a Turci

návěští – správa, znamenie

Slovo apoštola Petra v citované kapitole od verše 18 – 21 – Prvý Petrov list 1, 18 – 21: Ved' viete, že ste zo svojho márneho spôsobu života zdedeného po otcoch boli vykúpení nie pomínuteľnými vecami, striebrom alebo zlatom, / ale drahou krvou Krista. On ako bezchybný a nepoškvrnený baránok / bol na to síce vopred vyhladnutý ešte pred stvorením sveta, ale pre vás prišiel až na konci čias. / Skrze neho veríte v Boha, ktorý ho vzkriesil z mŕtvych a dal mu

slávu, takže vaša viera a nádej sa upína na Boha.

kdo se odsedá – kto sa odlučuje

nezdob – nezbednosť

ku ovocí zapovězenému – k zakázanému ovociu

s odvahy plnými naměřeními – so zámermi plnými odvahy

sketa člověk – človek zbabelec

k licoměrné cnosti – k pokrytecké cnosti

ku hradu pevnému – Žalm 59, 10: Moja sila, budem sa ťa pridržať, lebo ty, Bože, si mi pevnosťou.

jistě pevné naděje – Žalm 71, 5: Veď ty si moja nádej, Pane, Hospodin, tebe dôverujem od mladosti.

hádkami rozumárskými – mudrlantskými hádkami

„*Hospodinovo jest království a on' panuje nad národy!*“ – Žalm 22, 29: Hospodinovi patrí vláda, on panuje nad národmi.

„*proč se bouříte národy? Lidé, proč daremné věci přemýšľujete?*“ – Žalm 2, 1: Prečo sa búria národy a ľudia vymýšľajú daromnosti?

„*Bože, soudy své králi dej a spravedlnost svou synu kráľovu...*“ – Žalm 72, 1: Bože, zver svoju právomoc kráľovi, kráľovmu synovi svoju spravodlivosť.

Moudr. 1, 1 – Kniha múdrosti 1, 1: Milujte spravodlivosť, vy, čo spravujete zem, zmýšľajte o Pánovi v dobrote mysle a hľadajte ho v úprimnosti srdca.

vrátce – v krátkosti

žreci – pohanskí kňazi, ktorí veštili a prinášali obete bohom

1 Jan 3 – Prvý Jánov list 3, 6: Kto zostáva v ňom, nehreší; kto hreší, ten ho nevidel; ani nepoznal. Prvý Jánov list 3, 8 – 10: Kto pácha hriech, je z diabla, lebo diabol hreší od počiatku. Boží Syn sa zjavil nato, aby maril diablove skutky. / Kto sa narodil z Boha, nepácha hriech, lebo jeho semeno je v ňom; a nemôže hrešiť, pretože sa narodil z Boha. / Podľa toho možno poznať Božie deti a deti z diabla: Ten, kto nekoná spravodlivo, nie je z Boha; ani ten, kto nemiluje svojho brata.

1 Kor. 12, 2 – Prvý list Korint'anom 12, 2: Viete, že keď ste ešte boli pohanmi, ťahalo vás to k nemým modlám, ako ste boli k tomu vedení.

z vědomců, básníků a zpytatelů starožitného bytu – z učencov, básnikov a skúmateľov starého spôsobu života

Izaiáš 11, 10 – Izaiáš 11, 10: V ten deň začnú prúdiť národy ku koreňu Izaja, ktorý sa týči ako zástava pre národy.

svátek zjevení Pána Ježíše Krista – Sviatok Zjavenia Pána patrí medzi významné sviatky liturgického roku (6. január)

K. 14, 27 – Skutky apoštolov 14, 27: Keď ta prišli a zhromaždili cirkev, oznámili im, čo všetko s nimi vykonal Boh a že otvoril dvere viery pohanom.

v Listře, v Ikonii, v Pisidii, v Pamfilii, v Derbentu – v mestách v Malej Ázii

až do končin illyrických – nemusí to znamenať, že Pavol kázal aj na území rímskej provincie Illyricum, ktorá sa rozprestierala pozdĺž východného pobrežia Jadranského mora.

mniši rímskí – Na Veľkej Morave prevažovala rímska forma kresťanstva s oficiálnym latinským jazykom. Jej nositeľmi boli bavorskí misionári.

Pavlovo pokárání Korintských – Prvý list Korint'anom 14, 16: Lebo ak dobrečieš duchom, ako potom môže jednoduchý človek na tvoje dobrorečenie odpovedať: Amen!? Veď nevie, čo hovoríš.

I Kor. 14, 15 – Prvý list Korint'anom 14, 15: Čo teda? Budem sa modliť duchom, ale budem sa modliť aj mysl'ou. Budem spievať chválospevy duchom, ale budem spievať aj mysl'ou.

Apoštol tento dí: „Děkuji Bohu svému...“ – Apoštol Pavol hovorí: „Ďakujem Bohu, že viac hovorím jazykmi ako vy všetci; / v cirkvi však chcem radšej prehovoríť päť zrozumiteľných slov, aby som aj iných poučil, než povedať desaťtisíc slov nezrozumiteľným jazykom.“ (Prvý list Korint'anom 14, 18 – 19)

němečtí mniši – Na Veľkej Morave do príchodu slovanských apoštolov Cyrila a Metoda pôsobili misionári z bavorských stredísk Salzburg a Pasov.

... od císaře Michala řeckého – Rastislav po neúspešnej žiadoti o biskupa-učiteľa v Ríme požiadal byzantského cisára Michala III. (842 – 867) o vyslanie učiteľov, ktorí by zorganizovali výchovu Rastislavovi oddaného kléru.

... biskupa bulharského Klementa – sv. Kliment Ochridský bol najbližším spolupracovníkom Metoda. Po vyhnaní z Veľkej Moravy sa spolu s ďalšími učníkmi dostal do Bulharska.

... Sloveni neměli knih, ale črtami a řezy čítali a hádali pohané jsouce – „Slovieni dotedy, kým boli ešte pohania, nemali knihy ani písma, ale čítali a dorozumievali sa pomocou kresieb a zárezov.“ (Traktát mnícha Chrabra o slovanskom písme. In: *Slovensko očami cudzincov*. Bratislava : Literárne informačné centrum, 1999, s. 212)

jali se psáti – začali písať

bobonami – čarami, poverami

Horazd, Angelár, Naum, Vavríneć, Sáva – Gorazd, Angelár, Naum, Vavríneć a Sáva boli učeníkmi a blízkymi spolupracovníkmi Cyrila a Metoda. Podľa niektorých bádateľov mená Sáva a Vavríneć označujú tú istú osobu. Títo slovanskí svätí spolu s Klimentom a učiteľmi Cyrilom a Metodom sú známi pod označením sedmopočetníci. (Pozri bližšie ŠKOVIERA, Andrej: *Svätí slovanskí sedmopočetníci*. Bratislava : Slovenský komitét slavistov – Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2010, s. 15 – 16)

na jar budoucího leta – na jar roku 1885. Oslavy súviseli so spomienkou na úmrtie Metoda, ktorý zomrel dňa 6. apríla 885.

nad štípením prvním – nad prvým sadením

mohutný kráľ Svatopluk – mocný kráľ Svätopluk

sloup časný – pozemský stĺp

Wiching v Nitre – Viching bol jeden z nemeckých kňazov, ktorého pápež Štefan V. ustanovil za administrátora veľkomoravského biskupstva v Nitre.

do Korutan – do Korutánska (historické územie v južnom Rakúsku)

... s tím Petrovým: Hlahol Hospodinov prebývajet' vo věky... – Prvý Petrov list 1, 25: ale Pánovo slovo ostáva naveky: *глаголь же гднь пребываетъ во вѣки*. Biblíia, sирѣчь книги Священнаго писанія Ветхаго и Новаго завѣта, во всемъ исправленная, смотреніемъ св. Синода, Донскимъ Архимандритомъ Варлаамомъ Лящевскимъ, и Иеромонахомъ Гедеономъ, по исправленіи первымъ тисненіемъ. Т. 4. С.-Петербургъ : s. n., 1751. 504 col., 24 s., col. 256.

sílit' – posilňovať

Mistr písem sv. Jan Hus – Hurban má zrejme na mysli Husovu znalosť Písma sv. a jeho vzťah k nemu ako jedinému zdroju viery.

... národ za Petrem cítil dobře... – národ podľa apoštola Petra dobre vnímal

... myslou svou tklivou a přijímavou... – svojou cílivou a chápravou mysl'ou

... v strevách Kylavy, Čipčín aneb Drienovice... – v útrobách vrchov Kylavy, Čipčiny alebo Drieňovice

... zvěstováno slovo Petrovo v jazyku slovenském – Prvý Petrov list 1, 24: lebo všetci ľudia sú ako tráva a celá ich sláva ako kvet v tráve.

hnedle – hneď

na synodě řečené roku 1610 – Na synode v Žiline, ktorá sa zišla z iniciatívy uhorského palatína Juraja Turzu, bolo územie desiatich dolnouhorských stolíc (väčšina územia Slovenska) rozdelené do troch superintendencií. Prvú tvorili Liptov, Orava a Trenčín, druhú Turiec, Novohrad, Zvolen a Hont a tretiu stolice Tekovská, Nitrianska a Prešporská. Superintendentmi sa stali Eliáš Láni pre prvú, Samuel Melík pre druhú a Izák Abrahamides pre tretiu superintendenciu. In: *Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry III*. Spracoval kolektív autorov pod vedením Pavla Uhorskaia. Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 2002, s. 29.

vtenkráte – vtedy

kvaltovně byl odjat – násilne bol odňatý

„Sprostnost' a upřímnost' nechat' mne ostríhají, nebo na tě očekávám“ – Žalm 37, 37: Zachovávaj bezúhonnosť a dbaj o úprimnosť, lebo budúcnosť patrí pokojamilovnému.

honění a svízele – prenasledovanie a strasti

lid zemdený, uhoněný – vysilený, uštvaný ľud

ne-li – ak nie

žadostivi mzdy jidášské – tí, ktorí majú Judášov charakter – charakter zradcu. (Evanjelium podľa Lukáša 22, 1 – 6)

Leviatanem vraždy – morská obluda, hroziaca svetu zničením, v Novom Zákone jej miesto zaujal Antikrist

Cisársky patent Jozefa II. – Tolerančným patentom (13. 10. 1781) cisár Jozef II. vyhlásil náboženskú slobodu a občiansku rovnoprávnosť pre stúpencov evanjelického, augsburského (luteránskeho), reformovaného helvétskeho (kalvínskeho) a pravoslávneho (ortodoxného) vyznania s rímskymi katolíkmi.

proti podvratným naukám mudrců svetských, takřečených encyklopedistů, deistů a racionalistů – proti náukám osvietencov

předl dlouhou tuto nit – priadol túto dlhú nit

nepokolimbala – nerozkývala

proti vztekům – proti zúrivotiam

s onou vítěznou korouhví – s onou víťaznou zástavou

slunečnými zlatopapršleky – zlatistými slnečnými lúčmi

Edičná poznámka

Všetky texty kázni publikujeme podľa pôvodných vydaní:

Reč III. W prwnú po Welikég noci Ned'elu. O poradku Láski. In: *Krest'ánskeho Katolíckého Náboženstwa*, které lidu swému wkládal, a pre wšeobecný prospěch widal Josep. Ignat. Bajza Farár Dolno-Dubowský, IIIho Lásku obsahugicího Ďílu částka Iá. O d'esaterém Boském, a paterém Cirkwe Prikázání. W Trnawe, u Wáclawa Gelinka mestského knihotiskára, 1790. S. 21 – 32. Sken titulného listu: Lyceálna knižnica UK SAV v Bratislave, sign. B 16 420.

O Wážnosti a Uct'iwosti Stawu kňazského Príhodná kázeň, kteru pri Obeťe Mši Swatég od Dwoget'íhodného P. Gozefa Kunsta, w kostole horňoořešanském Dňa 11ho Rígña R. 1795 poprve wibawowanég predpowed'el Mnohoweľební Pán Anton Bernolák, pri Trnawském Arcibiskupa Ostrihomského Náместníckém Úrad'e Kancelár. In: *Príhodné a Swátečné Kázne*, od mnohoweľebného Pána Fándli Gura naháčského farára zložené ai kázané. Prwní Zwazek. W Trnawe, Witlačení z útratámi Pánow Predplatiťelow u Wáclawa Gelinka, Privil. Knihtlačára, Roku 1795. S. 529 – 546. Sken prvej strany: Univerzitiná knižnica v Bratislave, sign. S.F.916.

Bernolákovu kázeň uverejnil neskôr aj Michal Rešetka pod poradovým číslom XI v 2. zväzku svojej zbierky *Kázne príhodné od rozličných ňekdi kazatelow w jaziku slowenským powedané*, a na swetlo widané. Které pozbíral a poznowu witačič' dal Michal Rešetka, kaplán Dubňickí. W Trnawe, witaččené u Gelinek Gána Krst'. Roku 1834. S. 180 – 194. V Rešetkovej zbierke na titulnom liste Bernolákovej kázne (na s. 181) je uvedená poznámka: „S Príhodných a Swatečných Kázňi Mnohoweľeb. P. Fándli Jura Naháčského Farára, w Trnawe u Wáclawa Jelinka Roku 1795 witaččeních, witačhnutá, (Wid' Zwaz. I. List 529.) a sem pridaná.“

Concio pro novo Anno prima. In: *Príhodné a Swátečné Kázne*, od mnohoweľebného Pána Fándli Gura naháčského farára zložené ai kázané. Prwní Zwazek. W Trnawe, Witlačení z útratámi Pánow Predplatiťelow u Wáclawa Gelinka, Privil. Knihtlačára, Roku 1795. S. 98 – 115. Sken titulného listu: Univerzitiná knižnica v Bratislave, sign. S.F.916.

Neymaudřegššj a nás k sstěstj wedaucý Cesty Božj. Cýrkwi Ew. A. W. Ačansko-Kurťanské při swém s nj se rozlaučení w Neděli Trojičnau L. P. 1802 z episstolického textu předstawil Bohuslaw Tablic. W Uherské Skalicy, wýtisštěné v Frantisska Xawérya Sskarnycla. 23 s. Sken titulného listu: Lyceálna knižnica UK SAV v Bratislave, sign. BF 84, prív. 12.

Za titulným listom sa nachádza dedikácia „K Čtenáři“: Že toto kázání na swětlo vychází, k tomu y má wděčnost, kterauž sem Cýrkwi Ačanské zawázan, y žádost mnohých mých posluchačů, mne, abych ho wytlačiti dovolil, prosýcích, jimžto sem toho odepřiti ani nechtěl, ani nemohl, přjčinu y přjležitost zawdala. Takť to již jednau zvláštnj powaha ducha našeho sebau nese, že památku smutných přjpadnostj, jakováž y mé rozlaučení se s Cýrkwj Ačanskou byla, začasté y tehdaž ještě zachowáwáme, když na mnohé radostné přjpadnosti dáwno sme se zapomenuili. – Nu! dejž Bůh, aby y toto swaté kázání bez wžitku nezůstalo! Psáno v Uherské Skalicy dne 10. srpna L. P. 1802.

Co s tebau bude ta dále? Kázání swaté (ne pro lehkomyšlníky), které v Chrámě Ewangelickém Hornolehotském před sedlským ale kupeckým lidem v Neděli massopůstnj r. 1820 držel Adam Chalaupka, předgmenované Cýrkwě S. B. K. Nákladkem Matěge Sstrby, Jozefa Demjana, Tomásse Tady, Gjřjho Slamena. W Banské Bystricy Pjsmem Jána Sstefáni 1890. 23 s. Foto titulného listu: Konzervační fond Národní knihovny v Prahe, sign. 54 J 11245.

O tom sstěstj, že se nám Bůh w nyněgssjch časých naroditi dal. Kázání w II. wánočnjm Swátku 1823. Od J. K. Na žádost a nákladek Wznesseného Dobrodince tisku podané ku prospěchu sskoly. W Pessti, Wytisštěné v Jána Tamásse Trattnera z Petroce. 18 s. Sken titulného listu: Lyceálna knižnica UK SAV v Bratislave, sign. V. teol. 3710, prív. 1.

Úwodnj Řeč Dwojctihodného a Wysoce Učeného pána Michala Miloslawa Hodžy, njž swůj Úřad kazatelský w Cjrkwi ew. Wrbricko-Swato-Mikulášské w ned. XIV. po sw. Trojici (dne 27. srpna) roku 1837 nastaupil. In: *Úwod Sl. B. Kazatele do Církwie ewangelické Wrbricko-Swato-Mikulášské, a Průwod téže Cjrkwe Dozorce do wěčnosti.* Od Michala Miloslawa Hodžy, dotčené Cjrkwe přednjho Sl. B. Kazatele. Wydané od njže poznamenanych Pánů ku prospěchu Senyoralnj, M. Blahem založené, knihowny. W Liptowském Sw. Mikulássi, u Kasspara Fejérpatakyho 1838. S. 2 – 15. Sken titulného listu: Slovenská národná knižnica v Martine, sign. snkSD 1378/13 D1.

Mená členow cirkwi, ktorí prispeli na vydanie kázne, sú uvedené na s. 1: P. T. Wolfgang Palugyay de Eadem et Bodafalva, sl. Stolice Liptowské D. Wice-Isspan a cjrkwe Dozorce; P. T. Eugen Detrich de Eadem, Adwokat w

Pessti; P. T. Gabriel Detrich de Ead.; P. T. Ludwjk Karel Moesz, mjestnj Školy Dozorce; P. T. Emerych Pongrácz de Sz. Miklós et Óvár c. kr. wysl. Kapitán a Školy Dozorce; P. T. Jan Povolny de Eadem; P. T. Maximilian Detrich de Eadem; P. T. Frydrieh Benedekfalvay de Eadem; P. T. Simeon Vitalis de Eadem; P. T. Adam Burian, Učitel Školy ew. w Mossowcech w Turci; Michal Malek, cjrkwé Curat.; Ondřeg starssj Pálka; Jan Krcho; Matěg Ballo; Matěg Wolko; Josef Bella; Matěg Žufa; Jan Lang; Jan mladssj Musculi; Pawel Miko; Ondřeg mladssj Pálka; Martin Schlachta; Matěg Stodola; Kasspar Fejérpataky

Na nowé léto. Čjm dále tjm to lépe bude. (Dokončenj). In: *Kázně nedělnj a swátečné* sepsal Jan Chalupka, Cjrkwe ewang. Brežňanské Sl. B. K. Druhá desetina. W Pešti. Nákladem Gustáwa Heckenasta. 1847. S. 77 – 84. Sken: Lyceálna knižnica UK SAV v Bratislave, sign. S 122088, prív. 1.

Postni kázání držané w slowenském chrámě kr. banského města Šťáwnici. / „Mandlowý strom zkwěte, strážní domu se pohnú a muži najsilnějsi klesati budu atd.“ / Kázání IV. na neděli sstwtwú w postě *O určení člowěka*. In: Cyrill a Method, 1851, č. 10, 29. 3. 1851, s. 75 – 79. Sken prvej strany: Univerzitiná knižnica v Bratislave, sign. MI.02192

V neděli XIII. po sv. Duchu. Výmínky pokoje manželského. In: *Múdrosť života ve chrámových řečech* pro všecy roku cirkevniho příležitosti od Jonáše Záborského. Díl II. Ve Vídni, Ve skladu Alberta A. Venedikta (Lobkovitzplatz, Bürgerspital Nr. 1100.) 1853. S. 103 – 109. Kázeň vyšla tiež v edicii Jonáš Záborský: *Múdrosť života ve chrámových řečech*. Ed. E. Brtáňová. Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Ústav slovenskej literatúry SAV – Slovenský komitét slavistov, 2015, s. 292 – 299. Sken titulného listu: Lyceálna knižnica UK SAV v Bratislave, sign. V. teol. 4389.

Nábožné kázání, kteréž k posvěcení památky Pavla Josefa Šafaříka, doktora ve filosofii, rytíře řádu Františka Josefa, kr. pruského řádu pour le mérite, cis. ruského řádu sv. Anny druhé třídy s brillanty, skutečného člena c. k. akademie nauk ve Vídni, kr. české učené společnosti, korresp. úda akademie nauk v Petrohradě, v Berlíně, v Mnichově, kr. společnosti pro nauky v Göttingu, latinské spol. v Jéně, zeměpisné spol. v Petrohradě, spol. pro starožitnosti v Odesse, učené spol. v Krakově, jednoty pro nizozemskou literaturu v Leidnu, čestného úda fakulty filos. v Praze, jednoty pro dějepis v Celovci, dějepisno-statistické sekce moravsko-slezské společn. pro hospodářství, přírodu a zeměznalství v Brně, spol. pro juhoslovanský dějepis v Záhřebě, biblioteky císařské v Petrohradě, universitní v Charkově, etnické spol. v Dorpatě, čest-

ného úda museum král. českého, pražské měšťanské jednoty, čestného měšťana pražského, vysloužilého c. kr. univ. bibliotekáře v Praze, narozeného dne 13. Máje 1795 v Kobeliarové, gem. stol. v Uhrách, zemřelého 26. Junia 1861 v Praze, slavené dne 9. Julia 1861 v chrámě ev. ve Vídni, měl Karel Kuzmány, superintendent a professor bohosloví na c. kr. evanj.-bohosl. fakultě ve Vídni. Ve Vídni, Tiskem Vel. Congregacie PP. Mechitaristů. 18 s. Sken titulného listu: Lyceálna knižnica UK SAV v Bratislave, sign. BB 428, prív. 2.

Slovo Páně zůstává na věky. Řeč, kterou k jubilejní památce před stoletím postaveného již druhého chrámu církve ev. a. v. Krajňanské v neděli XVIII. po Sv. Trojici r. 1884 dne 12. října v témž chrámě pověděl Dr. th. J. M. L. Hurban, SIBkazatel Hlubocký. Na žiadosť sboru Krajňanského na světlo vydaná. V Ružomberku. Tlačou knihtlačiarňy Karla Salvu. 1890. 38 s.

Sken titulného listu: Lyceálna knižnica UK SAV v Bratislave, sign. B 14207, prív. 30.

Pod'akovanie

Ďakujem za pomoc pri prepise Hurbanovej kázne Mgr. Oľge Vanekovej, PhD., ktorá sa ochotne ujala aj redakcie monografie, za rady pri identifikovaní niektorých citátov kolegyni Mgr. Kataríne Karabovej, PhD., a kolegom doc. Mgr. Ladislavovi Tkáčikovi, OFMCap, Ph.D., a Mgr. Martinovi Braxatorisovi, PhD. Moje pod'akovanie patrí tiež doc. Mgr. Ivone Kollárovej, PhD., z Lyceálnej knižnice SAV za vyhotovenie skenov a Kataríne Veneniovej, vedúcej knižnice Ústavu slovenskej literatúry a Ústavu svetovej literatúry SAV, za sprostredkovanie niektorých tlačí a titulov odbornej literatúry.

Preaching as Profession, Writers Deep Inside

Throughout the history of the Slovak literature, we come across authorial personalities who were on active priest duty while, at the same time, they were devoting themselves intensively to the literary activity. Not only did they fulfil the prerequisites for writing: the creative verve and the classical, humanities-related education, but they also had suitable conditions: a profession that was inciting them to the literary creation and was providing them with sufficient corresponding time as well. In terms of the literary-historical research to date, the results of the sermonic activity of the literary authors have only rarely been perceived as an integral part of their authorial expression. While, at the same time, the sermonic prose frequently points out the specificities of creative writing of the individual authorial subjects and provides the option of a more comprehensive perception of their personal attitudes: presents the variety of their intellectual interests, their views on the meaning and the core values of human life, the place of an individual in the society, his coexistence with his neighbours and his private life.

The excerpts of the printed sermonic prose of twelve authorial personalities are arranged in chronological order (since 1790 till 1890) to better show the similarities and differences in the rhetorical strategy, aesthetic taste and mental set of the respective authors. In terms of genre form, they are not classical homilies, but various kinds of sermonic speeches: Sunday, festive, funeral and occasional.

The core of Jozef Ignác Bajza's sermon *O porádku láski (Of the Order of Charity)* (1790) is a reflection on the order of love, inspired by Thomas Aquinas's interpretation (*The Summa Theologiae*, the second part, the question 26 Of the Order of Charity). Bajza distinguishes two kinds of charity: the internal and external one. According to the order of the internal love, i.e. the self-love, one must love his soul at first and only after that his body. The external love is centred on one's neighbour, enemies included. The external love is given preference to the internal one, when a neighbour is threatened with eternal damnation. The sermon illustrates the particularities of Bajza's language, his application of the Latin model of constructions.

A successful concept of standard language is illustrated by the sermon *O vážnosti a uctivosti stavu kňazského (Of Respectability and Reputability of Priestly Status)* (1795), in which Anton Bernolák reflects on the position of a priest in the society. For the most part, it is an excursion to the biblical his-

tory and the contemporary situation is reflected on to a lesser extent, while the spreading ungodliness and the disregard of morality are critically appraised. Bernolák condemns the negative attitude of a part of the contemporary society to Church, manifesting itself in the effort of substituting the Christian faith with a natural religion. As a very efficient weapon against such opponents of the Christian faith, he promotes the believers' esteem for their spiritual shepherds.

The New Year's sermon by Juraj Fándly *Kázeň na noví rok (The New Year's Sermon)* (1795) is a manifestation of the utmost adaptation of the preacher to the cognitive abilities and emotive-sensitive endowment of a wider circle of target audience living in the countryside and in the urban environment. Therefore, Fándly gives preference to the clear formulation of the content of the sermon and its intelligibility before the rhetorical artificiality. From the means of expression, he uses an example (an exemplum) with a moral lesson. To achieve a higher level of illustrative nature of the interpretation, examples from the daily life appear.

The poet Bohuslav Tablic wrote a sermon *Nejmoudřejší a nás k štěstí vedoucí cesty Boží (The Wisest God's Ways Leading Us to Fortune)* (1802) for the occasion of his leaving the church community in Acsa (a municipality in Hungary). Tablic uses the occasional genre of speech to express his personal sentimental state connected to the motif of parting. He consoles himself and the church community by stating that although the moments of parting are often painful, the faith that the earthly journey of man is guided by God, who leads him to happiness and blessedness, can be satisfying enough. Tablic's literary language is characteristic of a wide range of means of expression, both at the level of sentence units and lexis.

Adam Chalupka's sermonic activity is brought back by the sermon *Co s tebou bude dále? (What Is Going to Happen with You?)*, that had been delivered already in 1820, but was printed only seventy years later (1890). Chalupka draws attention of the audience to its

light-headed and imprudent actions that do not take the future life situation (mainly material security) into account. He sees the reason of such attitude in the insufficiency of human nature: in pride, obstinacy and stubbornness of man. Therefore, he incites the audience to a change of mindset that will lead to a new future perspective. Chalupka's speech in which the moral appeal prevails is characteristic of colloquial expressions and spontaneity of speech, such as direct addressing of the audience in the second person of singular.

An optimistic vision of Christian life is portrayed by the poet Ján Kollár in a Christmas sermon *O tom štěstí, že se nám Bůh v nynějších časích narodil (Of Joy that God Let Us Be Born in these Times)* (1823). Kollár views the contemporary present, which he characterizes as "the best" from all periods,

with the breadth of vision of an intellectual. It is also the recipient of the sermon whom he leads to optimism, he advises him to look at the good and fair things the contemporary age offers, such as flourishing of human knowledge, more perfect religion, more noble morals and virtues and more comfortable life. That is why the dissatisfaction with present has no place in the human life, since only the mistakes and errors of his ways should make him worried. A sermon in which the references to the biblical text are not numerous is an indication of a contemporary trend that put particular emphasis on the education of the audience.

With the sermon *Úvodní řeč (Introductory Speech)* (1838) was Michal Miloslav Hodža appointed preacher in one of the biggest Slovak church communities of that time in Liptovský Mikuláš. In his sermon, Hodža confesses his sympathy to the Slovak nation and its native language in the spirit of romantic ideals. He draws the attention of the audience to the necessity of establishing educational institutions where the language is to be cultivated in the way it is done in other nations as well. He encourages the Slovak Evangelicals to take such decisive steps by claiming with conviction that they have enough mental strength and spiritual potential for that. Hodža's sermon documents that in terms of promoting national-awareness-raising concepts and programmes, this genre belonged to the fundamental ones in the 19th century.

With its thematic and contentual focus, the New Year's sermonic speech by the satirical dramatist Ján Chalupka *Lepších časův by sme se dožili, kdyby sme se my sami polepšili (We would live to see better times, if we mended our ways)* (1847) reminds of Kollár's Christmas sermon, however, its tone is different, pastoral. Although the times seem to be bad, it should not be a cause of complaints, but an impulse to building a better world that requires man of "better" qualities as well. It is exactly the new calendar year that is to motivate the audience to such resolutions.

Ján Palárik, a broadly active Catholic priest and the author of salon comedies, published a sermon *O určení člověka (Of the Determination of Man)* (1851) at times, when the ecclesiastical court had condemned him for his views on the religious life in the Kingdom of Hungary to a one-month stay in the monastery. When we read the sermon, while being aware of Palárik's personal history, we understand more clearly why he reflects upon the life's mission of man, which he believes to be the preparation for the everlasting life based on seeking, knowing and loving God.

It is also the sermon *Výmínky pokoje manželského (The Exceptions of the Conjugal Room)* (1853) by Jonáš Záborský that belongs to the group of speeches aimed at improving the parishioners' quality of life. There, Záborský talks about the prerequisites of a good marriage. Not only does he advise on

how to start a happy marriage, but mainly on how to keep it together. He recommends to cultivate a relationship based on mutual respect, trust and openness. He warns mainly against excessive demands on the partner and one's own self-righteousness. He concludes the reflection by stating that the conditions of a stable common conjugal life are wisdom and nobility of spirit of both spouses.

In the funeral speech *Šafaříku, staň před námi obrazem Slovanstva učitele* (*Šafařík, Rise as Our Model of a Teacher of Slavism*) (1861) dedicated to the memory of Pavel Jozef Šafařík, Karol Kuzmány portrays the ideal of a patriotic intellectual, that he partially outlined already in his novel *Ladislav*. A characteristic figure of speech of this exalting and pathetic speech is the figure of repetition (lat. repetitio). By means of repetition of words, phrases and motifs, the meanings communicated by the text are strengthened. The mentioned repetitiveness of the text is Kuzmány's work – of a poet who aims at richness and plasticity of expression.

The theme of the sermon *Slovo Páně zůstává navěky* (*The Word of God Lasts Forever*) (1890), which was delivered during the centennial celebration of an Evangelical Church community of the Augsburg Confession in Krajné in 1884, is the operation of God's Word in the world, national and regional history. According to Jozef Miloslav Hurban, the world history is divided as a result of the operation of God's Word into two parts: the first one builds on it and obeys it; on the contrary, the second one, that is guided by the authority of the human philosophy, ignores it. The God's Word supplies the human life with the spiritual content and vital force, it makes man a spiritual being. Hurban demonstrates the operation of God's Word in the Slovak history, while referring particularly to the productive proclaiming of the Gospel by the brothers Cyril and Methodius in the comprehensible Old Slavonic language. And thus, the theological interpretation turns here and there into a historical tract, or acquires a form of a personal confession of Christian faith as well.

Translation: Martin Aksamit

doc. PhDr. Erika Brtáňová, PhD.

Slovo Pánovo zostáva naveky

Z kázňovej tvorby slovenských spisovateľov 18. – 19. storočia

Technická redakcia a počítačové spracovanie: Mgr. Juraj Molčányi

Návrh a realizácia obálky: Mgr. art. Mária Molčányiová Zdravecká

Jazyková redakcia: Mgr. Oľga Vaneková, PhD.

Vydala a vytlačila VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied,
Centrum spoločných činností SAV, Dúbravská cesta 5820/9, 841 04 Bratislava,
v roku 2018 ako svoju 4 366. publikáciu.

Rozsah: 216 strán

Všetky práva vyhradené. Ani jednu časť tejto publikácie nemožno reproduko-
vať, kopírovať, uchovávať či prenášať prostredníctvom elektronických, me-
chanických, rozmnožovacích či iných médií bez predchádzajúceho písomného
súhlasu autora a vydavateľa.

www.veda.sav.sk

ISBN 978-80-224-1683-2